CURSUS
THEOLOGICUS
P. DOMINICI VIVA
SOCIETATIS JESU.

PARS PRIMA

DE DEO UNO, & TRINO.

EDITIO QUINTA.

CURSUS
THEOLOGICUS

Ad usum Tyronum elucubratus,

Et in Quotidianis Prælectionibus

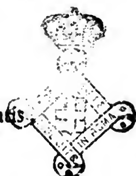
A P. DOMINICO VIVA

SOCIETATIS JESU

SACRÆ THEOLOGIÆ PROFESSORE

Suis Auditoribus Traditus

In Palæstra Collegii Neapolitani ejusdem Societatis.

DICATUS

EXCELLENTISSIMO DOMINO

BARTHOLOMÆO V.
DE CAPUA

MAGNO ALTAVILLÆ COMITI XIX.

Principi Ariciæ, Biccari Comiti, Duci Aerolanorum, Comiti Montis Auri, & Rotelli, Marchioni Arpadii, Utili Domino Civitatis Nicoteræ, Baroni Vallis Majoris, Plancatellæ, & Arnoni, &c. Ex Magnatibus Hispaniæ, Domino Domus Capuæ.

PARS PRIMA

DE DEO UNO, ET TRINO.

PATAVII, Ex Typographia Seminarii, MDCCXXV

Apud Joannem Manfrè.

Superiorum Permissu, ac PRIVILEGIO.

Excellentissimo Principi

BARTHOLOMÆO V.

DE CAPUA

MAGNO ALTAVILLÆ COMITI XIX.

Principi Aricię, Biccari Comiti, Duci Aerolanorum, Comiti Montis Auri, & Rotelli, Marchioni Arpadii, Utili Domino Civitatis Nicoteræ, Baroni Vallis Majoris, Plancatellæ, & Arnoni, &c. Ex Magnatibus Hispaniæ, Domino Domus Capuæ.

Iu rimatus occasionem, qua meum erga Te palam profiterer obsequium, hanc tandem avidus, quam qui maxime, arripui, Princeps Excellentissime, Tibi nimirum opus istuc, quod nunc primum publicam lacessit lucem, faustis avibus nuncupandi. Quid hoc muneris sit, rogas? Nil opus est, ut illud verbis exornem. Cursus est Theologicus in Neapolitana So-

Societatis Jesu Academia ad confertissimam Auditorum coronam, paucis ab hinc annis non sine plausu prælectus. Auctor est meus gradu sanguinis Patruus, ex eadem Societate Theologus, de cujus ingenii laude nec quidquam commemorare modestiæ causa consilium est, nec plura possim, si velim, quam quæ jam fama tenet ex ejusdem Trutina Theologica pluries jam Typis, atque adeo æternitati mandata. Qui primo hoc edito sui ingenii, atque moratæ eruditionis specimine tantam sibi circumdedit famam, haud mihi dubium, quin hic altiora pertractans, atque in penitissima ipsa divinitatis adyta pervadens, par meriturus sit ejusdem famæ suffragium. Hac spe delinitus Cursum hunc, quo tanquam publici Juris facto, Auctorem jam præla interverterant, consanguinitatis jure confidentior, veluti injecta manu, mihi asserui, ut tuo dicarem Nomini, tuisque innumeris sane obstrictus beneficiis aliquid tandem a meo Patruo repræsentarem, quo si minus paria facerem, ingrati saltem animi vitio liberarer. Equidem rationes supputans, quæ me Tibi obnoxium habebant, immenso prope ære alieno, feliciter quidem, sed supra modum premi sentiebam. Recurrebant identidem animo tot in me jam inde ab Adolescentulo collata beneficia; Synceræ illæ, ac minime fucatæ amoris significationes, quibus me, quæ tua comitas fuit, ac fastigii submissio, Romæ olim in Clementino Nobilium Collegio complexus es: non satis tui animi magnitudini facere ratus, me in eodem domicilio convictus ratione contubernalem habendo, nisi etiam arctissimo necessitudinis nexu tibi adstringeres, ac tua me ambitiose cupidum consuetudine honestares: Præclariora illa adultioris, ac proinde robustioris benevolentiæ documenta, quibus deinde & me, & meam domum tum Neapoli, tum potissimum Lupiis dignatus es, cum hic novissime magno Principum Virorum exemplo, majori Tuæ animi Magnitudinis laude, maximo Austriacarum rationum incremento Universæ Hydruntinæ Provinciæ præesses. Ut alia omnia agerem, Tuque jam longe gentium abesses, obversabatur usque mentis oculis; non secus ac qui in solem acie defixus hæsit, solis ubique adumbratam effigiem sibi intueri videtur; obversabatur, inquam, altius medullis infixa, quam ut ulla temporis injuria obliterari possit, Tua illa humana pene augustior imago; mores suavissimi, quibus publicam rem non sine quodam prudentiæ miraculo gerens, Te mihi etiam, meæque domui comem, & commodum impertiebare, & clarus omnibus me singulari benevolentia prosequebare; Tua denique illa munificentiæ species amplissima, qua tantum bonorum in me cumulasti, ut nihil jam felicitati meæ deesset, nisi ejusdem moderatio. His cum assidue tuorum in me promeritorum delectarer

rer

rer æque, ac provocarer imaginibus, manus diutius sub pallio otiosus haberem? Puduit sane tandiu vacuum agere, ac desidem pati tuis esse in nominibus. Qui de meo solvendo non eram, in consanguinei bona, tanquam mihi Vadis, Prædisque, confidentius invasi. Theologicas hasce illius elucubrationes qua jure, qua injuria mihi vindicavi, ut Tibi sisterem, atque aliquam hoc pacto rependerem gratiam. Sic enim mecum animo reputavi, nihil me Tibi gratius facere posse, quam si tuæ, quæ magnorum virorum amplissima merces est, servirem famæ, gloriæ velificarer. Id autem me de facili assecuturum, si studia hæc educata in umbra, nunc vero in lucem, ac diem evocata assignaturus famæ, gloriæ inculcaturus, Tuum etiam una eademque opera præfixum iis Nomen assignarem famæ, gloriæ inculcarem. Hic me animus in id consilii impulit, ut Tibi hoc quidquid est muneris nuncuparem. Quanquam fateor, dum hoc ipsum exequor, me falsum animi, consilii devium ingenue redarguam necesse est. Ego ut tuæ serviam famæ, gloriæ velificer? Sero me inconsultæ audaciæ, seu potius amentiæ reprehendo. Non is es, qui eblandito indigeas famæ suffragio. Eo emines in fastigio, cui vix ulla fieri possit laudis accessio. Seu genus inspectetur tuum, seu Tute ipse, iis circumfluis honorum stipendiis, ut possis quidem large aliis erogare, Tibi aliquid amplius repetere non possis. Ea nimirum es Altavillæa e stirpe de Capua, quæ originis antiquitate, perpetua Heroum serie, Titulorum magnitudine, dignitatum insignibus nulli secunda jamdiu Neapolitano in regno summo ab loco est. Et quidem, si originis repetatur Antiquitas in Heroica Normandorum Regum tempora supra septingentos annos revolvatur animus necesse est, ac Tancredi Altavillæ pridem Comitis in sua Neustria, quam Normandiam Minores appellant; ejus, inquam, qui bellica virtute commendatissimus cum duodecim liberis in Neapolitani Regni possessionem armorum jure venit, replicet memoriam. Qui enim Riccardus unus e duodecim liberis, ut in novo solo paterni tituli perennaret decus, illum in Scandianæ Oppidum, cui ipse imperitabat, transtulit, Gentis apex, & auctor deprehendetur. Is namque fuit, qui Capuæ Principatu potitus, armis ejecto Pandulpho Longobarda e gente, cognomento de Capua locum fecit; qui enim quarta ab eo stirpe in eumdem Capuæ Principatum successit Robertus secundus, a Guilielmo; qui male audiit, & eo Principatu, & vita spoliatus, quod adversus ipsum cum Romano Hierarcha Adriano IV. arma junxisset, nudum posteris titulum in gentilitium familiæ cognomen reliquit: ut ratum deinde fuit in Ludovico ejus filio, ac toti per manus traditum posteritati. Haud hic me latet, non deesse idoneos au-

ctores, qui in hoc Ludovico Roberti filio excitatam Altavillæ memoriam literis demandarint: Guilielmum nempe cognomento bonum, qui malo successit, paternis bonis Ludovico in gratiam recepto redditis, excepto Capuæ Principatu, ut in eo reviviſceret avitæ gloriæ titulus, hæreditariæ ditionis oppido, abolita Scandianæ nomenclatione, Altavillæ nomen fecisse. Utravis probetur sententia; id unum hinc liquet, adeo antiquam esse Tui præclarissimi generis originem, ut Nili instar caput pene occulat suum, ac posteros malit ortus Tuos mirari, quam nosse. Hæc tibi laus a Generis antiquitate, atque amplitudine; quanta porro a Majoribus tuis accedit ad cumulum! Quantum lucis afflat Andreas ille, qui Carolo I. Andegavensi a consiliis fuit, cujus tanta apud eum fuit authoritas, ut is e Galliis Neapolim ad suos Regios administros de quibusdam negotiis ad Fiscum pertinentibus scribens, opportune caverit, ut prius Andream consulerent, nihilque eo inscio molirentur. Tanti apud prudentissimum Regem erat hominis judicium, ut eo inconsulto consuli rebus suis minime posse arbitraretur. Quantum adjicit claritudinis Bartholomæus, vir ille sæculo major suo! Hic nempe, hic ille est spectatissimus Neapolitani Regni Logotheta, cui domus de Capua plurima accepta refert ad superbiam usque amplificata, & ornamenta dignitatis, & præsidia amplitudinis suæ. Laboravit Regum Munificentia, ut illum honoribus, titulis, Dignitatibus, Dynastiis amplissimis exaugeret; sed ut plurima in ipsum pleno, ut ajunt, horreo congesserit ornamenta, sensit ornamentis omnibus majorem. Tanta in ipso consilii vis, Jurisprudentiæ laus, mentis capacitas, animi strenuitas in capessendis negotiis, in explicandis dexteritas. Emicuit hæc primum sub Carolo II. Andegavensi in credita sibi Provincia liberandi Regios liberos captivos ex Aragonensi potestate, quam ille sic feliciter expediit, ut Ariciæ ditionem, aliasque florentes Toparchias in egregiæ navatæ operæ pretium regia liberalitate retulerit. Emicuit in ejusdem Neapolitani Regni pro Rege administratione. Emicuit in legatione splendide obita ad Nicolaum IV. Romæ Sacrorum Principem. Emicuit in Testamento Philippi Flandriæ Comitis, Caroli II. nepotis, qui hic Neapolitano in Regno decedens Reginæ primum, tum Roberto Calabriæ Duci, tertio ab his loco Bartholomæo Testamenti in rem conferendi curam demandavit, in ultimum post Bartholomæum locum rejecta Vidua Conjuge: quod sane singulare est æstimationis argumentum. Ubi vero non emicuit modo, verum etiam supra quam cuiquam credibile sit, eminuit, sub Roberto fuit, a quo Avenionem Legatus ad Clementem V. pro Neapolitani Regni successione adversus Hungariæ Regem Caroli Martelli Ger-

mani

mani fratris filium, paternique juris hæredem, tanta eloquentiæ vi, ac felicitate, tot rationum momentis, in re cæteroqui tam ancipiti, causam oravit, ut perorarit, eamque Roberto adjudicatam summa totius Regni gratulatione retulerit. Tum enimvero se supra suam conditionem efferre visus est Bartholomæus, dignumque se prodidit, qui Magni nomenclatione honestaretur, Magnus Altavillæ Comes a Roberto Rege jure quidem merito salutatus. Qui enim Magnus non haberetur, qui vel ipso Alexandro Major, animum supra fortunam gerens, novisset non privatis quidem hominibus Civitates, ut ille, sed regna ipsa Regibus quodammodo elargiri? His adde Andream illum alterum, cui nuptui data Constantia Ladislai pridem Regis uxor; perinde quasi una Magnorum Altavillæ Comitum domus Regium ita prope æquaret fastigium, ut quæ in illud succederent Reginæ minus de pristina fortuna decedere viderentur: Adde & Joannem, illum palmarum plurium Bellatorem, qui Ferdinandi Aragonensis partes secutus contra Gallos, qui regnum in Brutiis bello invaserant; adeo strenue Regem in acie pugnantem manu, opibus, ferro, consilio juvit, ut ex Equo miserrime delapso præsto accurrens, Equumque suppeditans suum, eum feliciter præsenti vitæ periculo, vel cum sui capitis discrimine, eximeret, atque in tuto collocaret. Ubi novo calculo confirmatum, hoc splendidum Domus de Capua fatum esse, Regibus aut lingua, aut manu vel Regnum repræsentare, vel vitam. Quæ ex his in hanc familiam non proficiscuntur decora? Quibus ejusdem fama non ornatur, seu verius non oneratur præconiis? Tanta sunt, ut quidquid illa per se cæteroqui maximum in tantæ prosapiæ commendationem attexere possit, reputet ejus gloria minus, quod tamen hoc magis in ejus commendationem cedat, quod minus. Quid enim amplius annectat? Romanasne purpuras, ac Sacras infulas, quibus Ludovici, Guilielmi, Annibales, Petri Antonii, aliique ex hac domo inclaruere? Præclarissima ne de Comitibus, Ursinas, Acciajolas, Gonzagas Cognationes, quibus hæc non semel mutuo fœdere innexa familia? Splendidissima ne regalis prope Munificentiæ monimenta, qua Neapoli, qua hæreditariis in Toparchiis quodam prope dixerim pietatis fastu excitata, atque æternitati intuenda relicta? ut præ ceteris augusta Basilica Dei parenti Virgineo a Monte Nuncupata Neapoli erecta, ædesque magnifico sumptu adjectæ, & Monachis e Divi Guilielmi Vercellensis familia, sub ejusdem Virginis auspicio degentibus ad inhabitandum assignatæ, etiamnum luculentissime testantur? Militares ne expeditiones ab hujus Prosapiæ Heroibus non semel, nec sine laude susceptas, a Ludovico III. ad Hydruntum sub Alfonso

Ara-

Aragonensi contra Turcas, infensissimos Christiani nominis hostes; a Fabricio ad Granatam sub Ferdinando Catholico contra Mauros: a Ferdinando Andrea Primi Termolensium Ducis Filio ad Mediolanum sub Carolo V. contra Gallos; a Vincentio Aloysio ad Salernum sub Philippo II. contra Thracum irruptiones; a Vincentio altero nostra memoria in Belgio sub Carolo II. contra fœderatos Austriaci nominis hostes? Florentissimas ne, atque amplissimas ditiones, quibus isthæc Prosapia pene totum Neapolitanum Regnum imperio complexa, plenoque adeo exundans alveo, ut se se capere non posset, in alios diduci alveos oportuit, & Conchensium Principibus, Ducibus Termolensium novas, easque suo suppares fonti sufficere origines? Translatitia hæc putat, ut ut exaggerata, ut ut maxima: quæque singillatim inspecta singulas cælo æquare possent familias, sunt infra hujus fastigium. Singularia quædam præsefert hæc domus ornamenta, ac nativas quasdam præcellentis gloriæ notas, quibus splendidior alius illini adscititius nitor vix possit, aut addi aliud ad cumulum. Addis tu tamen, Bartholomæe Princeps Excellentissime, qui ita acceptam a Majoribus tuis gloriam virtute, ingenio, præclare gestis tutaris, ut illam augeas etiam de tuo. Hoc enimvero præstat Tuus ille integerrimus Juventæ flos, quem non ad omnem gloriam modo, verum etiam ad omnem pietatis auram vernare jubes: Hoc tua illa morum suavitas, & affabilitas, qua ita Te paratum omnibus præbes, & obvium, ut in tanto præclarissimæ domus supercilio videaris nescire prorsus supercilium: Hoc illud recti, justique tenax studium, quo ita praes, ut in medio sit, utrum Te mali metuant magis, an diligant boni: Hoc tuæ illa celsitas indolis, & alacritas ad ardua quæque erecta, ac magnorum capax, & quantuncumque illi imponere, &, ut ita dicam, inædificare velis, latura: Hoc denique augusta illa Corporis proceritas, & habitus, par nempe præferens magno animo domicilium. Etenim si, ut ad rem optime animadvertit insignis ille Theodosii Augusti Laudator, non frustra Sapientium opinione, qui naturalium momenta Causarum subtilius scrutati, arcanis Cælestibus nobiles curas intulerunt, augustissima quæque species plurimum creditur trahere de Cælo; divinusque animus vel venturus in corpus dignum prius metatur hospitium, vel cum venerit, fingit habitaculum pro habitu suo, vel aliud crescit ex altero, & cum se paria junxerunt, utraque majora sunt; haud certe sine Cælestium consilio factum arbitror, ut tam procera, tam augusta Tibi corporis species obtingeret; ut nempe Magni animi inhabitantis esset indicio, pateretque, hoc habitu corporis præditum esse oportere, qui in

Ma-

Magnorum Altavillæ Comitum nasceretur familia . Hinc etiam accidisse autumo , ut novissime profusissima Caroli III. Invictissimi Hispaniarum Regis , Sexti nunc augustissimi Romanorum Imperatoris munificentia, inter Hispaniæ Magnates adlegerere ; ac sub idem ferme tempus, Materno Caracciolæ cognationis jure nova , eaque amplissima Aerolanæ ditionis , Biccari , Harpadii Tibi hæreditas obveniret . Par nempe fuit, ut ad magna natus animus, Magnis assuetus, magna etiam corporis specie conspicuus , in novo magnitudinis fastigio emineret ; haberetque latiorem dominationis campum , in quo spatiari liceret. Asseruit quidem alterum probata Tuæ domus fides erga Augustissimam domum , alterum Tibi Materni sanguinis jus vindicavit, sed utrique addidit forma suffragium . Illa præstitere, ut oporteret Te in majus provehi , hæc ut deceret . Quanquam , ut verum fatear, hic ipse decor Tuæ Præclarissimæ parenti Caracciola e stirpe Fœminæ acceptus est referendus, quæ veteres animo, virtute, corporis etiam habitudine vincens Amazones, dignam se præbuit, quæ Te gigneret, ut Tu dignus eras, qui ex ea gignerere . Quæ cum ita sint , quis ita inunctis lippus oculis , quin videat , longe plus huic operi Tuo nomine afferri celebritatis, & gloriæ , quam opus ipsum, quantolibet excipiatur plausu , Tuo nomini possit afferre ? Tantum igitur abest, ut eas , quæ me Tibi obæratum habent , hujusce muneris exhibitione rationes dispungam , ut potius in eas novis referar nominibus , ubi illud minime dedigneris. Hoc tamen non modo non animos infringit, sed facit, ut tibi illud alacrius sistam ; cum sic etiam tuæ serviam gloriæ ; quando is Tibi jucundissimus gloriæ fructus , posse tui Patrocinii umbra gloriam aliis comparare. Excipe illud igitur humanissimo , quo soles , vultu ; sive enim aliquid inde in Te redundabit celebritatis, & gloriæ , sive longe plus in illud e Tuo præclarissimo nomine refundetur , semper Tuo morem geres animo ad comitatem unice nato ; alterum enim officio in Te meo dabis , alterum benevolentiæ in me Tuæ . Vale.

TYPOGRAPHUS
AD
LECTOREM.

Monstro finitimum, ac portento simillimum jure merito reputatur in Republica literaria; si forte fortuna codex bene magnus reperiatur, qui typis obstetricantibus in lucem sit editus, & idem simul sit nitidissimus, ac mendis omnibus expurgatus. Acies acerrima oculorum, ut ut adamantina, ut ut lyncea, experientia teste, obtunditur, & hebetatur, dum minimorum multitudinem propemodum infinitam characterum attente perscrutatur, ut necesse sit non pauca, ac non levia certe corrigenda effugere, dum mens in innumeris aliis corrigendis absorbetur. Quid tamen, ubi operis Auctor longissime abest a Typographia, sexcentis, & amplius milliariis, ut nulla via valeat illud, velut Ursa suos catulos, expolire? Quid vero, ubi pariter Auctor veluti prolem non agnoscens suam, renuat typis evulgari quæ ad discipulorum dumtaxat eruditionem in palæstra Gymnastica tradita sunt, ut in umbra delitescerent? Quia tamen juris communis ea facta esse censentur, quæ in scholis celeberrimæ Universitatis publico usui exponuntur, ut proinde non sit amplius integrum eorum editionem impedire, illud tantum a Typographo exposcit Auctor, ut in fronte præfigatur, cursum hunc Theologicum Ad usum Tyronum dumtaxat esse elucubratum, eorumque captui accommodatum; non vero ut lucis usura frueretur, & eruditorum oculis subjiceretur. Quid demum, ubi Typographus Auctoris ope destitutus non aliis in editione operis uti potuerit autographis, nisi iis, quæ a discipulis ipsis, non usque omnino solertibus, excerpere valuit, quæ passim iis compendiariis notis, ac literarum contractionibus referta sunt, in quibus ne Auctor quidem ipse possit non raro suam mentem interpretari? Hæc

autem

autem omnia impræsentiarum evenere in hujus operis editione, ut mirum proinde sit, quod innumeris non scateat mendis, & quidem in re gravissima, quæ præ manibus habetur, non levissimis. Hinc ne contemptui in posterum haberetur mea hæc Typographia, cujus summam solertiam hactenus experta est Italia, ac Europa universa, non pauci cursum hunc Theologicum longe a meis prælis abesse debere existimabant. Nihilominus oportuit id operis aggredi, ac speciali sedulitate, & labore mendis, quoad ejus fieri potuit, occurrere, ne tam uberi doctrinarum fonte privarentur, qui Trutinam Theologicam damnatarum Thesium ab eodem Auctore luce donatam Theologico succo redundantem degustarunt. Ea quippe vix in lucem edita quatuor ab hinc annis, octavam, ut fertur, hactenus subiit editionem, & plurimas alias facili negotio mox est subitura. Usque adeo communi omnium commendatione ubique terrarum excipitur. Quare si quid erroris tot, tantisque de causis in hujus operis Editione irrepserit, benignitati lectoris relinquitur excusandum, & corrigendum. Ita fiet, ut novo, ac perutili labori mox manus admoveam, typis mandando Cursum ejusdem Auctoris Theologico-moralem, octo itidem tractatibus comprehensum, qui pariter in celeberrima Collegii Neapolitani Academia publico usui discipulis traditus est.

NOI

NOI REFORMATORI

Dello Studio di Padova.

HAvendo veduto per la Fede di Revisione, & Approbazione del P. F. Ambrosio Lisotti Inquisitore di Padova nel Libro intitolato *Cursus Theologicus ad usum Tyronum Elucubratus, &c. a P. Dominico Viva Soc. Jesu Sacræ Theologiæ Professore*, non v' esser cos' alcuna contro la Santa Fede Cattolica, e parimente per Attestato del Segretario Nostro, niente contro Prencipi, e buoni costumi, concedemo Licenza a Gio: Manfrè Stampatore, che possi esser stampato, osservando gl' ordini in materia di Stampe, e presentando le solite copie alle Publiche Librarie di Venetia, e di Padova.

Dat. 3. Decembre 1711.

(Ferigo Marcello Proc. Ref.
(Girolamo Venier Kav. Proc. Ref.
(

Agostino Gadaldini Segret.

IN-

INDEX QUÆSTIONUM DE DEO UNO, ET TRINO.

ART.

CUR-

CURSUS THEOLOGICUS

Ad Usum Tyronum elucubratus.

PARS PRIMA.

DE DEO UNO, ac TRINO.

PROOEMIUM.

Heologiæ nomen, ut advertit Augustinus, Sermocinationem de Deo sonat, quod vox ipsa e Græcis fontibus derivata testatur. Octo tractatibus in nostris Scholis uberrimam tantæ facultatis doctrinam complecti consuevimus. Principem obtinent locum juxta methodum Angelici in 1. parte Disputationes de Deo Uno, & Trino: Agimus deinde de Angelis, qui Divinarum perfectionum speculum sunt lucidissimum: Et quia Deus est Alpha, & Omega, Principium, & Finis, ideo disputamus etiam de ultimo fine Creaturarum rationalium, seu de Beatitudine, ac de Actibus humanis, quibus illam assequimur: de quibus disputat in 1. 2. Angelicus. In tertio vero Tractatu agimus de Gratia, cujus præsidio ad obtinendum finem supernaturalem assurgimus; ubi plurima de vitiis, & peccatis gratiæ oppositis, ac de virtutibus supernaturalibus in genere, quæ quoddam sunt ipsius Gratiæ satellitium. In quarto quæstiones instituimus cum Angelico in 2. 2. de Virtutibus Theologicis in specie; videlicet de Fide, Spe, & Charitate. In quinto de Virtutibus moralibus infusis, ac præsertim de Justitia. In sexto cum D. Th. in 3. parte agimus de Deo ut Redemptore. In septimo de Sacramentis in genere, ac in specie tanquam de præcipuis Redemptionis effectibus; & quia non vacat singillatim omnia percurrere, ideo post quæstiones de Sacramentis in genere, & in specie de Eucharistia, agitur octavo loco de Pœnitentia, relinquendo morali Theologiæ alias de aliis Sacramentis disceptationes.

Hoc itaque anno agendum nobis de Deo Uno, & Trino, ac I. De ejus Essentia, & Attributis. II. De ejus Visione. III. De Scientia. IV. De iis, quæ ad voluntatem Divinam spectant; ubi de Providentia, Prædestinatione, ac Reprobatione. Denique de ineffabili Mysterio Trinitatis.

DISPUTATIO I.

De Existentia, Essentia, & Attributis Divinis.

JUxta methodum, quam tradit Philosophus 2. poster. 1. discutiendum prius esset de Deo, An sit: deinde Quid sit, ut demum ejus proprietates, & Attributa dignoscantur: Verum quia Deum esse, fide Divina constat, idcirco solum inquirendum contra Atheos, Num Dei existentia demonstrari possit? Ut autem notitia confusa secundum quid nominis de Deo præmittatur, nomine Dei intelligi debet primum Ens, primitate scilicet tum causalitatis, a quo omnia, tum perfectionis, infra quod omnia. Scientiæ naturales non solent de suis objectis præmittere quæstionem, An sint: sive quia eorum existentia est ipsis etiam sensibus notissima, ut quantitas, de qua Mathematicus; Corpus naturale, de quo Physicus; sive quia existentia objecti contingentis impertinens est ad demonstrationes scientiarum, quæ procedunt ex necessariis: At in Theologia longe aliter se res habet; tum quia ejus objectum, nempe Deus, est a sensibus abstractissimum, unde per rationem probari debet, tum quia est ens necessarium, atque adeo de ejusdem etiam existentia formari possunt scientificæ, ac necessariæ demonstrationes; tum demum quia principia aliarum scientiarum non supponunt existentiam proprii objecti, sed essentiam; Theologia vero cum procedat ex principiis revelatis, debet necessario præcognoscere existentiam Dei revelantis: aliter nisi existat revelans, nec darentur principia revelata, atque adeo nec Theologia. Inquiremus itaque I. Num, & quomodo demonstrari possit Dei existentia? II. Quodnam sit prædicatum essentiale Dei? III. Quomodo divina essentia a suis perfectionibus attributalibus distinguatur? IV. Selectiora quædam de attributis in particulari.

QUÆSTIO I.

An, & quomodo Dei existentia demonstretur?

QUærendum 1. An Deum existere, sit per se notum? deinde, quomodo demonstrari possit existentia Dei a posteriori? demum, Num possit etiam quasi a priori demonstrari?

ARTICULUS I.

An Deum existere, sit propositio per se nota.

I. MUltipliciter a Doctoribus apud Recupitum q. 2. accipitur propositio per se nota. Communius cum Angelico 1. p. q. 2. art. 1. sumitur pro propositione, in qua prædicatum clauditur in ratione subjecti; hujusmodi enim propositio ex ipsis terminis, & non per medium extrinsecum fit nota, & ideo dicitur nota per se, hoc est, non per aliud. Hinc D. Thomas contra Scotum dividit propositionem per se notam in per se notam quoad se, & quoad nos: Illa est, qua prædicatum est de ratione subjecti, quod competit omnibus definitionibus etiam obscurissimis; v. gr. quod Tempus sit numerus numeratus motus, quod Motus sit Actus entis in potentia, prout in potentia &c. Propositio vero quoad nos per se nota est, quæ ex propriis terminis statim fit nobis perspicua: v. g. Totum est majus sua parte. Rursus alia propositio dicitur per se nota quoad omnes; alia quoad Sapientes tantum. Aliquæ enim propositiones statim ac audiuntur, percipiuntur ab omnibus, aliæ solum a Sapientibus. Idcirco Scotus negat divisionem istam propositionis per se notæ quoad se, & quoad nos; quia illa propositio, quæ est per se nota, videtur debere dici nota relate ad intellectum nostrum, atque adeo quælibet per se nota videtur debere dici nota quoad nos, seu quoad nostrum intellectum. Sed non est recedendum a doctrina Angelici, quæ nititur doctrinæ Philosophi 1. poster. 6. ubi docet, Aliqua esse notiora secundum se, quam nobis; alia vero esse notiora nobis, ignotiora secundum se; ergo potest propositio alia esse nota secundum se, alia quoad nos.

II. Dico 1. hæc propositio, Deus existit, est per se nota quoad se.

Prob. propositio nota secundum se, nisi lis sit de voce, juxta doctrinam Angelici, & Philosophi, est, cujus prædicatum convenit subjecto immediate, & formaliter ratione sui, non ratione alterius, cum quo connectitur: ut hæc: Homo est rationalis; siquidem rationalitas formaliter ratione sui convenit Homini; contra vero hæc, Homo est risibilis, non dicitur per se nota secundum se, quia risibilitas non convenit homini formaliter ratione sui, sed ratione rationalitatis, cujus est passio; atqui prædicatum existendi convenit Deo immediate, & formaliter; cum ratione sui Deus sit cumulus omnium perfectionum, atque adeo sit necessitas existendi: ergo hæc propositio, Deus existit, est per se nota secundum se.

Neque dicas, Prædicatum existentiæ competere Deo ratione Aseitatis, quæ est radix existentiæ Divinæ, ut rationalitas est radix risibilitatis. Nam, ut advertit Suar. disp. 3. metaph. sect. 1. & Lumbierius num. 213. illud est discrimen inter prædicata Divina, & creata, quod unum prædicatum essentiæ creatæ, utpote limitatæ, formaliter, & ratione ratiocinata præscindit ab altero; prædicata vero Divina, utpote illimitata, præscindunt solum secundum explicitum, & implicitum, ut Homo præscindit ab Animali rationali, & sicut Ens præscindit a differentiis, quæ formaliter, & implicite juxta veriorem sententiam imbibunt ipsum Ens: quodvis enim Divinum prædicatum, cum sit infinitum implicite, ad omnes omnino perfectiones excurrit; unde quamvis illas non explicet, implicite tamen non solum identice, sed etiam formaliter includit; ubi e contra rationalitas v. g. solum identice, & non formaliter est risibilitas; & idcirco aseitas formaliter necessitatem existēdi includit. Adde existentiam affirmari de Deo ratione ipsius Dei, quatenus ipse est necessitas existendi; Creatura vero solum existit ratione alterius, hoc est ratione Divini decreti, unde juxta hunc alium sensum est propositio secundum se nota, Deus existit, non vero Creatura existit.

III. Dico 2. Hæc propositio, Deus existit, non est per se nota quoad nos. Ita communiter apud Maurum qu. 14.

Prob. Ut propositio dicatur per se nota quoad nos, debet ex ipsa apprehensione terminorum determinare intellectum ad assensum, ut hæc, Totum est majus sua parte; atqui hæc propositio, Deus existit, perceptis terminis non statim determinat ad assensum, ut constat experientia, sed indige-

gemus longo discursu; ergo non est per se nota quoad nos. Et ratio ulterior est, quia Deum apprehendimus imperfecte, & ænigmatice, seu per Creaturas, non intuitive, & in se; & ideo non determinamur ad affirmandam Dei existentiam, nisi per Creaturas, & post altam ratiocinationem; aliter Dei existentia ob summam evidentiam esset indemonstrabilis; sicut demonstrari non potest, Totum esse majus sua parte; cum demonstratio procedere debeat ex notioribus, & nihil sit notius hoc principio.

IV. Objic. 1. Illud est per se notum quoad nos, quod qui negat perceptis terminis, sibi contradicit; ut qui negaret, Totum esse majus sua parte; negat quippe totum esse totum; sed hujusmodi est, Deum existere; ergo Deum existere est per se notum quoad nos. Prob. min. quia Deus est cumulus omnium perfectionum, atque adeo existentiam includit; ergo qui negaret, Deum existere, negaret Deum esse hujusmodi cumulum, unde sibi contradiceret.

Confirm. qui negaret, existere aliquam veritatem, simul diceret dari hanc veritatem, quod nulla veritas detur, atque adeo sibi contradiceret; & ideo dari aliquam veritatem, est per se notum quoad nos; sed etiam qui negaret Deum existere, diceret, non existere ens includens existentiam: unde sibi contradiceret; ergo pariter Deum existere, est per se notum quoad nos.

Resp. argumentum probare, quod etiam sit per se notum quoad nos, Trinitatem Personarum, quæ sit cumulus omnium perfectionum, & Creaturam maximam existere; nam qui dicit Trinitatem, dicit Trinitatem cumulum omnium perfectionum includentem existentiam; ergo qui negaret illam existere, sibi contradiceret. Directe dico, Deum signate esse cumulum omnium perfectionum includentem existentiam: an vero exercite sit hujusmodi, non est per se notum: sed debet per discursum cognosci: unde Atheus negans Deum existere, dicit, Deum, qui signate existit, non existere exercite; unde non sibi contradicit aperte, & perceptis statim terminis; quamvis si intime per discursum eos penetret, sibi contradicat. In forma nego minorem: ad probationem dist. antec. Deus est cumulus omnium perfectionum, signate, concedo, exercite, subdistinguo, ita ut per discursum hoc innotescat, concedo, ita ut statim innotescat, nego antec. & distinguo similiter conseq.

Ad confirm. esto evidens esset, aliquam veritatem existere; at non est per se notum quoad nos, existere primam veritatem, scilicet Deum.

V. Objic. 2. Hic terminus, Deus, significat Ens necessario existens; atqui perceptis terminis hujus propositionis, Ens necessario existens existit, statim determinatur intellectus ad id affirmandum; non secus ac cum dicit, Totum est majus sua parte; ergo etiam perceptis terminis hujus propositionis, Deus existit, statim intellectus id affirmat, atque adeo Deum existere, est per se notum quoad nos.

Confirm. Est per se notum quoad nos, existere sufficientiam cujuslibet Entis creati, dari ultimum finem omnium, dari necessitatem necessariorum, ac Numen ab omnibus colendum; sed hæc omnia sunt prædicata solius Dei; ergo est per se notum quoad nos, dari Deum.

Resp. recurrere easdem instantias de Trinitate, & Creatura perfectissima; Quare dist. maj. hic terminus Deus, significat Ens necessario existens in actu signato, concedo, in actu exercito, subdistinguo: ita ut hoc innotescat per discursum, concedo, statim perceptis terminis, nego maj. & distincta min. nego conseq. Sicut qui dicit, Trinitas optima existit, dicit, quod si ea sit possibilis, existat exercite; si vero sit chimæra, existat tantum signate; ita prorsus qui dicit, Deus existit.

Ad confirm. argumentum ad summum probat, quod sit per se notum quoad nos, Deum existere, sub conceptu aliquo convertibili cum Deo (quod mox in tertia conclusione admittemus) non vero sub conceptu Entis necessarii, cumuli omnium perfectionum. In forma concessa maj. distinguo min. hæc prædicata sunt solius Dei, & cum Deo convertuntur, itaut hoc innotescat per discursum, concedo: itaut statim innotescat nego minorem, & consequentiam. Sicut in hoc syllogismo: Video venientem, & discerno a non veniente, veniens est Coryscus; ergo video Coryscum, & discerno a nostro Corysco; consequentia non tenet, quia variatur appellatio terminorum; ita in hoc alio syllogismo, Habeo perceptis terminis evidentiam de Numine ab omnibus colendo, hoc Numen est Deus; ergo perceptis terminis habeo evidentiam de Deo, consequentia non tenet ob variationem appellationis terminorum, sicut enim in primo casu habetur evidentia de veniente in quantum veniente, non in quantum Corysco, quamvis Coryscus identificetur cum veniente; ita in secundo casu habetur evi-

dentia de Numine colendo in quantum tali, non in quantum est Deus, quamvis cum Deo identificetur.

VI. Dico 3. Quamvis non sit per se notum quoad nos, Deum existere sub conceptu Dei, seu Cumuli omnium perfectionum, est tamen per se notum Deum existere sub conceptu aliquo convertibili cum Deo, puta Supremi Legislatoris, Numinis colendi, &c.

Prob. Est per se notum quoad nos, dari obligationem ad non peccandum, puta ad non mentiendum, quibuscumque Creaturis perfectioribus, & perfectioribus impellentibus ad mentiendum; ergo est per se notum quoad nos, dari Ens aliquod superius quovis Ente creato obligans homines ad non mentiendum; ergo est per se notum quoad nos, existere Deum sub conceptu supremi Legislatoris obligantis ad non peccandum. Prima consequentia patet, quia nemo potest obligari, nisi a superiore, & debet esse superior quovis Ente creato, atque adeo Deus, qui obligare potest ad non faciendum aliquid, ad quod omnes Creaturæ impellerent.

Hinc sequitur, non solum esse impossibile moraliter, ut docet Lugo disp. 5. de Incarnatione sect. 5. & Martinonius disp. 19. de Peccatis, sed etiam esse impossibile metaphysice peccatum pure Philosophicum, hoc est apprehensum dumtaxat ut dissonum naturæ rationali, & non ut offensam Dei, atque adeo Theologicum, ut docent communius. Ratio est, quia est impossibile metaphysice, quod quis peccet advertendo, quod homicidium v. g. sit dissonum naturæ rationali, quin simul advertat illud prohiberi ab aliquo superiore. Cum autem solus Deus sit superior toti naturæ rationali obligans ad non peccandum, hinc necessario qui peccat advertit, se transgredi Divinam legem, atque adeo Deum offendere; unde quodvis peccatum est Theologicum, seu offensivum Dei. Merito proinde ab Alex. VIII. confixa est Thesis illa dicens, Peccatum Philosophicum disconveniens graviter naturæ rationali, & rectæ rationi, non esse Dei offensam, nec dissolvere amicitiam cum Deo, nec esse pœna æterna dignum; quod fuse ostendi in Trutina Theologica Thesium damnatarum.

Confirm. quia quod est cuilibet notum perceptis terminis, dicitur per se notum quoad nos; atqui cuilibet Nationi perceptis terminis notum est, dari Numen aliquod colendum; ergo per se notum est quoad nos, Deum existere sub hoc alio conceptu convertibili cum Deo, scilicet Numinis colendi. Minor constat omnium Patrum, & Philosophorum consensu; unde Aristoteles 1. topic. 9. ait: qui dubitaret sint ne Dii colendi, indigeret supplicio, & qui dubitaret, an nix sit alba, indigeret sensu; nemo autem ratione.

VII. Ex quibus sequitur 1. Neminem habere posse ad longum tempus ignorantiam Dei saltem sub conceptu convertibili cum Deo. Ratio est, quia nemo potest diu vivere, quin advertat se obligari ad sequendum conscientiæ dictamen, quod est præco Divinæ voluntatis obligantis; ergo non potest diu carere cognitione Dei saltem sub conceptu Supremi Legislatoris obligantis ad non peccandum. Hinc Job. 36. dicitur: *Omnes homines vident eum, unusquisque intuetur procul.*

Sequitur 2. Nec posse dari Nationem aliquam, cui non innotescat Deus sub conceptu Numinis colendi: cum a posterori constet, nullam fuisse hujusmodi Nationem, ut communissime docent Patres apud Gonetum disp. 1. de Deo art. 2. præsertim Damascenus l. 1. Orthodoxæ fidei cap. 1. dicens: *Notitia Dei omnibus a natura est insita, neque id aliquis ratione utens ignorare potest.* Quod ipse Tullius etiam expressit lib. 1. de Natura Deorum, ubi habet: *Quæ enim Gens unquam fuit, est, aut quod genus hominum, quod non habeat sine doctrina anticipationem quandam Deorum, &c.*

Sequitur 3. Nec posse aliquem ad longum tempus habere ignorantiam invincibilem Dei sub conceptu Numinis ab omnibus colendi; aliter non esset bene constituta Respublica humana, si non posset quilibet facile agnoscere suum ultimum finem, ad quem ductu Naturæ tendit. Et quamvis aliquis in schola Atheistarum instructus, aut in sylvis educatus possit per aliquod tempus hujusmodi notitia carere; ea tamen est adeo obvia, ut non possit diu homo illa carere, ita ut saltem non dubitet, ac proinde teneatur veritatem inquirere, & supernum lumen exposcere; Esto aliquando in pœnam culparum hoc lumen Deus deneget, in quo casu ignorantia Dei esset saltem remote culpabilis, & vincibilis.

Adde, quod si posset dari ignorantia Dei omnino invincibilis, sequeretur, quod posset quis inculpabiliter Deos falsos adorare, & excusari a peccato Idololatriæ; quod nemo admiserit. Prob. sequela, quia Theologi

logi communissime contra Jansenium docent, Ignorantiam invincibilem excusare a peccato, ut constat ex propositione II. ab Alexandro VIII. proscripta, & ex verbis illis Christi Domini Joannis 15. *Si non venissem, & eis locutus non fuissem, peccatum non haberent.* Unde Augustinus lib. 3. de libero arbitrio cap. 15. *Non tibi deputatur ad culpam, quod invitus ignoras, sed quod negligis quærere, quod agnoscis;* ergo habens invincibilem Dei ignorantiam a peccato Idololatriæ excusaretur, si coleret Deos falsos.

ARTICULUS II.

An, & quomodo demonstretur a posteriori Dei existentia?

VIII. Rabbi Moyses apud D. Thom. qu. 10. de veritate art. 12. & Aliacensis apud Suar. disp. 9. metaph. sect. 2. negarunt, posse Dei existentiam demonstrari. Hæc tamen sententia a D. Thom. dicitur manifeste falsa; a Theologis communiter cum eodem Suario damnatur ut erronea; & ab aliquibus ut hæretica; ab aliis ut proxima errori; ab aliis ut parum tuta in fide; ab aliis ut temeraria. Sed abstinendo ab his censuris

Dico 1. ex Scripturis, & ratione constat, posse Dei existentiam demonstrari.

Prob. 1. pars, quia Sapientiæ 13. dicitur: *A magnitudine speciei, & Creaturæ cognoscibiliter poterit Creator eorum videri;* ubi ly *videri*, ut advertit Vasquez, proprie significat evidentiam metaphysicam. Similiter ad Rom. 1. dicitur: *Quod notum est Dei, manifestum est in illis: invisibilia enim ipsius per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur;* ergo ex Scripturis constat, Dei existentiam demonstrari posse non solum demonstratione morali, quod ab Adversariis admittitur, sed etiam metaphysica.

Prob. 2. pars; tum quia de facto ratione naturali demonstratur, ut mox videbimus; tum etiam quia nisi posset naturaliter demonstrari Dei existentia, deesset in natura medium necessarium ad honeste operandum, & ad assequendum ultimum finem, unde natura deficeret in necessariis: sequela est absurda; ergo & id, unde sequitur. Prob. sequela, quia medium necessarium ad honeste operandum, & ad contemnendum delectabile præ honesto est cognitio certa Dei præcipientis, & remuneratoris in æternum; sola enim cognitio probabilis non est sufficiens, ut patet; si enim cognitio & evidens, & certissima de fide, quam habemus, vix sufficit, a fortiori si daretur cognitio tantum probabilis. Hinc solum potest aliquis culpabiliter avertere animum ab indaganda Dei existentia, & illam in corde suo insipienter negare; at si advertat ad ea, quæ Dei existentiam ostendunt, facile in ejus claram notitiam devenit; ut enim diximus ex Damasceno: *Notitia Dei omnibus a natura est insita, neque id aliquis ratione utens ignorare potest.*

IX. Dico 2. multipliciter demonstratur Dei existentia, tum demonstratione metaphysica, tum etiam morali.

Prob. percurrendo demonstrationes metaphysicas adductas a D. Thoma hic quæst. 2. art. 3. quarum prima fundatur in eo principio: Omne, quod movetur, ab alio movetur; quin dari possit in motoribus processus in infinitum; ergo datur primus motor, qui, ut loquitur Boetius, *Immotus, stabilisque manens dat cuncta moveri.* Secunda: omne, quod fit, ab alio fit; ergo datur prima causa incausata. Tertia ab absurdo: quia si omnia essent contingentia, possent non esse, sed si possent omnia non esse, jam nihil esset possibile, quia si omnia non essent, nihil posset poni, cum non detur in tali hypothesi id, quod extrahat aliquid e nihilo; ergo si omnia essent contingentia citra ullum Ens necessarium, non daretur aliquid possibile, & consequenter nec de facto. Quarta, quia in creatis unumquodque dicitur magis, vel minus bonum, seu perfectum, per hoc, quod magis assimilatur enti optimo, non vero Enti imperfectissimo: sicuti illud dicitur magis calidum, quod magis appropinquat calidissimo, non frigidissimo; ergo ens optimum necessario existens non est chimæra, sed datur de facto. Prob. conseq. quia si esset chimæra, seu Ens imperfectissimum, illud in creatis esset melius, quod magis appropinquaret huic chimæræ. Quinta ex gubernatione rerum: nam inanimata per se tendunt in finem proprium; ergo ab alio cognoscente debent ad talem finem dirigi, sicut sagitta a sagittario; aliter per accidens, & casu ad proprium finem collimarent; quod dici non potest; quia quod semper contingit, non contingit casu, aut per accidens. Quare quemadmodum (ut loquitur D. Athan. & Nazianzen.) audito citharæ concentu, statim dicimus citharam a perito pulsari, & viso mirabili ædificio commendamus opificis artem, ac audito Poemate cordato

commendamus Poetam, ita viso Mundi opificio statim naturæ ductu agnoscimus rerum omnium conditorem Deum.

Moralibus etiam demonstrationibus existentia Dei ostenditur. Primo quidem ex necessitate Supremi Legislatoris, qui obliget Creaturam rationalem, utpote quæ non potest ab ullo Legislatore creato obligari; cum ex conscientiæ dictamine teneatur non peccare quibuscunque Creaturis impellentibus ad peccandum, ut diximus articulo superiore. Secundo ex naturali persuasione de Providentia Supremi Numinis Remuneratoris: naturalis enim persuasio non potest esse falsa, aliter dubitare possemus de veritate primorum principiorum, ad quæ ab ipsa natura determinamur; atqui naturæ ductu inclinamur ad affirmandum, probos expectare a Numine bene factorum remunerationem, & improbos supplicium pro male factis; aliter non haberemus a natura stimulos ad virtutem, sed ab ea naturaliter retraheremur ob ejus arduitatem, & ad vitia inclinaremur ob eorum delectabilitatem; ergo evidens est, dari Deum remuneratorem. Verum omissis his, & aliis demonstrationibus, quæ passim a Doctoribus promoventur, & nobis sufficit eas innuisse; cum nonnullæ careant evidentia summa, quæ statim possit quemlibet intellectum convincere; & solum habeant evidentiam sufficientem ad convincendos non protervos, ut sunt demonstrationes de existentia formæ substantialis materiæ primæ, & similium.

X. Dico ulti. efficaciter Dei existentia demonstratur a posteriori ex eo præsertim principio: omne quod fit, ab alio fit; ergo datur prima causa incausata. Antecedens enim & lumine naturæ notum est, & ab ipsis Atheis admittitur; cum ex nihilo nihil causari possit. Quod si creatura posset esse a se, illi competerent omnia prædicata divina; quippe quæ ad aseitatem consequuntur, ut dicemus quæstione sequenti.

Prob. itaque consequentia. In tantum admisso hoc antecedente negari posset existentia primæ causæ incausatæ, in quantum vel esset devenire ad duas primas causas se mutuo causantes, vel in causis esset abire in infinitum; sed neutrum effugium subsistit; ergo datur prima causa incausata. Prob. min. & quidem quod non possint duo se mutuo causare eodem genere causæ, constat evidenter ex iis, quæ communiter in Physicis docentur; quod scilicet non possit dari mutua prioritas; præterquam quod si ambæ istæ causæ seorsum indigent causa a se distincta, a fortiori indigebunt ambæ unitim; sicuti si quilibet effectus indiget causa, a fortiori collectio effectuum, ut mox ostendemus.

Quod vero in causis non sit abire in infinitum, sic demonstratur: quilibet effectus est sibimet insufficiens ad dandum sibi esse, & ideo indiget causa a se distincta, a qua habeat sufficientiam ad essendum: rursus hæc causa cum sit effectus alterius causæ, est pariter insufficiens ad dandum sibi esse, atque adeo indiget alia causa, & sic in infinitum; ergo nullus effectus habet sufficientiam ad existendum, unde sine prima causa nihil existeret. Prob. conseq. inductione, & a priori. Certe si pauper v. g. vel ignorans indigeat pecunia, aut doctrina, & illas debeat ab alio habere, & hic ab alio in infinitum, nemo posset esse dives, vel doctus: similiter si cadaver, ut moveatur, debeat ab alio cadavere moveri, & hoc ab alio in infinitum, nullum cadaver moveri posset; si enim cadavera quo crescunt, eo majorem vim requirunt, ut moveri possint, quomodo potest intelligi quod si crescant in infinitum, possint omnia moveri, unum ab alio? evidens quippe est, quod defectus, (puta insufficientia, paupertas, ignorantia) qui per additionem finitam semper crescunt, non possunt per additionem infinitam decrescere ad non gradum, ita ut fiant carentia talis defectus; non secus ac impossibile est, quod accidentia per additionem infinitam evadant substantia, & frigus per additionem infinitam evadat calor.

Ratio a priori est, quia quamvis universim non teneat argumentatio a distributivo ad collectivum, sed a partibus ad totum; tenet tamen in casu nostro, in quo negatur de singulis effectibus perfectio aliqua essentialis, & pura, scilicet independentia, ut mox explicabimus. Certe istæ illationes non tenent: Singuli dies æternitatis futuræ habent alium post se; ergo etiam omnes: singulæ partes quantitatis possunt inter se distantificari per partes æquales; ergo etiam omnes collective: singuli Homines habent duos oculos; ergo & omnes collective. Hinc multi putant, argumentum a distributivo ad collectivum nunquam tenere vi formæ; Alii tamen cum Fasolo, & Martinez docent, solum non tenere in prædicatis quantitativis, aut quantitati affinibus: v. g. singuli palmi in linea infinita habent alium post se: ergo & omnes

omnes. Alii hanc regulam tradunt cum Ha moldo lib. 1. tract. 1. controv. 8. quoties prædicatum competit parti, qua pars est; tunc non tenet illatio a parte ad totum: v. g. singulæ durationes creaturæ ab æterno habent aliam ante se; ergo & omnes; Contra vero si prædicatum conveniat parti secundum se: v. g. singulæ durationes distinguuntur a re durante: ergo & omnes. Hanc regulam Esparza quæst. 2. de Deo, Pallavicin. lib. 8. sic clarius explicant: quoties prædicatum, quod tribuitur parti, minuitur, vel tollitur per conjunctionem cum altera parte, tunc non tenet a distributivo ad collectivum. v. g. singulæ guttæ oceani sunt parvæ; ergo & omnes collective; secus vero si prædicatum non minuatur, v. g. singulæ partes aquæ sunt substantia: ergo & omnes. Verum hæ regulæ sæpe fallunt. Non enim tenet hæc illatio: singuli Homines sunt possibiles in sensu composito decreti de non producendis infinitis; ergo & omnes; Neque tenet: singuli actus liberi sunt possibiles, puta consensus, & dissensus; ergo & omnes collective. Quare quicquid sit de his regulis.

XI. Equidem hanc regulam statuo cum Petro Hispano tractatu 5. §. de toto integrali n. 4. Universim tenet argumentatio a distributivo ad collectivum destructive, (hoc est per negationem) quoties prædicatum importat perfectionem aliquam essentialem puram. v. g: Nullus calor est substantia; ergo nec omnes; Nullus lapis est vivens; ergo nec omnes sunt viventes. Unde tenet in casu nostro: Nullus effectus est independens, & incausatus; ergo nec omnes collective; atque adeo datur prima causa omnium incausata; Sicuti quia nullum cadaver potest de se moveri, nec omnia moveri possunt independenter ab alio movente totam collectionem cadaverum.

Quod regula isthæc sit vera, constat tum inductione, ut ostendimus, tum ratione; quia non aliter possunt omnia collective carere aliqua perfectione essentiali pura (quales sunt perfectiones, quæ Deo formaliter competunt) nisi per hoc, quod singula careant; ergo si carent singula, tenet illatio, quod careant etiam omnia collective: v. g. non aliter possunt omnes calores negare independentiam a subjecto, nisi per hoc quod singuli careant hac independentia: & in casu nostro non possunt aliter omnes effectus excludere independentiam, nisi per hoc, quod singuli excludant; ergo sicut tenet hæc illatio: singuli calores indigent subjecto; ergo & omnes collective; ita pariter tenet; singuli effectus indigent causa a se distincta; ergo etiam tota collectio effectuum.

Confirm. paritate causarum intentionalium: Voluntas enim ex Philosopho non potest in finibus progredi in infinitum, quia ejus appetitus esset inexplebilis; Nec potest intellectus in præmissis abire in infinitum sine primis principiis, in quibus sistat, quia sic nihil posset scire; ergo neque in causis realibus per se subordinatis erit progredi in infinitum; unde nullum est effugium Atheistarum. Quamvis autem in causis per accidens subordinatis posset dari processus in infinitum, puta in serie generationum ab æterno, hinc tamen non fit, quo minus hæc ipsa series causarum arguat existentiam primæ causæ; Nam si istæ causæ per accidens subordinantur, eo ipso dari debet causa aliqua extra totam collectionem, a qua sic vel sic subordinentur, cum non possint seipsis subordinari; unde evidenter ex contingentia creaturarum Dei existentia demonstratur.

XII. Objic. 1. Non tenet illatio a distributivo ad collectivum destructive in serie infinita causarum causantium alios, & alios effectus sine ultimo; ergo neque tenet in serie effectuum causatorum ab alia, & alia causa sine prima. Antecedens explicatur: sicuti potest dari series generationum in æternitate futura sine ultima, ita dari potest in eodem instanti series causarum sine ultimo effectu: unde non tenet hæc illatio: Nulla causa caret effectu a se distincto: ergo neque tota series causarum caret effectu distincto a tota collectione; unde nec tenet illatio in casu nostro.

Confirm. 1. in serie generationum per accidens non tenet argumentatio a distributivo ad collectivum; ergo neque in serie causarum per se. Antecedens explicatur; dicitur series generationum, seu causarum series per se, quoties, ut producantur effectus, necesse est, quod tota illa series causarum actu influat in talem effectum; v: g. si ut moveatur aqua, deberet moveri baculus, & baculus deberet moveri ab alio, & hic ab alio movente in infinitum; hæc series dicitur causarum per se. Dicitur vero series causarum per accidens, quoties, ut ponatur hic, & nunc effectus non est necesse, quod aliæ causæ antecedentes nunc influant: v. g. si detur series generationum ab æterno, Petrus qui nunc a suo Patre generatur, eodem modo cau-

satur, ac si generans nullatenus fuerit genitus ab aliis Hominibus, dummodo existat, & conservetur a Deo, quando causat, cum Avus, & Proavus nullatenus hic, & nunc influant in Filium. His explicatis, certe in serie generationum ab æterno, quæ dicitur series causarum per accidens, non tenet hæc illatio: singuli Homines fuerunt geniti ab alio Homine; ergo omnes collective fuerunt geniti ab alio Homine distincto a tali collectione; ergo neque tenet illatio in serie causarum per se.

Confirm. 2. Non tenet illatio a distributivo ad collectivum constructive, seu per affirmationem; ergo nec destructive, seu per negationem. Antecedens explicatur: Non tenet hæc illatio: singuli Homines possunt causare alium hominem a se distinctum; ergo tota collectio hominum possibilium causare potest alium hominem ab ea collectione distinctum; ergo nec tenet consimilis illatio destructive: Nullus homo, vel nullus effectus habet sufficientiam ad existendum independenter a causa distincta; ergo nec tota Hominum, seu effectuum collectio; ut proinde dari debeat prima causa incausata.

Resp. concesso Antecedente, nego consequentiam. Disparitas est, quia in primo casu de causis causantibus in infinitum prædicatum causandi in actu secundo est accidentale; at in casu nostro de effectibus causatis in infinitum prædicatum insufficientis ad existendum est essentiale; quilibet enim effectus essentialiter dependet a causa, non tamen quælibet causa essentialiter causat alium effectum.

Ad primam confirmationem, omisso antecedente, quod negatur, si repugnet creatura ab æterno, nego consequentiam. disparitas est eadem, quia in serie generationum ab æterno prædicatum dependentis ab alia causa secunda est prædicatum accidentale, cum possit quilibet effectus immediate pendere a causa prima.

Ad 2. nego consequentiam. Non tenet illatio a distributivo ad collectivum constructive, ut in casu adducto: unde si aliquando teneat illatio, solum tenet ratione materiæ, non vi formæ: contra vero destructive semper tenet illatio in prædicatis essentialibus, ut ostendimus, atque adeo tenet vi formæ.

XIII. Objic. 2. In causis intrinsecis est abire in infinitum sine prima causa intrinseca incausata; ergo etiam in causis extrinsecis. Antecedens patet in sententia admittentium infinitas partes actu distinctas in quantitate: palmus enim intrinsece causatur a duobus semipalmis, & hi a quatuor quartis in infinitum, quin deveniatur ad punctum, aut ad minimum naturale, quod causet, & sit incausatum. Consequentia videtur sequi, quia magis indiget effectus suis causis intrinsecis, sine quibus ne divinitus quidem potest existere, quam indigeat causa extrinseca, cum possit esse vel ab hac, vel ab illa.

Confir. quia in sententia admittentium possibilitatem infiniti creati, si detur lapis extra centrum, indiget sustentaculo, ne descendat, & si supra hunc lapidem additur alius, & alius in infinitum syncategorematice, semper crescit indigentia sustentaculi; quod si lapides sint infiniti, nullo indigent fulcimine, cum non possint descendere; sicut non potest linea infinita retrotrahi, quia deberet deferri spatium post lineam infinitam, & sic infinitum esset utrinque clausum, quod repugnat; ergo pariter dici poterit, quod singuli effectus indigeant causa, ne ruant in nihilum, non tamen collectio effectuum infinita.

Confirm. 2. Non tenet hæc illatio: quælibet creatura exceditur ab alia, seu excludit supremitatem; ergo tota collectio creaturarum exceditur ab alia creatura, quæ sit omnium suprema; ergo neque tenebit in casu nostro, quilibet effectus habet suam causam, seu excludit independentiam; ergo & tota collectio effectuum.

Resp. 1. argumentum cum prima confirmatione non habere vim adversus admittentes minima naturalia, & negantes possibilitatem infiniti creati. Deinde dari potest disparitas, & argumentum retorqueri: Nam partes quantitatis indigere aliis partibus componentibus, nihil aliud importat, quam singulas partes quantitatis excludere simplicitatem, & esse compositas; & ideo tenet illatio a distributivo ad collectivum, quod etiam omnes partes collective excludant simplicitatem, & sint compositæ; ergo tenere etiam debet illatio in causis extrinsecis, singuli effectus excludunt independentiam; ergo etiam omnes collective.

Ad 1. confirmationem responderi etiam potest, quod lapides illi infiniti per accidens posita illa combinatione non indigerent sustentaculo, nec possent descendere; secus vero si aliter combinentur.

Ad 2. retorqueo pariter argumentum: ex

eo,

eo, quod nulla creatura sit suprema, atque adeo quælibet habeat aliud ens supra se, bene infertur, quod neque toti collectioni creaturarum competat supremitas, sed dari debeat Deus ens supremum; ergo pariter ex eo, quod nulla creatura sit independens, nec tota collectio creaturarum est independens; sicuti quia nullum cadaver est vivens, nec tota collectio cadaverum. unde demonstratur, dari primam causam incausatam.

ARTICULUS III.

Num demonstretur quasi a Priori Dei existentia sub conceptu entis optimi?

XIV. Cum existentia sit una ex perfectionibus, quæ cumulum omnium perfectionum constituunt, atque adeo spectet ad constituendam Dei essentiam sub conceptu hujus cumuli, seu entis optimi, idcirco non concipitur tamquam proprietas, sed tamquam pars essentiæ Divinæ: propterea si ex possibilitate entis optimi demonstretur ejusdem existentia, hæc demonstratio dicitur quidem esse a priori, quatenus ratione nostra prius est aliquid esse possibile, quam existere; non dicitur tamen esse demonstratio a priori rigorose; cum non sit demonstratio proprietatis ex essentia; sed minus rigorose, & quasi a priori, quia ex divina essentia, ejusque possibilitate descendit existentia tamquam pars ejusdem essentiæ. Utrum sic demonstrari possit Dei existentia? negant communiter Recentiores laudantes pro se D. Thomam 1. contra Gentes 12. ubi negat, posse Dei existentiam demonstrari aliter, quam per effectus, & a posteriori. Verum Angelicus ibi solum negat, Dei existentiam (utpote prædicatum Dei essentiale, & non proprietatem) demonstrari posse demonstratione a priori stricte dicta, scilicet assumendo pro medio definitionem ad inferendam proprietatem, præscindit tamen, An possit minus rigorose a priori demonstrari.

XV. Dico equidem, posse Dei existentiam quasi a priori demonstrari ex conceptu Entis optimi, seu cumuli omnium perfectionum excludentis quemcumque defectum, & imperfectionem. Ita Perez 1. p. disp. 1. & Recentiores Hispani ex D. Anselmo lib. pro insipiente apud Arriagam disp. 2. de Deo sect. 2. Ita etiam Ægidius, & Abulensis apud Recupitum quæst. 18.

Prob. si ex primis, & notissimis propositionibus demonstraretur possibilitas Dei sub conceptu Entis optimi, demonstraretur quasi a priori ejusdem existentia; sed ex primis, & notissimis demonstratur Dei possibilitas ex conceptu Entis optimi; ergo demonstratur quasi a priori ejus existentia. Major est evidens, & admittitur. Evidens quippe est, quod si non sit chimæra ens optimum includens omnes perfectiones, necessario existat; cum una ex perfectionibus, quas debet includere, sit existentia: sicut evidens est, quod Ens pessimum, seu purum malum, cum includat omnes imperfectiones, debet non existere. Minor itaque sic demonstratur. Nulla chimæra excludit contradictionem, quæ ex suo conceptu est malum, & imperfectio; ergo nulla chimæra excludit quamcumque imperfectionem; ergo quod excludit quamcumque imperfectionem, scilicet Ens optimum, non est chimæra, quod erat demonstrandum ex primis, & notissimis. Antecedens enim est ipsa notio chimæræ, quæ in hoc distinguitur ab omni non ipsa, quod contradictionem includat; quod vero contradictio sit malum, & imperfectio, est etiam ex terminis notum, nec ab ullo in dubium revocatur: Contradictio enim non potest esse bona, seu amabilis ab ulla voluntate, quia voluntas illam appetens frustraretur fine intento. Neque dici potest, quod chimæra sit bona, & non bona; Nam sic est solum bona cum addito distrahente, atque adeo absolute non bona. Prima consequentia evidenter descendit ex antecedente; sicuti enim, si nulla Creatura excludit aliquam ubicationem, vel durationem, evidenter sequitur, quod nulla Creatura excludat quamcumque ubicationem, ita cum nulla chimæra excludat aliquam imperfectionem, puta contradictionem, evidenter sequitur, quod nulla excludat quamcumque; sunt enim contradictoria aliquis, & nullus; & ideo impossibile est, ut chimæra aliquam, & nullam habeat imperfectionem, seu quamcumque excludat. Secunda consequentia descendit ex prima evidenter per conversionem simplicem: ex summulis enim tenet conversio simplex in propositionibus universalibus negativis, juxta illud, *simpliciter feci*; v. gr. Nullus homo est lapis; ergo nullus lapis est homo; quare in casu nostro ex eo, quod nulla chimæra excludat quamcumque imperfectionem, evidenter infertur, quod nullum Ens excludens quamcumque imperfectionem, seu Ens optimum, sit chimæra.

XVI.

XVI. Confirm. & explicatur demonstratio tum a simili, tum a contrario: Bene enim demonstratur consimili ratiocinatione, quod Ens optimum non sit Creatura, dicendo: Nulla Creatura excludit dependentiam, quæ ex conceptu suo est imperfectio; ergo nulla Creatura excludit quamcumque imperfectionem; ergo quod excludit quamcumque imperfectionem, seu Ens optimum non est Creatura. Bene etiam demonstratur a contrario, quod Purum malum, seu Ens pessimum includens omnes imperfectiones sit chimera, atque adeo non existat, dicendo: Nullum Ens reale condistinctum a chimæra excludit possibilitatem, quæ ex suo conceptu est perfectio; ergo nullum Ens reale excludit quamcumque perfectionem; ergo Ens excludens quamcumque perfectionem, seu purum malum non est Ens reale, sed chimæricum. Similiter ergo demonstratur, quod purum bonum non sit chimæra, sed necessario existat dicendo: Nulla chimæra excludit contradictionem; ergo nulla quamcumque imperfectionem; ergo ens excludens quamcumque imperfectionem, seu purum bonum, non est chimæra; atque adeo existit.

Ratio a priori, cur purum bonum non sit chimæra, est, quia chimæra essentialiter includit contradictionem, seu esse, & non esse; atqui quod est purum bonum, seu purum esse, includit tantum esse, non vero non esse; unde non habet constitutiva chimæræ; sicut enim pura lux non includit tenebras, ita purum esse non includit non esse, propterea Deus de se ipso dixit Moysi Exod. 3. *Ego sum, qui sum*; quia in Deo nihil datur præter esse continens eminenter omne esse.

Neque dicant Athei, quod sicut Purum malum includit contradictionem, quia signate dicit tantum non esse, exercite vero, seu si daretur, diceret esse simul, & non esse, ita purum bonum includit contradictionem, quia signate dicit tantum esse, exercite vero, si daretur, diceret esse simul, & non esse: sicut Ens majus Deo signate dicit omnes perfectiones Divinas in gradu excellentiori, exercite vero repugnat.

Nam contra est, quia ex adducta demonstratione evidenter infertur, Purum bonum non solum signate, sed etiam exercite dicere tantum esse, & excludere contradictionem: Nam nulla chimæra exercite, seu si daretur, excludit contradictionem; ergo nulla exercite excludit quamcumque imperfectionem; ergo ens exercite excludens quamcumque imperfectionem, seu purum bonum non est chimæra; atque adeo existit; hæc autem ratiocinatio non militat circa purum malum, aut circa ens majus Deo, cum evidenter falsum sit hoc antecedens; Nulla chimæra est purum malum, seu Ens majus Deo.

Item sic arguo: Nulla chimæra est bonum; ergo nulla est optimum; ergo Ens optimum non est chimæra, atque adeo existit. Antecedens est evidens, cum nulla chimæra sit Ens reale, quod unice convertitur cum bono; prima consequentia evidenter descendit; quomodo enim potest esse optimum, quod non est bonum? Quomodo v. g. calidissimum, quod non est calidum? secunda consequentia descendit per conversionem simplicem jam explicatam.

XVII. Objic. 1. Chimæra est id, quod si existeret, utramque partem contradictionis involveret; ergo chimæra, si existeret, includeret simul, & non includeret imperfectionem; ergo demonstratio adducta non probat efficaciter, quod Deus non sit chimæra. Prob. secunda consequentia, quia Atheus concedit, nullam chimæram excludere contradictionem, dicit tamen, quod excludat, & non excludat imperfectionem, & sic negat ultimam consequentiam.

Confirm. 1. quia non apparet, quomodo possit ullatenus dici a priori demonstratio existentiæ Dei ex ejus possibilitate, posito, quod juxta doctrinam supra laudatam Suarii, quodvis attributum Divinum, utpote illimitatum, implicite excurrit ad aliud; unde nequit possibilitas Dei esse prior, quam existentia.

Confirm. 2. quia non potest dici demonstratio illa, quæ a pluribus cordatis viris censetur inefficax; cum non possit a cordatis viris negari propositio, & illatio evidens.

Resp. Chimæram absolute dicere contradictionem, non vero dicere, & non dicere: & ideo chimæra absolute includit imperfectionem identificatam cum contradictione, non vero includit, & non includit; sicut absolute opponitur enti reali. Et ratio a priori est, quia chimæra dicit esse, & non esse, seu esse cum addito distrahente, atque adeo absolute dicit carentiam cujuscumque esse, seu perfectionis. Verum omissa prima consequentia, quod scilicet chimæra includat, & non includat imperfectionem, adhuc demonstratio nostra potest efficaciter instaurari, dicendo: Nulla chimæra in statu exercito excludit tantum con-

contradictionem, & consequenter quamcumque imperfectionem; ergo quod tantum excludit quamcumque imperfectionem in statu exercito, scilicet ens optimum, non est chimæra.

Ad 1. confirm. quamvis quodlibet attributum Divinum implicite excurrat ad aliud, unde non possit ab alio distingui distinctione rationis propria, seu distinctione præcisionis, ut animal distinguitur a rationali, sed solum impropria, quæ dicitur distinctio explicationis, ut Homo distinguitur ab Animali rationali; nihilominus in omnium sententia, attributum intellectivi in Deo dicitur prius volitivo per hoc, quod in creatis intellectio præcedat volitionem; ergo cum in creatis possibilitas rei præcedat existentiam, etiam in Deo ratione nostra Attributum possibilitatis est prius attributo existentiæ; unde demonstratio existentiæ Dei ex possibilitate optime dici potest a priori, licet non sit rigorose talis, ut prænotavimus ex eo, quod existentia Divina non sit passio, sed pars Divinæ essentiæ; ac proinde est demonstratio quasi a priori.

Ad 2. Argumentum probat, quod neque a posteriori demonstrari possit cum Angelico Dei existentia; cum pariter multi cordati negarint, demonstrationes illas posterioristicas esse efficaces. Quare dicendum, ab iis tantum hæc negari, qui non intime advertunt ad vim propositionum, & ad bonitatem illationis, ad quæ si adverterent, ineluctabiliter inferrent Dei existentiam.

XVIII. Objic. 2. Si posset quasi a priori ex conceptu Entis optimi demonstrari Dei existentia, posset similiter demonstrari existentia Creaturæ, vel Trinitatis optimæ includentis omnem perfectionem; sequela est falsa; ergo & antecedens. Prob. sequela, quia sicut nos dicimus, Nulla chimæra est bonum, atque adeo nec est optimum, seu purum bonum; ergo purum bonum non est chimæra; ita posset etiam argui: Nulla chimæra est Creatura, aut Trinitas optima includens omnes perfectiones; ergo Creatura, vel Trinitas optima non est chimæra; In tantum hæc ratiocinatio non tenet, quia Creatura optima est signate tantum optima, non exercite, seu significatur solum, quod sit optima, quin possit a parte rei poni Creatura, quæ sit optima, & omnes imperfectiones excludat, cum non possit excludere dependentiam: De Trinitate autem optima non constat evidenter, sed solum est de fide certum, quod non sit chimæra; atqui hoc idem dicit Atheus de Ente optimo assumendo, quod sit chimæra; ergo.

Resp. nego sequelam. Ut autem advertatur discrimen inter Ens optimum, & Creaturam, vel Trinitatem optimam, sciendum primo universim, tunc eodem modo se habere rem signate, seu prout significatur, & exercite, seu prout ponitur a parte rei, quando prædicata illius nullam dicunt oppositionem, ut sunt prædicata Hominis rationalis; contra vero si prædicata rei, quæ concipitur, inter se opponuntur, tunc talis res aliter se habet signate, ac exercite; ut si concipiatur homo hinnibilis; hic enim in actu signato est homo, sed in actu exercito non esset homo, quia hinnilitas destruit rationem hominis. Hinc Creatura optima solum signate esset optima, non vero exercite, quia dependentia propria Creaturę opponitur prędicato optimi excludentis quamcumque imperfectionem.

Sciendum 2. prædicata rei, quæ concipitur, aliquando evidenter non opponi, ut prædicata hominis rationalis; aliquando opponi evidenter, ut homo hinnibilis, Creatura optima, Numerus maximus; aliquando obscurum esse, an opponantur, ut Trinitas optima, Creatura ab æterno, &c. sicut autem quando evidenter aliqua prædicata opponuntur, tunc evidens est, quod aliter se res habeat signate, ac in statu exercito; ita quando obscurum est, an opponantur, obscurum pariter est, an aliter se res habeat in actu signato, ac in exercito: propterea quia obscurum est, quod est de fide certum, prædicata Trinitatis optimæ non opponi, ideo obscurum est, an aliter se habeat signate Trinitas optima, aliter exercite.

Ex his patet, quomodo hæc propositio, Nulla chimæra est Creatura optima, sit evidenter falsa, quia evidens est hæc prædicata inter se opponi, atque adeo hujusmodi Creaturam esse optimam signate, non exercite: Hæc alia vero propositio, Nulla chimæra est Trinitas optima, sit propositio obscuræ veritatis, licet de fide sit certa; cum obscurum sit, num hæc prædicata opponantur, atque adeo obscurum est, an Trinitas optima sit optima tum signate, tum exercite. Denique hæc propositio, Nulla chimæra est Ens optimum, quamvis prima facie sit obscura, post demonstrationes tamen adhibitas de Dei existentia sit evidenter vera, ita ut evidens sit prædicata entis optimi non opponi, ut proinde Ens optimum sit optimum tum signate,

tum

tum exercite, quod Atheus negat.

XIX. Objic. ult. ex Haunoldo: Dum concipitur ens optimum, seu purum ens, vel concipitur ens reale, & assumitur, quod est demonstrandum; vel concipitur ens præscindens a reali, & chimærico; ergo non est evidens, quod non sit chimæricum; Sicuti quando a longe videtur homo ambulans, & concipitur sub conceptu præciso a rationali, vel irrationali, non est evidens, quod non sit bellua.

Confir. Purum non Ens, seu purum malum excludens quamcumq; perfectionem tantum signate dicit unam solum partem contradictionis, scilicet non esse, exercite tamen, seu si existeret, diceret utramque partem contradictionis, scilicet non esse, & esse; ergo idem posset dicere Atheus de Puro bono, quod scilicet signate tantum dicat unam partem contradictionis, exercite vero utramque.

Resp. quod sicut quando concipimus creaturam ab æterno, peccatum irremissibile, &c. concipimus aliquid præscindendo, num sit Ens reale, an chimæricum; non quidem præcisione rigorosa, sicut Animal præscindit a rationali, vel irrationali, & ut compossibile cum utraque differentia, sed præcisione minus rigorosa, quatenus non apparet, num sit ens reale, an chimæricum; ita cum concipimus ens purum, concipimus ens præscindendo ab ente reali, vel chimærico præcisione minus rigorosa, idest ignorando, num sit possibile, an chimæra; deinde ex primis, & notissimis demonstramus, non esse chimæram: ac demum inferimus quasi a priori, illud existere, & sic existentia Dei demonstratur demonstratione nullatenus posterioristica, seu per effectus, quin umquam in ulla propositione assumatur id quod est demonstrandum.

Ad confirm. nego conseq. Purum malum excludens omnes perfectiones si existeret, excluderet simul omnes perfectiones, quia esset purum malum, & simul non excluderet, quia non excluderet existentiam, quæ est perfectio; & ideo purum malum aliter se habet in actu signato, ac in exercito: contra vero purum bonum tum signate, tum exercite importat unam tantum partem contradictionis, ut constat ex demonstratis. Adde paritatem retorqueri posse: Nam purum malum, cum includat ex conceptu suo omnes imperfectiones, debet etiam includere impossibilitatem, & negationem existentiæ; ergo purum bonum, cum includat omnes perfectiones, debet etiam possibilitatem, & existentiam includere. unde apte D. Anselmus infert: Deus est id, quo melius excogitari non potest; ergo existit. Quæ omnia ulterius Deo dante confirmabimus anno insequenti cum de Beatitudine objectiva disp. 2. qu. 2.

QUÆSTIO II.

Utrum Essentia Divina metaphysice sumpta constituatur per Prædicatum Ascitatis?

I. Certum est, essentiam Divinam physice consideratam importare cumulum omnium perfectionum. Difficultas est, Quænam sit illa specialis perfectio quæ est omnium prima, & radix reliquarum, atque adeo constituat Divinam essentiam metaphysice consideratam? sicuti in Homine v. g. rationalitas essentiam constituit, quia ratione nostra ex illa descendunt omnes hominis proprietates, tanquam a priori. Non repugnat autem, quod in Deo unum prædicatum ratione nostra dicatur prius alio; prædicatum enim intellectivi dicitur prius volitivo etiam relate ad Deum per hoc, quod in creatis intellectio præcedat volitionem: immo sicut in creatis prædicatum substantiæ v. gr. dicitur prius prædicato viventis prioritate a subsistendi consequentia, quatenus tenet hæc illatio, est vivens; ergo est substantia, & non e contra; ita etiam in Deo attributum substantiæ dicitur prius attributo viventis, intellectivi &c. ex sola subsistendi consequentia; si enim vivens infert substantiam, & non e contra, prædicatum viventis videtur veluti dependere a substantia, quatenus nequit esse sine illo, & sic videtur habere aliquam posterioritatem; & eodem modo in Deo possibilitas est prior, quam existentia, unde demonstratio existentiæ Dei ex ejus possibilitate procedit prioristice. His explicatis

Aliqui cum Scoto, Suario, Vasquez, Molina, Arriaga Divinam essentiam reponunt in prædicato Intellectivi; Aureolus, & Fasolus in ipsa Intellectione actuali; Argentina in Infinitate; Gillius, & Amicus in ratione Entis in tota latitudine essendi: Nonnulli Recentiores in aseitate, prout complectitur omnes perfectiones Divinas, ex quo complexo singulæ descendant: Alii demum in prædicato aseitatis, seu causæ incausatæ independentis a quovis alio, quæ sit simul sufficientia sui, & aliorum, ita ut

ut hæc una perfectio Divina sit radix omnium aliorum attributorum.

II. Dico equidem cum hac ultima sententia, Essentiam Divinam metaphysice sumptam reponi in prædicato aseitatis jam explicato. Ita communiter cum Esparza, Haunoldo, Derkeni, Petavio, Recupito.

Prob. 1. ex Scripturis: dicitur enim Exodi 19. *Ego sum, qui sum*; & rursus: *Qui est misit me*; non potest autem aliter intelligi, quod Deus sit, qui est, nisi quatenus ipse est ratio essendi, sufficientia sui, & aliorum, independens ab alio, & a se; ergo &c. Consonat D. Thom. quæst. 7. de potentia art. 2. ubi docet, Deum distingui a quovis alio, quatenus est per essentiam, idest a se.

Prob. 2. ratione: Illud est prædicatum constitutivum Divinæ essentiæ, ex quo aliunde cognito, & affirmato deducuntur reliquæ perfectiones Divinæ; sed hoc est prædicatum entis a se; ergo. Major patet: nam si omnes Divinæ perfectiones deducuntur ex prædicato A, repugnat, quod hoc prædicatum radicetur in alio: ergo hujusmodi prædicatum est radix aliorum, & primo distinctivum Dei a non Deo, atque adeo constitutivum essentiæ Divinæ metaphysice sumptæ. Prob. itaque minor. Postquam a posteriori ex contingentia creaturarum cognovimus dari ens necessarium, & Primam Causam incausatam, sufficientiam sui, & aliorum, bene inferimus, hujusmodi ens esse illimitatum in quocumque genere, & continere omnes perfectiones; nemo enim a semetipso limitatur, cum nemo possit non amare seipsum; ergo ex independentia, & aseitate reliquæ perfectiones Divinæ deducuntur. Notandum tamen, prædicatum aseitatis constitutivum Divinæ essentiæ esse solum independentiam in essendo, non in causando, seu sufficientiam suimet, non sufficientiam aliorum: & ratio est, tum quia prædicata absoluta sunt priora respectivis, tum etiam quia ex prædicato absoluto aseitatis, seu independentiæ in essendo infertur prædicatum respectivum independentiæ in causando, seu primæ causæ.

Confirm. 1. quia illud prædicatum in Deo est radix omnium perfectionum Divinarum, quod immediate, & formaliter opponitur prædicato, quod in Creatura est radix limitationis, & omnium imperfectionum; sed in Creatura hujusmodi prædicatum est Abaleitas, seu dependentia ab alio, quod immediate, & formaliter opponitur aseitati; ergo aseitas est prima radix in Deo. Minor patet: Nam Creaturam dependere ab alio, importat Creaturam ex se nihil esse, & nullam ex se perfectionem habere; ergo radix defectuum, & imperfectionum in Creatura est abaleitas, & dependentia.

Confirm. 2. Primum distinctivum Creaturæ a non Creatura est Abaleitas; ergo primum distinctivum Dei a non Deo est Aseitas; atqui prædicatum primo distinctivum est etiam primo constitutivum, & essentiale; ergo. Maj. prob. quia ratio Entis per nihil aliud contrahitur ad esse creatum, quam per esse dependens, & ab alio, ut per se patet; ergo primum distinctivum Creaturæ a Deo est Abaleitas.

III. Objic. 1. Prædicatum essentiale rei debet esse prædicatum, quod in re illa est perfectissimum; atqui prædicatum perfectissimum in Deo est prædicatum summe Intellectivi, vel ipsa Actualis Intellectio, vel prædicatum illimitati; ergo in aliquo ex his consistit prædicatum essentiale Dei, non vero in Aseitate. Prob. min. Illud prædicatum in Deo est perfectissimum, quod ex Creaturis cognoscitur esse in Deo, & in Creaturis est perfectissimum, ac in Deo est perfectissimo modo, & cum independentia; atqui hujusmodi est prædicatum Intellectivi, vel illimitati; ergo.

Confirm. 1. quia nisi prædicatum substantiæ intellectivæ perfectissimæ, atque adeo etiam a se constitueret essentiam Divinam, deberet hoc prædicatum Intellectivi in Deo esse secundarium, & consequens ad essentiam; sed hoc dici non potest; ergo. Prob. min. Nullum prædicatum, in quo A convenit cum B, potest esse secundarium, & consequens ad essentiam: v. gr. quia essentia Hominis est rationalitas, quæ contrahit rationes communes substantiæ, viventis, sensitivi, hujusmodi prædicata hominis non possunt esse secundaria, & descendere ex rationalitate; cum ad rationalitatem necessario præsupponantur; ergo ratio substantiæ Intellectivæ, in qua Deus convenit cum Angelis, non potest esse prædicatum in Deo secundarium, quod probetur ex independentia, sed debet ad prædicatum independentiæ præsupponi.

Confirm. 2. quia essentia, & natura idem sonant ex Augustino lib. 2. de morib. Manichæor.; sed natura idem est, ac principium operationum, seu principium motus, & quietis; ergo illud prædicatum in essentia, seu natura Divina est perfectissimum, quod est principium operationis præstantissimæ,

simæ, ut est prædicatum Intellectivi; ergo in hoc reponitur Divina essentia.

Resp. nego min. ad probationem licet prædicatum Dei perfectissimum constitutivum divinæ essentiæ ex creaturis demonstretur, quod sit in Deo; falsum tamen est, quod hujusmodi prædicatum debeat esse in creaturis; aliter non esset prædicatum distinctivum Dei a non Deo. Hinc prædicatum intellectivi cum non distinguat Deum a creatura, nequit Divinam essentiam constituere; Universim enim prædicatum constitutivum cujusvis essentiæ debet esse primo distinctivum.

Ad confirmationem, verum est, quod in Homine prædicata substantiæ, viventis, sensitivi non sint prædicata secundaria, quæ ad essentiam consequantur, cum non probentur ex rationalitate tamquam a priori, sed potius ad rationalitatem præsupponantur: At in Deo prædicata substantiæ, viventis, intellectivi sunt prædicata secundaria, quæ ad essentiam consequuntur, quia in Deo ex prædicato Aseitatis inferuntur. In forma nego min. Ad probationem dist. antecedens: non potest prædicatum commune esse secundarium, si probetur tamquam a priori ex prædicato differentiali, ut in casu nostro, nego; si non probetur, ut prædicatum Animalis relate ad rationalitatem, concedo antecedens, & nego consequentiam. Ex hoc quod prædicatum intellectivi sit commune Deo, & creaturæ, non infertur, quod non possit esse prædicatum secundarium descendens ex independentia; nam prædicata Sapientis, Boni, Misericordis sunt etiam communia Deo, & creaturæ, & tamen in omnium sententia sunt prædicata secundaria.

Ad 2. Haunoldus, & Franciscus de Lugo docent, quod Deus in ratione essentiæ divinæ constituatur per aseitatem; in ratione vero Naturæ, seu primi principii operationum constituatur per vim intelligendi a se; quia putant essentiam esse radicem omnium perfectionum; Naturam vero esse radicem solum operationum. Equidem dico, essentiam physice sumptam identificari cum Natura, essentiam vero metaphysice sumptam importare radicem omnium perfectionum, & operationum; cujusmodi est in Deo Aseitas; Naturam vero metaphysice sumptam sub conceptu Naturæ importare primum principium omnium operationum, non vero primum principium operationis perfectissimæ; atque adeo Natura divina sub conceptu naturæ non importat solum Intellectivitatem, sed vim ad omnes divinas operationes.

IV. Objic. 2. Prædicatum independentis, & a se in Deo descendit ex prædicato omnipotentis; ergo non est aseitas primum Dei prædicatum. Antecedens probatur, nam si ens est omnipotens, aperte infertur, quod sit a se; si enim esset ab alio, non esset omnipotens, quia non posset ponere illud a quo est citra mutuam causalitatem.

Confirm. 1. quia prædicatum independentis, & incausati est negativum; ergo debet fundari in positivo, scilicet in prædicato Illimitati in quavis ratione essendi.

Confirmatur 2. Prædicatum aseitatis est transcendens per omnia attributa Divina; ergo non est unum prædicatum radicans reliqua, ut debet esse prædicatum essentiale.

Confirm. 3. si prædicatum Aseitatis esset prædicatum essentiale, sequeretur, quod prædicata substantiæ, viventis, intellectivi, in quibus Deus convenit cum creaturis, deberent descendere, & inferri ex Aseitate, atque adeo deberent dici prædicata attributalia Dei; consequens est falsum, ergo & antecedens. Prob. min. quia prædicatum commune Deo, & creaturis est potius prædicatum genericum, quam attributale; ergo sicut in homine v. g. prædicatum substantiæ, quod infertur ex rationalitate, non est ratio attributalis, seu proprietas, quia non infertur ex rationalitate velut a priori, sed potius velut a posteriori; Ita ratio substantiæ in Deo non potest esse attributalis.

Resp. prædicatum omnipotentis, aut Illimitati in Deo demonstrari ex prædicato Independentis tamquam a priori, seu tamquam ex prædicato prius intellecto, & affirmato, ut constat ex rationibus conclusionis, quare dist. antecedens: prædicatum independentis infertur ex prædicato omnipotentis, velut a posteriori, ut ex fumo ostenditur ignis, & ex risibilitate rationalitas, conc. ex prædicato prius cognito, & affirmato, nego antecedens, & conseq. Ad probationem; sicut Homo nisi esset risibilis, non esset rationalis, & tamen risibilitas demonstrat rationalitatem solum a posteriori, ita in casu.

Neque dicas, quod non sit major ratio, cur Aseitas inferat Illimitationem a priori, & non e contra. Nam ex contingentia creaturarum demonstratur existentia Dei immediate sub conceptu entis a se, & Incausati; ex quo deinde deducitur, quod sit

sit in omni genere illimitatum ens; ergo aseitas ratione nostra est prior Illimitatione: deinde sicut in creaturis dependentia infert a priori limitationem, ut ostendimus, ita in Deo aseitas illimitationem.

Ad 1. confirmationem, ratio Incausati, & independentis est ratio negativa solum grammaticaliter, non secus ac prædicatum Illimitati, immensi, irrationalis &c. philosophice tamen ratio incausati est positiva importans sufficientiam sibi ad existendum, atque adeo sufficientiam omnium creaturarum, sicut ratio illimitati philosophice importat rationem positivam, scilicet excursum ad quamcumque perfectionem, & ratio immensi excursum ad quemcumque locum. Præterquamquod ex doctrina D. Dionysii, perfectiones divinæ cum ob sublimitatem effugiant aciem nostri intellectus, melius explicantur per rationes negativas, dicendo quid non sint, quam per positivas, dicendo quid sint; sicut prædicata materiæ, quæ est in confinio, nihili melius explicantur per rationes negativas dicendo, materia neque est quid, neque quantum, neque quale &c. quam per rationes positivas. Ex hoc autem quod perfectiones divinæ per conceptum negativum explicentur, non sequitur, quod sint in se quid negativum, sed important formaliter perfectionem positivam, quæ ratione suæ magnitudinis fundat comceptum negativum.

Ad 2. negant multi, prædicatum aseitatis, seu incausati formaliter sumptum transcendere prædicata reliqua divina; idemque docent de prædicato illimitati, necessarii ad existendum, boni &c., quamvis enim identice quodvis prædicatum divinum sit illimitatum, necessarium, bonum, non tamen formaliter; sed transmisso, quod hæc prædicata sint implicite transcendentia, non secus ac ratio entis implicite transcendit suas passiones, scilicet unum, verum, bonum, ita ut non præscindat ab illis præcisione perfecta, ut rationale a risibili, sed imperfecta, & secundum explicitum, & implicitum, ut Homo præscindit ab animali rationali; vel præcisione non mutua, sicut in multorum sententia ens præscindit a suis differentiis, videlicet a perseitate, & inaleitate: nihilominus hoc solum sufficit, ut aseitas possit concipi tamquam prædicatum purum, & essentiale relate ad reliqua; sicut imperfecta præcisio entis a suis attributis sufficit, ut rationes unius, veri, & boni consequantur ad rationem entis.

Ad ult. est æquivocatio in nomine perfectionis attributalis: si nomine perfectionis attributalis veniat perfectio illa, quæ infertur ex prædicato essentiali, in hoc sensu etiam ratio substantiæ, viventis, intellectivi in Deo est perfectio attributalis; verum quia nomine perfectionis attributalis apud Theologos venit illa perfectio, quæ se habet per modum accidentis creati, ut omnipotentia, sapientia, immensitas, idcirco prædicata, quæ dicuntur de Deo tamquam prædicata substantialia, ut prædicatum substantiæ, viventis, Intellectivi, non solent rigorose appellari attributalia, sed minus rigorose; quatenus scilicet Deo tribuuntur, & competunt; in quo sensu etiam aseitas dici potest Dei attributum.

V. Objicies ult. Prædicatum constitutivum essentiæ Divinæ nequit esse nisi ratio entis in tota sua latitudine, seu Infinitas, aut aseitas, prout complectitur formaliter cumulum omnium perfectionum; ergo nequit esse independentia, seu aseitas, prout importat formaliter unam dumtaxat divinam perfectionem. Prob. antec. quia prædicatum constitutivum essentiæ divinæ debet esse perfectissimum; sed perfectius est prædicatum illimitati importantis formaliter omnem perfectionem, quam prædicatum independentis importantis unam tantum perfectionem, cum totum sit majus sua parte: ergo.

Confirm. 1. quia Independentia debet importare formaliter sufficientiam essendi, seu omne id, quod requiritur, ut Deus existat; sed ad hoc requiruntur omnes divinæ perfectiones: ergo independentia formaliter includit cumulum omnium perfectionum. Minor patet, quia una ex perfectionibus divinis non intellecta, non intelligitur quicquid requiritur, ut Deus existat.

Confirm. 2. nisi prædicatum essentiale Dei esset Illimitatio, seu aseitas prout formaliter involvit cumulum perfectionum, sed esset sola independentia, tamquam prædicatum radicans reliquas perfectiones, eo ipso in hoc prædicato formaliter contineri deberent reliquæ perfectiones; ergo negari nequit, quod cumulus perfectionum formaliter spectet ad constitutionem divinæ essentiæ etiam metaphysice acceptæ. Prob. sequela; quia si prædicatum independentiæ radicaret reliquas perfectiones, deberet illas præcontinere eminenter; sed perfectiones divinæ, utpote simpliciter simplices non possunt præcontineri eminenter, nisi

nisi etiam præcontineantur formaliter; ergo si independentia radicaret reliquas perfectiones, eo ipso includeret illas formaliter.

Resp. nego antec. ad probationem nego, complexum omnium divinarum perfectionum esse ratione nostra quid perfectius, quam sit unum illud prædicatum, quod radicat reliqua: complexum enim formaliter qua complexum dicit imperfectionem aliquam, scilicet compositionem, quæ excluditur ab uno simplici prædicato; & licet hoc prædicatum simplex (scilicet independentia) non dicat formaliter reliquas perfectiones, dicit tamen illas radicaliter, ac proinde continet, quicquid perfectionis est in complexo absque imperfectione distinctionis, & compositionis; quod etiam dicendum ab Adversariis in essentiis creatis: nam prædicatum essentiale hominis v. gr. debet esse prædicatum perfectissimum radicans reliqua; nemo autem dixerit complexum omnium prædicatorum hominis esse prædicatum perfectius, quam sit sola rationalitas, ut radicans reliqua; ergo idem dicendum de Deo: præsertim quia sic non agitur de constitutivo Divinæ essentiæ sumptæ physice, quod procul dubio est cumulus omnium perfectionum, sed de constitutivo essentiæ metaphysicæ, seu de illo simplici prædicato, quod est perfectissimum, ex quo reliqua tanquam a priori descendunt.

Ad 1. confirm. sufficientia essendi physice sumpta importat formaliter cumulum perfectionum, sine quibus non potest intelligi quicquid requiritur, ut Deus existat; At sufficientia essendi sumpta metaphysice, quatenus est unum prædicatum importans formaliter independentiam ab alio, & exclusionem causæ limitantis, non importat formaliter cumulum, sed solum radicat illum. In forma dist. maj. Independentia debet formaliter importare sufficientiam essendi metaphysice sumptam, hoc est non indigentiam causæ, concedo; sufficientiam essendi physice sumptam, seu quicquid requiritur, ut Deus existat, nego maj. & dist. min. nego conseq.

Ad 2. nego sequelam. Ad probationem dico, prædicatum essentiale Dei præcontinere reliquas perfectiones simpliciter simplices, non quidem eminenter formaliter, sed eminenter radicaliter. Ad intelligentiam sciendum, perfectionem simpliciter simplicem dici illam, quæ est melior ipsa, quam non ipsa, seu quæ reddit subjectum melius, quam sit quodcumque subjectum realiter distinctum, in quo non sit talis perfectio; Hujusmodi est perfectio bonitatis, potentiæ, sapientiæ, ratio viventis, intellectivi &c. ubi e contra perfectio v. gr. volentis Mundum in Deo non dicitur esse perfectio simpliciter simplex, sed dicitur perfectio simplex; non enim est melior ipsa, quam non ipsa, cum non sit melior volitio, quam nolitio Mundi: similiter dicitur perfectio simplex paternitas, cum non sit melior Filiatione, aut spiratione passiva. Hinc fit, quod perfectio simpliciter simplex non possit in aliqua entitate reali præcontineri eminenter, quin etiam præcontineatur formaliter; aliter ipsa non esset quid melius quacumque entitate reali, in qua non continetur formaliter; quia non esset melior tali entitate reali, in qua solum continetur eminenter, & non formaliter. At non est verum, quod perfectio simpliciter simplex debeat præcontineri formaliter in sua radice metaphysica: quia contineri in sua radice nihil aliud est, quam ex primo prædicato essentiali inferre perfectiones simpliciter simplices; possunt autem inferri, quin formaliter præcontineantur; sicut potest ex rationalitate inferri risibilitas, quin risibilitas contineatur in rationalitate formaliter, sed solum radicaliter.

Ratio a priori, cur perfectiones simpliciter simplices debeant formaliter contineri in essentia physica Dei, non vero in ejus prædicato essentiali, est, quia nisi formaliter continerentur in essentia divina physice sumpta, eo ipso talis essentia conciperetur, & esset perfectibilis, & defectuosa: contra vero si non præcontineantur formaliter in essentia divina metaphysice sumpta, solum sequitur, quod prædicatum essentiale Dei præscindat, seu ratione nostra (non vero realiter) non includat in suo conceptu formali eas perfectiones; quod non trahit in Deo ullam perfectibilitatem, aut defectum.

VI. Quæres hic, quomodo ex aseitate, & independentia inferantur seorsim reliquæ divinæ perfectiones?

Resp. cum Cattaneo disp. ult. quæst. 2. & aliis, Primo ex aseitate inferri necessitatem existendi: nam quod contingenter existit, debet ab alio determinari ad existendum; ergo quod est a se non est contingens, sed habet necessitatem existendi. Secundo infertur unicitas Dei; nam quod necessario existit, non indiget alio a se distin-

distincto; ergo non potest esse multiplex, aliter unus alio indigeret: tum etiam quia si plures essent Dii, quilibet careret perfectione simplici ter simplici supremitatis; quilibet esset etiam contemptibilis, quandoquidem quolibet ex iis sublato, adhuc daretur Deus, seu omne bonum: tum demum quia quilibet careret supremo dominio; nam vel non posset aliquid velle aliis invitis, vel si omnes idem deberent velle, unus deberet prius consulere voluntatem alterius. Hæc autem omnia non militant contra Trinitatem Personarum, ut patet contra Hæreticos Tritheitas, & contra Averroem 12. Metaph. 39. Tertio infertur simplicitas, seu carentia partium; nam vel singulæ partes essent Deus, & aliæ essent superfluæ, & contemptibiles, vel omnes complexim essent Deus, & jam singulæ ratione limitationis dicerent imperfectionem. Personæ Divinæ, quamvis sint plures, non dicunt ullam imperfectionem, quia non distinguuntur inter se ratione imitationis, sed ratione oppositionis relativæ. Quarto ex simplicitate nascitur immutabilitas, immensitas, æternitas, &c. nam quod est subjectum mutationi, non habet in se necessitatem omnium perfectionum. Quinto infertur illimitatio, quandoquidem quod est limitatum, est obnoxium mutationi: præterquamquod limitatio non habetur a se, sed a causa limitante; propterea complexum ex Deo, & creatura non est quid perfectius solo Deo, licet sit materialiter majus. Immo illud complexum formaliter importat imperfectionem illam propriam creaturæ, quæ non includitur in solo Deo; unde revera Deus solus est quid negative perfectius, quam complexum ex Deo, & creatura. Denique infertur omnipotentia, omniscientia, & reliqua; tum quia aliter non haberet Deus perfectionem illimitatam excurrentem ad quamcumque perfectionem simpliciter simplicem; tum etiam quia si Deus est sufficientia sui ad existendum, & pariter sufficientia omnium, quæ ab ipso sunt, atque adeo potest omnia, est pariter vita indistincta ab ipso vivente, atque adeo perfectissime vivit, & omnia cognoscit. Ex aseitate itaque tamquam ex prima radice omnia Divina prædicata descendunt.

QUÆSTIO III.

Utrum ex parte objecti Attributa Divina distinguantur inter se, & ab essentia?

I. Quod attributa distinguantur realiter inter se, & ab essentia Divina, putarunt nonnulli apud Gillium lib. 2. tract. 5. inter quos quidam Gualterus, & Gilbertus Porrectanus. Distingui tantum modaliter, docuit Joannes de Viterbio, quod de attributo Infinitatis, & æternitatis docuit etiam Mayronus in 1. dist. 8. Scotistæ tamen admittunt distinctionem formalem inter illa. Inter Thomistas vero alii virtualem, alii nullam ex parte objecti cum communiori.

II. Dico equidem, attributa inter se, & ab essentia non distingui ex parte objecti, sed solum distingui distinctione rationis, seu per diversos conceptus, ut dicitur communius de distinctione inter gradus metaphysicos.

Prob. 1. quia si attributa ex parte objecti distinguerentur, Deus non esset omnino simplex; nec natura Divina esset purus actus, sed diceret potentialitatem; non enim esset per se ipsam formaliter sapiens, potens &c. sed esset in potentia ad hujusmodi perfectiones, quod repugnat.

Neque dicas, quod sicut distinctio Personalitatum non obstat summæ Dei simplicitati, & actualitati, ita nec distinctio Attributorum. Nam primo, si paritas urget, nec obstaret distinctio realis attributorum. Secundo, Ideo Personalitates distingui possunt inter se realiter absque detrimento simplicitatis Divinæ, quia ad perfectionem Divinæ essentiæ spectat fecunditas ad intra, quæ sine distinctione reali non pura Personarum consistere nequit, ut docet Fides; quod tamen non habetur in casu nostro.

Prob. 2. Si qua ratione evinceretur, quod attributum sapientiæ v. g. ex parte objecti distingueretur ab omnipotentia formaliter sumpta, evinceretur etiam, quod sapientia radicalis identificata cum essentia ex parte objecti distingueretur ab omni potentia radicali: & rursus sapientia radicans sapientiam radicalem distingueretur ab omnipotentia radicante omnipotentiam radicalem; unde in distinctionibus, & formalitatibus abiremus in infinitum, quod nemo dixerit. Prob. sequela; Ideo enim sapientia forma-

lis per Scotistas ex natura rei distinguitur ab omnipotentia formali, quæ sunt diversi conceptus, atque adeo diversæ quidditates; sed etiam sapientia radicalis est diversus conceptus ab omnipotentia radicali; ergo.

Prob. demum argumento mirabili. Si attributa distinguerentur ex parte objecti ab essentia, eo ipso non distinguerentur; ergo non distinguuntur. Prob. sequela, si distinguerentur, eo ipso profluerent, & manarent ab essentia, ergo deberent pro priori in ipsa essentia intelligi, & formaliter præcontineri, atque adeo si distinguerentur, frustra superadderentur; unde non distinguerentur. Prob. conseq. quia impossibile est, quod proprietas emanet ab essentia, & in ea non præcontineatur: Rursus impossibile est perfectiones simpliciter simplices præcontineri, & non formaliter præcontineri: ergo si attributa Divina, quæ sunt perfectiones simpliciter simplices, promanarent ab essentia, deberent formaliter in illa præcontineri. Sicuti enim perfectio sapientiæ v. g. quæ reperitur in creaturis debet in Deo præcontineri tum eminenter, tum formaliter; eminenter quidem, quia sine imperfectione limitationis, quam habet in creatura; formaliter vero, quia cum sit perfectio simpliciter simplex, non potest contineri eminenter, quin simul contineatur formaliter; aliter non esset melior ipsa quam non ipsa, ut patet: ita perfectio sapientiæ attributalis præcontineri debet in Divina essentia eminenter, & formaliter, & quidem a fortiori; Nam si effectus, cui communicatur esse a sua causa modo imperfecto, & cum distinctione reali, debet in tali causa præcontineri, a fortiori Attributa, quibus communicatur essentia Divina perfectissimo modo, seu cum identitate reali, debent in tali essentia præcontineri non solum eminenter citra ullam distinctionem, & imperfectionem, sed etiam formaliter, cum sint perfectiones simpliciter simplices, aliter Divina essentia esset ab illis perfectibilis, quod repugnat.

Neque dicas, aseitatem per nos radicare perfectiones simpliciter simplices, nec tamen illas præcontinere formaliter, sed solum eminenter radicaliter, juxta dicta quæstione antecedenti; ergo idem dici potest in sententia admittentium distinctionem ex natura rei inter essentiam, & Attributa.

Negatur enim conseq., & disparitas est, quia in sententia nostra, dum concipitur prædicatum essentiale aseitatis solum, non explicantur attributa ex imperfectione nostri intellectus, non ex imperfectione objecti; secus vero in sententia adversariorum, qui volunt, quod essentia Divina ex parte objecti non includat ex natura rei attributa; unde ab illis deberet esse perfectibilis; Non secus ac si Deus non contineret formaliter perfectiones simpliciter simplices, quæ reperiuntur in creaturis, deberet concipi ut perfectibilis his perfectionibus, & in potentia ad illas.

III. Hinc fit primo, attributa nec distingui ab essentia virtualiter ex parte objecti, seu distinctione æquivalente distinctioni distinctorum, & fundante præcisiones objectivas. Ratio est eadem, tum quia hujusmodi distinctio gratis admittitur; obstatque summæ Dei simplicitati: tum etiam quia trahit processum in infinitum. Quare solum distinguuntur ratione, seu ex parte actus attributa inter se, & ab essentia, cum differant penes connotata, non secus ac animal, & rationale, homo, & risibilitas, quæ distinctio a nonnullis vocatur virtualis, non quia æquivalet distinctioni distinctorum, aut verificat prædicata contradictoria; sed quia æquivalet distinctis.

Fit 2. quod sicuti Homo qua animal sentit, non qua rationalis, ita ut sensus sit, quod homo sub conceptu animalis concipiatur ut principium sentiendi, quod competit omnibus animalibus, non vero sub conceptu rationalis; unde distinctio fit solum penes conceptus: ita eodem modo Deus qua intellectivus intelligit, non qua volitivus, per misericordiam parcit, per justitiam punit in sensu formali explicato; realiter enim, & identice voluntas intelligit, Justitia parcit, sicut in homine animalitas discurrit.

Confirm. demum conclusio, quia si adversarii vellent adstruere ex parte objecti distinctionem inter attributa totalia, v. g. inter omnipotentiam, & sapientiam, deberent etiam admittere distinctionem inter attributa partialia, v. g. inter potentiam productivam Angeli, & potentiam productivam hominis: nam etiam Deus creat Angelum per potentiam creativam Angeli, & non per potentiam creativam hominis; sicut intelligit per intellectum, non per voluntatem; sequela non admittitur; ergo &c.

IV. Objic. 1. Tenet ista causalis: Deus amat, quia intelligit, non vero intelligit, quia amat; ex intellectivo enim descendit volitivum, non e contra; ergo intellectus,

& voluntas in Deo distinguuntur ex parte objecti.

Confirm. 1. Nisi intellectio, & amor in Deo distinguerentur, sequeretur, quod sicut Deus cognoscit peccatum, ita etiam amaret illud; nam sicut cognitionem terminari ad peccatum fert peccatum esse cognitum, ita amorem identificatum cum cognitione Divina terminari ad idem peccatum fert, idem peccatum esse amatum a Deo.

Confirm. 2. Intellectio Divina est actus vitalis; ergo procedit ab intrinseco principio; ergo intellectus habet rationem principii relate ad intellectionem Divinam, atque adeo distinguitur ab ea.

Confirm. ult. Intellectio procedit ab essentia Divina tamquam ab objecto formali motivo, ut constat; ergo ab eo distinguitur.

Resp. sicut tenet hæc causalis: homo discurrit, quia est rationalis, non quia est animal, citra distinctionem objectivam inter rationale, & animal, quia sensus est, omne rationale discurrere, non omne animal: ita valet: Deus amat, quia intelligit, non e contra: sensus enim est: omne amans intelligit, non vero omne intelligens amat; ex summulis enim reduplicativa nihil aliud importat, nisi quod cuicunque competit ratio reduplicata, competit etiam prædicatum affirmatum.

Ad 1. confirm. forma non debet communicare subjecto omnes denominationes, quæ possunt a singulis prædicatis formæ prodire: sic cognitio denominat objectum cognitum, & non denominat illud spirituale, licet ipsa sit spiritualis; sic etiam Gratia in Christo Domino denominat illum Amicum Dei, non tamen filium adoptivum, & Verbum denominat humanitatem sanctam, non tamen Immensam, & omnipotentem. Ita in casu nostro actus Divinus terminatur ad peccatum, denominat illud cognitum, non amatum, quia peccatum non est capax talis denominationis. Universim enim ut aliquid dicatur amatum, non satis est, quod terminet amorem, sed requiritur, quod terminet amorem, qui sit illius prosecutio; sic contritio, quæ odit peccatum ob amorem Dei, est indivisibiliter odium peccati, & amor Dei, quia tamen non est prosecutio peccati, ideo peccatum, licet illam terminet, non denominatur amatum.

Ad 2. intellectio Divina est a principio intrinseco omnino indistincto ratione summæ suæ perfectionis: quare sicut Deus dicitur esse a se, non quidem positive, ita ut a se causetur, sed negative, quatenus non est ab alio; ita intellectio Divina est a principio intrinseco vitali non positive, ita ut ab eo causetur; aliter distingueretur realiter ab illo; sed negative, quatenus non procedit ab ullo principio extrinseco, sed existit vi, & efficacia principii secummet identificati.

Ad ult. intellectio Divina procedit ab essentia tamquam ab objecto formali motivo penitus indistincto: quatenus enim Deus consideratur ut objectum, seu ut ponens seipsum in prospectu ut cognoscatur, dicitur esse motivum formale; quatenus vero consideratur ut seipsum repræsentans, dicitur intellectio, & intelligens.

V. Objic. 2. in Deo ex uno attributo demonstratur aliud, v. g. ex immaterialitate intellectivitas; ergo datur distinctio objectiva inter attributa; aliter, ut dicit Maryronus, in demonstrationibus istis nos negotiaremur circa nostros cõceptus, non circa Deum.

Confirm. 1. si posset negari distinctio ex parte objecti inter attributa, quamvis ex uno aliud demonstretur, posset etiam negari distinctio inter Personalitates, quamvis una ex alia procedat; hæc autem est hæresis Sabellii; ergo.

Confirm. 2. quia inter naturam, & Personalitates Divinas negari non potest distinctio virtualis ex parte objecti; ergo neque inter essentiam, & attributa. Prob. antec. quia distinctio virtualis importat convenientiam in omni perfectione, & discrepantiam in aliquo prædicato, ut proinde de eadem entitate æquivalente pluribus verificentur prædicata contradictoria, perinde ac si daretur distinctio actualis; hæc autem distinctio virtualis sic explicata negari non potest inter Paternitatem v. g. & naturam Divinam, nam Paternitas est una Personalitas, non triplex; natura vero Divina est triplex Personalitas, & non una. Item Paternitas realiter distinguitur a filiatione, & non a natura; Humanitas Christi immediate unitur subsistentiæ Verbi, non vero naturæ, aut si immediate unitur naturæ Divinæ, non unitur Personalitati Patris identificatæ cum natura; ergo natura, & Personalitas verificant prædicata contradictoria; atque adeo virtualiter distinguuntur.

Resp. propter cognitiones imperfectas, quas de Deo habemus, posse nos Deum cognoscere sub una ratione, v. g. qua immaterialem, & ex hoc conceptu inferre idem

objectum sub alio conceptu, videlicet Intellectivi; & similiter cognito Deo sub ratione Intellectivi inferimus, quod sit Volitivus, quod est negotiari circa Deum cognitum ænigmatice, non vero circa nostras cognitiones.

Ad 1. confirm. Sicut ex distinctione reali Personarum non infertur distinctio realis inter attributa, ita nec ulla alia distinctio objectiva. Fides docet, Personas Divinas opponi relative, atque adeo realiter distingui; cum relativa sint ad alterum; nullum tamen datur caput distinguendi ex parte objecti attributa.

Ad 2. Negant nonnulli, dari inter naturam Divinam, & Personalitates verificationem contradictoriorum; unde negant, distingui virtualiter, putantes omnia salvari per distinctionem eminentialem, hoc est per distinctionem realem non puram, seu mixtam identitate reali, quæ intercedit inter Personas, quatenus Pater v. g. realiter a Filio distinguitur personaliter, & simul identificatur essentialiter, seu in Natura; unde distinguuntur distinctione faciente plures Personas, non plures Deos, & identificantur identitate faciente unum Deum, non unam Personam. Equidem censeo, præter hanc realem distinctionem eminentialem, quam docet Fides, requiri etiam distinctionem virtualem inter Naturam, & Personalitates ad verificanda ea prædicata contradictoria, quæ de iis dicuntur; quod in de Trinitate discutiendum. Censeo etiam, inter Volitionem Divinam necessariam, & liberam, seu inter essentiam Divinam, & decreta libera admittendam pariter esse distinctionem virtualem ex parte objecti, ut dicemus disp. 4. cum non possit aliter contradictio declinari, quod Deus sit Ens necessarium, & decreta cum eo identificata non sint necessaria; at inter attributa declinatur contradictio per distinctionem rationis: sicut inter Animal, & rationale in Homine; unde dispar ratio.

VI. Objic. ult. Pater Æternus non per voluntatem, sed per Intellectum generat Filium, qui proinde dicitur *Sapientia genita*: Pater vero, & Filius non per intellectum, sed per voluntatem spirant Spiritum Sanctum, qui dicitur *Amor spiratus*; ergo Intellectus, & Voluntas Divina verificant prædicata contradictoria realia, atque adeo distinguuntur ex parte objecti; quod similiter dicendum de aliis attributis.

Antecedens constat ex Concil. Toletano, ubi hæc habentur: *Non est credendum, quod Pater voluntate Filium genuerit, nec quod Voluntas Sapientiam prævenerit, sed Natura.* Et in Concil. Syrmiensi dicitur: *Si quis consilio Dei factum Filium Dei asserit, anathema sit:* ubi PP. cum Hilario lib. de Synod. anathem. 24. ly *consilio* intelligunt pro voluntate.

Resp. nonnullos cum Arriaga disp. 42. n. 70 ob hanc difficultatem admittere distinctionem ex parte objecti solum inter intellectum, & voluntatem, non vero inter alia attributa Divina. Verum difficultas hæc evacuatur cum Esparza quæst. 4. supponendo ex tractatu de Trinitate, quod duplex detur in Deo intellectus, & voluntas, scilicet Essentialis, & Notionalis. Intellectus, & voluntas essentialis identificatur adæquate cum Divina Essentia, atque adeo est communis tribus Personis, non secus ac reliqua attributa. Intellectus vero Notionalis constituitur per Naturam Divinam, & solam Personalitatem Patris; & voluntas notionalis constituitur per Naturam Divinam, & per utramque Personalitatem Patris simul, & Filii. Hinc Filius procedit ab intellectu notionali Patris, & non a voluntate notionali; & similiter Spiritus Sanctus procedit a voluntate, non ab intellectu notionali; quæ optime verificantur per hoc, quod detur solum distinctio realis inter Personalitatem Patris, quæ constituit intellectum notionalem, & Personalitates Patris, & Filii, quæ constituunt voluntatem notionalem, quin detur ulla distinctio formalis inter intellectum, & voluntatem essentialem.

Deinde transmisso, quod Filius dici possit formaliter procedere ab intellectu essentiali, & non a voluntate essentiali, & Spiritus Sanctus a voluntate, non ab intellectu essentiali, non per hoc admittenda est distinctio ex parte objecti inter voluntatem, & intellectum essentialem: nam sicut intellectio creata dicitur procedere formaliter ab intellectu, non a voluntate, & Amor formaliter a voluntate, non ab intellectu, quia quamvis realiter etiam intellectus amet, & voluntas cognoscat, in sensu tamen formali explicato per distinctionem rationis solum intellectus intelligit, & voluntas amat; & sensus est, quod Anima sub conceptu connotante intellectionem non sit Anima sub conceptu connotante amorem; unde distinctio habetur solum inter rationes, seu conceptus formales, non vero inter rationes objectivas: Ita prorsus dici

potest

potest in casu nostro, quod Filius cum sit sapientia genita, procedat ab intellectu, non a voluntate essentiali solum in sensu formali explicato, quatenus essentia Divina sub conceptu connotante sapientiam genitam non est essentia Divina sub conceptu connotante Amorem spiratum.

In forma dist. Antec. Pater non generat Filium per voluntatem notionalem conc., per voluntatem essentialem subdistinguo in sensu formali conc. in sensu reali nego antec. & conseq. sicut enim Spiritus Sanctus procederet insipienter, si non procederet ab intellectu essentiali, ita Filius procederet fortuito, & non voluntarie, si non procederet a voluntate essentiali.

VII. Ubi adverte ex Cyrill., & Nazianz. apud Esparzam, Arium hoc sophismate usum esse ad impugnandam Filii Divinitatem: Vel Pater genuit Filium volens, vel nolens; si nolens, quis eum coegit? cum nemo sit supra Patrem: si volens; ergo cum libertate, & consideratione, quæ aut debet, aut saltem potest esse ante rem, quæ deliberate fit; ergo Pater antecedit natura Filium, atque adeo Filius est Creatura.

Ad quod PP. & Concilia respondent, Patrem generasse ab æterno Filium volendo, atque adeo libere, non quidem libertate a necessitate, seu indifferentiæ, sed libertate a coactione, quæ non importat in Filio posterioritatem, nisi tantum originis; ex hoc autem quod Filius generetur a Patre volente cum sola libertate a coactione, fit, quod unice PP. inferebant, nimirum quod Filius non procedat per voluntatem notionalem, nec ut amor spiratus, sed ut sapientia genita, quia procedit per intellectum notionalem, & in sensu reali procedit tam ab intellectu, quam a voluntate essentiali; in sensu vero formali procedit solum vi intellectus essentialis, non vi voluntatis essentialis.

QUÆSTIO IV.

De nonnullis Attributis in particulari.

PLurima essent hìc inquirenda de singulis attributis; sed quoniam non vacat, quæremus nonnulla dumtaxat magis utilia de Immensitate, Æternitate, ac simplicitate Dei.

ARTICULUS I.

An Deus ratione Immensitatis formaliter sit in spatiis imaginariis.

I. SUppono, spatium reale esse ubicationem ipsam realem, spatium vero imaginarium ubicationem possibilem: & quia extra Empyreum possibilis est alia, & alia ubicatio in infinitum, ideo dicitur extra Empyreum esse spatium imaginarium infinitum; sicut ante initium Mundi dicitur fuisse tempus imaginarium, quia tunc erat possibilis alia, & alia duratio antecedens in infinitum; duratio enim possibilis constituit tempus imaginarium, & duratio realis tempus reale, non secus ac ubicatio possibilis constituit spatium imaginarium, & ubicatio realis spatium reale.

Dico nunc, Deum esse in spatiis imaginariis. Ita communiter cum D. Th. q. 8. a. 4. contra Vasquez, Moncæum, Fasolum putantes, ibi Deum solum esse in potentia.

Prob. Deus actu, & formaliter fuit temporibus imaginariis, antequam quicquam conderet; ergo etiam actu, & formaliter est extra Empyreum in spatiis imaginariis. Et ratio a priori est, qtia Deus est immutabilis; ergo non potest per mutationem temporis, aut loci realis existere de novo in aliquo loco, aut tempore, quo prius non existebat.

Confirm. Si Deus conderet duos Mundos inter se distantes, nequit dici, quod in spatio illo interjecto imaginario Deus non existat; aliter haberet duas præsentias inter se dissitas, nec esset immensus, sed concluderetur cancellis loci finiti realis; quod nemo dixerit.

II. Objic. Non potest Deus actu esse, ubi nihil est, seu in eo, quod est nihil; ergo non potest esse in spatiis imaginariis, quæ nihil omnino sunt. Prob. antec. quia aliter Deus esset in nihilo.

Confirm. ideo Deus citra mutabilitatem, aut imperfectionem non existit nunc actu, sed potentia v. g. in Antichristo, quia Antichristus nunc nihil est, & denominatio coexistentis Antichristo est partim intrinseca, partim extrinseca Deo; atqui hoc idem dicendum in casu; ergo.

Resp. dist. antec. Deus non potest esse, ubi nihil est, præter ipsum Deum, nego; ubi nihil est simpliciter, concedo antec. & nego conseq. Deus in spatiis imaginariis non dicitur esse in nihilo, sed in se ipso potente ibi ponere ubicationes possibi-

les, sicut Deus antequam quicquam conderet, erat actu, & formaliter temporibus illis imaginariis, quin tunc esset in nihilo, sed in se ipso, qui solus tunc existebat, & poterat ponere durationes possibiles. Hinc celebre illud distichon Thomæ de Argentina relatum a Vasquio.

Dic ubi tunc esset, cum præter eum nihil esset.
Tunc ubi nunc in se, quoniam sibi sufficit ipse.

Quod fallit intellectum, est imaginatio; cum enim Deus in spatio reali sit in omnibus per potentiam, per præsentiam, & per essentiam, idest ut explicat D.Th. hic quæst. 8. art. 3. per potentiam, quatenus omnia ejus potestati subduntur; per præsentiam, quatenus omnia nuda sunt, & aperta in oculis ejus; & per essentiam, quatenus adest omnibus ut causa; in spatiis autem imaginariis cum nihil Deus operetur ad extra, sed solum sit per suum esse absolutum, ideo videtur non esse actu in spatiis imaginariis. Sed imaginatio fallitur; Deus enim non aliter est ubicumque, & quandocumque per suum esse absolutum, nisi per hoc, quod sit in se ipso, cum ipse sit suum ubique, & suum quandocumque, seu sua Immensitas, & Æternitas.

Ad confirm. nego min. cum spatium imaginarium sit ubicatio possibilis, non vero ubicatio existens, ut supponimus; ideo denominatio existentis in spatio imaginario non est denominatio coexistentis cũ alio, ut est denominatio coexistentis cum Antichristo, quæ est partim intrinseca, partim extrinseca Deo; sed est denominatio adæquate Deo intrinseca; unde necessario ibi Deus existit ratione suæ immutabilitatis.

ARTICULUS II.

Utrum futura fuerint ab æterno realiter præsentia Æternitati Divinæ.

III. Quod Deus futura omnia habeat sibi præsentia intentionaliter ab æterno, quatenus omnia simul cognoscit, quæ successive erunt, non dubitatur; sicut enim potest quis ex alta Turri simul videre homines sibi succedentes; ita potest Deus ex editissima æternitate sua simul prospicere, quæ erunt successive futura in æternum. Controvertitur solum inter Thomistas, & DD. Societatis, an futura habuerint ab æterno in æternitate Divina non solum præsentiam intentionalem explicatam, sed etiam realem? Thomistæ communius affirmant cum Cajetano q. 14. art. 13. Goncto, Joanne a S. Th., putantes hanc fuisse mentem Angelici ibidem, & primo contra Gentes cap. 66. ubi docet, omnia mensurari æternitate, quæ cum sit indivisibilis, habet omnia sibi præsentia; ut punctum centri præsens est cuivis puncto circumferentiæ. Ex quo docent, Deum ab æterno cognovisse futura libera, si minus in decreto prædeterminante, (cum non possit per multos Thomistas Deus prædeterminare ad peccatum) saltem in præsentia illorum, quam habent in æternitate. Quandoquidem sicut quæ distant localiter sunt simul eidem indivisibili immensitati Divinæ localiter præsentia; ita quæ distant durative habent simul eidem indivisibili æternitati Divinæ præsentiam aliquam realem. Vasquez tamen disp. 64. c. 5. ostendit, non fuisse de mente D. Th. hujusmodi sententiam, quod multi etiam Thomistæ asserunt.

IV. Dico equidem cum communissima Scotistarum, Nominalium, & DD. Societatis contra Richardum, & Thomistas apud Vasquium loc. cit.: Temporalia, & futura non fuerunt ab æterno realiter præsentia æternitati Divinæ, atque adeo Deus non cognovit ab æterno certo, & infallibiliter futura libera ob eorum præsentiam in sua æternitate, sed quia, posita illorum futuritione determinata tamquam requisito necessario, consurgit in intellectu Divino ex infinita ejus perfectione repræsentatio illorum determinata infallibiliter certa, prout dicemus de futuris liberis conditionatis in tract. de scientia media.

Prob. A esse præsens realiter B, importat, A coexistere B; sed futura non coextiterunt ab æterno cum æternitate Divina; ergo non fuerunt ab æterno realiter præsentia æternitati Divinæ. Prob. minor: Temporalia, & futura non extiterunt ab æterno; ergo non coextiterunt ab æterno; ex terminis enim pugnat, quod coexistat id quod non existit.

Confirm. retorquendo paritatem Immensitatis, in qua triumphant adversarii. Quamvis ubicatio Neapolitana localiter coexistat immensitati Divinæ, toti quidem, sed non totaliter; quatenus est, ubi est immensitas, sed non ubicumque est immensitas: At ubicatio Neapolitana non coexistit localiter immensitati Divinæ, v. g. Romæ, ubi non est ubicatio Neapolitana; ergo a pari quamvis Antichristus durative coexistat æternitati Divinæ, toti quidem, sed

non

non totaliter, quatenus est, quando est æternitas, non tamen quandocumque est æternitas divina; non per hoc durative coexistit æternitati nunc, aut ab æterno, pro quando Antichristus non existit; ergo cum ab æterno Antichristus non extiterit, non potuit ab æterno coexistere, & esse realiter præsens æternitati. Quare verum quidem est, quod Antichristus coexistat toti æternitati, cum æternitas sit indivisibilis, hoc tamen non sufficit, ut Antichristus dicatur coexistere Deo ab æterno; cum non coexistat æternitati Divinæ toti simul, & totaliter; sicut Neapolis toti immensitati localiter coexistit, non tamen coexistit localiter immensitati, quatenus existenti Romæ, quia non coexistit localiter immensitati toti simul, & totaliter.

V. Objic. 1. Si Deus ab æterno creasset Angelum, quem destrueret mane, potuisset ab æterno dicere: Angelus est mihi præsens, & coexistens; ista autem cognitio Divina est actus æternus, & infallibilis; ergo etiam post destructionem Angeli verum esset, quod Angelus sit Deo præsens, & coexistens, licet tunc non existat; aliter propositio illa æterna, & infallibilis de vera transiret in falsam; ergo sufficit, quod futura aliquando existant, ut coexistant toti æternitati, & ab æterno.

Resp. hoc argumento probari, quod in Deo sint ab æterno ambæ veræ istæ propositiones contradictoriæ: lux mihi coexistit, lux mihi non coexistit; quia Deus aliquando coexistit luci, aliquando non. Directe dico, propositionem illam, Angelus est mihi præsens ab æterno, esse veram etiam post destructionem Angeli, quia semper connotat idem tempus, quo Deus Angelo coexistebat; sicut ista propositio, Christus nascetur ex Virgine, etiam nunc est vera, & de fide, si connotet tempus Prophetarum, pro quando Christus erat nasciturus.

VI. Objic. 2. cum Thomistis: Dupliciter res temporanea existit. Primo per propriam mensuram, seu per durationem intrinsecam, & sic est in tempore limitato, & non ab æterno; Secundo per mensuram alienam, seu per æternitatem Divinam, quæ mensurat, & complectitur omnia tempora, quatenus omnia, quæ successive existunt, non successive mensurantur, & coexistunt æternitati indivisibili; sed simul omnia existunt in Nunc indivisibili æternitatis; ergo bene dici possunt omnia esse Deo realiter præsentia ab æterno, & ab æterno existere, si minus per propriam, saltem per alienam mensuram; quatenus habent aliquando esse in Nunc æternitatis: Quod pariformiter dicunt de immensitate. Hinc in sententia Thomistarum Antichristus fuit præsens Deo realiter ab ęterno; quia æternitas Dei indivisibilis ab æterno coexistit Antichristo existenti in tempore.

Confirm. quæ sunt in tempore successive, sunt simul intentionaliter pręsentia intellectui Divino ab æterno, quia cognitio Divina est ab æterno, & tota simul; ergo etiam erunt realiter pręsentia æternitati, quæ est tota simul.

Resp. licet ęternitas sit tota simul, & indivisibilis, nec successive coexistat cum rebus successivis, successione se tenente ex parte ęternitatis divinę, successive tamen coexistit successione se tenente ex parte ipsarum rerum succedentium. Unde licet nihil sit futurum, aut pręteritum Deo; quę tamen nobis sunt futura, aut preterita, non dicimus, quod coexistant, sed quod coextiterint, aut coexistent æternitati divinę. Quare cum Antichristus sit nobis extiturus, dici non potest, quod extiterit, aut coextiterit ab ęterno; sicut enim Deus immutabilis de non coexistente cum hoc Mundo fit coexistens, per hoc, quod Mundus transeat de non existente ad existentem; ita Deus ęternus fit de novo coexistens Antichristo, per hoc, quod Antichristus de novo existat. Hinc falsum est, quod Thomistę assumunt, scilicet temporanea existere ab ęterno per alienam mensuram; sicut enim Neapolis non existit Romę per mensuram Immensitatis Divinę, ita nec temporanea ab æterno per mensuram ęternitatis. Et ratio a priori est, quia licet ęternitas complectatur omnia tempora, non dicitur tamen illis coexistere, nisi quando illa existunt; cum hęc denominatio coexistentis importet existentiam exercitam utriusque extremi.

Ad confirm. concesso antecedente, nego conseq. disparitas est, quia denominatio cogniti est mere extrinseca, & habetur adęquate a cognitione terminata ad objectum; cum autem cognitio Dei fuerit ab æterno, etiam futura denominantur cognita, seu præsentia intentionaliter ab æterno; quod etiam verum est, etiamsi Angelus sua cognitione limitata cognoscat futura ab æterno; At denominatio coexistentis habetur a forma partim intrinseca, partim extrinseca; ergo cum ab æterno non fuerit existentia Antichristi, non potest

est dici Dei æternitas coexistens Antichristo ab æterno. Hinc, ut cognitio Divina terminetur ad futura in quantum existentia pro sua differentia temporis, illa intuendo, solum requiritur, quod futura ab æterno existant signate, seu prout significantur a denominatione cogniti: contra vero ut æternitas realiter coexistat cum futuris, requiritur existentia istorum exercita, quæ solum habetur in tempore; unde non possunt esse realiter præsentia Deo ab æterno.

VII. Ex quibus sequitur contra Thomistas, peccatum v. gr. Antichristi non posse a Deo infallibiliter cognosci ab æterno ratione suæ præsentiæ realis ab æterno; Neque posse cognosci in decreto permissivo talis peccati; quia si ponitur hujusmodi decretum de se indifferens, ut conjungatur cum peccato potius, quam cum negatione peccati, ut ponitur in sententia Societatis, non potest in eo videre peccatum potius, quam peccati negationem; si vero ponitur decretum illud prædeterminans, & connexum cum peccato, jam esset eversivum libertatis, ut supponimus. Præterquamquod communius Thomistæ negant, posse Deum prædeterminare ad peccatum. Quare dicendum, peccatum Antichristi a Deo infallibiliter ab æterno cognosci in se ipso per scientiam visionis: ad eum modum, quo per scientiam mediam infallibiliter cognoscuntur futura libera conditionata in se ipsis, quatenus ex suppositione, quod peccatum erit, vel esset sub aliqua conditione, intellectus Divinus ab æterno ob infinitam perfectionem in linea intelligendi necessitatur ad illud repræsentandum prout erit, vel esset. Quidquid sit, an peccatum v. gr. Antichristi videatur etiam infallibiliter a Deo ab æterno in complexo scientiæ mediæ de futuritione conditionata illius sub auxilio A, & decreti collativi talis auxilii, quod in tertia disputatione explicabimus.

VIII. Quæri solet hic cum Angelico, An esse æternum sit proprium Dei, ita ut repugnet communicari creaturæ æternitatem a parte ante. Equidem hujusmodi repugnantiam conabar olim ostendere hac ratiocinatione: Fingamus Angelum productum esse ab æterno, certe quælibet determinata duratio hujus Angeli fuit in tempore; ergo futuritiones, & negationes cujuscumque durationis determinatæ fuerunt ab æterno; ergo fuerunt simul omnes ab æterno, quin potuerint hujusmodi negationes esse ab æterno una post aliam; licet una post aliam desierit; ergo omnes simul, & quidem infinitæ categorematice condurarunt per tempus infinitum; ergo per tempus infinitum nulla fuit duratio talis Angeli, atque adeo hic Angelus fuit, & non fuit ab æterno. Antec. & prima conseq. liquent. Secunda negari non potest, sicut nec tertia; nam ad eum modum, quo si producerentur a Deo v. g. infiniti Angeli ab æterno, eo ipso deberent per tempus infinitum simul condurare (aliter si essent infiniti categorematice, per unum tantum diem, daretur æternitas utrinque clausa ab eo die usque ad diem præsentem) ita pariter dicendum de illis infinitis negationibus, & futuritionibus. Hæc ratiocinatio non militat contra creaturam in æternum, nam præteritiones, seu negationes cujusque durationis determinatæ Angeli durantis in æternum sunt solum finitæ in infinitum, ut patet; contra vero futuritiones illæ debent esse ab æterno infinitæ categorematice, atque adeo sub hac collectione infinita debent per infinitum tempus condurare, non secus ac infiniti Angeli producti ab æterno. Iterum potest fusius instaurari hæc ratiocinatio, quæ facile aptari potest ad ostendendam etiam repugnantiam seriei generationum ab æterno. Michael ab æterno productus singulis annis æternitatis antecedentis habuit singulas durationes annuas, atque adeo habuit infinitas sine prima; ergo non habuit infinitas sine prima, ut proinde repugnet fuisse ab æterno. Prob. conseq. quia per hoc quod Michael ab æterno productus habuerit singulis annis singulas durationes annuas, manifeste sequitur, quod singulæ durationes annuæ fuerint in tempore, & quod illarum negatio, seu futuritio præcesserit ab æterno. Rursus ex hoc quod negationes singularum durationum annuarum præcesserint ab æterno, sequitur quod omnes istæ negationes singularum durationum fuerint simul ab æterno; ergo Michael creatus ab æterno non habuit in tota æternitate antecedente infinitas successive durationes annuas sine prima; atque adeo non fuit ab æterno. 2. pars hujus antecedentis patet a contrario, si singulis annis æternitatis antecedentis annihilarentur singuli Angeli, & nullus Angelus producatur in tempore, sequitur quod singulis annis poneretur negatio singulorum Angelorum, & quod debuerint esse creati ab æterno simul infiniti Angeli; ergo ex opposito si singulis annis ponantur singulæ dura-

durationes annuæ Michaelis, sequitur, quod debuerint esse ab æterno simul infinitæ negationes istarum durationum, quæ licet successive desinant, non successive tamen habuerint esse ab æterno, sed simul; cum repugnet, plura seorsim sumpta esse ab æterno, & unum poni post aliud, ut patet. Probatur itaque consequentia. Nam per hoc quod negationes omnes singularum durationum Michaelis fuerint ab æterno simul, sequitur quod omnes pariter simul condurarint per æternitatem; (ad eum modum quo si infiniti Angeli fuerunt ab æterno simul, debuerunt condurare simul per æternitatem, seu annis infinitis: aliter si dumtaxat per annum v. gr. condurarent simul, daretur æternitas utrinque clausa ab eo anno, & ab anno præsenti, inter quos clauderentur infinitæ durationes annuæ Michaelis) Atqui repugnat, quod per æternitatem a parte ante, seu annis infinitis existant simul omnes negationes durationum Michaelis simul, & quod pro iis annis existat aliqua duratio Michaelis (cum pugnent contradictorie hæc duo, Nulla duratio existit, &, Aliqua duratio existit) ergo prima duratio Michaelis debuit esse post æternitatem, qua omnes negationes durationum Michaelis simul condurarunt, atque adeo Michael ab æterno positus non habuisset infinitas durationes sine prima, ac proinde repugnat poni ab æterno.

Dices, hac ratiocinatione pariter confici, quod repugnet creatura in æternum, quod nemo dixerit. Nam Michael durans per æternitatem consequentem habebit singulis annis singulas durationes annuas, atque adeo infinitas sine ultima. Quod autem haberet simul & non haberet infinitas durationes annuas sine ultima, sic evinceretur, si argumentum adductum esset efficax; Per hoc quod Michael sit habiturus singulis annis singulas durationes, sequitur quod singulæ durationes sint futuræ in tempore, & quod earum negatio, ac præteritio futura sit in æternum; Rursus sequitur, quod omnes istæ negationes, ac præteritiones sint futuræ in æternum simul (cum repugnet plura esse in æternum seorsim, & unum desinere post aliud) Hinc pariter sequitur, quod omnes negationes durationum Michaelis condurent simul per totam æternitatem consequentem (aliter daretur æternitas utrinque clausa, si per annum v. gr. dumtaxat essent simul omnes istæ negationes infinitæ) ergo infinitis annis Michael non est duraturus, atque adeo non habebit infinitas durationes sine ultima.

Resp. disparitatem inter æternitatem a parte ante, & æternitatem a parte post esse manifestam, & inde sequi, quod argumentum militet solum contra creaturam ab æterno, non contra creaturam in æternum. Etenim quæ sunt ab æterno, si sint non tot quin plura, sunt infinita categorematice, hoc est adæquate extra causas; quæ vero sunt in æternum non tot quin plura, sunt solum infinita syncategorematice, quatenus semper erunt partim actu, partim in potentia infinita semper actu, seu extra causas, & infinita in potentia, seu intra causas. Quod ex eo patet, quia si ab æterno Deus produxisset singulis annis singulos Angelos, eosque conservasset, nunc darentur Angeli infiniti categorematice; at si eosdem producat singulis annis in æternitate futura, semper erunt finiti in infinitum, & infiniti intra causas. Hinc Michael ab æterno positus ita habuisset singulis annis singulas durationes annuas, ut negationes, ac futuritiones istarum durationum fuissent ab æterno omnes simul infinitæ categorematice, ac eodem modo deberent condurare simul per æternitatem; unde per æternitatem Michael non duraret: sicuti ex opposito si singulis annis æternitatis antecedentis Deus destruxisset singulos Angelos, necessario fuissent ab æterno creati omnes isti Angeli infiniti categorematice, & sic debuissent per æternitatem simul condurare; ac proinde repugnat hæc hypothesis, quod Deus ab æterno ponat infinitos Angelos, quorum singulos singulis annis æternitatis destruat. Contra vero Michael in æternum durans ita habebit singulis annis singulas durationes annuas, ut negationes, & præteritiones istarum durationum semper sint futuræ finitæ in infinitum, seu finitæ actu, & infinitæ in potentia, unde nunquam deberent esse omnes simul extra causas: Sicuti si singulis annis æternitatis futuræ ponantur, & conserventur singuli Angeli, nunquam erunt extra causas Angeli categorematice infiniti. Unde fit, quod possit Michael durare in æternum, quin potuerit ab æterno durasse.

Quare potest paritas æternitatis futuræ retorqueri, dicendo: Si in æternitate futura deberent esse omnes simul negationes, ac præteritiones durationum Michaelis, & sic condurare in æternum, non posset Michael durare in æternum, ut patet; ergo cum debeant omnes simul esse ab æterno negationes, & futuritiones durationum Mi-

chae-

chaelis, ut ostendimus, & sic condurare per æternitatem, non potuit Michael esse ab æterno.

Instabis, sicut in æternitate futura negationes, ac preteritiones durationum Michaelis in eternum durantis sunt omnes simul simultate eternitatis, simultate tamen temporis sunt finitę semper in infinitum; ita in ęternitate preterita negationes, ac futuritiones durationum Michaelis ab ęterno sunt pariter simul simultate ęternitatis, simultate tamen temporis sunt finitę in infinitum, non vero categorematice infinitę; Cum in nulla parte ęternitatis dari possint, aut debeant infinitę. Hinc centum annis ante hanc durationem erant centum simul futuritiones durationum: mille annis ante hanc durationem erant mille simul futuritiones durationum, & sic in infinitum; ergo nullum sequitur inconveniens quod Michael sit ab æterno, sicut nec quod duret in æternum.

Resp. non eodem modo rem se habere in æternitate futura, ac in præterita; verum quidem est, quod in æternitate futura præteritiones durationum erunt semper finitæ in infinitum simul, simultate temporis, & omnes erunt simul solum simultate æternitatis, quatenus quælibet erit intra totam æternitatem futuram; At in æternitate præterita futuritiones durationum etiam simultate temporis deberent esse simul omnes (ut proinde repugnet Michael ab æterno durans, ex hoc quod daretur aliqua ejus duratio, pro quando darentur simul negationes, ac futuritiones durationum illius; quod evidenter repugnat) Ratio est ex dictis, quia quæ sunt ab æterno sunt simul, quatenus non potest poni unum ante aliud; sicuti si ab æterno sint singuli Angeli non tot quin plures, non possunt non esse simul simultate etiam temporis, ita ut aliquo tempore verum sit, Nunc dantur Angeli infiniti categorematice; aliter fuissent creati ab æterno omnes simul, & non successive, quamvis successive desinerent, & tamen nunquam fuissent omnes simul; quod manifeste repugnat; ergo si ab æterno sunt futuritiones singularum durationum Michaelis non tot quin plures, non possunt non esse simul simultate etiam temporis, ita ut aliquando verum sit, Nunc dantur infinitæ categorematice futuritiones harum durationum. Rursus evidens est, quod quæ sunt ab æterno simul, debent simul condurare per æternitatem, seu annis infinitis, ut proinde si ab æterno sint conditi simul infiniti Angeli, debeat per æternitatem verum esse, quod actu existant Angeli infiniti; sicuti si mulier sit prægnans ab æterno, debet per æternitatem esse prægnans, aliter daretur æternitas utrinque clausa; ergo cum ab æterno debeant simul esse infinitæ categorematice futuritiones negationum Michaelis, debent pariter istæ condurare per æternitatem, ita ut infinitis annis verum sit, Nunc dantur infinitæ futuritiones durationum Michaelis; quo posito evidenter sequitur, quod Michael per æternitatem, seu annis infinitis non durasset; ac proinde repugnat, Michaelem fuisse ab æterno, non repugnat tamen durare in æternum.

ARTICULUS III.

Num Divina simplicitas excludat etiam compositionem ex genere, & differentia.

IX. SUb aliis terminis quæritur cum Angelico qu. 3. art. 5. Utrum Deus sit in aliquo genere, puta, an sit sub prædicamento substantiæ, ita scilicet, ut ratio substantiæ univoce contrahatur a substantia creata, & increata, an vero analogice, ut ratio Entis analogice contrahitur a substantia, & Accidente, quin constituat speciem rigorose dictam compositam ex genere, & differentia.

Dico equidem, Deum non esse compositum ex genere, & differentia, nec ullam rationem univoce dici de Deo, & creatura; ut proinde non sit in prædicamento substantiæ. Ita communiter cum D. Th. 1. contra Gentes 32. Suario, Gonet disp. 4. contra Scotum in 1. dist. 7. & Nominales apud Vasquez disp. 22.

Prob. ex Suario disp. 30. Metaphysic. sect. 4. Ratio generica debet esse extra conceptum rationis differentialis, ut possit ex utraque haberi compositio metaphysica speciei rigorose dictæ; sed nulla ratio communis Deo, & creaturæ est extra conceptum rationis differentialis Dei; eo modo, quo ratio Entis non est extra conceptum Perseitatis, vel Inaleitatis; ergo Deus non componitur metaphysice ex genere, & differentia, nec ulla ratio univoce dicitur de Deo, & creatura. Major est Phil. 3. met. 10. & D. Thom. 1. par-

parte q. 3. art. 5. & patet; tum quia genus se habet ut materia, seu ut pars respectu compositi metaphysici, atque adeo non debet includi in comparte; tum etiam quia aliter ratio Entis deberet esse generica, etiamsi non habeat differentias extraneas. Prob. min. quia differentialis ratio Dei est infinitas, seu excursus ad quamcumque perfectionem; sed quælibet ratio communis Deo, & creaturæ, puta ratio substantiæ, sapientis, Boni, includitur in hac ratione differentiali; non secus ac in Perseitate includitur formaliter, & implicite ratio Entis; ergo nulla ratio communis Deo, & creaturæ est extra conceptum differentialem Dei.

Confirm. perfectio infinita imbibens formaliter, & implicite quamcumque perfectionem debet competere Deo; atqui non competit Deo ratione generis, quia aliter ratio generica non esset communis Deo, & creaturæ; ergo competit illi ratione differentiæ; ergo differentia Dei absorbet omnem omnino perfectionem, atque adeo etiam ipsam rationem, seu perfectionem genericam; quæ propterea non est ratio rigorose generica, seu communis Deo, & creaturis. Hinc Boetius apud Vasquez loc. cit. *Substantia* (inquit) *in illo non est vere substantia, sed ultra substantiam*; similiterque Dionys. August., & alii PP. docent, Deum non esse bonitatem, sed superbonitatem, non vivens, sed supervivens; quia scilicet hujusmodi perfectiones in quantum Divinæ, formaliter, & implicite excurrunt ad quamcumque aliam perfectionem, ut ratio entis excurrit ad suas differentias; unde una perfectio Divina non præscindit ab alia perfecte ratione ratiocinata, ut animal a rationali, sed solum secundum implicitum, & explicitum, ut ratio entis a suis differentiis; quicquid sit, utrum hæc distinctio appellari possit rationis ratiocinatæ imperfecta, ut vult Granado apud Arriagam disp. 2. n. 73. an vero rationis ratiocinantis, quod est lis de voce.

X. Objic. 1. mensura, & mensuratum ex Phil. sunt homogenea, & cognata; ergo debent esse in eodem genere; ergo Deus mensurans perfectiones creatas debet esse in eodem genere cum istis.

Confirm. quia nisi Deus univoce conveniret cum creatura, non possemus ex cognitione creaturarum assurgere ad cognitionem Dei.

Resp. Aristotelem loqui de mensura stricte dicta, quæ coaptatur mensurato, ut est quantitas, quæ mensurat aliam quantitatem; non de mensura large dicta, quæ scilicet nos ducit ad cognitionem alterius, sicut substantia dicitur mensura accidentium; cum ex perfectione accidentium arguamus perfectionem substantiæ. Sic Deus est mensura creaturarum, quia illa creatura est perfectior, quæ magis ad Deum accedit; cum quo tamen stat, quod Deus infinite distet a creatura; unde non sit in eodem genere.

Ad confirm. ex perfectione creaturarum non inferimus, quod in Deo sit perfectio ejusdem rationis, sed solum, quod in Deo sit consimilis perfectio cum excessu infinito; quod satis est, ut ex creaturis Deum agnoscamus: v. gr. dum cognoscimus creaturam sapientem, sed cum limitatione, ac dependentia, inferimus, in Deo esse sapientiam, sed citra limitationem, ac dependentiam, atque adeo Deum esse supersapientem; ita ut sapientia Divina, etiam formaliter, licet implicite, ad quodvis aliud prædicatum Divinum excurrat.

XI. Objic. 2. si daretur quantitas, vel qualitas infinita, esset in eodem genere cum quantitate, & qualitate finita; ergo etiam substantia Dei infinita est in eodem genere, seu prædicamento cum substantia creata.

Resp. omisso antecedente, nego conseq. disparitas est, quia, data possibilitate Infiniti creati, ratio differentialis non excurreret formaliter ad rationem genericam, sed ab ea præscinderet; quantitas enim v. gr. infinita non esset omnis omnino perfectio; ergo non deberet excurrere formaliter ad rationem genericam, ne implicite quidem, sicut rationale non excurrit ad animal; Contra vero ratio differentialis substantiæ increatæ, cum importet perfectionem simpliciter illimitatam, excurrit formaliter, & implicite ad rationem genericam; non secus ac differentiæ entis ad ens.

DISPUTATIO II.

De Visione Dei.

ANtequam de cognoscitivitate, seu scientia Dei agatur, disputant communiter Theologi cum Angelico, 1. parte qu. 12. de Dei cognoscibilitate, atque adeo de Dei visione, quæ uberem disceptandi segetem subministrat. Visionem autem Dei esse

esse possibilem, & de facto dari in Beatis, est de fide contra Armenos, & quosdam Græcos dicentes, Deum non videri immediate in se, sed in quadam similitudine, seu luce, aut theophania. Matth. 1. dicitur: *Angeli Dei semper vident faciem Patris mei*. 1. ad Corinth. 13. *Videmus nunc per speculum in ænigmate, tunc autem facie ad faciem*. Quærendum itaque solum I. Num possit naturali ratione demonstrari, visionem Dei esse possibilem? II. Num sit possibilis creatura, cui connaturaliter sit debita visio Dei? III. Num possit oculus elevari ad Deum videndum? IV. Inquirendum de lumine gloriæ ad visionem requisito. V. De specie impressa creata Dei. VI. De termino visionis beatificæ.

QUÆSTIO I.

An possit positive demonstrari possibilitas visionis Dei?

I. NOn dubitatur, possibilitatem visionis facile demonstrari negative, ut dicemus etiam de possibilitate Unionis hypostaticæ in de Incarnatione; evacuando scilicet dilucide argumenta, quæ ab Hæreticis adversus illam objectantur. Difficultas est, an possit etiam positive demonstrari?

Dico equidem cum communiori, possibilitatem visionis Dei esse positive indemonstrabilem. Ita Suar. lib. 2. cap. 7. Fasolus Molin. Gonet contra Vasquez in 1. 2. disput. 20. & Scotistas cum Scoto in 4. dist. 49. quæst. 8. quem tamen aliqui interpretantur de demonstratione minus rigorosa, seu de ratione valde probabili.

Prob. tum quia rationes hactenus adductæ non sunt demonstrativæ, ut mox constabit; tum etiam, quia ut possit aliquid evidenter cognosci, vel debet immediate cognosci per speciem propriam, vel mediate per speciem alienam attingendo evidenter id, cum quo illud immediate connectitur; sicut demonstratur existentia Dei per Creaturas; atqui visio Dei nequit naturaliter cognosci immediate per species proprias; cum enim essentia sit supernaturalis, erit pariter supernaturalis, & indebita ejus proprietas, scilicet ejus cognoscibilitas, atque adeo species impressa illius, quæ est physica objecti proprietas, qua fit proxime cognoscibile; Neque potest cognosci per speciem alienam modo explicato, quia entia naturalia, quæ possunt a nobis evidenter cognosci, non habent connexionem cum ullo ente supernaturali, utpote indebito toti Naturę: Ad eum modum quo nequit Trinitas Personarum ex creaturis demonstrari, eo quod creaturæ non habeant connexionem cum hoc mysterio, sed solum connectantur cum Deo, ut prima causa, quæ proinde naturaliter demonstrari potest a posteriori.

II. Dices: naturali ratione demonstrari potest existentia Dei ut omnipotentis; ergo etiam, quod possit ponere etiam supernaturalia; ergo pariter, quod possit ponere visionem beatam; atque adeo possibilitas visionis est positive demonstrabilis.

Resp. concesso antec. nego 1. conseq. quamvis enim naturali lumine cognoscatur, quod Deus sit omnipotens, atque adeo possit ponere creaturas perfectiores in infinitum, non per hoc infertur, quod possit ponere aliquod ens supernaturale, quod scilicet sit indebitum cuicumque substantiæ, seu naturæ possibili; sed solum infertur, quod ratione omnipotentiæ possit illud ponere, si non repugnet: at quod absolute non repugnet, nequit naturali lumine cognosci. Deinde transmissa prima, nego secundam conseq. ex eo enim quod Deus deberet posse ponere etiam entia supernaturalia in genere ratione omnipotentiæ, hinc non fit, quod debeat posse ponere hoc ens supernaturale in specie, scilicet visionem beatam, unionem hypostaticam, &c. nisi aliunde constet, ea non repugnare.

III. Objic. 1. ex Scot. in 4. dist. 49. quæst. 8. Deus continetur intra specificativum potentiæ intellectivæ; ergo potest ab intellectu creato intuitive videri; ergo bene demonstratur possibilitas visionis Dei. Prob. prima conseq. quia intellectus potest intuitive ferri in quodvis aliud objectum contentum intra suum specificativum: ergo etiam in objectum Divinum.

Confirm. quia potest oculus intuitive ferri in quodvis objectum contentum intra proprium specificativum; ergo a fortiori intellectus; nam quod convenit potentiæ inferiori, a fortiori convenit superiori.

Resp. nego primam conseq. Ad prob. nego conseq. ex hoc enim quod Deus contineatur intra specificativum intellectus, sequitur solum, quod debeat posse clare cognosci, non tamen quod intuitive; sicut nec quod comprehensive. Adde, argumentum probare nimis; probat enim, quod sicut naturæ viribus potest intellectus in-

intuitive attingere quodvis aliud objectum contentum intra suum specificativum, ita possit etiam naturaliter Deum intueri, quod nemo dixerit.

Ad confirm. Vel supponimus, quod possit oculus naturaliter intueri quodvis coloratum; & paritas probat nimis, quia deberet pariter intellectus posse naturaliter Deum intueri: vel supponimus, posse dari aliquod coloratum, vel lumen materiale supernum, quod non possit naturaliter oculus intueri, quale esset v. gr. lumen corporum Beatorum: & falsum est, quod possit potentia superior circa suum objectum, quodcumque potest potentia inferior circa suum; Nam potentia tactus v. gr. potest naturaliter tangere quodcumque corpus, & oculus non potest per adversarios naturaliter attingere quodcumque lumen, videlicet lumen corporum Beatorum. directe nego conseq. Non enim debet potentia superior universim ferri in suum objectum eo modo, quo fertur in objectum suum potentia inferior: potest enim aliquando competere subjecto imperfectiori prædicatum de se perfectius, dummodo hoc non fundetur in perfectione subjecti: sic Cœlum est incorruptibile, & homo perfectior Cœlo est corruptibilis, quia incorruptibilitas Celi fundatur in imperfectione formæ non vitalis; poterit ergo potentia visiva ferri intuitive in omnes colores, quin debeat posse intellectus ferri intuitive circa quodcumque suum objectum. Et ratio a priori est, quia oculus ratione propriæ imperfectionis fertur in objectum, quod est inferius ipsa potentia visiva; contra vero intellectus fertur etiam in objectum, quod est supra quemcumque intellectum creatum; ergo quid mirum, si non possit naturaliter illud intueri?

IV. Objic. 2. ex Vasq. & Recupito. Quilibet naturali appetitu inclinatur ad Deum videndum: ergo naturali ratione ostenditur possibilitas visionis Dei. Conseq. sequitur, quia inclinatio naturalis non est ad terminum naturaliter inassequibilem; aliter, ut notat D. Th. quæst. 27. de veritate, esset inclinatio frustranea, & potius ad torturam. Prob. antec. quia quilibet viso effectu inclinatur naturaliter ad videndam ejus causam: ergo visis effectibus naturalibus naturaliter inclinamur ad videndam primam causam; nec talis inclinatio quiescit, donec illa immediate videatur, juxta illud Psal. 16. *Satiabor, cum apparuerit gloria tua.*

Confirm. quia naturaliter quilibet inclinatur ad assequendam felicitatem; hæc autem in visione Dei consistit; ergo ut supra.

Resp. nego antec. ad prob. dico, unumquemque naturaliter viso effectu inclinari ad cognoscendam ejus causam cognitione clara, & evidenti, non tamen intuitiva, quod ex hoc ipso probatur; quia appetitus naturalis non fertur ad terminum naturaliter inassequibilem; sed visio Dei nequit naturæ viribus obtineri, ut ipsi Adversarii admittunt; ergo natura non inclinat ad Deum videndum. Quare solum dari potest appetitus elicitus (non vero innatus) alicujus boni supernaturalis; qui sæpe est quædam velleitas conditionata, quæ haberi solet de bono, quod non apparet evidenter possibile: & sic aliquando appetimus viso effectu comprehendere ejus causam, & Deum ipsum videre. Ad illud, quod additur, satietas Animæ in statu elevationis non habetur, nisi per Dei visionem; at in statu puræ naturæ haberetur satietas citra Dei visionem, ut supponimus.

Ad confirm. naturaliter inclinamur ad assequendam felicitatem naturalem, non vero supernaturalem, seu Dei visionem; felicitas autem naturalis consistit in cognitione abstractiva Dei clara, commensurata naturæ, & meritis, ut dicemus in de Beatitudine.

QUÆSTIO II.

Num repugnet substantia supernaturalis, seu Creatura, cui sit naturaliter debita visio Dei?

I. DE fide est, nullum intellectum hactenus creatum posse naturaliter Deum videre: ut definitum est in Concilio Viennensi adversus Beguardos, & Beguinas; & habetur in Clementina *Ad nostrum*, de Hæreticis. Ratio est, quia prima ad Timoth. 6. dicitur: *Qui lucem inhabitat inaccessibilem, quem nullus hominum vidit, sed nec videre potest*; & ad Roman. 6. *Gratia Dei vita æterna*. Dubitatur tamen, an creari possit intellectus, cui sit connaturaliter debita Dei visio? In partem affirmantem inclinant Mayor., Molin. Valen. Conink, Arriag. disp. 5. sect. 7. cum Ripalda disp. 3. sect. 3. ubi dicit, non invenire repugnantiam hujus substantiæ supernaturalis. Quod etiam videtur docere Scotus in 2. dist. 23. quæst. 1. dicens:

cens. *Teneo propter authoritatem, quod Deus non possit facere voluntatem impeccabilem per naturam*. Communissime tamen cum D. Th. Scoto, Suario, Vasq. & aliis negant, esse possibilem, adeo ut Nazarius censeat, sententiam oppositam esse temerariam, Salas periculosam, Cabrerus sapere hæresim: ex Scripturis enim constat, eam repugnare. Etenim prima ad Timot. 1. dicitur. *Soli Deo immortali, & invisibili*. & cap. 6. ut diximus, *qui lucem habitat inaccessibilem*; quæ verba non possunt intelligi, quod Deus a creaturis solum existentibus naturaliter videri non possit; aliter non diceretur simpliciter invisibilis, ita ut uni Deo competat invisibilitas, sicut soli Deo competit immortalitas essentialis. Constat id etiam authoritate Patrum: Augustinus. 12. de Civitate 1. habet: *Creatura intellectualis, quia Creatura est, hoc* (nempe Deum videre) *non ex se potest, sed ex illo, a quo creata est*. Idem docent Dionys. & alii apud Suar. Recupit., Ruiz: propterea communissime Theol. ex authoritate Scripturarum, & patrum docent, substantiam supernaturalem repugnare; & solum disputant, An possit assignari ratio naturalis evincens hanc repugnantiam? Nos hic præcipuas discutiemus.

II. Prima celebris ratiocinatio est illa, quam promovent Esparza quæst. 18. & Hannoldus num. 126. inferentes repugnantiam substantiæ supernaturalis ex perfectione majori visionis Dei supra comprehensionem cujuscumque objecti creati, quæ nulli creaturæ est debita. Supponunt enim primo, nulli intellectui deberi connaturaliter comprehensionem objecti perfectioris se; sicut nequit Cœlum inferius comprehendere orbem cœlestem superiorem: Secundo visionem Dei esse cognitionem felicitativam, & satiativam Naturæ intellectualis; comprehensionem vero cujuscumq; objecti creati non esse satiativam; juxta illud August. *Inquietum est cor meum, donec requiescat in te*. His positis sic arguunt: Intellectui creato, cui est indebita connaturaliter cognitio imperfectior, a fortiori est indebita cognitio perfectior; v. g. si homini ob limitationem potentiæ intellectivæ est indebita comprehensio Angeli, a fortiori est indebita comprehensio Archangeli; sed cuilibet intellectui creato est indebita connaturaliter comprehensio illius Universi, cujus est pars, & talis comprehensio cum non sit felicitativa, est cognitio imperfectior visione beata; ergo nulli intellectui creato possibili est connaturaliter debita visio Dei; atque adeo repugnat substantia supernaturalis. Minor patet ex præsuppositis; comprehensio enim cujuscumque objecti creati non explet appetitum naturæ rationalis, atque adeo non est felicitativa, sicut est visio Dei; quæ proinde est præeligibilior quacumque comprehensione objecti creati, non secus ac amor, & fruitio Dei intuitive visi est præstantior, ac præeligibilior quolibet amore objecti creati.

III. Equidem tamen cum communiori censeo, hanc ratiocinationem esse inefficacem. Primo quia quamvis convinceret repugnantiam intellectus creati, cui sit debita visio Dei felicitativa, non probat tamen, repugnare intellectum, cui sit debita Visio Dei, quæ non felicitet, qualis esset visio Dei præcisiva, qua intuitive attingatur Deus solum sub conceptu communi Deo, & Creaturæ, v. g. sub conceptu substantiæ intellectivæ, quin attingatur ut Ens a se, vel ut infinitus; quod fieri posse, communius Adversarii admittunt. Secundo; neque probat repugnantiam intellectus, cui sit debita visio Dei felicitativa: nam quoties fit transitus ab uno genere cognitionis ad aliud, non tenet illatio a minori ad majus: sicuti enim non tenet hæc illatio: Igni ratione limitationis non debetur vis productiva caloris ut novem; ergo neque debetur Igni vis productiva substantiæ ignis, quæ est perfectior calore ut novem: ita nec tenet hæc illatio: Intellectui A titulo suæ limitationis in linea intelligendi non debetur connaturaliter comprehensio objecti perfectioris se, aut Universi, cujus est pars; ergo a fortiori non debetur illi visio Dei felicitativa, quæ est quid præstantius qualibet comprehensione objecti creati. Et ratio est, quia visio Dei est in diverso genere cognitionis, ac sit comprehensio objecti creati, a qua differt tum in modo attingendi, tum ratione objecti: objectum enim increatum infinite distat a creato; & propterea cognitio objecti increati reponitur in ordine diverso a cognitione objecti creati. Sic etiam titulo limitationis intellectus Angeli cum lumine gloriæ nequit comprehendere Angelum, & tamen potest Deum videre: Sic etiam species impressa creata Dei nequit concurrere naturaliter ad comprehensionem objecti creati, & tamen potest naturaliter concurrere ad Dei visionem.

Confirm. Non tenet hæc illatio: Nulli intellectui creato debetur comprehensio objecti

jecti perfectioris se; ergo nulli debetur cognitio abstractiva Dei, secundum quod est in statu puræ naturæ felicitativa; ergo neque tenet illatio Adversariorum in casu nostro. In cognitione enim abstractiva Dei duo respectus considerari debent, alter ad objectum creatum immediate attactum, & secundum hanc rationem non felicitat; alter ad Deum attactum mediate, & secundum hanc rationem dicitur felicitare in statu puræ Naturæ cognitio abstractiva Dei, quæ est consentanea naturæ, & meritis uniuscujusque. Certum autem est, cognitionem hanc abstractivam Dei in quantum felicitativam esse debitam in pura Natura, quin sit debita comprehensio objecti perfectioris in infinitum; ergo poterit etiam esse debita visio Dei felicitativa, etiamsi non sit debita comprehensio objecti perfectioris in infinitum.

IV. Secunda ratiocinatio est Suarii lib. 2. de Deo sic discurrentis: De facto non datur substantia creata supernaturalis, ut definitum est in Concilio Viennensi; ergo repugnat. Prob. conseq. quia communissime DD. & Patres docent, Universum esse optimum (quicquid sit, utrum Deus moraliter necessitetur ad optimum, quod in de Incarnatione discutiemus) docent etiam communissime Theologi cum D. Th. 1. p. quæst. 59. art. 1. ad perfectionem Universi requiri, quod in eo dentur omnes gradus, & ordines Creaturarum; atqui substantia ista, quæ possit naturaliter Deum videre, esset in altiori gradu, & ordine Creaturarum, quam sint Creaturæ intellectivæ, quæ dantur de facto potentes solum abstractive Deum cognoscere: sicut visio Dei est in altiori gradu, quam cognitio Dei abstractiva; ergo si substantia supernaturalis esset possibilis, deberet de facto dari, atque adeo si non datur, repugnat. Qua ratiocinatione ostendemus cum eodem Suario, naturali ratione evinci Angelorum existentiam ex hoc præcise, quod sint possibiles, & constituant in Universo optimo novum gradum entium.

Et sane communis est Patrum, Conciliorum, & Philosophorum sententia, Universum de facto esse optimum, ut omnes naturali instinctu sentiunt. Concil. Francofordiense habet: *Credamus, Deum omnia velle, quæ meliora sunt*. Augustinus lib. 1. de liber. arbitr. cap. 5. *Quicquid tibi vera ratione melius occurrit, hoc scias Deum fecisse bonorum omnium Conditorem*. Phil. 2. de Cœl. 34. *Natura semper facit, quod est optimum*.

Certum est etiam, Universum non fore optimum, si careret quovis gradu, & ordine entium. Nam illud dicitur bonum, & perfectum, quod est aptum ad finem suum: v. g. Gladius est perfectus, si sit aptus ad feriendum: finis autem Universi est manifestatio Divinæ gloriæ, & Divinarum perfectionum per Creaturas; Cuncta enim, ut dicitur Prov. 16. *propter seipsum operatus est Deus*: ergo ut Universum sit perfectum, & optimum, debet maxime ad id conducere: atqui ad manifestandas Divinas perfectiones non conduceret perfecte, si careret iis Creaturis, quæ maxime omnium Divinas perfectiones adumbrant, ut sunt Creaturæ perfectissimæ, quæ constituunt gradus entium perfectiores repræsentando attributa Dei præstantiora, qualis profecto esset substantia supernaturalis: ergo Universum non esset optimum, si careret quolibet gradu, & ordine entium, ac præsertim substantia supernaturali, si esset possibilis. Sicut enim cognitio, quæ est imago intentionalis objecti, non dicitur esse perfecta, & optima, si clare non repræsentat prædicata præstantiora objecti; ita effectus, qui est imago naturalis suæ causæ, non dicitur esse perfectus, & Optimus, atque adeo Universum non esset effectus Optimus Primæ causæ, nisi clare Divinas perfectiones adumbraret; quas certe clare non adumbraret, si careret quolibet gradu, & genere entium, & præsertim si careret substantia supernaturali, posita ejus possibilitate.

Confirm. 1. quia longius præstaret substantia ista supernaturalis Naturæ Angelicæ de facto existenti, quæ solum potest abstractive connaturaliter Deum cognoscere, quam præstet Natura Angelica humanæ: atqui Natura Angelica, cum participet Divinum intellectum simpliciori modo, quam homo, ideo constituit gradum, & ordinem entium excellentiorem, ut proinde dari debeat de facto, si est possibilis, ut hic supponimus: ergo a fortiori substantia supernaturalis dari deberet de facto, si esset possibilis.

Confirm. 2. ex Amico n. 150. Deus ex sua providentia regulariter operatur juxta naturalem rerum inclinationem secundando exigentias causarum secundarum; atqui si esset possibilis substantia supernaturalis, & non daretur de facto, Deus per totam æternitatem operaretur contra naturalem inclinationem visionis, & cujusvis accidentis supernaturalis: quippe quæ nunquam essent in subjecto proprio ab iis exigito: ergo substan-

stantia supernaturalis non est possibilis, posito, quod non detur.

V. Dices: ex hoc, quod sit possibilis species Angelica perfectior illa, quæ de facto est omnium prima, non sequitur, quod ea debeat de facto dari; ergo ex possibilitate substantiæ supernaturalis non infertur, quod debeat dari de facto.

Confirm. 1. ex possibilitate Corporis simplicis, aut Angeli compositi ex materia spirituali, & forma Angelica non sequitur, quod de facto dentur; ergo neque in casu.

Confirm. 2. Ex possibilitate unionis hypostaticæ, & ordinis supernaturalis non sequitur, quod debuerint poni in hoc Universo; cum Deus potuisset condere Universum optimum absque ullo ente supernaturali; ergo idem dicendum de substantia supernaturali.

Resp. concesso antecedente, nego conseq. Disparitas est, quia in iis, in quibus est abire in infinitum, scilicet in multitudine specierum, & individuorum, non est possibile optimum; & ideo non debuit in iis dari optimum, sed satis est, quod in tali numero, pondere, ac mensura ea ponantur, ut apte congruant cum reliquis. Unde Augustinus 9. de Civit. 15. dixit, *Ordinem, seu pulchritudinem esse parium, ac disparium congruam dispositionem*. In iis vero, in quibus non est abire in infinitum, videlicet in generibus, & in gradibus entium debuit dari optimum, ut Universum sit optimum, & ut quælibet Dei perfectio per Creaturas aptissimo modo repræsentetur: Unde sicut non esset optimum Universum, si deesset genus Intellectivi, in quo Deus convenit cum Creatura, ita neque esset optimum, si deesset substantia, cui esset connaturaliter debita visio Dei.

Ad 1. confirm. transmisso antecedente, nego conseq. Perfectio Corporis simplicis abunde compensatur per simplicitatem Naturæ Angelicæ, & per Corpus compositum; sicut etiam perfectio Angeli compositi ex materia spirituali: contra vero perfectio substantiæ supernaturalis (sicut etiam Naturæ Angelicæ) non posset aliunde compensari, & ideo Universum non esset perfectum, si iis careret.

Ad 2. Ordo Gratiæ, & Gloriæ, & ipsa unio hypostatica debuit in Universo poni, ut esset Universum numeris omnibus absolutum: Quare ut notat Suarius loc. cit. & Esparza quæst. 1. de Angel. art. ult. Accidentia supernaturalia sunt quidem indebita cuivis Naturæ, seu substantiæ particulari, sunt tamen debita toti Naturæ, quatenus conditæ ad manifestandas Dei perfectiones: Quicquid sit, utrum ista exigentia sit in ipsa natura, an potius in ipso Deo habente moralem necessitatem ad optimum ponendum. Hinc etiam unio hypostatica fuit exigita in tota natura, licet ut congrue poneretur, non debuit poni a Naturæ incunabulis, sed post preces Patriarcharum, & Deiparæ.

VI. Dices 2. Universum est perfectum, si sit aptum ad finem illi a Deo præstitutum manifestandi gloriam suam in hac, vel illa mensura: ergo adhuc esset perfectum, si careret Angelis, Unione hypostatica, substantia supernaturali, &c. si Deus noluisset per tales Creaturas gloriam suam manifestare.

Resp. si antecedens esset verum, sequeretur, quod Universum dici posset perfectum, etiamsi esset Tuguriolum, in quo essent duo cæci, & claudi vermes, & zoophita; quod nemo dixerit. Quare Universum est non solum optimum secundum quid, idest aptum ad finem minus perfectum, sed est optimum simpliciter tum materialiter, tum formaliter, scilicet aptum ad finem simpliciter optimum. Sicut enim decet, Deum Sapientissimum ponere media optima ad finem sibi præstitutum; ita decet præstituere sibi finem optimum. Quod autem ita de facto sit, docet instinctus naturalis, & omnium sensus alte, & congrue de Deo sentientium: propterea Deus voluit per Creaturas adumbrare suas perfectiones perfectissimo modo, tum ratione finis perfectissimi, tum ratione mediorum maxime idoneorum; atque adeo omnes omnium Entium gradus, & ordines posuit: cum autem substantiam supernaturalem non posuerit, dicendum a posteriori, eam repugnare.

Ex quibus etiam sequitur, repugnare substantiam, cui sit connaturaliter debita Gratia, aut quodcumque aliud ens supernaturale: Ratio est, quia hujusmodi Creatura procul dubio constitueret novum gradum, & ordinem Entium præ omnibus existentibus sublimiorem, atque adeo deberet de facto dari.

VII. Tertia ratio, quam promovet Maurus qu. 25. est, quia visio Dei est supernaturalis, & Gratia exigens Dei visionem est, ut loquitur D. Petrus, participatio naturæ Divinæ antonomastice; atqui si esset possibilis substantia supernaturalis creata,

Gra-

Gratia, & visio non essent supernaturales, nec essent participationes Divinæ naturæ antonomastice; quandoquidem essent etiam participationes hujus substantiæ creatæ; Sicut calor nequit dici antonomastice participatio naturæ Divinæ, cum etiam participet naturam ignis; ergo substantia supernaturalis repugnat.

Confirm. ex conceptu supernaturalitatis. Illud dicitur supernaturale, quod est supra omnem naturam non solum creatam, sed etiam creabilem, atque adeo quod est indebitum cuivis creatæ substantiæ, seu naturæ; (pro eodem enim hic venit substantia, & natura, quæ sonat principium motus, & quietis) atqui si esset possibilis substantia supernaturalis, visio Dei, & Gratia non essent accidentia indebita cuivis substantiæ creatæ etiam possibili, ut patet; quandoquidem deberentur huic substantiæ supernaturali, de qua est quæstio; ergo si hæc esset possibilis, visio Dei, & Gratia non essent accidentia simpliciter supernaturalia; quod est contra Fidem, cum Apostolus dicat: *Gratia Dei vita æterna*, & Concilia sæpe doceant, Gratiam esse donum Spiritus Sancti, quod sonat donum omnino indebitum, & secundum substantiam supernaturale. Prob. maj. quia nisi Ens supernaturale esset illud, quod est indebitum cuivis substantiæ, etiam possibili, sequeretur 1. quod si Deus poneret Angelum Superiorem supremo nunc existente, cognitio illius Angeli cum sit indebita cuivis substantiæ nunc existenti, deberet dici supernaturalis. Sequeretur 2. quod si Deus nunc destrueret Angelum Supremum, cognitio huic debita, quæ nunc est naturalis, post ejus destructionem evaderet supernaturalis; quia tunc nulli esset debita.

VIII. Ultima celebris, & efficax ratiocinatio est D. Thomæ q. 12. a. 4. & contra Gentes cap. 52. quam Scotus impugnat, sed defendunt Cajetanus, Suarez lib. 2. cap. 9., Gonetus, Haunol., Maurus, Platelius, & alii; fundaturque in eo principio, quod Modus cognoscendi, seu operandi sequatur modum essendi; sic autem procedit: Omnis natura cognoscitiva ea solum objecta potest naturaliter cognoscere intuitive, & immediate, quæ sunt in eodem gradu materialitatis, vel immaterialitatis cum ipsa; cætera vero objecta, quæ sunt in ordine superiori essendi, seu immaterialitatis, vel non potest simpliciter cognoscere, vel cognoscit juxta modum essendi proprium cognoscentis, hoc est per abstractionem ab objectis ejusdem ordinis cum cognoscente: sed Deus est actus purissimus, & in supremo ordine immaterialitatis, utpote carens materia etiam metaphysica; (scilicet ratione generica stricte dicta, ut explicavimus in calce disputationis antecedentis) ergo nulla potentia cognoscitiva creata, utpote habens materialitatem saltem metaphysicam, potest naturaliter Deum cognoscere, nisi modo quodam materiali, hoc est abstractive, non intuitive. Probatur major tum inductione, tum a priori. Inductione quidem, quia quatuor sunt genera cognoscitivorum; Primum est cognoscitivorum materialium, seu sensitivorum, quæ solum possunt attingere objecta materialia, & sensibilia. Secundum est Animæ rationalis, quæ simul est intellectiva, & simul forma Corporis, & ideo cognoscit objecta modo consentaneo suo modo essendi, hoc est cognoscit objecta spiritualia modo materiali, seu per dependentiam a phantasmatibus, & a conditionibus materiæ; & quia Anima solum initio unitur Corpori, potest tamen deinde naturaliter, etiam extra Corpus, existere, ideo Anima solum dum est in corpore, cognoscit objecta spiritualia dependẽter a phãtasmatibus, & ad modum rerum materialium; quando vero separatur a corpore, ea cognoscit prout sunt in se independenter a phantasmatibus. Tertium genus cognoscitivorum sunt Angeli, qui cum careant materia physica, possunt naturaliter intuitive cognoscere etiam objecta spiritalia, quæ carent materia physica. Quartum genus est ipse Deus, qui carens materia etiam metaphysica potest naturaliter intuitive etiam seipsum actum purissimum cognoscere. Nunc sic: Potentiæ sensitivæ nullatenus possunt Animam rationalem intueri: Anima rationalis, dum est in corpore, nequit naturaliter intueri Angelum; ergo neque Angelus habens metaphysicam materialitatem potest naturaliter intueri Deum omnis materiæ expertem; atque adeo inductione evincitur illa major, quod scilicet Omnis natura cognoscitiva illud solum objectum potest intuitive attingere, quod convenit cum ipsa in eodem genere immaterialitatis.

Prob. deinde eadem major a priori, quia modus operandi sequitur modum essendi; ergo modus cognoscendi potentiæ cognoscitivæ creatæ, utpote habentis aliquam materialitatem, saltem metaphysicam, non potest excludere omnem materialitatem relate ad attingendum Deum actum purissi-

mum; unde solum ænigmatice, & abstractive potest illum naturaliter cognoscere. Neque dicas, sufficere, quod ipsa cognitio creata habeat materialitatem metaphysicam. Nam cognitio in hoc sensu solum in modo essendi, non in modo operandi conformaretur suæ potentiæ.

Confirm. plus distat modus essendi Dei a modo essendi Creaturæ, quam modus essendi Angeli a modo essendi hominis, vel Brutorum; atqui propter excessum Angeli in modo essendi supra Homines, & Bruta, non potest naturaliter ab homine, & ne supernaturaliter quidem a Brutis intuitive videri; ergo a fortiori non potest Deus videri intuitive a Creatura viribus propriis.

IX. Dices cum Scoto; Hinc sequi primo, quod Angelus superior, utpote immaterialior, non posset naturaliter videri ab Angelo inferiore. Secundo, quod neque intellectus informatus lumine gloriæ, utpote continens metaphysicam materialitatem, posset naturaliter Deum videre.

Resp. nego utramque sequelam. Ad primam, licet Angelus superior sit perfectior, non per hoc est immaterialior; cum sit in eodem ordine materialitatis metaphysicæ cum Angelo inferiore, & ideo potest naturaliter ab hoc intuitive videri (sicut etiam ab Anima rationali separata) visione consentanea materialitati metaphysicæ Angeli Superioris; quatenus sicut Angelus superior est metaphysice compositus ex genere, & differentia, ita cognitio attactiva talis Angeli facit physicam compositionem cum potentia cognoscitiva; quia tamen Deus omnem compositionem excludit, ideo cognitio naturaliter attactiva immediate Dei excludere debet omnem compositionem physicam cum potentia cognoscitiva, ut proinde solus Deus possit connaturaliter seipsum intueri.

Ad secundam, Intellectus informatus lumine gloriæ ideo potest connaturaliter Deum videre, quia continendo tale lumen continet Dei instrumentum, quo ad talem effectum supernaturalem elevetur obedientialiter; sufficit enim, quod in Deo causa principali visionis præsupponatur actus purissimus proportionatus ad connaturaliter seipsum videndum: sic ex. gr. licet non possit naturaliter Creaturæ competere Jurisdictio in alias Creaturas intellectuales æquales, aut superiores, poterit tamen ex extrinseco Dei favore; quia sufficit, quod in Deo ea jurisdictio præcontineatur. Similiter quamvis non possit Creatura naturaliter cognoscere arcana cordium, objecta supernaturalia, aut futura libera, & contingentia, poterit tamen instrumentaliter per donum prophetiæ.

X. Objic. 1. pro possibilitate substantiæ supernaturalis cum Molina. Aggregatum ex intellectu humano, & lumine gloriæ est quid finitum, cui connaturaliter debetur visio Dei; sed potest dari aliqua substantia intellectiva creata, quæ æquivaleat huic complexo; ergo dari potest substantia intellectiva, cui debeatur naturaliter visio Dei. Prob. min. quia universim perfectiones, & prædicata, quæ reperiuntur in pluribus entitatibus finitis, possunt in eadem indivisibili entitate finita perfectiori reperiri.

Resp. nego min. quam esse falsam ostendunt innumeræ instantiæ. Intellectus, & intellectio creata sunt quid finitum, & tamen repugnat intellectus creatus identificans sibi intellectionem: Complexum ex humanitate, & unione hypostatica est quid finitum, repugnat tamen natura creata, cui indivisibiliter competat utriusque illius entitatis perfectio, quia essentialiter natura ista deberet subsistere per subsistentiam Increatam. Sic concursus causæ efficientis, & materialis relate ad productionem formæ materialis est quid finitum, si tamen posset Agens indivisibiliter supplere utrumque concursum in genere causæ efficientis, eo ipso esset Agens Increatum; utpote creativum. Idem dicas in casu nostro: lumini enim gloriæ debetur visio tanquam instrumento virtutis Divinæ, cui id competit principaliter.

XI. Objic. 2. Lumini gloriæ debetur connaturaliter visio Dei; ergo a fortiori poterit deberi substantiæ intellectivæ; cum possit substantia aliqua adeo crescere in perfectione, ut æquipolleat perfectioni accidentis, nempe luminis gloriæ: sic quia calori competit vis productiva caloris, dari potest substantia ignis, cui id etiam competat.

Confirm. De facto datur unio hypostatica substantialis, cui debentur omnia dona supernaturalia, & ipsa visio beata; ergo a fortiori dari potest substantia aliqua absoluta, (utpote perfectior modali, qualis est unio Hypostatica) cui visio beata debeatur.

Resp. nego consequentiam; Sicuti non potest dari substantia creata, cui sit connaturale subsistere per subsistentiam Increatam,

tam, quamvis Humanitati Christi Domini sub unione Hypostatica id competat; sic etiam dari nequit substantia immobilis, vel inconservabilis, licet immobilitas essentialiter competat ubicationi, & inconservabilitas durationi.

Ad confirm. nego pariter consequentiam. Disparitas est, quia Humanitati Christi Domini sub unione hypostatica debetur visio Dei ratione Sanctitatis Increatæ per Unionem inductæ, a qua humanitas redditur infinite Sancta: hoc autem non competit formæ substantiali absolutæ.

XII. Objic. ult. Accidens est essentialiter Entis Ens; ergo dari debet subjectum substantiale, cui debeatur; ergo possibilis est substantia supernaturalis, cui debentur Gratia, lumen gloriæ, visio beata, & quodcumque accidens supernaturale.

Resp. nego consequentiam. Ad hoc ut Accidens sit Entis Ens, sufficit, quod sit possibile subjectum substantiale, cui possit inhærere, etiamsi ab illo non exigatur; aliter nullum daretur accidens supernaturale, seu cuivis substantiæ indebitum: Sic modus est essentialiter veluti Ens entis, seu modificans subjectum, & non per hoc unio hypostatica, quæ in hoc sensu est Entis Ens, debet exigi ab ullo subjecto, sed sufficit, quod sit possibile subjectum, quod ab illa modificetur. Adde, non omnia accidentia naturalia esse naturaliter exigita a subjecto naturali; (ut est v. g. impulsus impressus lapidi) ergo nec accidens essentialiter debet simpliciter a subjecto exigi.

QUÆSTIO III.

An possit oculus corporeus elevari ad Deum videndum?

I. NOn est hic Quæstio, An possit Oculus obedientialiter producere visionem Dei, ut potest lapis, sed an possit suscipere denominationem videntis, quod certe non potest lapis: Ad id enim requiritur, quod potentia possit actu vitali percipere objectum; quod quia nequit lapis, idcirco licet possit lapis visionem, aut actum fidei obedientialiter producere, non per hoc poterit videre, aut credere. Difficultas est, An idem dicendum sit de oculo corporeo?

Dico equidem cum communissima, Neque oculum, neque aliam potentiam materialem elevari posse ad Deum videndum. Est fere omnium Catholicorum contra Dionem, qui apud Recupitum dixit, posse Bruta Deum videre, & contra Bonæspei. Est etiam contra Arriagam disp. 7. de Anim. & contra Quiros apud Lumbier putantes, posse dari potentiam materialem cognoscitivam spiritus. Aliqui tamen censent, conclusionem hanc esse de fide, cum Scriptura dicat, Deum esse invisibilem, & PP. communissime id intelligant de oculo corporeo. Illud autem Job. 10. *In carne mea videbo Deum*, intelligunt Patres vel de visione terminata ad Christum Dominum, vel de visione Dei in carne; non tamen per carnem, sed per intellectum post resurrectionem.

Prob. In hoc differt potentia intentionalis a potentia pure productiva, quod hæc possit divinitus elevari ad quodlibet producendum, ut ostendemus in de Sacramentis; illa vero non possit extra proprium specificativum vagari: v. g. nequit auris attingere nisi sonum, quin possit audire coloratum, sicut nec etiam videre sonum; ergo neque potest oculus videre, nisi lucidum, & coloratum, atque adeo nequit Deum videre, aut intelligere. Et ratio a priori est, quia potentia intentionalis specificatur a suo objecto formali, hoc est reponitur in tali specie, & differentia essentiali per ordinem, ac tendentiam ad tale objectum formale, ut constat inductione; ergo cum non possit Deus variare rerum essentias, non poterit efficere, quod potentia intentionalis extra proprium specificativum vagetur; atque adeo sicut nequit Deus efficere, quod Leo v. g. discurrat, planta sentiat &c. ita nec quod oculus videat v. g. sonum, aut odores, & a fortiori Angelos, aut ipsum Deum. Et eadem est ratio de qualibet potentia materiali; quippe quæ specificatur ab objecto materiali, & corporeo, unde non poterit elevari ad videndum Deum.

II. Confirm. ab absurdis; Nam si posset ab oculo Deus videri, posset etiam Deus audiri ab aure, olfieri, gustari, tangi &c.; unde possemus etiam Deum comedere, digerere, &c. posset etiam Brutum suis potentiis materialibus Deum percipere, & sic beari, possetque etiam discurrere &c. quo quid absurdius? Ratio ulterior est, quia potentia intentionalis, dum percipit objectum, non attingit illud mortuo modo instar potentiæ productivæ, sed modo vitali,

tali, ac proprio attingendo illud, quatenus pertinens ad se, & intra proprium specificativum, atque adeo ut potens ab intrinseco circa illud per suos actus versari; ergo cum non possit oculus ita versari circa Deum, variaretur essentia oculi, si posset Deum videre.

III. Objic. 1. Potest oculus elevari ad attingendum lumen materiale supernum proprium corporis gloriosi; ergo etiam ad videndum Deum. Prob. conseq. quia licet Deus non sit formaliter materialis, est tamen eminenter objectum materiale; ergo sicut potest oculus elevari ad videndum lumen supernum, ita ad videndum lumen eminentiale, scilicet Deum; in neutro enim casu vagaretur extra proprium specificativum; quia dici poterit, quod specificativum essentiale oculi sit lumen ut sic, præscindendo a naturali, & superno, a formali, & eminentiali; quamvis naturaliter non possit nisi lumen naturale, & formale videre.

Confirm. primo, quia licet Intellectus non possit naturaliter videre Deum, potest tamen supernaturaliter confortatus lumine gloriæ; ergo etiam oculus.

Confirm. 2. quamvis oculus non possit naturaliter producere Dei visionem, potest tamen obedientialiter; ergo poterit etiam obedientialiter Deum videre; sicut enim potentia productiva oculi non vagatur extra proprium specificativum, si producat visionem Dei; ita nec potentia visiva, si Deum videat: & ratio ulterior est, quia sicut dari potest potentia productiva, cujus specificativum essentiale magis late pateat, quam specificativum naturale; ita dari potest consimilis potentia visiva; cum de facto oculus non possit naturaliter, possit tamen supernaturaliter videre lumen supernum corporum Beatorum; ergo sicut oculus non vagatur extra proprium specificativum essentiale producendo visionem Dei, aut videndo lumen supernum, ita nec videndo lumen eminentiale, scilicet Deum. Hinc Exodi 23. dicitur: *loquebatur Dominus ad Moysem facie ad faciem*, indicando, quod se præbuerit visibilem oculis corporeis.

Resp. argumentum probare, quod possit etiam Deus audiri, gustari, &c. cum enim possint hujusmodi etiam potentiæ elevari ad attingendum sonum, aut saporem supernum, deberent pariter posse elevari ad sonum, aut saporem eminentialem. Quare nego conseq. Ad probationem, lumen supernum, cum sit materiale, est intra specificativum oculi: secus vero lumen eminentiale, scilicet Deus spiritus purissimus, qui magis elongatur a specificativo oculi, quam Angelus, sonus, sapor: quare licet possit intra specificativum essentiale oculi includi lumen materiale supernum, non tamen lumen eminentiale, sicut nec Angelus, sonus, sapor.

Ad 1. confirm. nego conseq. Intellectus naturaliter Deum cognoscit abstractive; ergo si elevetur ad Deum videndum, non vagatur extra proprium specificativum; sicut nec vagatur oculus, dum attingit divinitus lumen supernum; secus vero si Deum attingeret.

Ad 2. supponimus, dari in quolibet Ente Deo subjecto potentiam quodlibeticam, seu potentiam ad producendum obedientialiter quodlibet; nam dum producit obedientialiter effectum indebitum, non agit qua talis potentia, sed qua ens Deo subjectum, atque adeo ut potens instrumentaliter producere, quicquid potest Deus principaliter se solo: contra vero potentia intentionalis, dum vitaliter operatur, agit qua talis potentia; & ideo solum potest elevari ad attingendum objectum perfectius, & perfectius, quod tamen sit intra proprium specificativum. Hinc, si oculus qua ens Deo subjectum elevetur ad producendam Dei visionem, tunc elevatur ad ponendum id, quod se solo non potest; at si elevaretur ad videndum Deum, elevaretur ad essendum id, quod non est, atque adeo essentia oculi mutaretur; quod repugnat. Verba illa Exodi 23. indicant vel magnam familiaritatem Moysis cum Deo, vel visionem figuræ corporeæ, in qua Deus, aut Angelus Moysi loquebatur.

IV. Objic. 2. Magis distat Deus ab intellectu creato, quam Angelus ab oculo; ergo si potest intellectus creatus divinitus videre Deum, a fortiori poterit oculus videre Angelum; atqui si posset videre Angelum spiritualem, posset etiam Deum; ergo absolute potest oculus corporeus divinitus Deum videre.

Confirm. non videtur, cur objectum spirituale non possit esse intra specificativum essentiale potentiæ materialis; etenim materialitas potentiæ duo fert, & divisibilitatem, & impenetrabilitatem; sed divisibilitas potentiæ materialis non obstat; tum quia dari potest aliquod materiale indivisibile, ut in sententia Thomistica Animæ Brutorum; tum etiam quia dari potest aliquod spirituale divisibile, ut sunt habitus

infu-

infusi, gratia &c. Neque obstat impenetrabilitas, ut patet; præsertim quia si potest substantia materiæ conjungi cum Anima spirituali tanquam potentia cum actu ad faciendum unum per se, quidni poterit potentia materialis attingere objectum spirituale?

Confirmatur 2. potest Anima rationalis spiritualis attingere objectum materiale visione materiali oculari; ergo potest etiam viceversa potentia materialis attingere objectum spirituale actu spirituali.

Resp. dist. antec. Magis distat Deus entitative, concedo; in ratione repræsentabilis, nego antec. & conseq. Aliter sicut potest intellectus aliquo modo naturaliter, scilicet abstractive, Deum cognoscere, ita posset naturaliter oculus aliquo modo attingere Angelum.

Ad 1. confirm. Sicut potest intelligi, quod sonus non sit intra specificativum formale potentiæ visivæ materialis, licet sonus etiam sit materialis, seu indigens materia; ita a fortiori intelligi potest, quod objectum immateriale non sit intra specificativum potentiæ materialis; idque quia potentia materialis ex sua essentia tali objecto materiali, puta colorato, commensuratur, & ab eo specificatur: unde sicut nequit divinitus extra propriam speciem esse; ita nec extra proprium specificativum vagari: quod non contingit, si materia faciat unum per se cum Anima spirituali.

Ad 2. Anima rationalis cum sit forma corporis, habet potentias materiales, quæ suis actibus materialibus attingere possunt objectum materiale: at potentia materialis, utpote specificata ab objecto materiali, nequit attingere spirituale.

V. Objic. ult. Potentia calefactiva ignis, licet sit materialis, non solum potest producere calorem in subiecto spirituali, puta in Dæmone, sed etiam potest ipsum cruciare; ergo oculus non solum potest obedientialiter visionem Dei producere, sed etiam Deum videre: sicut enim virtus calefactiva specificatur naturaliter a subjecto corporeo, & divinitus etiam ab incorporeo; ita potentia visiva specificari poterit naturaliter ab objecto materiali, & divinitus etiam a spirituali.

Confirm. quia conditiones potentiæ cognoscitivæ non debent esse in objecto cognoscibili: ergo potest potentia esse materialis, & objectum esse spirituale. Prob. antec. quia potest potentia esse finita, & objectum infinitum, ut quando intellectus cognoscit Deum; ergo poterit etiam potentia esse materialis, & objectum esse spirituale.

Resp. neg. conseq. Ignis Tartareus elevatur ad producendam in spiritu qualitatem spiritualem doloriferam, quæ cruciat Dæmones instar virtutis combustivæ, non tamen calefacit Dæmonem, qui est incapax talis effectus; unde potius paritas retorquetur.

Ad confirm. dist. antec. Conditiones impertinentes ad specificandã potentiã cognoscitivam in genere cognoscibilis non debent esse in objecto cognoscibili, concedo; conditiones essentiales, nego antec. & conseq. finitudo objecti non pertinet ad specificandam potentiam cognoscitivam limitatam, sicut pertinet materialitas; aliter sicut potentia intellectiva limitata etiam naturaliter potest Deum cognoscere; ita potentia materialis etiam naturaliter posset attingere spiritum, & oculus Deum videre.

QUÆSTIO IV.

De Lumine Gloriæ.

I. Lumen gloriæ est qualitas supernaturalis confortans, seu elevans intrinsece, & permanenter intellectum Beati in ordine ad Dei visionem eliciendam; Sicut enim in via datur habitus fidei, seu lumen fidei habituale intrinsecum, & permanens in ordine ad eliciendos actus fidei supernaturales; ita in Patria datur lumen gloriæ in ordine ad Deum videndum; cum enim de fide sit ex Concil. Viennensi contra Beguardos, & Beguinas, non posse intellectum solis naturæ viribus Deum videre, qui lucem habitat inaccessibilem; ideo dari debuit comprincipium elevans potentiam naturalem, scilicet lumen gloriæ, quod communiter docent esse intrinsecum, & permanenter inhærere intellectui Beatorum, quia connaturale est, potentiam ad suos actus compleri complemento intrinseco, & permanente; sicut habitus tam naturales, quam infusi fidei, spei, & aliarum virtutum intrinseci sunt, & permanentes. Et ratio a priori est, quia cum vita consistat in hoc, quod possit vivens movere seipsum per virtutem intrinsecam, perfectio operationis vitalis consistit in hoc, quod procedat a perfecta virtute intrinseca movendi seipsum. Quærendum hic primo, an lumen gloriæ sit tota ratio agendi,

di, seu producendi visionem beatam? Secundo an sine lumine intrinseco possit intellectus elevari ad Deum videndum per omnipotentiam speciali modo extrinsecus assistentem? Tertio utrum inæqualitas visionum non solum desumatur ex inæqualitate luminis gloriæ, sed etiam ex inæqualitate intellectuum?

ARTICULUS I.

An lumen gloriæ relate ad visionem sit tota ratio agendi?

II. CErtum videtur, lumen gloriæ concurrere ad visionem Dei non mere formaliter, hoc est illuminando intellectum, ut docuit Bacchonus apud Lumbier n. 420. sed etiam efficienter: cum vires naturales intellectus sint insufficientes, nec requiratur lumen ut mera conditio, sed etiam ut complens vires potentiæ intellectivæ; sicut relate ad actus supernaturales requiritur gratia actualis ut adjuvans, juxta illud Jo. 15. *sine me nihil potestis facere*. Hoc posito, Recentiores Thomistæ cum Soto, Bagnez, Lumbier docent, lumen gloriæ non quidem esse totum agens, sed esse totam rationem agendi, seu producendi visionem, ita ut intellectus non influat in visionem immediate, sed solum mediate per lumen, tamquam per instrumentum a Deo infusum: sicut in sententia Thomistica substantia non producit substantiam immediate, sed per virtutem accidentis, tamquam per instrumentum connaturale, quod sit tota ratio immediate productiva substantiæ. Communiter tamen DD. Societatis docent oppositum cum D. Th. quæst. 12. art. 5. ubi dicit, lumen requiri, ut augeat, fortificet, confortet vires naturales intellectus.

III. Dicendum itaque cum communi contra Thomistas, lumen gloriæ esse solum partialem rationem agendi, atque adeo etiam intellectum partialiter immediate concurrere ad Dei visionem producendam. Ita communissime in Schola Societatis, teste Mauro, Ripalda, & Oviedo, qui 1. 2. tract. 1. controv. 8. conatur ostendere, Thomistas non nisi vocibus discrepare, nec aliud velle, dum dicunt, lumen esse totam rationem agendi, quam quod sit tota ratio elevandi Intellectum.

Prob. 1. a pari. Gratia actualis, & habitus infusi solum partialiter influunt in actus salutares; ergo etiam lumen gloriæ in visionem, atque adeo non est tota ratio agendi. Consequentia sequitur; antec. constat ex dicendis in de gratia, ubi ostendemus voluntatem etiam coagere; tum quia, ut notat Augustinus, Deus relate ad actus salutares dicitur esse *Adjutor noster*; non posset autem voluntas dici, quod adjuvetur, si nihil ipsa ageret; tum etiam, quia Apostolus dicit, *Plus omnibus laboravi*; & experientia teste laboramus in exercendis actibus salutaribus, atque adeo voluntas partialiter agit; tum etiam quia voluntas vitaliter operatur in exercitio actuum salutarium; ergo debet immediate influere, ut mox explicabimus; tum demum, quia actus salutaris, ut sit liber, debet esse a potentia eligente; voluntas autem est potentia eligens, non gratia, quæ voluntatem adjuvat; ergo actus salutaris debet esse cum concursu voluntatis; aliter voluntas mere passive se haberet, & tamquam aliquid inanime, quod est contra Tridentin. sess. 6. can. 4.

Prob. 2. a priori, quia esto verum esset, quod quando intellectus elevatur ad producendum effectum indebitum per qualitatem, tamquam per Dei instrumentum supernaturale, non deberet ipse coagere; (quod tamen est falsum; cum elevari non sit mere informari a virtute adæquate producente, sed ab illa adjuvari, aliter aqua diceretur formaliter calefacere, per hoc, quod informetur a calore adæquate calefaciente) nihilominus ut intellectus elevetur ad producendum actum vitalem, debet essentialiter ipse concurrere; cum actus vitalis sit essentialiter motus ab intrinseco, atque adeo ab hoc, & in hoc; non enim potest vivere in actu secundo nisi potentia, quæ seipsam movet, & immediate in talem actum influit; aliter motus cadaveris, qui habetur ab extrinseco per impetum impressum, posset dici vitalis. Hinc licet verum esset, quod substantia producat substantiam solum per virtutem accidentis tamquam per instrumentum connaturale; (quod in communiori sententia est falsum) at non potest intellectus producere actum vitalem, nisi influat immediate in illum; quod hic supponi potest ex lib. de Anim. & constat ex dicendis in de Beatitudine, ubi ostendemus, non posse intellectum videre Deum visione increata, aut visione creata a solo Deo producta; ergo lumen gloriæ non potest esse tota ratio agendi.

IV. Objic. 1. Nisi lumen esset totalis ratio agendi, sequeretur, quod etiam intellectus

esset

esset causa partialis, & principalis visionis; non aliter ac est causa partialis principalis cognitionis naturalis; ac proinde haberet potentiam naturalem videndi Deum: sequela est absurda: ergo & id, unde sequitur. Prob. sequela, quia intellectus concurreret ad visionem per suam entitatem, ac potentiam naturalem: ergo haberet potentiam naturalem videndi Deum.

Resp. nego sequelam: licet Intellectus partialiter per suam Entitatem naturalem concurrat ad Dei visionem, non per hoc dicitur causa naturalis partialis relate ad talem effectum, quia non concurrit ad illum ut exigitum; unde non dicitur agere per virtutem partialem naturalem, sed per virtutem inchoatam, congenitam, & obedientialem; sicut aqua per virtutem obedientialem producit gratiam in baptismo: cum hoc tamen discrimine, quod Aqua concurrit ad productionem gratiæ per virtutem obedientialem transcendentalem, & quatenus est ens subjectum Deo; contra vero Intellectus concurrit ad productionem visionis per virtutem obedientialem prædicamentalem, & propriam, seu quatenus est intellectus Deo subjectus, qui potest elevari ad intelligendum divinitus, quod non potest naturaliter, ita ut assimilet sibi visionem productam in prædicato cognoscitivi. Quare in tantum hæc potentia obedientialis non dicitur transcendentalis, seu transcendens per quodcumque ens, qua Deo subjectum, sed prædicamentalis, quia spectat ad hoc particulare genus entis, scilicet ad intellectum relate ad intellectionem supernaturalem, in quam refundit prædicatum suum proprium cognoscitivi, quod non refunditur per potentiam transcendentalem obedientialem, ut quando aqua in baptismo producit gratiam. Ad prob. sequelæ concesso antecedente, nego conseq.; nisi enim fiat lis de voce, habere potentiam naturalem relate ad aliquem effectum est habere potentiam ad effectum exigitum: cum autem intellectus non exigat visionem Dei, non dicitur habere potentiam naturalem ad illam, licet physice causet illam per suam entitatem naturalem elevatam per lumen.

Utrum autem intellectus dici debeat causa principalis visionis, an vero causa instrumentalis? est pariter lis de voce: potest enim dici causa instrumentalis, quatenus concurrit ad effectum, tamquam principium improportionatum indigens elevatione: potest etiam, & solet communius dici causa principalis, quia assimilat sibi effectum in prædicato cognoscitivi; spectat enim ad causam principalem assimilare sibi effectum.

V. Objic. 2. ex Joanne a S. Th. Ut intellectus posset per suam entitatem, ac potentiam naturalem concurrere ad productionem visionis, deberet aliquod ejus prædicatum præcontinere, puta vitalitatem; sed non præcontinet; cum vitalitas visionis sit identice supernaturalis, atque adeo non præcontenta in entitate naturali; ergo nequit intellectus concurrere ad productionem visionis.

Resp. per instantiam; ut lumen possit causare visionem, debet præcontinere aliquod ejus prædicatum, scilicet supernaturalitatem, sed non præcontinet, quia supernaturalitas est identice vitalis, atque adeo non præcontenta in lumine non vitali; ergo non potest lumen concurrere ad productionem visionis. Secundo directe dist. maj. deberet intellectus præcontinere vitalitatem visionis secundum rationem abstractam a supernaturalitate, concedo; secundum rationem contractam ad supernaturalitatem, nego majorem, & distincta minore nego consequentiam. Sic etiam per Adversarios lumen debet præcontinere supernaturalitatem visionis secundum rationem abstractam a vitalitate, cum lumen non sit vitale, non vero secundum rationem contractam ad vitalitatem. Et eodem modo intellectus præcontinet cognitionem naturalem formaliter solum secundum rationem vitalitatis, non vero secundum rationem expressivi, seu imaginis objecti, quæ ratio formaliter præcontinetur in alia concausa partiali, scilicet in specie impressa. Verum quidem est, quod Thomistæ, ut instantiam effugiant, dicunt, lumen esse vitale, & idcirco posse producere visionem vitalem; Sed communius, & verius id negant; licet enim lumen compleat potentiam vitalem, non per hoc est vitale, cum non profluat ab intrinseco, quod spectat ad rationem vitalitatis.

VI. Objic. ult. ex eodem: Lumen gloriæ est tota ratio proportionis potentiæ intellectivæ cum visione; ergo in priori ad lumen intellectus est omnino improportionatus ad visionem; ergo nec habet virtutem illam, ne partialem quidem, ad visionem producendam; cum virtus omnis includat aliquam proportionem.

Confirm. Intellectus agit in quantum elevatus per lumen; ergo tota ratio agen-

di est lumen elevans; sicuti quia Aqua v. gr. calefacit in quantum calida, ideo tota ratio calefaciendi est calor.

Resp. nego antec. Lumen complet proportionem, atque adeo supponit in intellectu proportionem inchoatam cum visione; quod ex eo patet, quia si oculus habens pro suo specificativo formali coloratum, informaretur lumine gloriæ, non posset Deum videre, sicut potest intellectus; quia scilicet in oculo deest virtus illa inchoata, quæ reperitur in intellectu; hic enim cum habeat Deum intra suum specificativum formale, potest naturaliter Deum cognoscere abstractive, & ideo divinitus potest videre illum intuitive.

Ad confirm. dico, Reduplicativam sæpe reduplicare meram conditionem, ut dum dicitur: Ignis agit in quantum approximatus, Bonum in quantum cognitum amatur: Sæpe vero reduplicare rationem formalem partialem; ut dum dicitur: Intellectus in quantum informatus specie impressa objecti cognoscit; Causa secunda agit in quantum est sub concursu Dei: Sæpe etiam reduplicare totam virtutem agendi, ut cum dicitur; Aqua in quantum calida calefacit; paries in quantum albus disgregat visum: Sæpe demum reduplicare virtutem agendi elevantem, ac præsupponentem solum virtutem inchoatam, ut cum dicitur: Aqua in quantum elevata causat obedientialiter Gratiam. Et in hoc solum sensu dicitur in casu nostro, Intellectus in quantum elevatus producit obedientialiter Dei visionem.

ARTICULUS I.

An possit Intellectus sine lumine intrinseco Deum videre?

VII. Dicendum cum communi DD. Societatis, Scoto, Aureolo contra Thomistas, & Lumbier nu. 464. posse Deum sine ulla qualitate intrinseca elevare intellectum ad visionem beatificam per suam Omnipotentiam extrinsece specialiter assistentem. Ita etiam D. Th. qui licet hic quæst. 12. art. 4. dicat, non posse Intellectum videre Deum sine lumine gloriæ, intelligendus tamen est de lege ordinaria; nam quæst. 10. de verit. dicit, id fieri posse per omnipotentiam Divinam: Hæc sunt verba Angelici art. 11. *Sicut Divinæ Omnipotentiæ subjecta sunt corpora, ita & mentes; unde sicut potest aliqua corpora producere ad effectus, quorum dispositio in ipsis non invenitur; sicut fecit Petrum super aquas ambulare sine hoc, quod ei dotem Agilitatis tribueret; ita potest mentem ad hoc perducere, ut Divinæ essentiæ uniatur in statu viæ modo illo, quo unitur in Patria, sine hoc, quod a lumine gloriæ perfundatur.*

Prob. concl. Universim Deus potest dupliciter promovere causam de se insufficientem ad causandum aliquem effectum, scilicet vel addendo vires intrinsecas, vel extrinsecus assistendo per suam omnipotentiam specialiter concurrentem, & supplentem defectum virium intrinsecarum; ergo potest Deus dupliciter intellectum elevare ad Dei visionem, scilicet tum per lumen intrinsecum, tum etiam per omnipotentiam specialiter assistentem. Antecedens patet; nam potest v. g. Deus oculum, vel intellectum complere ad visionem parietis tam per speciem impressam intrinsecam, quam immediate, supplendo extrinsece vices talis speciei; sicut etiam ex D. Thom. loc. citat. potuit sine dote Agilitatis intrinseca complere potentiam progressivam D. Petri ad ambulandum super aquas. Hinc idem Angelicus 1. parte quæst. 105. art. 2. dixit: *Erroneum est dicere, non posse Deum facere per seipsum omnes effectus causæ creatæ.* Conseq. prob. quia licet Dei visio dicat essentialem connexionem cum intellectu ratione vitalitatis, unde non possit divinitus suppleri concursus immediatus intellectus; (aliter actus non esset vitalis, si non esset ab hoc, & in hoc, seu si non procederet ab intrinseco) nullam tamen connexionem dicit cum lumine gloriæ essentialem; ergo potest divinitus visio citra influxum luminis prodire.

Confirm. Per hoc quod Deus suo concursu generali proprio causæ primæ concurrat ad visionem simul cum intellectu, & lumine, non per hoc visio desinit esse vitalis, & supernaturalis; ergo neque per hoc quod Deus concurrat concursu speciali supplendo vices luminis. Similiter cognitio naturalis non desinit esse vitalis per hoc, quod Deus ad illam concurrat concursu generali proprio causæ primæ; ergo nec visio Dei desinit esse vitalis, per hoc, quod omnipotentia specialiter ad illam concurrat supplendo defectum luminis. Et ratio a priori est, quia ut actus sit vitalis, sufficit, quod procedat ab intrinseco, seu quod potentia vitalis in illum influat, li-

cet non influat adæquate.

VIII. Objic. 1. ex Joann. a S. Th. intellectus intrinsece impotens, & improportionatus ad visionem ponendam debet fieri intrinsece potens, ut possit illam ponere; aliter posset ponere sine potentia ad ponendum; sed non potest fieri intrinsece potens sine lumine intrinseco; aliter etiam oculus fieri posset potens videre Deum per aliquid extrinsecum; ergo intellectus sine lumine intrinseco elevari non potest ad Deum videndum.

Confirm. Intellectum visioni proportionari, est denominatio intrinseca; alioquin etiam oculus posset visioni Dei per aliquid extrinsecum proportionari: sed denominatio, quæ habetur a forma intrinseca, suppleri nequit ab Omnipotentia extrinsecus assistente; ergo sine lumine intrinseco nequit intellectus reddi proportionatus ad Deum videndum.

Confirm. 2. Nequit Deus supplere defectum causæ formalis in ordine ad effectum formalem; sed, si suppleret defectum luminis intrinseci, suppleret defectum causæ formalis in ordine ad effectum formalem; ergo nequit supplere defectum luminis intrinseci. Prob. min. Effectus formalis luminis intrinseci est elevare intellectum reddendo illum intrinsece adæquate potentem, & proportionatum visioni producendæ; sed, si suppleret Deus defectum luminis intrinseci, suppleret hunc effectum formalem; quatenus redderet intellectum intrinsece adæquate potentem, & proportionatum visioni producendæ; ergo suppleret defectum luminis intrinseci in ordine ad effectum formalem.

Resp. requiri in intellectu virtutem intrinsecam inchoatam ad Deum videndum; aliter etiam oculus, & lapis possent elevari ad videndum Deum; virtus tamen intrinseca inchoata intellectus compleri potest tum per lumen intrinsecum, tum per Omnipotentiam extrinsecus assistentem: sicut in oculo ad videndum parietem requiritur virtus partialis intrinseca, quæ tamen compleri potest vel per speciem impressam intrinsecam, vel per hoc, quod Deus suppleat defectum hujus speciei; Sic etiam ut possit homo Montem, vel Navim movere, requiritur vis motiva partialis intrinseca, quæ tamen compleri potest vel per additionem virium intrinsecarum, vel per vires extrinsecas Angeli, aut Dei specialiter concurrentis. In forma distinguo majorem: Intellectus intrinsece impotens, hoc est non habens potentiam intrinsecam adæquatam, imo neque partialem naturalem ad Deum videndum, sed solum inchoatam, & obedientialem, debet fieri potens intrinsece, hoc est potentiam intrinsecam inchoatam debet habere completam, sive per lumen intrinsecum, sive per vires extrinsecas Omnipotentiæ specialiter assistentis, concedo; debet fieri potens intrinsece, hoc est debet habere potentiam completam unice per aliquid intrinsecum, nego majorem, & distinguo minorem; nequit nisi per lumen intrinsecum habere potentiam completam intrinsece, concedo; completam vel intrinsece, vel extrinsece, nego minorem, & consequentiam. Oculus, quia caret virtute intrinseca inchoata in ordine ad Deum videndum, nequit fieri potens extrinsece adæquate per Omnipotentiam assistentem: contra vero intellectus, qui est potens intrinsece inchoate. Quare verum est, tum quod intellectus debeat esse potens intrinsece, tum quod debeat esse potens adæquate; non tamen debet esse potens intrinsece adæquate,; committitur enim fallacia sensus compositi, ut si dicatur: Hæc Capra est Mater, & est Petri; ergo est Mater Petri; aliter etiam Omnipotentia concurrens ut causa prima concursu generali cum lumine Gloriæ, deberet esse intrinseca intellectui, quia sine tali concursu intellectus cum lumine non est potens intrinsece adæquate visionem ponere.

Ad 1. confirm. dist. maj. intellectum visioni proportionari per virtutem inchoatam est denominatio intrinseca, concedo; per virtutem completam, si hæc habeatur per omnipotentiam assistentem, nego majorem, & consequentiam; Potest enim hujusmodi denominatio virtutis completæ esse partim intrinseca, & partim extrinseca, ut in exemplis adductis.

Ad 2. Recurrunt instantiæ adductæ: & directe dico, posse Deum supplere defectum causæ formalis in genere causæ efficientis, efficiendo immediate, quod efficit aliqua causa formalis: v. gr. Albedo, quæ informat subjectum, disgregat visum; licet Deus non possit supplere defectum albedinis in genere causæ formalis, & informare subjectum, potest illam supplere in genere causæ efficientis, & sic immediate visum disgregare, quin detur albedo informans subjectum; Et eodem modo potest supplere defectum luminis gloriæ in genere causæ efficientis, efficiendo immedia-

diate simul cum intellectu visionem, quin detur lumen informans intellectum: Sic etiam potest Deus defectum causæ materialis supplere in genere causæ efficientis, ut de facto conservat accidentia Eucharistica, supplendo defectum causæ sustentantis, fortius influendo in illa efficienter. Æquivocatio est in hoc, quod lumen in genere causæ formalis elevat intellectum intrinsece, sed producit visionem in genere causæ efficientis; Omnipotentia non potest supplere effectum formalem luminis, cum non possit intrinsece intellectum elevare; sed potest supplere vices luminis, efficiendo immediate cum intellectu id, quod efficeret lumen. In forma nego min. Ad prob. nego pariter minorem.

IX. Objic. 2. Intellectus debet esse completus non solum physice, sed etiam vitaliter, ut possit visionem producere; sed nequit esse vitaliter completus sine lumine intrinseco; ergo sine hoc lumine nequit proxime Deum videre. Prob. min. quia complementum vitale debet esse intrinsecum; aliter operatio vitalis non esset motus ab intrinseco.

Confirm. 1. Potentia physice incompleta nequit compleri sine complemento physico: ergo potentia incompleta vitalis nequit compleri sine complemento vitali, seu sine comprincipio vitaliter concurrente ad actum vitalem; sed Omnipotentia extrinseca non est principium, quod possit vitaliter concurrere ad visionem; ergo nequit intellectus compleri extrinsece ab Omnipotentia in ordine ad Deum videndum.

Confirm. 2. Si daretur visio sine lumine intrinseco, daretur actus secundus sine actu primo; lumen enim complet actum primum relate ad actum secundum visionis; ergo ut supra.

Confirm. 3. quia Clemens V. in Concilio Viennensi, ut refertur in Clementina *Ad nostrum* de Hæreticis, damnat Beguardos, & Beguinas, aliosque dicentes, *quod anima non indigeat lumine gloriæ ipsam elevante ad Deum videndum, & eo beate fruendum*; ergo insistendo verbis Concilii non potest dari Visio Dei absque lumine gloriæ per solam Omnipotentiam speciali modo influentem in illam.

Resp. recurrere instantias de oculo relate ad visionem Parietis; de virtute motiva Montis &c. quæ possunt per Omnipotentiam compleri in ordine ad actum vitalem. Deinde argumentum probat, quod Omnipotentia concurrens ut causa prima concursu generali ad visionem simul cum intellectu, & lumine impediat, quominus visio sit actus vitalis, quia Omnipotentia non est comprincipium vitale, & intrinsecum, seu vitaliter concurrens ad visionem. In forma dist. maj. Intellectus debet esse completus vitaliter, hoc est debet habere virtutem vitalem completam, concedo; hoc est debet habere complementum vitale, & intrinsecum, nego majorem, & distinguo pariter minorem; Non potest intellectus esse completus vitaliter sine lumine intrinseco, hoc est non habet virtutem vitalem completam sine lumine intrinseco, nego, hoc est non habet complementum vitale sine lumine intrinseco, omitto minor. (revera enim lumen, licet sit intrinsecum intellectui, non per hoc est vitale, cum non sit ab intrinseco, ut diximus) & nego consequentiam. Ad probationem minoris, dist. antec. quod complet potentiam vitalem debet esse intrinsecum, nego; quod complet potentiam vitalem, si sit vitale, debet esse intrinsecum, conc. antec. & nego conseq. Sic Omnipotentia suo concursu generali proprio causæ primæ complet virtutem vitalem, nec per hoc est intrinseca: & si Deus suppleret vices speciei impressæ relate ad cognitionem parietis, compleret potentiam vitalem; & tamen hujusmodi complementum non esset vitale, seu intrinsecum.

Ad 1. confirm. nego primam consequentiam. Disparitas est, quia effectus physicus nequit prodire, nisi physice dentur, quæ constant causam physicam; at operatio vitalis prodire potest, licet non omnia, quæ complent causam vitalem, sint intrinseca, & vitalia, ut ostendimus.

Ad 2. dist. antec. Daretur actus secundus sine actu primo præciso, nego, sine aliquo actu primo sufficienti, concedo antec. & nego conseq. Effectus, qui procedit a causa præcisa nequit haberi sine illa; qui vero procedit a causa A sufficienti, potest prodire sine tali causa, per hoc, quod procedat a causa B, quæ pariter sit sufficiens; lumen intrinsecum est causa visionis sufficiens, non vero præcisa, & ideo etiam sine lumine intrinseco haberi potest actus primus completus in ordine ad productionem visionis.

Ad 3. resp. expresse Concil. Viennense damnare tam malignos Beguardos, quam infideles illas mulieres Beguinas, qui in regno Alemaniæ asserebant, quod *quælibet intellectualis natura in se ipsa naturaliter sit bea-*

beata; unde inferebant, quod non indigeat lumine gloriæ, qua elevetur ad Deum videndum. Quare mens Concilii est, quod anima non possit Deum videre viribus naturæ, sed quod indigeat comprincipio elevante, quod connaturaliter est lumen intrinsecum: Quinimo Concilium, ut præscinderet ab hac quæstione scholastica, non dixit, quod anima indigeat *lumine intrinseco*, sed solum dixit, quod indigeat *lumine elevante* ad Deum videndum, satis enim est, quod anima a comprincipio supernaturali elevetur, sive hoc sit lumen intrinsecum, sive sit aliud comprincipium extrinsecum, quod lumini intrinseco æquipolleat in ordine ad elevandum intellectum; unde comprincipium hoc extrinsecum bene potest dici, quod sit æquivalenter, si minus formaliter, lumen elevans.

ARTICULUS III.

Utrum Intellectus inæquales cum æquali lumine æqualiter Deum videant?

X. DAri de facto in Beatis visionum inæqualitatem, non dubitatur apud Catholicos, cum definitum sit in Florentino, pro meritorum diversitate inæqualiter Deum videri, juxta illud Apostoli: *Qui parce seminat, parce & metet*; & Joannis 14. *In domo Patris mei mansiones multæ sunt*: Sicut enim damnati inæqualiter puniuntur, pro inæqualitate demeritorum; ita Beati præmiantur inæqualiter pro inæqualitate meritorum. Negant hoc Joviniani, quia in parabola illa Euangelii dicitur denarius diurnus æque solutus primis, & novissimis laborantibus in Vinea. Negant etiam Lutherani dicentes, quod Christus æque pro omnibus meruerit. Sed parabola illa ex Augustino intelligenda est de auxiliis ad beatitudinem comparandam necessariis, quæ aliquando ex benigna Dei liberalitate æque dantur tam in Pueritia, quam in ætate adulta, necnon etiam in provecta. Lutherani vero docentes, Justitiam in nobis unice derivari ab imputatione extrinseca meritorum Christi, & ideo esse in omnibus æqualem, damnantur a Tridentino sess. 6. can. 11.

Difficultas nunc est, Utrum visionum, & beatitudinis inæqualitas unice oriatur ex inæqualitate luminis elevantis, an etiam provenire possit ab inæqualitate intellectuum, ut proinde clarius Deum videat Angelus v. g. quam Homo, si uterque æquali lumine elevetur? Thomistæ putantes, lumen esse totam rationem agendi docent, inæqualitatem visionum non posse ab intellectuum inæqualitate provenire; quod etiam docent Gabriel, Paludanus, Suar., Vasq., Valent., Becan., & alii non pauci, etiamsi putent, intellectum cum lumine influere in visionem. Opposita tamen sententia est Scoti, & Scotistarum communiter, Molin., Ripald., Less., Ovied., & aliorum quamplurium, quibus favet D. Tho. qui, ut advertit Cajetanus apud Arriagam disp. 7. n. 32. docet, visionis perfectionem magis attendi secundum perfectionem luminis; ac proinde vult, quod etiam attendi debeat secundum perfectionem intellectus.

Alii tamen docent, de possibili provenire posse hanc inæqualitatem ab intellectuum inæqualitate, de facto tamen non ita accidere.

XI. Dico equidem cum Angelico, & Scotistis, visionum inæqualitatem oriri etiam ab inæqualitate intellectuum.

Prob. Universim quoties causa est perfectior, & in effectum influit formaliter ut perfectior, hoc est assimilando effectum sibi secundum illud prædicatum, in quo est perfectior, toties causat effectum perfectiorem; sed intellectus Angelicus v. gr. cum lumine ut unum, est causa visionis perfectior, quam sit intellectus humanus cum lumine pariter ut unum; & in visionem influit formaliter ut perfectior, hoc est assimilando illam sibi in vitalitate, in qua intellectus Angelicus præstat humano; ergo intellectus Angelicus cum æquali lumine producit visionem perfectiorem, quam humanus; atque adeo visionum inæqualitas oriri etiam potest ex inæqualitate intellectuum.

Neque dicas 1. Verum esse, quod si causa perfectior agat formaliter ut perfectior, causet effectum perfectiorem, sed non esse verum, quod agat ut perfectior per hoc, quod assimilet sibi effectum in eo prædicato, in quo alteri præstat.

Nam contra est, quia inductione constat, id esse verum; Oculus enim v. g. perfectior cum æquali lumine, ac specie objecti agit formaliter ut perfectior, & clarius videt, cum assimilet visionem sibi in predicato vitalitatis materialis, in qua præstat oculo minus perfecto: & eadem ratione duo oculi inæquales, si æqualiter eleventur ad videndam lucem Corporum beatorum, inæqualiter illam vident: Sic etiam duo intel-

lc-

lectus æquales cum lumine inæquali inæqualem causant Dei visionem; ergo pariter viceversa duo intellectus inæquales cum lumine æquali.

In tantum oleum v. g. in Sacramento Unctionis, & Aqua in Sacramento Baptismi, si æqualiter eleventur, causant gratiam æqualem, quia Oleum non influit in Gratiam formaliter ut perfectius, assimilando sibi effectum in eo prædicato, in quo præstat aquæ; Similiter si duo oculi inæquales eleventur æqualiter ad producendam Dei visionem, non causabunt effectum inæqualem, quia non influunt ut inæquales, cum non assimilent sibi effectum, nempe Dei visionem, in vitalitate materiali propria oculi: contra vero quando oculi inæquales æqualiter elevantur ad videndam lucem materialem corporum Beatorum, causant visiones inæquales; ergo eodem modo intellectus inæquales æqualiter elevati inæqualiter Deum vident, eo quod assimilent sibi effectum in eo prædicato, in quo unus intellectus alteri præstat, videlicet in prædicato intellectivi; & ideo intellectus perfectior producit visionem Dei supernaturalem formaliter ut perfectior est.

Neque dicas 2. Intellectum non assimilare sibi visionem Dei; cum intellectus non possit naturaliter producere nisi cognitionem Dei ænigmaticam. Nam contra est, quia negari non potest, quod visio Dei assimiletur intellectui in vitalitate intellectiva propria talis potentiæ; licet enim naturaliter non possit intellectus Deum cognoscere nisi ænigmatice, nihilominus cum Deus sit intra specificativum potentiæ intellectivæ, ideo visio Dei est effectus ita proprius talis potentiæ, ut non possit alteri competere; ac proinde intellectus perfectior causando visionem Dei agit formaliter ut perfectior, hoc est assimilando sibi visionem in vitalitate unice spectante ad potentiam intellectivam, in qua ratione intellectus perfectior excedit minus perfectum.

XII. Confirm. 1. quia voluntas sub illustratione Spiritus Sancti intensa v. g. ut duo non solum potest libere consentire, vel non consentire, sed etiam potest libere ponere consensum intensum ut unum, vel ut duo, vel ut tria; ergo sicut voluntas ratione conatus naturalis, quem exerit, potest ponere actum supernaturalem intentum ut tria, licet comprincipium supernaturale sit intentum ut duo; ita poterit intellectus perfectior sub lumine ut duo ponere visionem perfectam ut tria, ita ut duo gradus respondeant lumini, & tertius majori perfectioni naturali intellectus.

Neque dicant Adversarii, voluntatem sub comprincipio supernaturali intenso ut duo, non posse ponere actum supernaturalem intensum ut tria. Nam oppositum docent communius apud Martinon. disp. 38. num. 218. & Ripaldam. disp. 48. n. 4. Et ratio est perspicua: nam si potest lumen supernaturale simul cum intellectu producere visionem vitalem, quam nequit se solo sine virtute naturali intellectus; quare non poterit illustratio supernaturalis intensa ut duo (v. g. de Dei bonitate) adjuvari ab illustratione naturali intensa ut tria de eadem Divina Bonitate, in ordine ad producendum amorem Dei supernaturalem intensum ut tria? Unde poterit etiam Voluntas suo conatu naturali ponere actum supernaturalem magis intensum, quam sit comprincipium supernaturale: aliter, ut notat Mastrius, frustra conaretur voluntas ad diligendum Deum ex toto corde, hoc est intensius & intensius.

Confirm. 2. quando intellectus elevatur ad Deum videndum, non solum elevatur secundum rationem Entis, seu per potentiam obedientialem transcendentalem, sed elevatur formaliter qua intellectus, seu per potentiam obedientialem prædicamentalem, cum transfundat in effectum prædicatum vitalitatis intellectivæ; ergo sicut potest elevari formaliter, qua intellectus est, ita potest elevari, qua intellectus perfectior, & sic transfundere in effectum vitalitatem intellectivam perfectiorem.

Confirm. demum, quia si intellectus Angelicus, & humanus divinitus cognoscant objecta, quorum cognitio est indebita, scilicet arcana cordium, futura contingentia, aut objecta supernaturalia; vel si cognoscant simul objecta naturalia, quæ non possunt naturaliter simul cognoscere, ita ut hujusmodi cognitio sit quoad modum, licet non quoad substantiam, supernaturalis; certe cognitio Angelica, cæteris paribus, erit perfectior, quia relate ad tales cognitiones potentia intellectiva perfectior influit formaliter ut causa perfectior assimilando sibi effectum; ergo etiam relate ad visionem Dei, quæ est quoad substantiam supernaturalis.

Ex quibus fit, quod non solum de possibili, sed etiam de facto intellectus perfectior causet cæteris paribus visionem perfectiorem; cum connaturale sit, quod causa per-

perfectior perfectius influat in effectum, quem sibi assimilat, ut ostendimus inductione.

XIII. Objic. 1. ex majori perfectione potentiæ non infertur major perfectio actus; nam homo est perfectior Aquila, & tamen visio hominis non præstat visioni Aquilæ; ergo licet complexum ex intellectu Angelico, & lumine ut unum sit perfectius complexo ex intellectu humano, & lumine ut unum, non proinde ex illo prodire debet visio perfectior.

Confirm. 1. Actus supernaturalis nequit prodire, nisi juxta mensuram concursus exhibiti a potentia illum exigente; sed solum lumen gloriæ exigit visionem, non vero intellectus; cum non possit potentia naturalis exigere effectum supernaturalem; ergo solum ad mensuram luminis crescit perfectio visionis. Prob. major, quia universim inductione constat, effectum mensurari solum a perfectione causæ illum exigentis; sic si Homo, & Aquila causent visionem ocularem, hæc solum commensuratur perfectioni potentiæ visivæ illam exigentis, non vero perfectioni Animæ; & si Aqua, & oleum producant Gratiam in Sacramentis, hæc solum commensuratur perfectioni elevationis: & si causa prima, scilicet Deus, aut causa universalis, scilicet sol, concurrant ad effectus sublunares, isti solum commensurantur perfectioni causæ secundæ particularis illos exigentis.

Confirm. 2. quia aliter aliquis gradus visionis supernaturalis tribueretur perfectioni majori potentiæ naturalis, unde posset aliquis actus supernaturalis meritorius tribui Naturæ, non Gratiæ, quod est error Semipelagianorum.

Resp. perfectionem majorem causæ non inferre majorem perfectionem effectus, nisi illa influat formaliter ut causa perfectior, assimilando sibi effectum, ut in casu nostro intellectus perfectior influit formaliter ut perfectior, assimilando sibi effectum, nempe visionem in ea formalitate, in qua unus intellectus alteri præstat, videlicet intellectivitate. Quamvis enim intellectus solum habeat potentiam naturalem, & partialem relate ad cognitiones Dei ænigmaticas; habet tamen potentiam inchoatam, & obedientialem relate ad Dei visionem, ita ut ad illam concurrat non per potentiam obedientialem transcendentalē, hoc est quatenus est Ens Deo subjectum, sed per potentiam obedientialem prædicamentalem, seu quatenus est tale ens, nempe quatenus est intellectus, causando scilicet Dei visionem, qua reddatur videns; ubi lapis v. gr. si elevetur per potentiam obedientialem transcendentalem ad producendam Dei visionem, per illam non redderetur videns Deum, sed solum redderetur habens Dei visionem; & ideo intellectus causando Dei visionem assimilat illam sibi in prædicato intellectuali, seu in vitalitate propria potentiæ intellectivæ; unde intellectus perfectior agit formaliter ut perfectior, transfundendo suam majorem perfectionem in ipsam visionem.

Ad 1. confirm. Quamvis intellectus nude sumptus non exigat Dei visionem, exigit tamen illam intellectus sub lumine, ita ut hujusmodi effectus qua vitalis respondeat intellectui, & qua supernaturalis lumini; unde sicut ex majori perfectione luminis crescit perfectio visionis, ita etiam ex majori perfectione intellectus. Homo, & Aquila in visionem ocularem non influunt formaliter, nisi secundum quod habent potentiam visivam; non vero secundum quod Anima potest producere intellectiones, & volitiones, in quo Homo præstat Aquilæ, unde potius hæc paritas retorquetur. Similiter aqua, & oleum non influunt in Gratiam formaliter, sed solum quatenus sunt Ens Deo subjectum, & ideo non mensurant perfectionem Gratiæ. Pariter Deus, & sol ita influunt cum causa secunda particulari in effectum, ut non assimilent illum sibi.

Ad 2. Quamvis perfectioni majori intellectus respondeat aliquis gradus visionis supernaturalis; nihilominus illi respondet secundum quod est vitalis, non secundum quod est supernaturalis; unde non sequitur, quod possit ullus actus supernaturalis meritorius vitæ æternæ tribui Naturæ, & non Gratiæ. Et similiter per Adversarios perfectioni majori luminis respondet aliquis gradus visionis vitalis, solum secundum quod est supernaturalis, non secundum quod est vitalis, quod est dicere, visionem esse identice vitalem, & supernaturalem, ita ut non esset vitalis, si non procederet a potentia vitali, nec esset supernaturalis, si non procederet a comprincipio supernaturali. Explicat Cardin. de Lugo concursum duorum intellectuum inæqualium ad visionem Dei exemplo duorum calamorum, quorum alter sit altero politior; si enim uterque elevetur a Deo ad producendos characteres aureos, certe erunt elegantiores characteres efformati a calamo politiori, quin hinc fieret, quod characteres

isti supernaturales secundum ullum gradum exigantur a calamis: & eodem modo, si duo oculi inæquales eleventur ad videndum lumen supernum Corporum Beatorum, oculus perfectior videbit perfectius, nec tamen ullus gradus hujus visionis indebitæ respondebit virtuti naturali oculi. Similiter in casu nostro.

Ubi adverto, hac in re passim urgeri posse Adversarios respondendo per instantiam, applicando supernaturalitati luminis, quod illi objiciunt circa vitalitatem intellectus. Si enim verum esset, quod aliquis gradus visionis supernaturalis unice tribueretur perfectioni majori intellectus perfectioris (quod nobis objiciunt) quare non est verum, quod aliquis gradus visionis vitalis unice in eorum sententia tribuatur perfectioni majori luminis intensioris, ita ut nullatenus ille gradus in sensu reali tribuatur potentiæ intellectivæ vitali?

XIV. Objic. 2. ex Suar. Intellectus producit visionem in quantum elevatus per lumen: ergo solum ratione luminis elevantis, atque adeo lumini, non intellectui respondet perfectio visionis; sicuti quia Aqua v. gr. calefacit in quantum calida, perfectioni caloris, non Aquæ respondet calor productus.

Confirm. 1. quia tota ratio agendi, vel saltem exigendi visionem residet in solo lumine; sicut quando Aqua calefacit, solus calor agit, & exigit calorem; ergo ut prius.

Confirm. 2. quando Aqua elevatur ad producendam Gratiam, elevatur in quantum Ens subditum Deo, & major perfectio Aquæ de materiali se habet in ordine ad productionem Gratiæ: unde Aqua perfectior non producit Gratiam perfectiorem; ergo, dum elevatur intellectus ad visionem, elevatur in quantum est intellectus subditus Deo, & major perfectio intellectus se habet de materiali: unde non producit visionem perfectiorem.

Resp. dist. antec. Intellectus agit ut elevatus per lumen, si fiat sensus, quod tota ratio elevandi sit lumen, concedo; si fiat sensus, quod tota ratio agendi sit lumen, sicut tota ratio calefaciendi in Aqua est calor, nego antec. & conseq.

Ad primam Confirm. etiamsi detur Thomistis, quod intellectus non sit partialis ratio agendi, nec influat in visionem, adhuc non negatur ab ipsis Thomistis, quod intellectus sit vera causa visionis, & non se habeat ut aqua calida, relate ad productionem caloris, cujus non est vera causa, cum aqua resistat calori, intellectus vero non resistat lumini, & visioni: sicut enim per Thomistas substantia ignis est vera causa principalis, dum producitur ignis, ita ut agat ut quod, licet non influat immediate in ignem, quia calor est tota ratio agendi, seu agens ut quo tanquam causa instrumentalis; ita intellectus per Thomistas est vera causa visionis agens ut quod, licet lumen sit tota ratio agendi agens ut quo. Propterea, ut notat Didacus de Sylva in 1. p. q. 12. ar. 13. negari nequit a Thomistis, quod intellectus perfectior causet visionem perfectiorem, cum intellectus perfectior licet non influat, adhuc sit vera causa visionis, & illam causet formaliter ut causa, sibimet assimilando.

Ad 2. nego conseq. Aqua non assimilat sibi Gratiam in alio prædicato proprio aquæ qua talis, & ideo perfectio major aquæ se habet de materiali; contra vero intellectus assimilat sibi visionem in vitalitate intellectiva, cum agat per potentiam obedientialem prædicamentalem, & ideo major perfectio intellectus se habet de formali.

XV. Objic. 4. Si posset lumen ut duo cum intellectu perfectiori causare visionem ut tria, sequeretur primo, quod hic effectus supernaturalis excederet in supernaturalitate perfectionem suæ causæ. Secundo quod posset adeo crescere perfectio intellectus in infinitum, ut visio sub uno tantum gradu luminis esset perfectior visione ipsa intensissima Christi Domini. Tertio posset adeo crescere perfectio intellectus, ut compensaret defectum luminis; unde visio Dei posset esse sine lumine gloriæ.

Resp. ad 1. dist. sequ. Effectus hic excederet perfectionem suæ causæ inadæquatæ, concedo; causæ adæquatæ, nego sequelam, & recurrit instantia: Sicut enim quando lumen est ut tria, & perfectio intellectus est ut duo, licet visio habeat vitalitatem ut tria, adeo ut excedat vitalitatem intellectus secundum se spectati, non per hoc excedit perfectionem suæ causæ adæquatæ; ita viceversa quando perfectio intellectus est ut tria, & lumen ut duo, licet visio habeat supernaturalitatem ut tria, unde excedat supernaturalitatem solius luminis secundum se spectati, non per hoc excedit perfectionem suæ causæ adæquatæ. Et ratio est, quia licet omnes tres gradus visionis supernaturalis causentur a lumine ut duo, non causantur tamen totaliter totalitate

cau-

causæ, sed solum totaliter totalitate effectus; unde nil mirum, quod possint prodire a lumine ut duo: Ad eum modum quo tres gradus vitalitatis in visione prodire possunt a potentia vitali perfecta ut duo, si concurrat lumen intensum ut tria.

Ad 2. concedo sequelam: non est inconveniens, quod adeo crescat perfectio potentiæ, ut compenset defectum alterius comprincipii; sicut potest adeo crescere perfectio potentiæ visivæ, ut sub luce ut unum videat, quæ videt alia potentia minus perfecta sub luce ut 100. aut ut 1000.

Ad 3. nego sequelam: Sicut nunquam potest adeo crescere perfectio potentiæ visivæ, ut compenset omnem omnino defectum lucis, nec potest adeo crescere lumen gloriæ, ut compenset omnem defectum intellectus, adeo ut visio procedat a solo lumine sine intellectu: ita nec potest adeo crescere perfectio intellectus, ut sine alio lumine visionem producat. Et ratio est, quia lumen gloriæ, & intellectus sunt causæ heterogeneæ, ut sunt oculus, & species objecti; immo etiam sunt causæ diversi ordinis; unde nequit ex infinito unius incremento compensari totalis defectus alterius.

XVI. Objic. ultimo: Beati ex Florentino vident Deum inæqualiter pro diversitate meritorum: ergo inæqualitas visionis solum habetur a luminis inæqualitate, quod datur in præmium meritorum, non vero ab inæqualitate intellectuum: Aliter posset intellectus perfectior cum minori merito æqualiter Deum videre, ac intellectus minus perfectus cum merito majori: unde saltem de facto inæqualitas visionis unice habetur ab inæqualitate luminis.

Huic argumento alii aliter respondent. Aliqui cum Tatareto docent, intellectum minus perfectum habere a Deo majus lumen, quam intellectum perfectiorem, si merita sint æqualia, ut possint æqualem visionem, ac præmium habere. Alii cum Molin., & Baissolo, utrumque intellectum habere æquale lumen, sed intellectum minus perfectum magis a Deo elevari extrinsece, & sic visionem utriusque esse æqualem. Alii cum Joanne a S. Thoma, Deum impedire, ne lumen collatum intellectui perfectiori causet visionem perfectiorem. Alii apud Lessium, quod præmium immediatum sit æquale in habentibus æqualia merita; visio vero, quæ est præmium mediatum, sit inæqualis; si intellectus sint inæquales.

Equidem tamen censeo cum Recentioribus communius, visionem, quæ respondet merito, & lumini, esse in utroque intellectu æqualem, & ideo præmium esse æquale, tum relate ad lumen, tum relate ad visionem, quæ tali lumini respondet: At visio ut respondens perfectioni intellectus est inæqualis, ac proinde præmium materialiter, & identice in utroque est inæquale, licet formaliter qua præmium est, sit æquale: Sic v. gr. si in præmium detur vestis pretiosa duobus, quorum alter sit corpore eleganti, unde formosius incedat, hic non diceretur habere præmium majus formaliter, sed solum materialiter, quatenus ex tali præmio majus lucrum reportaret. Et similiter si in præmium detur gladius æqualis duobus virium, aut artis militaris inæqualibus, qui viribus, aut arte militari præstaret, reportaret majus præmium materialiter, non formaliter.

In forma dist. anteced. Beati vident Deum inæqualiter pro diversitate meritorum, quatenus solum pro diversitate meritorum visiones, in quantum sunt formaliter præmium, sunt inæquales, concedo, ita ut non possint esse præmium materialiter inæquale pro diversitate intellectuum, nego antec., & conseq. Ratio autem, cur sic explicanda sint verba Concilii, est, quia hoc fert connaturalitas luminis gloriæ, quod causet visionem perfectiorem cum intellectu perfectiori: verba autem Conciliorum, sicut etiam Scripturarum ex Augustino explicanda semper sunt in sensu excludente miraculum, quoad ejus fieri potest.

XVII. Colligo vim nostræ ratiocinationis. Est axioma Theologicum, quod ordo Gratiæ imitetur ordinem Naturæ, seu quod causæ supernaturales imitentur naturales, (hinc enim dicimus v. g. lumen gloriæ debere esse intrinsecum, quia causæ naturales non agunt, nisi sint intrinsece completæ; Dicimus etiam Sacramenta causare Gratiam inæqualem in subjectis inæqualiter dispositis, quia hoc accidit in causis naturalibus) atqui causæ naturales inæquales causant effectum inæqualem, quando illum assimilant sibi in eo prædicato, in quo sunt inæquales, non vero si non assimilent, ut constat inductione; nam duo oculi inæquales, & duæ species objecti inæquales causant visionem inæqualem, eo quod illam sibi assimilent; contra vero duæ Aquæ inæqualiter perfectæ, si sint æqualiter calidæ, causant calorem æqualem, quia illum sibi non assimilant; sicut

etiam

etiam Homo, & Equus si habeant potentiam visivam æqualem, causant visionem æqualem; ergo idem dicendum in causis supernaturalibus. Hinc duo intellectus inæquales causant visiones inæquales, quia illas assimilant sibi in vitalitate intellectiva: contra vero duæ Aquæ inæquales non causant in Sacramento Gratiam inæqualem, si æqualiter eleventur, quia non assimilant Gratiam sibi in eo prædicato, in quo sunt inæquales.

QUÆSTIO V.

De Specie impressa creata Dei.

I. NOmine hujus speciei impressæ venit qualitas intentionalis repræsentativa Dei in actu primo, & per se ordinata ad concurrendum ad Dei visionem influxu objectivo vice ipsius Dei; eo modo, quo species impressa Parietis est per se ordinata ad causandam visionem Parietis vice objecti absentis; cum hoc tamen discrimine, quod species vicaria Parietis suppleat defectum, & absentiam Parietis; unde dicitur virtus illius, & proxima ejus intelligibilitas; contra vero species impressa creata Dei non suppleat ullum Dei defectum, nec dicatur Virtus vicaria objecti increati, aut proxima ejus intelligibilitas, sed sit instrumentum libere a Deo assumptum ad influendum in visionem vice ipsius objecti divini; atque adeo sit solum applicativa proximæ intelligibilitatis divinæ: eo pacto quo Creatura, quando coagit cum Omnipotentia potente de se proxime producere effectum adæquate, non dicitur esse virtus productivitatis Divinæ, sed Instrumentum libere assumptum a Deo Omnipotente ad coagendum cum ipso. In hoc autem differt concursus objectivus speciei impressæ a concursu effectivo intellectus in speciem expressam, seu in cognitionem, quod concursus objectivus habeatur ab eo, quod est virtualis imago objecti, seu quod habet virtutem causandi de se imaginem objecti tamquam virtus illius, secus vero concursus effectivus.

Prob. Hujusmodi speciem impressam creatam Dei esse possibilem, docent communius recentiores cum Suario, Valent., Arriag., Fasolo, contra Thomistas cum Granado, Amic., Recup.; imo Vasq. 1. parte dist. 38. docet etiam, dari de facto, & identificari cum lumine gloriæ; quod tamen negat Suar. lib. 2. c. 12. Quod attinet ad D. Th. putant Thomistæ, eam negari ab Angelico, cum dicat quæst. 2. art. 2. per nullam similitudinem creatam videri posse Divinam essentiam. Sed D. Th. interpretandus est cum Suario, & Vasquio, quod loquatur de similitudine objectiva physica, in qua Deus videatur, non vero de intentionali, per quam videatur; cujusmodi est hæc species impressa; vel quod loquatur de similitudine intentionali, seu de specie impressa, quæ exigatur ab objecto Increato, sicut exigitur ab objecto creato.

II. Dico itaque, possibilem esse speciem impressam creatam Dei.

Prob. tum negative, tum etiam quia hujusmodi species non arguit imperfectionem in Deo, sed potius abundantiam perfectionis, quatenus potest Deus visionem producere influxu objectivo, tum immediate per se ipsum, tum mediate per hanc speciem; Sicut arguit in Deo abundantiam perfectionis posse effectus creatos producere influxu effectivo non solum immediate per se ipsum, sed etiam mediate per causas secundas. Neque posset dici hæc species essentialiter superflua; Ratio est quia hæc non deserviret ad hoc, ut Deus possit proxime intelligi per virtutem propriam, & principalem, sed solum ut possit proxime intelligi per hoc instrumentum liberum, seu per applicationem suæ intelligibilitatis: Sicut vis causativa in Creatura non deservit, ut Omnipotentia possit proxime producere per virtutem propriam, & principalem, sed ut possit proxime producere per instrumentum creatum libere assumptum.

Confirm. & explicatur: Potest Deus ex perfectione suæ Omnipotentiæ communicare Creaturæ vim productivam, ita ut per causas secundas non reddatur proxime productivus, (cum hoc habeat de se) sed solum fiat proxime productivus mediate; ergo pariter objectum Divinum ex perfectione suæ intelligibilitatis potest Creaturæ communicare vim suam influxivam objectivam, ita ut per hanc Creaturam non fiat proxime intelligibilis, (cum hoc habeat de se) sed solum sit proxime intelligibilis mediate; atqui hujusmodi Creatura esset species impressa Dei, gerens vices essentiæ Divinæ suo influxu objectivo; ergo hujusmodi species non repugnat.

Confirm. 2. quia communius admittitur, quod possit Deus elevare v. gr. lapidem ad

pro-

producendam visionem beatam in intellectu, supplendo vices tum luminis influentis effective, ac se tenentis ex parte potentiæ, tum etiam essentiæ Divinæ influentis objective; ergo secundum se non repugnat, quod influxus objectivus, qui habetur immediate ab essentia Divina, habeatur immediate a Creatura obedientialiter elevata; ergo sicut potest hic influxus objectivus haberi obedientialiter a lapide, ita poterit haberi connaturaliter a specie impressa creata, seu a qualitate de se ordinata ad causandum connaturaliter hunc effectum.

III. Objic. 1. Species impressa creata Dei argueret in Deo defectum, & indigentiam; ergo repugnat. Prob. antec. De ratione speciei impressæ est ultimo complere, ac determinare objectum in ratione intelligibilis; ergo supponit objectum complebile, ac determinabile in ratione intelligibilis; sed quod est complebile, & determinabile, eo ipso est defectuosum, & indigens; ergo species impressa Dei arguit in objecto Increato defectum, & indigentiam.

Confirm. 1. Angelus cum non indigeat specie impressa, ut seipsum intelligat, non cognoscit seipsum per speciem impressam; &, si daretur hæc species, argueret in Angelo indigentiam; ergo cum Deus non indigeat specie impressa, ut proxime possit videri a Beatis, ideo hujusmodi species non datur; & si daretur, inferret in Deo indigentiam, & defectum: Species enim de se est vicaria objecti, suppletque ejus vices in hoc, quod cum non possit immediate objectum influere in cognitionem sui, quando potentia est distans, tunc influit per speciem: cum ergo Deus sit intime præsens intellectui Beatorum, non indiget specie sui vicaria; & si illa daretur, argueret indigentiam in objecto increato.

Confirm. 2. Illud præstat species impressa ex parte objecti, quod præstat lumen gloriæ ex parte potentiæ; sed lumen gloriæ supplet defectum potentiæ; ergo species impressa defectum objecti. Quare sicut nequit intellectus Divinus intueri seipsum per lumen distinctum, ita objectum increatum videri nequit per speciem impressam distinctam.

Resp. neg. antec. De ratione speciei impressæ solum est gerere vices objecti influendo objective in cognitionem, perinde ac ipsum objectum influeret immediate; quod convenit tam speciei impressæ objecti creati, quam increati. Quod vero suppleat defectum objecti, (videlicet aut ejus materialitatem, aut distantiam, aut non existentiam, reddatque illud proxime intelligibile, tanquam ejus virtus, & non tanquam instrumentum libere assumptum ab ipso objecto, spectat solum ad speciem impressam objecti creati. Quare ad probationem antecedentis, distinguo antecedens: de ratione speciei impressæ ut sic est complere, ac determinare objectum in ratione intelligibilis, si Tò complere sumatur proprie, connotando in objecto incompletionem, & defectum, nego; si Tò complere sumatur improprie, ita ut significetur, quod libere adjungatur objecto, ut per illam fiat proxime intelligibile, eo modo, quo Omnipotentiæ adjungitur libere causa secunda, cum qua agat, concedo antec., & nego consequentiam. Sic si Rex libere utatur Ministris ad Regni gubernationem, quod potest ipse immediate gubernare, Minister solum improprie dicitur complere vim gubernativam regiam; secus vero si indigeat tali Ministro.

Ad 1. confirm. Angelus de facto non cognoscit seipsum per speciem impressam, ut docent communius, sicut nec objecta secum compenetrata, quia ea species est naturaliter superflua; cum possit objectum immediate exhibere influxum objectivum: Hinc tamen non sequitur, quod non possit divinitus Angelus seipsum cognoscere per speciem impressam; cum possit Deus impedire, ne Angelus immediate influat objective in intellectum proprium. Similiter Divina essentia de facto immediate exhibet influxum objectivum in intellectum Beatorum, cui est intime præsens, ut docent communius; Hinc tamen non sequitur, quöd non possit hunc ipsum influxum exhibere per speciem impressam. In forma concedo antec. & nego secundam partem consequentiæ. Adde, quod si paritas Angeli teneret, sequeretur, quod sicut Angelus de facto seipsum cognoscit necessario, & quantum potest; ita Beatus, cui Deus est intime præsens, deberet necessario Deum cognoscere, quantum est cognoscibilis; quod est falsissimum; cum Deus sit Speculum voluntarium, nec sufficit, quod sit intime præsens intellectui creato, ut propterea debeat cognosci, sed requiritur, quod sit præsens intentionaliter per influxum objectivum, qui potest libere sive ab ipsamet essentia Divina, sive per speciem impressam promanare.

Ad 2. diversimode lumen gloriæ se tenet ex parte potentiæ, ac species impressa Dei se tenet ex parte objecti; nam lumen est necessarium potentiæ creatæ, ut possit Deum videre, & licet possit etiam videri Deus sine lumine intrinseco, at hoc nequit fieri ad arbitrium ipsius intellectus, sed ad arbitrium Dei specialiter concurrentis: contra vero species impressa Dei non est necessaria, ut Deus videatur, sed ad arbitrium ipsius objecti potest adhiberi: propterea lumen arguit imperfectionem in potentia; contra vero species impressa arguit in objecto Increato abundantiam perfectionis.

IV. Objic. 2. Hæc species impressa est essentialiter superflua; ergo impossibilis. Prob. antec. In priori ad ipsam habetur quicquid per ipsam præstatur, scilicet Deum esse proxime intelligibilem.

Confirm. si quantitas identificaretur cum materia, quantitas superaddita esset essentialiter superflua, quia impenetrabilitas haberetur in priori ad quantitatem superadditam; ergo cum de facto identificetur cum Deo proxima intelligibilitas, species superaddita, qua Deus reddatur proxime intelligibilis, esset essentialiter superflua: sicut etiam esset essentialiter superflua in Deo ubicatio, aut duratio distincta, quia per immensitatem, & æternitatem est essentialiter ubique, & quandocumque.

Neque obstat paritas de Omnipotentia, quæ de se est proxime productiva, & tamen potest libere adhibere instrumentum creatum, quo reddatur proxime productiva mediate. Nam causa secunda, cum qua coagit Omnipotentia, non est ratio, *qua*, sed est ratio, *quæ* agit simul cum Omnipotentia: contra vero species impressa non est ratio *quæ*, sed est ratio *qua* Deus intelligitur; ergo est essentialiter superflua; non secus ac in Deo est essentialiter superflua potentia intellectiva distincta, qua Deus intelligat, aut habitus distinctus, quo facilitetur ad operandum.

Resp. nego antec. Ad probationem: In priori ad speciem impressam Deus est proxime intelligibilis solum immediate, & principaliter; per speciem vero fit proxime intelligibilis mediate, & tamquam per instrumentum libere assumptum; sicut Omnipotentia per causas secundas fit proxime productiva mediate.

Ad 1. confirm. Ratio, cur quantitas identificata cum materia non possit reddi impenetrabilis mediate per quantitatem distinctam, tanquam per instrumentum, est, quia quantitas præstat suum effectum formalem impenetrabilitatis in genere causæ formalis; atque adeo essentialiter semper in actu secundo, & eodem modo est impenetrabilis; cum effectus formalis non distinguatur ab ipsa forma; nec dependet ab ipsa quantitate causare, vel non causare impenetrationem: contra vero Deus fit proxime intelligibilis in actu secundo in genere causæ efficientis, quatenus libere influit in visionem, & ideo sicut potest magis, vel minus movere intellectum ad visionem magis, vel minus claram; ita potest libere causare visionem vel immediate, vel per speciem impressam. Idem dicas de ubicatione, & duratione, quæ pariter causant suos effectus in genere causæ formalis; & ideo repugnat in Deo ubicatio, aut duratio distincta, nec non potentia intellectiva distincta, cum non possit intellectio Divina causari a Creatura. Repugnat etiam in Deo habitus facilitans, quia licet possit Deus per Creaturas causare, quod potest immediate, nequit tamen per Creaturas acquirere facilitatem ad operandum.

V. Utrum autem, sicut Omnipotentia influit influxu effectivo immediate cum causa secunda in effectum, ita essentia Divina influat etiam immediate influxu objectivo simul cum specie impressa? Dicendum, hoc non esse necessarium. In tantum enim Omnipotentia agit immediate partialiter simul cum causa secunda, in quantum salvari debet in effectu creato immediata dependentia a Deo; atqui hæc immediata dependentia visionis a Deo optime salvatur, etiamsi species impressa influat in visionem adæquate influxu objectivo, quia hic influxus objectivus speciei impressæ est etiam in genere causæ efficientis, & cum eo etiam Deus immediate concurrit efficienter in visionem; ergo non est necesse, quod essentia Divina immediate, & inadæquate influat in visionem influxu objectivo; quando visio causatur a specie impressa. Nihilominus si transmittatur, quod cum specie impressa etiam influat partialiter influxu objectivo ipsa essentia Divina, nihil contra conclusionem.

Ad id, quod additur, scilicet, quod causa secunda coagens cum Omnipotentia sit ratio *quæ*, & causa principalis, species vero impressa sit ratio, *qua* Deus fit proxime intelligibilis, & causa instrumentalis visionis: Respondeo, id esse verissimum, ex hoc tamen non inferri, quod hujusmodi species im-

impressa repugnet; nam similiter species expressa, seu visio Dei est ratio, *qua* Deus videtur, ex hoc tamen non sequitur, visionem Dei repugnare; unde nec infertur, quod non possit Deus reddi proxime intelligibilis mediate per speciem impressam, ad eum modū, quo Omnipotentia redditur proxime productiva mediate per causas secūdas.

VI. Objic. 3. Species ista impressa deberet esse infinitæ perfectionis; ergo repugnat. Prob. antec. in eo genere immaterialitatis debet esse species impressa, in quo est objectum; sed objectum increatum est in supremo genere immaterialitatis, excludens etiam materiam metaphysicam, scilicet rationem genericam, ac rationem individualem, quæ sit mere materialis, seu non spectet ad essentiam, & rationem formalem Dei; ergo species impressa objecti increati deberet etiam excludere materialitatem metaphysicam, atque adeo deberet importare perfectionem infinitam. Prob. major, quia non alia de causa Angelus v. gr. nequit intelligi per speciem impressam materialem, & corpoream, nisi quia Angelus, & ejus species impressa debent esse in eodem ordine immaterialitatis. Et ratio a priori est, quia species impressa est actus secundus intelligibilitatis objecti; ergo debet esse in eodem genere immaterialitatis, in quo est actus primus, seu ipsum objectum: Sicuti actus secundus intellectivitatis, seu intellectio debet esse in eodem genere immaterialitatis, in quo est actus primus, seu ipse intellectus; & idcirco intellectus Angeli v. gr. nequit intelligere per intellectionem materialem, nec intellectus Divinus per intellectionem creatam.

Confirm. 1. Ideo intellectio Divina, seu actus secundus intellectivitatis Divinæ debet esse in eodem genere immaterialitatis, in quo est potentia intellectiva Divina, quia dari debet proportio inter actum primum, & secundum; ergo pariter species impressa Dei, quæ est actus secundus intelligibilitatis Divinæ, debet esse in eodem genere immaterialitatis, in quo est actus primus, seu objectum increatum; atque adeo debet cum eodem Deo identificari; sicut intellectio Divina identificatur cum intellectu.

Confirm. 2. Magis distat ab objecto increato species creata, quam ab objecto Angelico species materialis; sed Angelus, quia excludit physicam materialitatem, nequit fieri proxime intelligibilis per speciem materialem; ergo Deus excludens metaphysicam materialitatem a fortiori nequit fieri proxime intelligibilis per speciem creatam, quippe quæ includit metaphysicam materialitatem.

Resp. 1. per instantiam de specie expressa, seu de visione Dei, quæ non debet esse infinitæ perfectionis, nec debet esse in eodem genere immaterialitatis, in quo est objectum. Ad paritatem de Angelo respondere debent Adversarii; potest enim Deus cognosci cognitione finita, licet Angelus cognosci nequeat cognitione materiali; ergo similiter poterit Deus cognosci per speciem impressam finitam, licet Angelus cognosci nequeat per speciem impressam materialem.

Resp. 2. directe, nego antec. Ad prob. distinguo majorem: Species, quæ connaturaliter ab objecto promanat, debet esse in eodem genere immaterialitatis, in quo est objectum, concedo; species libere a Deo assumpta, nego majorem, & consequentiam. Ad prob. major. ideo nequit Angelus intelligi per speciem impressam materialem, quia species objecti debet proportionari potentiæ intellectivæ, & quia intellectus est spiritualis, nequit Angelum intelligere, nisi habeat in se speciem impressam Angeli spiritualem; at ut intelligatur Deus infinitus, neque species expressa, neque impressa Dei debet esse infinita; cum intellectus creatus videns Deum non sit infinitus.

Ad rationem a priori: bene probatur, quia species naturaliter promanans ab objecto tamquam actus secundus connaturalis, debeat proportionari suo objecto, & ideo species objecti corporei est corporea, species Angeli est Angelica, & species impressa Dei connaturalis est ipse Deus; Et idem dicas de actu cognoscitivo, qui debet proportionari suæ potentiæ: At licet non possit Angelus cognosci per cognitionem materialem, potest tamen Deus in omnium sententia cognosci per cognitionem creatam; ergo licet non possit Angelus cognosci per influxum speciei impressæ materialis, potest tamen Deus cognosci per influxum speciei impressæ creatæ. Et ratio a priori est, quia intellectus non est proportionatus ad intelligendum Angelum per speciem sive impressam, sive expressam materialem, est vero proportionatus ad intelligendum Deum infinitum per speciem tam impressam, quam expressam finitam.

Ad 1. confirm. Sicut debet dari proportio inter intellectum, & intellectionem Divinam, ita inter objectum increatum, &

speciem impressam connaturalem talis objecti, & ideo hujusmodi species est ipse Deus; at potest Deus fieri proxime intelligibilis mediate per instrumentum libere assumptum, cujusmodi est species impressa creata Dei.

Ad 2. Resp. 1. per instantiam. Magis distat Deus a cognitione creata, quam Angelus a corporea; ergo si nequit Angelus intelligi cognitione corporea, nec poterit Deus cognitione creata. In forma dist. majorem: Magis distat Deus entitative, concedo; in ratione repræsentabilis, & repræsentativi, nego majorem, & consequentiam. Ratio, quare cognitio materialis non possit repræsentare Angelum, possit vero cognitio creata repræsentare Deum, est, quia cognitio debet proportionari potius intellectui cognoscenti, quam objecto; & idem dicas de specie impressa, quæ magis proportionari debet intellectui, & speciei expressæ ab ea causatæ, quam objecto, ex quo profluit.

VII. Objic. ult. Si esset de ratione speciei impressæ supplere defectum objecti, repugnaret species impressa creata Dei; sed illud est de ratione speciei impressæ; ergo. Prob. min. quia inductione constat, quamcunque speciem impressam, dempta ista, de qua est controversia, supplere defectum objecti; ergo de ratione speciei impressæ est supplere hunc defectum: Aliter posset quis contendere, quod Deus sit capax habitus distincti, dicendo, quod de ratione habitus sit facilitare potentiam creatam dumtaxat, non vero increatam, & similiter, quod possit Deus prædeterminare ad peccandum sine amore peccati, licet id non possit Creatura.

Confirm. quia Accidens subjectivum de sua ratione perficit subjectum; & quia Deus nequit perfici, ideo dicimus, repugnare accidens, quod subjectetur in Deo, non vero dicimus, posse in Deo dari hujusmodi accidens, quin Deus perficiatur; ergo quia accidens objectivum, seu species impressa de sua ratione perficit objectum, & Deus non potest perfici, ideo debemus dicere, quod repugnet hujusmodi accidens relate ad Deum, non vero, quod possit dari, quin per illud Deus perficiatur.

Resp. sicuti ex hoc, quod omnis species expressa, seu cognitio creata distinguatur ab intellectu, non sequitur, quod de ratione cognitionis ut sic præscindentis a creata, vel increata, sit distingui ab intellectu; ita ex hoc, quod omnis species impressa creata suppleat defectum objecti, non sequitur, quod hoc sit de ratione speciei impressæ ut sic, præscindentis a specie impressa objecti creati, & increati. In forma nego minorem: Ad probationem nego consequentiam. Paritas de habitu non est ad rem, quia omnes concedunt, habitum esse accidens subjectivum distinctum a potentia, & ideo in Deo repugnat. Pariter prædeterminatio ad peccatum de se fert amorem peccati, ut ostendemus suo loco; & ideo nequit Deus ad peccatum prædeterminare.

Ad confirmationem; Sicut repugnat in Deo accidens subjectivum, ita etiam accidens objectivum, seu species impressa connaturaliter promanans ab ipso Deo; non tamen repugnat species impressa creata Dei quæ solum sit instrumentum libere assumptum, quo Deus reddatur proxime intelligibilis mediate.

VIII. Inquirunt ulterius Theologi, Num species impressa Dei identificetur cum lumine gloriæ, ut contendit Vasquez, an vero ab eo distinguatur? Et num ea detur de facto? Nobis non vacat in his immorari. Communius docent primo, de possibili tam posse identificari, quam posse distingui a lumine gloriæ; sicut v. gr. dari potest actus Misericordiæ identificatus cum actu Obedientiæ, & ab eo distinctus. Quod possit identificari lumen gloriæ cum specie impressa, ex eo probant, quia non dicunt prædicata incompossibilia; potest enim eadem qualitas elevare intellectum, & sic se tenere ex parte potentiæ, ut est lumen gloriæ, & simul esse virtualis imago objecti, & sic se tenere ex parte objecti, ut est species impressa. Quod vero possint realiter distingui, probant, quia sicut dari potest habitus charitatis, qui solum se tenet ex parte potentiæ, & illustratio Spiritus Sancti, seu Gratia actualis, quæ se tenet ex parte objecti; ita dari potest lumen gloriæ, quod solum se teneat ex parte potentiæ, & species impressa, quæ solum se teneat ex parte objecti, tamquam imago virtualis illius. Et ratio a priori est, quia sufficit, quod lumen gloriæ compleat intellectum, ac determinet illum ad Dei visionem remote, exigendo scilicet speciem impressam distinctam.

Neque dicas, quod posito lumine gloriæ intellectus non indigeat hac specie, ut determinetur ad visionem Dei potius, quam alterius objecti. Nam primo intellectus sub lumine est indifferens ad exprimendas, vel non exprimendas Personalitates Divinas, necnon hæc, vel illa Dei attributa, has,

vel

vel illas Creaturas in Deo; unde potest a specie impressa ad id determinari. Secundo potest intellectus esse determinatus mere remote ad Dei visionem, per hoc quod immediate exigat speciem impressam: sicut materia prima, v. gr. est determinata ad impenetrationem partium remote, per hoc, quod exigat quantitatem, a qua fiat proxime impenetrabilis.

Docent communius secundo, hanc speciem impressam Dei nec identificari cum lumine, nec dari de facto, quia connaturalius visio Dei prodit per hoc, quod essentia Divina intime præsens intellectui Beatorum immediate influat in illam influxu objectivo; Sicut Angelus v. g. connaturalius sine specie impressa distincta cognoscit seipsum, & objecta creata sibi intime præsentia. Quamvis autem Deus connaturaliter agat per causas secundas principales; non tamen per instrumentales libere assumptas, ut esset species impressa creata Dei. Verum quidem est, quod si ea constitueret novum gradum entium, ut constitueret substantia supernaturalis, si esset possibilis, deberet ea de facto dari, posito, quod Deus condiderit Universum Optimum, tamquam imaginem sui realem perfectissimam, in qua Divinæ perfectiones ad vivum adumbrarentur; eo modo, quo qualibet causa naturalis ponit in suo effectu imaginem sui perfectissimam, quam potest. At negandum, quod hæc species constituat novum gradum entium; sicut non constituit v. gr. corpus simplex novum gradum entium. Quare sicut non debet dari in Universo optimo v. g. Corpus simplex, quia ejus perfectio abunde compensatur a complexo Angeli simplicis, & corporis compositi, quatenus in hoc complexo perfectiori modo continentur perfectiones corporis simplicis; ita nec dari debet ista species impressa, quia ejus perfectiones compensantur a complexo luminis gloriæ, & influxus objectivi immediate prodeuntis ab essentia Divina.

Neque dicas, quod sic posset perfectio Creaturæ Creatricis v. gr. compensari a complexo potentiæ eductivæ, & influxus creativi Dei, nec non perfectio substantiæ supernaturalis a complexo intellectus Angelici, & visionis beatæ, aut saltem ab unione hypostatica exigente visionem. Nam disparitas est manifesta, quia lumen gloriæ exigit influxum objectivum Dei, ut exigitur a specie impressa; & ideo in eo complexo luminis, & influxus objectivi Dei perfectiori modo continetur species impressa; contra vero nec potentia eductiva exigit influxum creativum, nec intellectus Angelicus visionem beatam; Et licet unio hypostatica visionem beatam exigat, non exigit tamen illam sibi, (ut exigitur a substantia supernaturali) sed naturæ, quam unit hypostatice Deo; & ideo in illa non continetur perfectio substantiæ supernaturalis, in qua reluceat hoc Divinum attributum, quod possit seipsum intueri Deus.

QUÆSTIO VI.

De Termino Visionis Beatificæ.

I. Per visionem hanc videtur Deus, & quæ in Deo continentur, sive formaliter, ut Personalitates, & attributa, sive eminenter, ut Creaturæ possibiles, & existentes. Inquirendum tamen primo, an Deus ita videatur, ut possit comprehendi? Secundo, An possit videri cognitione præcisiva, videndo v. gr. unam Personam, aut unum Attributum sine aliis? Tertio quidnam de facto Beati videant in Verbo, & quas Creaturas ex existentibus, aut possibilibus? Esset etiam hic inquirere, an ex cognitione omnium possibilium sequatur comprehensio Omnipotentiæ. Sed de hoc dicendum in de Incarnatione, ubi ostendemus ex D. Th. 3. p. q. 10. Scoto, Gabriel., Vasq. disp. 50. Christum Dominum de facto non videre in Verbo omnia possibilia clare, & distincte actu, sed solum habitu, quatenus, ut explicat Scotus, potest ad libitum clare, & distincte videre Creaturas possibiles in qualibet collectione majori, & majori in infinitum, quin possit videre omnes, eo quod ex hac cognitione sequeretur comprehensio Omnipotentiæ, quæ intellectui creato repugnat. Quod etiam dicemus in de Angelis ostendendo, repugnare speciem impressam universalissimam.

ARTICULUS I.

Num possit Deus ab intellectu creato comprehendi?

II. Dicendum cum communissima, id repugnare. Conclusionem hanc Molina, & Suarius putant esse de Fide: Vasq., & Arriag. negari non posse sine temeritate.

Prob. Jerem. 13. dicitur: *Magnus consilio, & incomprehensibilis cogitatu*: In Lateranensi c. *firmiter*, Deus dicitur *Immensus, & incomprehensibilis*, quod etiam Patres docent apud Ruiz. Et ratio est, quia ex Aug. epist. 112. Illud comprehenditur, cujus nihil latet videntem, scilicet tum ex parte objecti, tum ex parte modi cognoscendi: seu ut explicant communiter cum D. Th. prima parte q. 12. art. 7. Illud comprehenditur, quod cognoscitur cognitione adæquante intrinsecam cognoscibilitatem objecti; sed nulla cognitio creata, utpote finita, potest adæquare intrinsecam Dei cognoscibilitatem; cum Deus sit intrinsece cognoscibilis a se ipso cognitione Divina adæquante meritum objecti; ergo nulla cognitio creata potest Deum comprehendere.

Ratio a priori est, quia cognoscibilitas intrinseca est passio objecti; ergo tanta est uniuscujusque cognoscibilitas, quanta est ejus entitas, & perfectio; ergo ut possit adæquari intrinseca cognoscibilitas, v. gr. Angeli ex parte modi tendendi, debet talis cognitio adæquare cognitionem illam, qua Angelus semetipsum comprehendit: sicut enim corpus non comprehenditur, nisi a corpore ejus molem adæquante: ita spiritus non comprehenditur, nisi ab intellectu adæquante ejus quantitatem virtutis seu perfectionem, & consequenter ut Deus comprehendatur, requiritur cognitio Divina. Hinc fit, quod si posset dari cognitio, quæ adæquaret solum extensive, & non intensive intrinsecam Dei cognoscibilitatem, talis cognitio Deum non comprehenderet. Quod est dicere; si posset dari cognitio clara, & distincta omnium prædicatorum, & attributorum Dei tam totalium, quam partialium, nec non omnium possibilium in Deo, ita tamen ut hujusmodi cognitio extensive infinita non esset simul infinita intensive, hujusmodi cognitio non esset Dei comprehensio: quicquid sit, an ea dari possit.

III. Objic. 1. Ut Angelus comprehendat seipsum, non debet cognitio comprehensiva Angeli continere perfectionem Angelicam entitative, sed solum repræsentative; aliter hujusmodi cognitio non esset accidens; ergo ut possit Deus comprehendi, non debet cognitio comprehensiva Dei adæquare Divinam perfectionem: ergo potest Deus a Creatura comprehendi.

Confirm. Apostolus, 1. ad Corinth. 9. habet: *Sic currite, ut comprehendatis*; ergo possumus Deum comprehendere.

Resp. Sicut cognitio, qua Angelus semetipsum comprehendit, distinguitur ab Angelo, cognitio tamen, qua Deus semetipsum comprehendit, non distinguitur a Deo; ita cognitio comprehensiva Angeli non debet entitative adæquare perfectionem Angelicam, cognitio tamen comprehensiva Dei adæquare debet perfectionem Divinam. Ratio a priori est, quia illa cognitio dicitur esse comprehensiva objecti, quæ ponitur vi speciei impressæ perfectissimæ, quam potest hujusmodi objectum ponere connaturaliter; ergo cum Angelus habeat hujusmodi speciem impressam, ac expressam distinctam a semetipso, Deus vero identificatam; ideo comprehensio Angeli non debet adæquare entitative perfectionem Angeli, secus vero comprehensio Dei.

Ad confirmationem: Apostolus non loquitur de comprehensione stricte dicta, sed de illa, qua Deum assequimur, juxta illud Cantic. 3. *Tenui eum, nec dimittam*.

IV. Objic. 2. Licet cognitio Archangeli sit perfectior cognitione Angeli terminata ad Formicam, non per hoc Angelus non comprehendit Formicam, si attingat omnia ejus prædicata clare, & distincte: ergo licet cognitio Divina sit infinite perfectior cognitione creata, non per hoc cognitio creata non est comprehensiva Dei, si attingat clare, & distincte omnia Dei prædicata: sed potest sic attingere; ergo potest Deus comprehendi.

Resp. nego conseq. Disparitas est, quia cognitio Angeli terminata ad Formicam adæquat ejus intrinsecam cognoscibilitatem tum ex parte objecti, tum ex parte modi cognoscendi, licet non adæquet ejus cognoscibilitatem extrinsecam, qua potest ab Archangelo, aut a Deo cognosci, & supercomprehendi; at nulla cognitio creata potest adæquare intrinsecam Dei cognoscibilitatem ex parte modi cognoscendi. Præterea Dei cognitio, quæ supercomprehendit omnes Creaturas, seipsum non supercomprehendit, sed solum comprehendit, adæquando sui cognoscibilitatem; cognitio vero Archangeli supercomprehendit Formicam, & ideo dari potest cognitio aliqua minus perfecta, quam sit cognitio Archangeli, quæ comprehendat Formicam; non potest tamen dari cognitio minus perfecta, quam sit cognitio Divina, qua Deus comprehendatur.

AR-

ARTICULUS II.

Num possit dari Visio Dei præcisiva.

V. Difficultas est, Num possit cognitio intuitiva Dei esse eodem modo præcisiva, ac cognitio Dei abstractiva: ita scilicet, ut possit unum Divinum attributum videri sine alio, aut essentia sine attributis, vel Personalitatibus, aut una Persona Divina, non visâ alia: eo prorsus pacto, quo possumus hæc prædicata Dei attingere præcisive per cognitionem abstractivam. Qua in re non disputatur, Utrum hujusmodi præcisio possit esse ex parte objecti: nam si supponatur ex parte objecti aliqua distinctio, sive formalis, sive virtualis, v. gr. inter attributa Divina, tunc per visionem Dei præcisivam attingeretur ex parte objecti unum attributum sine alio; si vero non detur ex parte objecti ulla distinctio, tunc per visionem præcisivam unum attributum videretur sine alio, non quidem objective, sed formaliter, quatenus unum discerneretur, & non aliud; eo pacto quo quando videtur Homo a longe, dicitur videri Animal non viso formaliter rationali, per hoc, quod non discernatur, num sit rationale. Negant possibilem hujusmodi Dei visionem præcisivam, seu inadæquatam Thomistæ communiter cum Suar., Vasq. Molin., Haunol., Maur. Affirmant Scotistæ, Granadus, Arriaga, & Recentiores communius.

VI. Dico equidem cum hac secunda sententia, dari posse visionem Dei formaliter præcisivam; ita ut essentia videatur sine attributis, & unum attributum sine alio, prout explicavimus, sicut contingit in cognitione abstractiva Dei præcisiva.

Prob. tum negative, tum etiam, quia de facto Beatus videt attributa partialia visione præcisiva; ergo eodem pacto videre potest præcisive attributa totalia. Antecedens patet; quia Beatus licet videat attributum totale Divinæ Omnipotentiæ, non videt tamen clare, & distincte Deum, ut potentem singulas Creaturas possibiles producere; aliter de facto in Deo viderentur clare, & distincte omnia possibilia, quod non admittitur, immo dubitatur, num id sit possibile. Consequentia sequitur, quia sicut videtur Omnipotentia ut potens unum possibile, & non ut potens aliud, licet utrumque prædicatum identificetur; ita poterit formaliter attingi Omnipotentia sine immensitate, aut Aseitas sine attributis, licet identificentur ex parte objecti. Et ratio a priori est, quia Deus est speculum voluntarium, tum quoad substantiam, tum quoad modum; atque adeo sicut libere se manifestat, ita libere se manifestat hoc, vel illo modo, ostendendo Beatis hoc, vel illud suum attributum sive partiale, sive totale.

Neque dicas, Omnipotentiam non connecti cum possibilitate Creaturæ, & idcirco visa Omnipotentia non debent necessario videri clare, & distincte omnia possibilia. Nam primo in mea sententia Omnipotentia est ipsa possibilitas possibilium formalis, & necessaria. Secundo omnes concedunt, quod possint in Deo a Beatis videri aliqua possibilia, quin Deus teneatur manifestare omnia; ergo sicut potest Deus libere manifestare suam Omnipotentiam, ut potentem creare hoc possibile, non ut potentem creare illud; ita potest libere manifestare Omnipotentiam non manifestata immensitate formaliter.

Confirm. quia cognitio experimentalis potest esse præcisiva formaliter. V. g. dum attingimus experimentaliter actum amoris Dei, quem elicimus, possumus ignorare, an sit supernaturalis, & sic attingere prædicatum amoris Dei formaliter, præscindendo a supernaturalitate cum illo identificata. Pariter visio corporea potest intuitive attingere colorem secundum rationem specificam, non discernendo individualem; ergo a fortiori poterit intellectus attingere intuitive objectum secundum unum prædicatum formaliter, & non secundum aliud, prout contingit per cognitionem abstractivam.

VII. Dico secundo: potest pariter in Deo videri una Persona non visa alia opposita, ex. gr. videri potest Persona Patris non visa Persona Filii.

Prob. licet relativa sint simul natura, & cognitione, unde non possit unum relativum cognosci altero non cognito; nihilominus non est necesse, ut eodem modo tendendi utrumque cognoscatur; ergo potest una Persona Divina intuitive videri non visâ altera, etiamsi altera opposita cognosci tunc debeat abstractive. Antecedens patet, quia potest v. g. intuitive videri servus cognitus ut servus, non viso Domino, & Filius non viso Patre. Et de facto cognoscimus Creaturas intuitive, ut Creaturas, atque adeo ut dicentes essentialem respectum, ac dependentiam a Deo, quin Deum cognoscamus intuitive; ergo idem in casu nostro.

VIII. Objic. 1. Visio Dei manifestat Deum ut est in se; ergo secundum omnia prædicata, & attributa Divina; ergo nequit dari visio Dei præcisiva, & inadæquata, ita ut unum attributum videatur sine alio.

Confirm. 1. In hoc distinguitur cognitio intuitiva ab abstractiva, quod hæc possit unum prædicatum ab alio abstrahere, eo quod attingat objectum per species alienas, quæ possunt illud repræsentare secundum unam rationem, non secundum aliam; at hoc nequit contingere in visione intuitiva manifestante objectum per species proprias, cum manifestet illud prout est in se: ergo. Antecedens probatur, quia solum abstractive potest v. gr. Homo cognosci secundum prædicata Hominis præscindendo ab ejus existentia, non vero intuitive; & hoc non aliunde, nisi quia sola cognitio abstractiva est præcisiva; aliter si posset Deus videri non visa Immensitate v. gr. posset etiam videri non visa ejus existentia, quod obstat conceptui visionis intuitivæ, quæ essentialiter terminatur ad existentiam objecti.

Confirm. 2. quia aliter possent omnia attributa Divina videri, non visa Aseitate; in quo casu Deus videretur, ut supponitur, & simul non videretur; tum quia non visa essentia Divina Deus non videtur, tum etiam quia visio intuitiva necessario est quidditativa, seu attactiva quidditatis, & essentiæ objecti.

Resp. magnam vim ab Adversariis fieri in hoc, quod visio intuitiva videat objectum prout est in se, perinde quasi non possit videri prout est in se, quin attingantur clare, & distincte omnia prædicata objecti; ut de facto non manifestantur Beatis omnia attributa partialia. In forma dist. antec. visio manifestat objectum prout est in se, hoc est immediate, & non aliter, ac est in se, concedo; hoc est omni modo, ac est manifestabile, manifestando clare, & distincte omnia ejus prædicata, nego ant. & conseq.

Ad primam confirmationem nego antecedens; Visio intuitiva potest esse præcisiva non secus ac abstractiva cognitio; in eo tamen differunt, quod cognitio intuitiva, qua talis, feratur in objecti existentiam, ita ut ratio, propter quam affirmetur objectum existere, non sit aliud, quam ejus existentia, ad quod non requiritur, quod objectum existat; Deus enim intuitive cognoscit ab æterno futura absoluta, & conditionata, quin illa extiterint ab æterno; nec requiritur, quod objectum influat in cognitionem intuitivam vel immediate, vel media specie impressa; cum satis sit, quod existentia objecti pro tali tempore sit ratio, cur illud cognoscatur pro eo tempore existere. Hinc fit primo, posse haberi cognitionem abstractivam de Homine non attacta ejus existentia, non tamen cognitionem intuitivam. Fit secundo, non posse haberi visionem Dei intuitivam, quin ejus existentia attingatur; cum hoc essentialiter requiratur ad cognitionem intuitivam qua talem, ut ad exercitam existentiam objecti terminetur, & ab eodem determinetur.

Ad 2. concedo sequelam, & nego, quod non visa Aseitate non videretur Deus; nego etiam, quod visio intuitiva sit necessario quidditativa; sicut enim si attingatur Homo sub prædicato risibilis, non sub prædicato rationalis, habetur cognitio Hominis, & non quidditativa, seu secundum prædicatum Hominis essentiale; ita si cognoscatur Omnipotentia non attacta Aseitate, habetur cognitio Dei, licet non sit quidditativa.

IX. Objic. 2. Si posset visio Dei esse præcisiva, non secus ac cognitio ænigmatica, sequeretur, quod sicut potest abstractive Deus cognosci sub prædicato communi Deo, & Creaturæ, v. g. sub prædicato substantiæ, viventis, &c. ita posset sic confuse videri; sed hoc obstat conceptui visionis Dei, quæ debet Animum satiare objecto beatifico, attingendo illud, ut bonum infinitum continens omne bonum; ergo.

Neque dicas, hoc solum pertinere ad visionem Dei qua beatificam, non vero ad visionem Dei non beatificam; nam visio Dei non beatifica videtur repugnare, ut docent Thomistæ cum Suar., Vasq. contra Scotistas, Lugo, Arriag.; aliter deberetur Angelis, sicut Angelo inferiori debetur visio terminata ad superiorem; tum etiam quia posset ea deberi in præmium ob meritum naturale, unde visio Dei non esset essentialiter supernaturalis; tum demum quia, ut notat Haunoldus, posset hæc visio deberi propter meritum levissimum supernaturale, quod videtur esse contra Trident. dicens, cuilibet merito supernaturali respondere vitam æternam, atque adeo visionem beatificam. Et ratio a priori est, quia visio Dei debetur Amico Dei; Amico autem debetur visio satiativa, & beatifica; aliter esset contemptibilis visio Amici; ergo quælibet Dei visio est beatifica.

Resp.

Resp. concedo sequelam, & nego, repugnare Dei visionem non beatificam; dicemus enim in de Beatitudine, posse visionem Dei conjungi cum peccato habituali; in quo casu videns Deum esset miserrimus eo, quod videret illum infensum sibi: potest itaque dari visio Dei attingens Deum v. g. sub prædicato substantiæ solum, quæ certe non esset beatifica, eo quod non esset formaliter possessiva summi boni. Non est autem verum, quod hæc visio posset esse debita Angelis, aut dari in præmium meriti naturalis. Nam omnis visio Dei ex modo tendendi est supernaturalis, & indebita. Posset quidem in alio ordine dari in præmium meriti supernaturalis; non tamen in præsenti providentia, in qua ex Trident. omnis Dei visio est beatifica. Ad rationem a priori dico, posse in alio ordine deberi Amico Dei ratione Gratiæ hanc visionem non plene satiativam; quæ non propterea esset contemptibilis; sicut non est contemptibilis consimilis cognitio abstractiva Dei in statu puræ Naturæ. Denique transmisso, quod repugnet visio Dei non beatifica attingens Deum sub prædicato communi Deo, & Creaturæ; poterit saltem dari visio præcisiva attingens Deum sub prædicato proprio, puta sub prædicato Omnipotentis, quæ, ut hic supponitur ex dicendis in de Beatitudine, esset satiativa essentialiter, licet non integraliter.

X. Objic. ult. Personalitates Divinæ non habent distinctam visibilitatem a visibilitate essentiæ; ergo nequit essentia videri sine Personalitatibus, aut e contra.

Confirm. Personalitates non possunt ad extra influere influxu proprio; ergo eodem influxu objectivo, quo Deus influit in visionem essentiæ, influit in visionem Personalitatum; ergo ut supra.

Confirm. 2. quia aliter posset quis videre essentiam Divinam, & negare, Deum esse Trinum, quod esset invehere actum erroneum in Beatis.

Resp. Antecedens esse falsum; si enim potest Personalitas Verbi terminare unionem hypostaticam, quin hæc terminetur ab essentia Divina, poterit similiter terminare visionem. Quod si velis Personam Verbi prout includentem essentiam Divinam, & Verbi Personalitatem terminare Unionem Hypostaticam, quin hæc terminetur ad Personalitatem Patris identificatam cum essentia; poterit similiter Visionem terminare sola Persona Verbi; ut proinde nec Pater, nec Spiritus Sanctus videatur. Sed omisso antecedente nego consequentiam. Si enim potest videri essentia sine attributis, a quibus non distinguitur ex parte objecti, poterit etiam videri sine Personalitatibus, licet haberent eandem visibilitatem. Et ratio est, quia præcisio per nos non consistit in hoc, quod unum prædicatum terminet visionem, alterum non terminet, sed in hoc, quod unum prædicatum discernatur, & de eo certificemur, non de alio; atque adeo visio terminatur ad entitatem relate ad connotatum unius prædicati, non alterius.

Ad 1. confirm. recurrit eadem responsio. Quare concesso antecedente, & prima consequentia, nego secundam; & recurrit etiam instantia de attributis partialibus; eodem enim influxu, quo Deus influit in visionem Omnipotentiæ ut potentis creare Hominem, influit in visionem Omnipotentiæ potentis creare infinitum; potest tamen Deus videri ut potens Hominem, non discernendo, an possit creare infinitum categorematicum.

Ad 2. transmisso, quod non possit Dei visio componi cum aliquo errore intellectus, eo modo, quo potuit in Christo Domino componi cum aliquali mæstitia, non per hoc non poterit dari visio præcisiva, attingens v. gr. essentiam sine Personalitatibus; in hoc enim casu Deus non concurreret ad actum erroneum, quo diceretur, Deus non est Trinus, sed solum ad affirmandam unitatem essentiæ præscindendo ab unitate, vel Trinitate Personarum, ut dicitur ab Adversariis, quando visio Dei præscindit ab attributis partialibus.

XI. Ex dictis habes contra quamplures Thomistas, quod qui videret in Deo clare, & distincte omnia, & singula prædicata, quæ sunt in Deo formaliter, eo ipso videret omnia, quæ in Deo continentur eminenter, hoc est omnes creaturas possibiles. Ratio est, quia in Deo non solum sunt formaliter attributa totalia, sed etiam partialia; atqui impossibile est cognosci clare, & distincte attributa partialia, puta Deum ut potentem creare Hominem, Angelum, &c. quin clare, & distincte cognoscantur omnes istæ Creaturæ possibiles; ergo.

ARTICULUS III.

Quidnam de facto Beati videant in Deo?

XII. Certum est 1. Beatos de facto videre Divinam essentiam, Personalitates, & attributa totalia. Ita communiter; & ratio est, quia aliter non haberetur Dei cognitio adequata, nec Beatitudo esset integraliter perfecta; sicut enim cognito Homine v. gr. inquirimus naturaliter ejus proprietates, ita viso Deo naturaliter cupimus cognoscere ejus attributa, non quidem partialia, cum non possint omnia cognosci, sed totalia.

Certum est 2. Beatos videre in Verbo varias creaturas tam possibiles, quam existentes; dicit enim Concil. Senonense decret. 13. *Beatis pervium esse Divinitatis speculum, in quo quidquid illorum intersit, innotescat*. Et hujusmodi cognitio Creaturarum in Verbo ab Augustino in primum caput Genes. vocatur *Matutina*, utpote clarior, ubi cognitio Creaturarum in seipsis vocatur *Vespertina*. Idcirco autem Patres, & Theologi dicere solent, quod Creaturæ cognoscantur in Verbo, non quia Verbum sit illud medium speciale, in quo Creaturæ videantur, sed quia (ut in similibus solent) Verbo appropriant opera Sapientiæ, licet sint Trinitati communia. Advertendum etiam, dupliciter posse Creaturas in Deo, seu in Verbo videri; primo formaliter, quod habetur quoties Deus dicit respectum transcendentalem ad Creaturas: tunc enim in eo respectu tamquam in medio cognito formaliter relucet Creatura, ad quam terminatur: secundo causaliter, quoties scilicet Deus exhibet concursum objectivum, quo manifestetur aliqua Creatura, ad quam non dicit respectum essentialem. Hinc fit, quod Creaturæ possibiles, quæ manifestantur Beatis, videantur in Deo formaliter, si supponatur, quod Omnipotentia sit ipsa possibilitas necessaria Creaturarum, & illarum idea, aut saltem quod cum possibilitate Creaturarum connectatur. Contra vero Creaturæ existentes videntur in Deo causaliter, ut docent Scotistæ, Okamus, Recupit., Platel. num. 84. contra Thomistas, Suar., Fasol.; quia scilicet essentia Divina nullam dicit connexionem cum Creaturarum existentia. Et licet futura libera videri possint formaliter in complexo Scientiæ mediæ, & Decreti prædefinitivi, aut permissivi actus, ut notat Lumbier de Scientia Dei n. 282. futura tamen libera conditionata nullatenus videri possunt formaliter in Deo, cum non detur decretum absolutum relate ad illa, cum quo essentialiter connectantur.

Dices, Creaturæ possibiles non sunt in Verbo formaliter, sed eminenter; ergo non possunt in Verbo videri formaliter, etiam in facta hypothesi.

Resp. Creaturas possibiles non videri ut existentes formaliter in Verbo, sed videri in Verbo formaliter, quatenus videntur in Verbo ut motivo formali, seu ut medio, in quo est vis motiva ad earum cognitionem; propterea videntur in Verbo formaliter motive, non terminative.

XIII. Quæritur nunc, Quasnam Creaturas de facto Beati videant in Verbo?

Ad quod dicendum, Beatos omnes clare, & distincte cognoscere mysteria nostræ Fidei, res naturales præcipuas, & res, quæ in hoc mundo geruntur specialiter ad ipsos pertinentes; horum quippe cognitio connaturaliter exigitur; unde videtur ad Beatitudinis complementum pertinere; & probabiliter vident etiam aliqua futura contingentia ad ipsos spectantia ob eamdem rationem, & juxta Decretum laudatum Concil. Senonens.

Utrum autem cognitio ista futurorum dicenda sit intuitiva, an abstractiva? est quæstio de voce; non est intuitiva, si ad hanc requiras dependentiam ab ipsa existentia exercita objecti; erit tamen intuitiva, si ad hanc solum requiras, quod intellectus de ipsa existentia objecti certificetur.

DISPUTATIO III.

De Scientia Dei.

Quamvis simplicissima sit Dei Scientia; ex modo tamen nostro concipiendi dividitur in scientiam simplicis intelligentiæ, seu necessariam, prout terminatur ad possibilia, & ad Dei existentiam; in scientiam Visionis, seu liberam, prout terminatur ad contingentia; & in scientiam conditionatam, seu mediam, prout terminatur ad futura libera conditionata. Dicitur autem scientia isthæc media, quia mediat inter scientiam necessariam, & liberam, & de utraque aliquid participat; nam de scientia simplicis intelligentiæ participat

pat per hoc, quod Deus necessario cognoscat, quid esset facturus Petrus v. g. si vocaretur, consentire, necne? de scientia visionis participat etiam, quia contingenter consensus potius, quam dissensus videtur a Deo, posita tali vocatione facta Petro. Participat etiam de scientia necessaria, quatenus futura libera conditionata cognoscuntur antecedenter ad quodvis decretum liberum, non secus ac objecta necessaria; & participat de scientia visionis, quatenus contingenter videtur assensus conditionatus potius, quam dissensus. Dividitur deinde Scientia Dei in practicam, prout est de objecto operabili ab ipso Deo, & Speculativam, quæ sistit in mera contemplatione objecti. Datur etiam scientia approbationis, & reprobationis, quæ superaddit complacentiam, aut displicentiam Divinam de aliquo objecto, unde connotat actum Divinæ voluntatis. Nobis hic agendum de triplici illa scientia, Simplicis intelligentiæ, Visionis, & Media. Sed antecedenter inquirimus, Num detur in Deo vere, & proprie potentia intellectiva, an vero solum detur actus intelligendi? Et Utrum Dei summa Cognoscitivitas ex ejus summa Immaterialitate demonstretur?

QUÆSTIO I.

Utrum in Deo detur potentia intellectiva per modum actus primi physici intelligendi.

I. Difficultas est, An sicut in Deo datur vere, & proprie v. g. Misericordia, Justitia &c. ratione distincta ab actibus harum virtutum, ita detur potentia intellectiva per modum actus primi physici, an vero hujusmodi prædicatum importet in suo conceptu formali aliquam imperfectionem, unde non possit Deo competere; sicut nequit Deo competere formaliter v. g. Obedientia, aut Pœnitentia, & in multorum sententia nec Justitia presse dicta? Ubi notandum, non esse quæstionem de potentia logica, seu de possibilitate intrinseca, ac non repugnantia ad intelligendum; evidens enim est, non repugnare, quod Deus sit intelligens, atque adeo, quod habeat hujusmodi potentiam logicam intelligendi: est ergo quæstio de potentia physica, seu de actu primo physico ut ratione distincto ab actu secundo intelligendi: Nec est quæstio de intellectu notionali, sed de essentiali. Quamvis autem quæstio hæc videatur de voce, non eatenus est contemnenda, cum ad Deum pertineat, & ad prædicata Divina rite cognoscenda plurimum conferat: sicut non contemnitur in Theologia quæstio illa, an Deus sit dicendus stricte justus, nec fuit contemnenda in Ecclesia Dei celeberrima illa quæstio, sitne dicendus Dei Filius Homiusion, seu similis substantiæ cum Patre, an Homousion, seu Consubstantialis?

II. Dico equidem non dari in Deo proprie, & formaliter Intellectum, seu potentiam intelligendi per modum actus primi physici. Ita communiter cum Thomistis, Suar., & aliis apud Ruiz contra Scotum, Henricum, Arrubal, Arriag., qui pro sua sententia laudat etiam Suarium.

Prob. 1. authoritate D. Th. 1. p. q. 41. art. 4. ubi hæc habet: *Intelligere, & velle non sunt tales actus, qui designent processionem rei a Deo distinctæ vel essentialiter, vel Personaliter, unde respectu horum actuum nequit salvari ratio potentiæ in Deo.* Ex quibus verbis colligitur, quod quia conceptus Patris generantis Filium explicat processionem Filii a Patre, ideo datur in Patre potentia intellectiva notionalis, seu potentia generativa in ordine ad Filium, quem generat; quia vero Intellectus essentialis Dei non fert processionem ullam intellectionis ab intellectu, ideo non datur in Deo potentia intellectiva essentialis, seu actus primus intelligendi, sed solum intellectio, quæ nec sit actus primus, cum non dicat ordinem ad secundum, nec sit actus secundus, cum non dicat ordinem ad primum.

Prob. 2. ratione. Universim potentia physica non datur, nisi ad actum realiter distinctum; sed in Deo non datur intellectio realiter distincta ab actu primo, seu a potentia intellectiva; ergo in Deo non datur vere & proprie potentia physica intelligendi, seu Intellectus per modum actus primi. Major constat; nam quia Animalitas v. g. potest identificari cum rationalitate, non dicitur Animalitas habere potentiam physicam, sed solum logicam, seu non repugnantiam ad identificari cum rationalitate; nec rationalitas dicitur habere potentiam physicam, sed solum logicam ad risibilitatem, cum qua identificatur.

Confirm. De ratione actus primi, seu potentiæ physicæ ad intelligendum est esse id, quod dicit ordinem ad actum secundum intelligendi realiter distinctum, utpote qui vel producitur, vel saltem recipitur in ta-

li potentia; sed hujusmodi conceptus sonat imperfectionem, cum importet distinctionem realem inter intellectum, & intellectionem; ergo non competit Deo potentia intellectiva proprie dicta per modum actus primi physici.

III. Objic. 1. Deus intelligit; ergo potest intelligere; ergo habet potentiam intelligendi; sed hujusmodi potentia est physica, utpote a parte rei; ergo datur in Deo potentia physica ad intelligendum.

Confirm. 1. Datur in Deo Intellectio, quæ est actus secundus physicus; ergo datur Intellectus, seu actus primus.

Confirm. 2. quia Patres, & præsertim Augustinus, admittunt in Deo memoriam fœcundam; sed memoria fœcunda importat potentiam intellectivam conjunctam cum specie objecti; ergo datur in Deo potentia intellectiva.

Confirm. 3. Competit Deo potentia generativa per modum actus primi, licet actus secundus talis potentiæ (scilicet actio generativa) identificetur cum ipsa potentia, nempe cum Paternitate; ergo competit etiam Deo potentia intellectiva per modum actus primi, etiamsi intellectio identificetur cum tali potentia. Et ratio a priori videtur esse, quia sufficit, quod potentia ratione nostra distinguatur ab actu secundo, ut habeat rationem potentiæ in priori ad actum secundum: Sicut potentia ad existendum dicitur esse in priori ad existentiam, licet non distinguatur, nisi logice, ab actuali existentia.

Resp. committi in argumento fallaciam sensus compositi, ut quando dicitur: Hæc Capra est Mater, & est Petri; ergo est Mater Petri; concedimus enim, quod Deus habeat potentiam ad intelligendum (quatenus non repugnat quod Deus intelligat) concedimus etiam, quod hæc potentia physice, seu a parte rei existat; negamus tamen, quod habeat potentiam physicam ad intelligendum; ea enim non repugnantia ad intelligendum est solum potentia intelligendi logica.

Ad 1. confirm. Concedimus in Deo intellectionem, seu actum intelligendi, negamus tamen actum secundum stricte dictum; sicut & actum primum.

Ad 2. Patres admittentes in Deo memoriam fœcundam loquuntur de intellectu notionali, qui est vere potentia physica, & generativa Verbi realiter ab ea distincti distinctione eminentiali; nos vero disputamus de intellectu essentiali, qui identificatur cum intellectione.

Ad 3. Potentia generativa Patris non est potentia per modum actus primi relate ad generationem activam, cum qua identificatur, sed relate ad generationem passivam, a qua distinguitur; unde relate ad generationem activam non habetur paritas, sed identitas rationis. Ad rationem a priori, verum quidem est posse Deo competere plura prædicata, quæ solum ratione inter se distinguantur, dummodo in conceptu suo non importent imperfectionem, ut Sapientia, Bonitas, Omnipotentia: At ostendimus, potentiam intellectivam, seu actum primum intelligendi importare imperfectionem, & distinctionem realem ab actu secundo; ergo nequit formaliter Deo competere potentia intellectiva, ita ut ratione tantum distinguatur actus primus ab actu secundo, sed solum competit Deo potentia logica, seu non repugnantia ad intelligendum; sicut competit potentia logica, seu non repugnantia ad existendum. In eo tantum sensu dicitur potentia logica ad existendum, aut ad intelligendum esse in priori ad actualem existentiam, aut intellectionem, quatenus potentia ista logica est prædicatum universalius, unde est in priori a subsistendi consequentia; ita ut teneat hæc illatio: Deus existit, aut intelligit; ergo potest existere, aut potest intelligere; non tamen e converso: Deus potest existere; ergo existit; sicuti quia Animal est prædicatum universalius, & prius a subsistendi consequentia relate ad Hominem, tenet hæc illatio, Petrus est Homo; ergo est Animal; & non viceversa: Est Animal; ergo est Homo.

IV. Objic. 2. ex Arriaga. Competit Deo formaliter quæcumque perfectio reperitur in Creaturis, si in suo conceptu nullam importet imperfectionem; at potentia intelligendi reperitur in Creaturis, & nullam dicit in conceptu suo imperfectionem, saltem secundum quod est potentia intelligendi radicalis, seu quatenus Angelus v. gr. est intelligens ut quod, seu quatenus est substantia intellectiva per se subsistens, cui non repugnat intelligere; ergo competit Deo formaliter potentia intelligendi saltem radicalis.

Confirm. Si daretur in Deo id, per quod convenit cum intellectivo creato radicali, & per quod disconvenit ab actuali intellectione creata, daretur in Deo potentia intelligendi per modum actus primi; sed datur in Deo formaliter, tum id per quod

quod convenit cum intellectivo creato radicali, nempe esse intelligens ut quod, per se subsistens, cui non repugnat intelligere; tum id, per quod disconvenit ab intellectione creata, nempe intellectionem identificari cum intellectu, quod intellectioni creatæ non convenit; ergo datur in Deo potentia intelligendi per modum actus primi. Major est clara: dari enim in Deo formaliter actum primum intelligendi, est Deum convenire formaliter cum Creatura præcise quatenus potest intelligere, non quatenus intelligit.

Resp. nos solum negare, quod Deo formaliter competat potentia intelligendi physica, non logica; argumentum autem probat, quod Deo competat potentia intelligendi radicalis logica, quia probat, competere Deo esse principium per se subsistens, cui non repugnat intelligere; ergo non probat intentum. In forma dist. min. Potentia intelligendi logica reperta in Creaturis nullam dicit formaliter in suo conceptu imperfectionem, concedo, physica, nego minorem, & consequentiam. Adde, quod si nequit dari in Deo formaliter actus primus intelligendi, quia ex suo conceptu dicit distinctionem realem ab actu secundo, pariformiter nec dari potest formaliter in Deo potentia physica intelligendi radicalis, quia hæc etiam ex suo conceptu dicit distinctionem realem a potentia formali intelligendi.

Ad Confirm. nego maj. Ad probationem, dari formaliter in Deo actum primum intelligendi, est dari in Deo formaliter id, per quod convenit cum Creatura, quatenus Creaturas potest intelligere potentia physica, concedo, potentia logica, nego; hoc autem datur in Deo, non illud. Quare Deus ratione suæ intellectionis formaliter solum est intelligens ut quod, seu id, quod habet potentiam logicam, hoc est non repugnantiam ad intelligendum.

V. Objic. ult. datur in Deo scientia per modum habitus intellectualis facilitantis ad intellectionem; ergo etiam potentia intelligendi per modum actus primi. Consequentia sequitur; nam sicut in Creaturis habitus dicit distinctionem a potentia intellectiva, ita actus secundus intelligendi distinguitur ab actu primo; unde utrobique par ratio: Antecedens probatur, quia dantur in Deo formaliter virtutes morales, Misericordiæ, Justitiæ &c., quæ ex suo conceptu sunt habitus; ergo etiam dantur in Deo virtutes intellectuales, videlicet scientia, sapientia, prudentia per modum habitus.

Confirm. 1. quia datur in Deo formaliter intellectio, quæ est vita in actu secundo; ergo etiam datur Intellectus, seu vita in actu primo.

Confirm. 2. Intellectio est vita in actu secundo; ergo est motus ab intrinseco; motus autem est actus entis in potentia prout in potentia, quod præsefert imperfectionem, & tamen citra imperfectionem competit Deo; ergo etiam potentia intelligendi per modum actus primi.

Resp. nego antecedens; ad probationem Nonnulli Patres apud Vasq. negant, dari in Deo formaliter virtutes secundum conceptum virtutum, putantes, quod virtus essentialiter sit habitus facilitans, quod Deo competere nequit: unde Phil. 7. Eth. 1. dixit: *Neque virtus, neque vitium est Dei, sed quod præstabilius est virtute*. Alii tamen admittunt in Deo formaliter conceptum virtutis sive moralis, sive intellectualis, putantes, virtutem ex suo conceptu non esse habitum facilitantem ad actum honestum, sed solum esse quamdam determinationem voluntatis ad amandum honestum; unde pro distinctione, & multiplicitate objectorum honestorum multiplicantur in Deo virtutes morales; quia vero in Creaturis hujusmodi determinatio nequit haberi citra accidens superadditum facilitans potentiam, ideo virtutes in Creatis sunt habitus distincti. Quare in forma, si Adversarius velit supponere, quod virtutes ex suo conceptu sint habitus, nego, dari in Deo formaliter virtutes; si nolit id supponere, concedo, dari in Deo tam virtutes morales, quam intellectuales; non tamen potentiam intelligendi: quia hæc solum in suo conceptu importat imperfectionem, non vero habere determinationem ad bonum.

Ad 1. confirm. Intellectio Divina est ipse actus vivendi, non vero actus secundus vivendi, cum non detur actus primus in Deo formaliter.

Ad 2. Intellectio Divina est vita in actu, & non est formaliter motus ab intrinseco, sed solum est actus ab intrinseco, seu a se: quare si nomine actualis vitæ veniat formaliter motus ab intrinseco, nego id formaliter competere Deo; motus enim ex suo conceptu importat imperfectionem; si vero nomine actualis vitæ veniat esse actualitatem perfectissimam ab intrinseco, seu a se, Deus in hoc sensu est for-

formaliter actualis vita perfectissima. Conveniendum itaque semper est in definitionibus ad dirimendas hujusmodi quæstiones, quæ multum habent de voce.

Ex quibus omnibus fit, quod interroganti, num detur in Deo formaliter intellectus? responderi debeat, non dari, si nomine Intellectus veniat potentia physica ad intelligendum; dari vero, si nomine intellectus veniat potentia logica, seu non repugnantia ad intelligendum.

QUÆSTIO II.

Utrum Dei summa Cognoscitivitas demonstretur ex ejusdem Summa Immaterialitate?

I. Deum esse sapientiam, multipliciter demonstratur: primo quia scientia est perfectio simpliciter simplex. Secundo quia Deus causat scientiam in Creaturis, ergo illam præcontinet; dicitur enim Ps. 93. *Qui plantavit aurem, non audiet, aut qui finxit oculum, non considerat?* Tertio ex Divina libertate, sicut etiam ex Providentia, ex eo quod Deum omnes venerentur ut scelerum Vindicem &c. Quare solum difficultas est, num efficaciter inferatur Dei Sapientia ex prædicato Immaterialitatis, juxta doctrinam Angelici 1. p. q. 49. a. 1. ubi ostendit, radicem cognoscitivitatis esse Immaterialitatem, non secus ac radix volitivitatis est intellectivitas; ut proinde inferatur, Deum esse summe cognoscitivum per hoc præcise, quod sit summe immaterialis. Sic autem ratiocinatur. Cognoscentia in hoc differunt a non cognoscentibus, quod hæc non habeant nisi formam propriam; illa vero nata sint habere formam etiam alterius rei: Siquidem species, seu forma cogniti est in cognoscente; atqui habere formam dumtaxat propriam est habere esse limitatum, & coarctatum, habere vero formas aliarum rerum est quædam extensio, ac amplitudo essendi; unde Philosophus 3. de anima, 37. dicit, quod anima sit quodammodo omnia: ergo cognoscentia a non cognoscentibus differunt per hoc, quod ista habeant esse coarctatum; illa vero extensum, & amplum. Subsumit deinde Angelicus. Atqui coarctatio formæ habetur per materiam, ut proinde formæ quo magis sunt immateriales, eo magis accedant ad quandam infinitatem; ergo immaterialitas est radix cognoscitivitatis, & secundum modum immaterialitatis est modus cognitionis. Propterea 2. de anima t. 24. docet Philosophus, quod plantæ non cognoscant propter suam materialitatem; sensus vero sit cognoscitivus, quia receptivus specierum sine materia, & intellectus sit magis cognoscitivus, quia magis a materia separatus, & immixtus, ut dicitur 3. de anima, t. quarto: Unde cum Deus sit in summo immaterialitatis, sequitur, quod sit in summo cognitionis. Hactenus Angelicus, qui qu. 6. art. 1. fusius explicaverat, quonam pacto omnis coarctatio formæ habeatur per materiam; quia scilicet materia non perficit formam, sed illam communem de se ad multa determinat, & coarctat ad hoc potius, quam aliud compositum constituendum; propterea forma quodammodo finitur per materiam, per hoc quod recepta in materia fiat forma determinate hujus rei; contra vero materia, quamvis etiam a forma coarctetur ad hoc potius quam aliud compositum constituendum, nihilominus a forma perficitur, & sic extenditur ad esse perfectius, quam sit ipsa in se; unde materiæ proprium est coarctare, ac limitare, formæ vero perficere, ac extendi. Ex quibus infert, quod esse Divinum, utpote summe immateriale, sit illimitatum, atque adeo summe cognoscitivum, formæ vero creatæ, quo magis sunt immateriales, eo minus sint coarctatæ, ac proinde magis cognoscitivæ, cum cognoscitivitas sit amplitudo essendi.

II. Probatio isthæc quamvis Angelica, ob sui profunditatem non est adeo dilucida, ut loquitur Martinez, quin possint adversus illam multa objectari. Et primo quidem, quia omnis probatio procedere debet ex notioribus, & clarioribus; hæc autem ratiocinatio veritatem apertissimam, qualis est, Deum esse summe sapientem, infert ex principio obscurissimo, quod immaterialitas sit radix cognoscitivitatis, & secundum modum immaterialitatis sit etiam modus cognitionis. Deinde si minus probat notius per ignotius, saltem probat idem per idem, dum probat, Deum esse summe cognoscitivum, seu habere omnem amplitudinem essendi, per hoc quod sit summe immaterialis, seu excludat omnem coarctationem. Tertio, esto probaret ignotius per notius, at probatio isthæc non videtur esse a priori, sicut v. gr. ex rationalitate infertur a priori risibilitas, sed potius videtur inferri ex immaterialitate

cognoscitivitas, sicut ex definitione infertur definitum, puta quando ex animali rationali infertur homo.

Denique ratiocinatio Angelici non videtur efficax, cum non possit explicari, quænam sit ista immaterialitas, quæ fundet cognoscitivitatem. Nam primo non potest dici, quod sit negatio materiæ primæ: Bruta enim quamvis materiam primam includant, adhuc sunt cognoscitiva; & Angelus superior, quamvis non magis materiam primam excludat, quam Angelus inferior, adhuc est magis cognoscitivus. Neque dici potest secundo cum Godoy §. 7. quod importet minorem conjunctionem cum materia prima, ac minorem dependentiam ab illa: Non enim est explicabile, quænam sit minor conjunctio cum materia, ac minor dependentia in Angelo Superiore præ inferiore, ut proinde ille sit magis cognoscitivus; nec est explicabile, quomodo Elephas v. gr. sit magis cognoscitivus, ac piscis, per hoc quod minorem habeat cum materia prima conjunctionem. Neque tertio, quod magis cognoscitiva habeant minorem emersionem a materia; Nisi explicetur idem per idem, aut potius per ignotius. Neque quarto quod materiale idem sonet ac receptivum, atque adeo illud sit magis cognoscitivum, quod est minus receptivum. Nam ex eodem D. Th. quod est magis cognoscitivum, plures formas alienas potest in se habere ac recipere, atque adeo debet esse magis receptivum. Neque dici potest ultimo cum Martinez, nomine materiæ venire ens prope nihil, atque adeo illud esse magis cognoscitivum, quod magis recedit a Nihilo, unde Deus utpote infinite elevatus a Nihilo, est infinite cognoscitivus: Nam plantæ magis recedunt a nihilo, quam elementa, & tamen æque cognoscitivitatem excludunt. Præterquamquod per immaterialitatem sic explicatam posset pariter probari ratio volitivi, ratio activi, ratio justi &c. quia quo magis aliquid recedit a nihilo, eo magis habet hujusmodi perfectiones.

III. Cajetanus interpretatur D. Th. loco laudato dicens, ideo ex immaterialitate haberi cognoscitivitatem, quia cognoscens, & cognitum sunt magis unum, quam materia, & forma, ut notavit Averroes 3. de anima 5.; siquidem materia non fit forma per hoc, quod illi uniatur, sed ex utraque fit aliquod tertium; atque adeo remanet in suo esse materia, dum unitur formæ: contra vero cognoscens per cognitionem tanquam per unionem intentionalem cum re cognita fit unum intentionaliter cum illa; unde Philosophus dixit, Animam esse quodammodo omnia, quia scilicet potest omnia cognoscere; & hac ratione immaterialitas dicitur radix cognoscitivitatis; ut proinde Deus summe immaterialis sit summe intellectivus.

Sed contra Cajetanum facit primo, quod ista identitas inter cognoscens, & cognitum non est realis, sed metaphorica; secundo quod illa explicatio rem de se claram, quod scilicet Deus sit sapiens, obnubilat, & obscurat. Idemque dicas adversus explicationem Joannis a S. Th. q. 16. art. 1. ubi ait, cognoscitivum elevari supra modum materiæ, non solum quia cognoscens unitur cum objecto cognito, quod est extra se; quod non convenit materiæ, quæ non potest uniri nisi formæ, quam habet intra se: sed etiam quia cognoscens unitur objecto modo immateriali, hoc est non proprio ipsius materiæ; unitur enim illi non per informationem entitativam, sed per repræsentationem vitalem illius. His autem explicationibus rejectis, ut doctrina Angelici ab objectis vindicetur, conabor ostendere, Primo verum esse, quod immaterialitas coincidat cum cognoscitivitate, si perpendatur, quid veniat nomine immaterialitatis. Secundo in ratiocinatione Angelici non explicari idem per idem, nec notius per ignotius. Tertio immaterialitatem rite intellectam esse radicem cognoscitivitatis, ita ut ex illa tanquam a priori hæc inferatur. Quarto omnem etiam substantiam completam expertem materiæ corporeæ esse intellectivam: Ex quo deinde sequitur, Deum esse summe Sapientem, quia est in summo immaterialitatis, ac repugnare substantiam immaterialem completam non cognoscitivam; Sicut etiam sequitur, substantiam omnem intellectivam esse pariter volitivam, & etiam liberam.

IV. Dico itaque 1. cum Lumbier de Attributis n. 541. & de Scientia Dei n. 21. Immateriale coincidit cum cognoscitivo, ita ut omne cognoscitivum sit immateriale, & quod est magis cognoscitivum sit magis immateriale, si nomine immaterialitatis non veniat negatio materiæ entitativæ, sed negatio materiæ exercitivæ, seu negatio exercitii ad materiam spectantis, quod est, pati, recipere, & componere cum forma; in quo sensu Philosophus 2. de anima dixit, plantas non cognoscere propter suam materialitatem; sensum vero esse

se cognoscitivum, quia est receptivus specierum sine materia.

Prob. ex una parte certum est, cognoscitivitatem non haberi per negationem materiæ entitative sumptæ; aliter bruta non possent esse cognoscitiva, cum non excludant materiam; & Angelus superior non posset esse magis cognoscitivus, quam inferior, cum æque materiam excludant: ex altera parte, si nomine immaterialitatis veniat negatio materiæ exercitivæ; seu negatio exercitii ipsius materiæ, quod est pati ac recipere, optime explicantur omnia, præsertim quod omne cognoscitivum sit immateriale, & quod perfectius cognoscitivum sit magis immateriale; ergo in hoc sensu immateriale, & cognoscitivum coincidunt.

Prob. secunda pars antecedentis: & primo quidem universim verum est, quod omne cognoscitivum sit immateriale exercitive; caret quippe exercitio materiæ relate ad formam cognitam, entitative sumptam; nunquam enim cognoscens qua tale recipit in se formam cogniti entitative, sed solum repræsentative; ex. gr. oculus cognoscendo parietem non recipit in se formam parietis, sed solum ejus imaginem: ubi ex opposito non cognoscitiva recipiunt entitative formam, quam habent; v. gr. planta formam plantæ, quin possit aliam formam in se recipere, nisi solum entitative; dum enim planta recipit formam accidentalem caloris, vel frigoris, non potest illam aliter recipere, quam per informationem immediatam; ergo omne cognoscitivum est immateriale exercitive, seu aptum natum habere formam alienam, & amplitudinem essendi absque exercitio immediato ipsius materiæ relate ad illas formas entitative sumptas. Unde apparet, quid intersit inter aerem v. gr. & oculum, dum uterque recipit in se speciem coloris; aer enim, utpote non cognoscitivus, solum habet in se speciem coloris entitative sumptam, nullatenus vero formam coloris; contra vero oculus habet tum speciem coloris entitative, tum formam coloris repræsentative & intentionaliter; ac proinde differt oculus ab aere non cognoscitivo per hoc, quod habeat in se formam alienam, & amplitudinem essendi absque exercitio materiæ immediato relate ad talem formam; quamvis enim oculus recipiat visionem coloris, non recipit tamen entitative, & immediate ipsam formam coloris. Præterea si in aere, vel ligno poneretur divinitus visio coloris, aer diceretur quidem habens visionem coloris, sed non diceretur videns colorem, quia solum materialiter haberet in se repræsentationem coloris, non vero intentionaliter, & cum amplitudine essendi, sicut illam habet oculus, dum attingit colorem.

V. Deinde verum pariter est, quod cognoscitivum perfectius sit minus immateriale exercitive, quatenus minus habet de exercitio materiæ etiam mediato, seu relate ad species intentionales formarum alienarum, ut constat inductione; Etenim Deus, utpote summe cognoscitivus, est in hoc sensu summe immaterialis, quatenus habet in se formas omnes alienas, non solum non recipiendo illas entitative, & immediate, sed nec recipiendo illas mediate, hoc est non recipiendo species illarum aut impressas, aut expressas, cum non indigeat ad cognoscendum specie objecti; nec cognoscat cognitione distincta ab ipso cognoscente; cum enim eminenter in se contineat Deus omnes cognitiones creatas, ac omnia earum objecta, consequenter habet in se quicquid perfectionis habetur in cognoscitivis creatis absque ulla receptione, & exercitio materiæ, aut alia imperfectione. Præterea Angelus, utpote minus cognoscitivus, quam Deus, habet aliquam exercitivam materialitatem relate ad formas alienas, quas natus est in se habere, eo quod recipiat in se earum species impressas, & cognitiones, atque adeo habet aliquod exercitium materiæ immediate relate ad species, & cognitiones, & mediate relate ad formas, quas habet in se repræsentative. Homo vero, qui est minus cognoscitivus, quam Angelus, non solum recipit species, & cognitiones objectorum, sed etiam phantasmata, & ideo est exercitive magis materialis, quam Angelus. Brutum cum sit minus cognoscitivum, quam homo, ut possit percipere objecta præsentia, futura, distantia, debet plures habere species materiales, quam homo: qui potest simul & unico actu ea cognoscere. Planta vero, quæ nullatenus est cognoscitiva, nullam potest habere formam alienam sine exercitio immediato materiæ relate ad illam entitative sumptam; & ideo Philosophus dicit, plantas propter materialitatem non cognoscere. Rursus inter Angelos, & inter bruta magis cognoscitivum est minus materiale exercitive, modo explicato. Angelus enim superior, cum sit magis cognoscitivus, habet species universaliores, & clariores, & ideo pauciores, & mi-

minus intensas species recipit; unde minus habet de exercitio materiæ, etiam relate ad species clariores minus intensas; quia quamvis species magis intensa, qua indiget Angelus inferior, ut possit attingere objectum ea claritate, qua attingitur a superiore, sit species indivisibilis, est tamen virtualiter divisibilis, quatenus æquivalet pluribus gradibus speciei divisibilis; & consequenter relate ad hujusmodi species habetur majus exercitium materiæ saltem virtuale. Idemque dicas de brutis: Elephas enim, qui est magis cognoscitivus, quam piscis, & oculus perfectior, indigent specie minus intensa, & minus universali ad percipiendum objectum ea claritate, qua percipitur a cognoscitivo minus perfecto. Similiter tactus v. gr. qui est sensus minus perfectus, quam oculus, ut percipiat objecta, quæ potest simul oculus percipere, debet accedere ad illa objecta, & sic plures ubicationes, durationes, species, & actus debet recipere; & oculus plures actus recipere debet, quam imaginatio, quæ simul potest imaginari præterita, & futura; & sic de aliis. Quare inductione constat, omne cognoscitivum esse exercitive immateriale, & perfectius cognoscitivum in altiori gradu hujusmodi immaterialitatem participare.

VI. Dico 2. D. Th. & Philosophus docentes, cognoscitivitatem consistere in immaterialitate exercitiva, prout ostendimus in prima Conclusione, non explicant idem per idem, nec notius per ignotius.

Prob. quoties aliquid explicatur per genus, & differentiam, seu per ejus definitionem, non explicatur idem per idem, nec notius per ignotius; esto apud rusticos magis innotescat definitum, quam definitio; atqui juxta doctrinam D. Tho. & Philosophi cognoscitivum explicatur per genus, & differentiam; ergo &c. Probatur minor, quia dum dicitur, cognoscitivum esse quod natum est habere formas alienas sine materia exercitiva, explicatur essentia cognoscitivi tam per prædicatum genericum; (etenim etiam non cognoscitivum, ut aqua, natum est habere formam alienam, puta calorem, frigus) quam per prædicatum differentiale: siquidem a non cognoscitivo differt per hoc, quod formas alienas habere potest sine exercitio immediato materiæ relate ad illas formas entitative sumptas.

Confirm. Bene explicatur communiter vivens dicendo, quod sit principium motus ab intrinseco; ergo bene pariter explicatur cognoscitivum dicendo, esse id quod natum est habere formas alienas sine materia exercitiva. Prob. consequentia; ideo rite explicatur ratio viventis per principium motus ab intrinseco, quia inductione constat, Omne vivens moveri ab intrinseco, & eo perfectius aliquid vivere, quo magis movetur ab intrinseco; atqui pariter inductione constat ex dictis, omne cognoscitivum esse immateriale exercitive: & eo perfectius aliquid esse cognoscitivum, quo magis est exercitive immateriale; ergo apta pariter est explicatio illa cognoscitivi.

VII. Dico 3. Ita cognoscitivum coincidit cum immateriali exercitive, ut tamen ratiocinatio D. Thom. inferens in Deo ex immaterialitate summa cognoscitivitatem summam non probet cognoscitivitatem ex immaterialitate exercitiva, neque ex immaterialitate entitativa, sed ex immaterialitate præcisa ab utraque. Ita Cornejo de Scientia Dei disp. 1. dub. 2. Lumbier de Attrib. n. 553.

Prob. Et sane quod non inferatur a priori cognoscitivitas ex immaterialitate exercitiva, patet, quia immaterialitas exercitiva est solum conceptus clarior cognoscitivitatis, sicut conceptus principii motus ab intrinseco est conceptus clarior, ac definitio viventis: atque adeo sicut non demonstratur ratio viventis ex ratione principii motus ab intrinseco, ita non demonstratur cognoscitivitas ex immaterialitate exercitiva. Neque demonstratur ex immaterialitate entitativa; cum bruta sint cognoscitiva, quamvis non careant materia entitative sumpta. Demonstratur proinde ex perfectione immaterialitatis ut præscindentis ab immaterialitate entitativa, exercitiva; & argumentum D. Thomæ videtur hoc pacto procedere: Ex perfectione immaterialitatis, seu ex perfectione positiva excludentis materiam, ejusque coarctationis, ac conditionis in operando provenit ratio cognoscendi; sed Deus est hoc pacto summe immaterialis; ergo summe cognoscitivus. Major probatur, tum quia ex elevatione rei spiritualis, atque ex elevatione rei corporeæ supra conditiones coarctativas materiæ proprias provenit amplitudo essendi, & quod possint accipi formæ aliarum rerum repræsentativæ; tum etiam quia experientia constat, cognoscentia eo esse perfectiora, quo magis a materia, aut a conditionibus materiæ elevantur.

Confirm. 1. quia quoties duo prædicata ita se habent, ut unum explicet vel causam,

ſam, vel negationem cauſæ relate ad alterum, illud dicitur eſſe ratione noſtra pro priori, & illativum poſterioris; & ideo dicimus communius, Aſeitatem explicantem ſufficientiam eſſendi, atque adeo negationem cauſæ extrinſecæ, pro priori ſe habere ad illimitationem eſſendi; ergo cum immaterialitas explicet negationem cauſæ intrinſecæ materialis, & conditionum coarctativarum materiæ, pro priori ſe habet ad cognoſcitivitatem, quam trahit.

Confirm. 2. quia quoties ænigma unius prædicati eſt in priori ad ænigma alterius, toties illud dicitur eſſe radix hujus: v. gr. Intellectivum dicitur eſſe prius volitivo, quia ænigma intellectivi eſt intellectio, quæ eſt in priori ad ænigma volitivi, quod eſt volitio; Sed ænigma immaterialitatis eſt ipſum eſſe excluſivum materiæ, & conditionum coarctativarum, quod eſt in priori ad cognitionem, quæ eſt ænigma cognoſcitivitatis, ſeu amplitudinis eſſendi, cum cognitio pullulet ex cognoſcitivitate; ergo immaterialitas explicata eſt in priori ad cognoſcitivitatem. Eſſe autem materiam de ſe coarctativam, ex eo etiam fit perſpicuum, quia inductione conſtat, omne materiale eſſe limitatum, nec exercere ſuas phyſicas operationes abſque phyſica approximatione; contra vero quod eſt immateriale, per cognitionem ſe extendit ad abſens, & ad poſſibile, & idcirco dicitur habere amplitudinem eſſendi.

VIII. Ex dictis patet, quomodo in Deo ex Aſeitate inferatur illimitatio eſſendi, quod enim cauſam excludit, eſt ſibi ſufficientia ad eſſendum, atque adeo eſt omne eſſe: Ex illimitatione autem infertur immaterialitas; quod enim eſt ens illimitatum, caret ſubjecto, & forma; quando quidem eſſe illimitatum excurrit ad omne eſſe, ſubjectum vero non excurrit ad formam, nec forma ad ſubjectum: Ex immaterialitate demum infertur cognoſcitivitas, quia quod eſt omne eſſe abſque ulla materia, aut exercitio materiæ, debet omnes formas alienas in ſe eminenter continere, atque adeo debet eſſe cognoſcitivum.

In Angelis tamen carentibus materia entitativa, ut notat Aureolus, ex ſpiritualitate infertur cognoſcitivitas tanquam a ſigno; cum enim inductione conſtet, omne cognoſcitivum eſſe immateriale exercitive, & eo perfectius eſſe cognoſcitivum, quo magis eſt immateriale, recte colligitur, quod carens materia prima careat etiam præ aliis entibus materialibus exercitio materiæ primæ; quare cum Angelus magis debeat carere exercitio materiæ primæ, quam brutum; ſi brutum propter carentiam aliqualem materiæ exercitivæ eſt cognoſcitivum, a fortiori erit cognoſcitivus Angelus, & quævis alia ſubſtantia ſpiritualis ex majori carentia materiæ exercitivæ. Quamvis autem in Angelis ex immaterialitate entitativa tanquam a ſigno inferatur cognoſcitivitas, & ex cognoſcitivitate immaterialitas exercitiva, recte deinde ex immaterialitate præſcindente ab entitativa, & exercitiva infertur a priori cognoſcitivitas. Etenim ex doctrina Philoſophi, & D. Th. ſæpe fit optime hujuſmodi regreſſus demonſtrativus. Sic ex operatione hominis nobiliſſima, videlicet ex intellectione inferimus a poſteriori nobilitatem principii intellectivi, & immaterialis; & deinde ex nobilitate principii intellectivi, & immaterialis inferimus a priori nobilitatem effectus, ſeu operationis intellectivæ pariter immaterialis.

IX. Quæri ſolet hic, Utrum repugnet ſubſtantia ſpiritualis non intellectiva? Et communius docent, repugnare. Ratio ex dictis eſt, quia implicat ſubſtantia immaterialis entitative, cujus operatio non ſit pariter entitative immaterialis; ergo a fortiori, cujus operatio non ſit immaterialis exercitive: ſi enim brutum entitative materiale adhuc habet aliqualem carentiam materiæ exercitivæ, & eſt cognoſcitivum; a fortiori debet id competere ſubſtantiæ entitative immateriali; atque adeo implicat ſubſtantia immaterialis non cognoſcitiva; cum autem ſubſtantia omnino immaterialis non poſſit aliter cognoſcere objectum, quam per intellectionem, ſequitur, quod debeat eſſe etiam intellectiva.

Confirm. 1. ex Faſolo, quia omne prædicatum importans perfectionem ſimpliciter ſimplicem debet eſſe radix alicujus operationis, & principii operativi conſentanei; eo quod omne eſſe ſit propter operari; atqui immaterialitas entitativa eſt prædicatum importans perfectionem ſimpliciter ſimplicem, videlicet ſpiritualitatem, nec poteſt aſſignari operatio magis illi conſentanea, quam cognitio, quæ pariter eſt ſpiritualis, & exercitive immaterialis; ergo immaterialitas entitative radicat cognitionem, & principium cognoſcitivum, atque adeo repugnat ſubſtantia ſpiritualis non cognoſcitiva.

Confirm. 2. quia eſſe eſt propter operari, & eſſe perfectius propter operationem per-

perfectiorem; sed omnis substantia immaterialis est perfectior materiali, eo quod, illa sit independens, hæc vero dependens a materia; ergo omnis substantia immaterialis habere debet aliquam operationem perfectiorem, quam substantia materialis; sed non haberet hanc operationem perfectiorem, si substantia materialis posset habere operationem, quæ est vita in actu secundo, & attractivam alienæ formæ sine exercitio materiæ relate ad illam; (sicut habet brutum, utpote cognoscitivum) substantia vero immaterialis hujusmodi operationem non haberet; ergo repugnat substantia immaterialis, cui non competat operatio, quæ sit vita in actu secundo, & attractiva formæ alienæ absque exercitio materiæ relate ad illam: hujusmodi autem operatio non potest esse aut vegetatio, aut sensatio, ut patet; ergo debet esse intellectio, atque adeo repugnat substantia immaterialis non intellectiva.

X. Objic. 1. Non implicat accidens spirituale non intellectivum, ut est gratia supernaturalis; ergo neque implicat substantia spiritualis non intellectiva.

Confirm. quia dari potest substantia materialis cognoscitiva, ut sunt bruta; ergo poterit ex opposito dari substantia immaterialis non cognoscitiva.

Resp. 1. per instantiam; Non repugnat accidens supernaturale non intellectivum, ut est gratia; ergo neque repugnat substantia supernaturalis non intellectiva. Directe deinde nego consequentiam; disparitas est, quia accidens non quæritur propter se, sed propter substantiam, ad quam ordinatur; & ideo satis est, quod accidens spirituale non intellectivum ordinetur ad substantiam intellectivam; sicut satis est, quod accidens supernaturale ordinetur ad substantiam naturalem, esto repugnet substantia creata supernaturalis: sic etiam sufficit, quod potentia volitiva ordinetur ad intellectivam, quam præsupponit, eo quod volitio sit inclinatio ad objectum jam apprehensum; cum nihil sit volitum, quin præcognitum: quare omnis substantia immaterialis debet esse intellectiva formaliter, & ut quod, accidens vero immateriale, satis est, quod sit intellectivum reductive, quatenus vel adjuvat intellectionem, vel infert vim cognoscitivam in supposito.

Ad confirm. recurrit eadem instantia; Ex eo enim, quod possit dari substantia naturalis intellectiva, non sequitur quod ex opposito dari possit substantia supernaturalis non intellectiva; ergo ex eo quod dari possit substantia materialis cognoscitiva, neque sequitur, quod viceversa dari possit substantia immaterialis non cognoscitiva; sic etiam dari potest substantia incompleta subsistens, ut est anima, & materia, quin possit dari substantia completa non subsistens. Universim enim dari possunt duo prædicata non mutuo connexa; sicut enim cognoscitivum connectitur cum substantia, quin tamen substantia connectatur cum cognoscitivo; omne enim cognoscitivum est substantia, & non omnis substantia est cognoscitiva; sic etiam subsistens connectitur cum substantia, quin connectatur substantia cum subsistente; omne enim subsistens est substantia; at non omnis substantia est subsistens; cum forma materialis sit substantia, & non sit subsistens; ita connectitur substantia spiritualis cum cognoscitivo, quin connectatur cognoscitivum cum substantia spirituali. Adde, quod licet dari possit substantia materialis cognoscitiva, non tamen intellectiva; quare sicut repugnat substantia materialis intellectiva; ita repugnat ex opposito substantia immaterialis, quæ non sit intellectiva.

XI. Objic. 2. In tantum repugnaret substantia immaterialis non cognoscitiva, quia operatio pullulans ex tali substantia deberet esse perfectior operationibus pullulantibus a substantia materiali; atque adeo si ex substantia materiali, puta bruti, prodire potest actio cognoscitiva, a fortiori ex substantia immateriali; sed hæc ratio est nulla; ergo nulla conclusio. Probatur minor, quia dari potest aliqua substantia immaterialis, cujus nulla sit operatio; sicut enim datur de facto materia corporea, & probabiliter dari potest materia spiritualis, cujus nulla sit operatio, sed totum esse ordinetur ad recipiendam formam, ejusque operationes; ita potest dari substantia immaterialis completa, cujus nulla sit operatio.

Confirm. 1. quia non implicat substantiæ materialis completa, quæ nullam habeat operationem materialem, & hujusmodi est in multorum sententia Cœlum Empyreum, quod ex D. Thom. in 2. dist. 2 q. 2. art. 3. non est operativum, & solum ordinatur, ut sit Beatorum Sedes, ad quod non spectat, quod operetur; ergo neque implicabit substantia immaterialis, quæ nullam habeat operationem, atque adeo non sit cognoscitiva, sed esset veluti Sedes Angelorum, si in alia providentia solum Angeli

essent a Deo creari, & ad beatitudinem ordinari. Neque hinc sequitur, quod hujusmodi substantia non operativa esset frustranea, quippe quæ licet non ordinaretur ad operationem, ordinaretur tamen ad finem sublimiorem, videlicet ut sit Beatorum Sedes, ad quod non requiritur, quod sit substantia operativa. Sic post diem Judicii Cœli non erunt frustra cum suis potentiis, quamvis non influant amplius in sublunaria, quia tunc cedent in ministerium hominis glorificati; Sic etiam in Beatis non erit frustra potentia nutritiva, quamvis nunquam sit proditura in actum secundum, quia deservit ad integrandum Corpus Beati.

Confirm. 2. quia immaterialitas nullam videtur habere connexionem cum amplitudine essendi propria cognoscitivorum; etenim ratio immaterialitatis, seu spiritualitatis solum dicit penetrabilitatem cum alia re a se divisa: sed penetrabilitas non fert de se intellectivitatem; aliter materia spiritualis, si esset possibilis, deberet esse intellectiva; & accidentia materialia, quæ independenter a quantitate possunt penetrari, deberent pariter esse cognoscitiva, saltem reductive, quod est falsum: ergo non repugnat substantia immaterialis non cognoscitiva.

Resp. nego minorem. Ad probationem nego antecedens. Omne enim esse est propter operari, juxta communissimum sensum, & celebre effatum; unde esset in natura frustra, quod aliquo pacto ad operationem non ordinatur. Sic materia tam corporea, quam spiritualis ordinatur ad operationem formæ, quam recipit; quod si ad illam non ordinaretur, in omnium sententia esset frustranea. Nec alia de causa dicimus, Angelos de facto esse substantias completas, nec posse uniri ad faciendum unum per se cum materia sive corporea, sive spirituali, nisi quia hujusmodi materia non indigent ad suas operationes ponendas; ac proinde hujusmodi materia esset in illis frustranea, posito quod non ordinaretur ad operationes totius compositi.

Ad 1. confirm. etiamsi transmittatur, quod non repugnet substantia materialis non operativa, & quod ita de facto sit Cœlum Empyreum, non proinde sequitur, ut notas Lumbier de Attributis num. 560. quod non repugnet substantia immaterialis non operativa. Disparitas est, quia materialitas propter suam coarctationem capax est, ut contineatur intra solum gradum essendi; secus vero immaterialitas, quæ de se fert amplitudinem essendi, atque adeo cognoscitivitatem. Cæterum probabilius videtur etiam substantia materialis non operativa repugnare, cum omne esse sit propter operari; esto etiam operatio ad altiorem aliquem finem ordinari possit, sicut Empyreum, ejusque operatio ordinatur ad Sedem Beatorum. Ad auctoritatem D. Th. putantis loco laudato, Empyreum non esse operativum, putant multi D. Thom. retractasse deinde sententiam 1. p. qu. 66. art. 3. ad secundum, & quodlib. 6. artic. 19. ubi docet, Cœlum Empyreum influere sine motu. Responderi etiam potest cum Godoy nu. 188. D. Thomam negasse Empyreo actualem dumtaxat influxum, non vero vim operativam; nam in 2. dist. 2. q. 2. art. 3. ad 2. hæc habet: *Lux Cæli Empyrei non est per modum fulgoris irradiantis in alia corpora, & ideo nec etiam illuminationem in alia corpora influit; cujus ratio est, quia cum sit virtuosissimum, & maximum, sine lumine Solis omnia illuminaret*. Verius tamen alii respondent, D. Thomam solum negasse Empyreo influxum lucis, non vero alios influxus, ratione quorum in diversis terræ partibus sub eodem climate, & prospectu astrorum diversi effectus producuntur. In aliis Cœlis post diem Judicii cessabit influxus in sublunaria, eo quod cesset finis talis operationis; & propter eandem rationem cessat in Beatis operatio virtutis nutritivæ, quin per hoc sequatur, quod hujusmodi entia solum intra gradum essendi contineantur, quin sint operativa.

Ad 2. Immaterialitas substantiæ completæ infert quidem penetrationem, sed simul infert cognoscitivitatem, ut ostendimus; cum enim, experientia teste, quo magis aliquid elevatur a conditionibus, & exercitio materiæ, eo magis sit cognoscitivum, seu majorem habeat amplitudinem essendi, & magis sit capax habendi formas alienas; bene sequitur, quod carens simpliciter materia careat pariter exercitio immediato materiæ relate ad formas alienas, magis quam careat tali exercitio substantia materialis, atque adeo magis sit cognoscitivum, quam qualibet substantia materialis; ac proinde si brutum est cognoscitivum, a fortiori erit cognoscitiva substantia immaterialis cognitione sibi consentanea, videlicet spirituali, & intellectiva; & cum Deus sit summe immaterialis, & elongatus a conditionibus materiæ, consequenter est summe intellectivus, immo est ipsissima

ma intellectio: Materia spiritualis, cum non sit substantia completa, sufficit, quod reductive sit intellectiva, quatenus ordinatur ad operationem formæ Angelicæ: Accidentia materialia non sunt cognoscitiva, ne reductive quidem, si non deserviant ad cognitionem materialem substantiæ materialis, quia nullam habent immaterialitatem propriam entium cognoscitivorum, quamvis independenter a quantitate dicantur, improprie tamen penetrabilia.

XII. Quæres hic etiam, Utrum omnis substantia immaterialis sicut est intellectiva, ita pariter debeat esse volitiva? Et communius etiam affirmant cum Angelico 1. p. q. 19. a. 1. Ratio est, quia sicut unicuique rei naturali inest entitative propria forma, ita intellectui cognoscenti formam alienam inest intelligibiliter talis forma; atqui quælibet res naturalis duplicem habet habitudinem ad formam naturalem, ut quando illam non habet ad eam tendat, quando habet, in ea quiescat; & eodem modo tendit ad perfectiones & proprietates talis formæ, ut aqua ad frigus, lapis ad centrum; quæ habitudo in rebus carentibus cognitione appellatur appetitus naturalis; ergo pariter natura intellectualis consimiles debet habere habitudines ad formas apprehensas, ita ut quando illas non habet, si apprehendat ut consentaneas, illas desideret, si apprehendat ut malas, & disconvenientes, ab illis fugiat: & de iis gaudeat post adeptionem, si sint bonæ; tristetur, si sint malæ; quæ habitudo in habente intellectum dicitur appetitus rationalis, seu voluntas; sicut in habente sensum dicitur appetitus animalis; quare repugnat substantia immaterialis intellectiva, quæ non sit pariter volitiva.

Confirm. quia substantia intellectiva esset imperfectior substantia materiali cognoscitiva bruti, si hæc per appetitum animalem posset inclinari ad assequendam formam cognitam sibi convenientem, substantia vero immaterialis non posset per appetitum rationalem inclinari ad assequendam formam intellectam sibi consonam; ergo repugnat substantia intellectiva, quæ non sit intellectiva.

XIII. Quæres demum, Utrum substantia immaterialis intellectiva, & volitiva debeat pariter esse libera, ita ut repugnet volitivum non liberum? Et communius pariter affirmant cum eodem Angelico 1. p. q. 84. ar. 4. Ratio est, quia omne intellectivum ratione immaterialitatis triplicem habet universalitatem, videlicet in essendo, per hoc quod possit esse intelligibiliter omnia; in judicando, per hoc quod possit judicare de quacumque re, num sibi sit conveniens, aut disconveniens, aut indifferens; ac demum in appetendo, per hoc quod possit velle, aut nolle, quod propositum est ut conveniens, aut disconveniens, aut indifferens. Et in hoc stat formaliter libertas. Etenim quamvis ad prosequendum bonum ut sic voluntas necessitetur, relate tamen ad bona particularia, cum plurima sint incompossibilia, debet voluntas posse alterutrum ex incompossibilibus prosequi, cum in singulis reperiat suum specificativum formale, nempe rationem boni; quoties autem inter duo incompossibilia potest alterutrum eligere, est formaliter libera; ergo omnis substantia immaterialis non solum est intellectiva, & volitiva, sed etiam formaliter libera; atque adeo Deus summe immaterialis est summe intellectivus, & volitivus, ac perfectissime liber.

QUÆSTIO III.

An Deus per scientiam simplicis intelligentiæ cognoscat possibilia in se ipso, & in seipsis.

I. NOtandum 1. in hoc differre unum cognosci ex alio, & cognosci in alio, quod cognosci unum ex alio sit, cognitionem unius causare cognitionem alterius, ut quando ex præmissis cognoscitur conclusio, vel ex fumo ignis: Cognosci vero unum in alio, non importat duas cognitiones, unam ab alia causatam, nec importat unam cognitionem quomodocumque terminatam ad utrumque objectum; nam qui videt causam, & effectum, v. g. Angelum, & ejus cognitionem, non dicitur videre effectum in causa, & qui videt Petrum, ac speculum, non dicitur videre Petrum in speculo: quare videre unum in alio est, dari unam cognitionem directe terminatam ad A, quod tamquam medium cognitum determinet ad cognoscendum indirecte B, propter connexionem cum illo: Sic dicitur videri Petrus in speculo, quando visio speculi directa determinat ad cognoscendum indirecte Petrum: sic etiam videmus Cæsarem in imagine, quando species propria Imaginis propter similitudinem Cæsaris, quam continet, est ratio, & medium, cur cognoscatur Cæsar: Sic possibilia videntur in Deo

Deo tamquam in medio cognito, quando Deus imago, & idea possibilium attingitur immediate, & est ratio, cur possibilia in eodem ipso Deo indirecte attingantur.

Notandum 2. quod cognoscere objectum in seipso sit ipsum objectum esse rationem, cur cognoscatur, sive quia immediate causat cognitionem sui, sive quia causat hanc cognitionem mediate per speciem impressam sui met, ut accidit in Creatis; sive quia est ratio determinans intellectum ad sui cognitionem, ut accidit relate ad cognitionem Divinam. Sic Deus in sententia Societatis prævidet futura libera absoluta, & conditionata in seipsis, non quia cognitio Divina ab illis immediate, vel mediate causatur, sed quia iis positis pro sua temporis differentia, aut pro statu conditionato, datur immediate determinativum, cur in Deo sit illorum cognitio; atque adeo hujusmodi objectum est simul terminativum, & determinativum Divinæ cognitionis. His explicatis

II. Dico 1. Deus videt formaliter possibilia in se ipso. Ita communiter cum D. Thom., Suar. contra Nominales, & Vasq. disp. 60.

Prob. A, videri formaliter in B, est per visionem directe terminatam ad B, ob connexionem, quam habet cum A, simul cognoscere indirecte ipsum A; & hoc pacto diximus in calce disput. antecedentis, Beatos videre in Verbo Creaturas: sed Deus videndo directe seipsum, ex vi talis objecti ut medii cogniti, propter continentiam, quam habet possibilium, simul indirecte cognoscit possibilia; ergo Deus videt formaliter possibilia in seipso.

Juxta hunc sensum admittimus cum Henrice, Pallavic., Patel. n. 96. contra Martinez disp. 4. sect. 3. quod sicut Deus videt possibilia in se ipso, ita etiam videat se ipsum in Creaturis; cum enim Creaturæ essentialiter dicant respectum ad Deum tanquam ad suum principium (quæ habitudo cognosci nequit, nisi cognito simul Deo indirecte) ideo Deus videndo directe Creaturas, videt indirecte seipsum, atque adeo videt seipsum in Creaturis. In quo etiam sensu Deus cognoscit seipsum indirecte in cognitionibus Creaturarum terminatis ad Deum; cum non possint hujusmodi cognitiones directe cognosci, non cognito indirecte termino, ad quem dicunt essentialiter respectum.

Confirm. Deus videt Patrem in Filio, quia Filius dicit essentialem respectum ad Patrem, ut ad sui principium; ergo etiam videt seipsum in Creaturis, quia Creaturæ dicunt essentialem respectum ad Deum, ut ad sui causam. Antecedens est D. Thom. in 1. dist. 27. quæst. 2. art. 2. ubi habet; *Licet Pater non se cognoscat in Filio, sicut in objecto, vel specie, quia sic Filius haberet aliquam rationem principii relate ad Patrem, cognoscit tamen seipsum in Filio, in quantum videt, Filium esse similitudinem suam, sicut principium videtur in eo, cujus est principium, quamvis etiam in seipso videatur.*

III. Dices 1. Si Deus cognosceret possibilia in se ipso, daretur in Deo duplex cognitio, altera, quæ esset in priori terminata ad essentiam Divinam, altera in posteriori terminata ad possibilia; sed hoc nemo dixerit; ergo Deus non cognoscit possibilia in seipso, & consequenter nec se ipsum in Creaturis. Minor patet, quia si daretur duplex cognitio, unum cognosceretur ex alio, non vero in alio.

Confirm. quia cognitio terminata directe ad essentiam esset cognitio terminata ad objectum, quod tamquam medium cognitum infert cognitionem possibilium; sed de ratione medii est mediare inter duo; ergo essentia Divina mediaret inter cognitionem ipsius essentiæ, & cognitionem possibilium; atque adeo daretur in Deo duplex cognitio.

Resp. nego sequelam; daretur enim una tantum cognitio terminata ad utrumque correlativum, nempe ad Omnipotentiam, & possibilia; cum relativa ex Philosopho sint simul natura, & cognitione; licet ea cognitio directe terminetur ad Omnipotentiam, & indirecte ad possibilia, quia intrinseca cognoscibilitas Omnipotentiæ fert, ut in ipsa cognoscantur possibilia, quæ præcontinet, & non e converso. Quare in hoc tantum sensu dici potest, quod ratione nostra cognitio Divina pro priori terminetur ad Omnipotentiam, & pro posteriori ad possibilia, quatenus Omnipotentia est ratio, cur cognoscantur indirecte possibilia, & non e contra; unde solum habetur prioritas a subsistendi consequentia. Idem dicas, quando in speculo cognoscimus Petrum, aut in Cæsaris imagine Cæsarem, nec non quando in Creaturis cognoscitur Deus tamquam earum principium; tunc enim hujusmodi cognitio pro priori terminatur ad Creaturas, quia Creaturæ sunt ratio, cur attingatur indirecte Deus.

Ad

Ad confirm. solum medium reale mediat inter duo realiter distincta, non vero medium objectivum; sufficit enim, quod Omnipotentia ratione suæ cognoscibilitatis manifestet directe seipsam, & indirecte possibilia, ut dicantur possibilia cognosci in Omnipotentia tanquam in medio cognito, quin detur duplex cognitio, inter quas mediet Omnipotentia.

Hic autem adverto, posse claritatis gratia supponi, quod Omnipotentia aut sit ipsa formalis possibilitas creaturarum, aut connectatur cum earum possibilitate: licet etiam dato, quod non connecteretur, (quatenus si per impossibile deficeret possibilitas v. gr. Leonis, non proinde deficeret Omnipotentia secundum suum esse absolutum, sed solum deficeret secundum esse respectivum ad Leonem, & idcirco sit magis necessaria Omnipotentia, quam possibilitas Leonis, & omnium Creaturarum) nihilominus adhuc juxta hanc sententiam dici posset, quod Deus videret possibilia in seipso, hoc est in eo respectu ad possibilitatem v.g. Leonis sibi intrinseco, & absolute necessario, licet sit magis necessarium ipsum esse absolutum Omnipotentiæ, quam hic respectus ad possibilitatem Creaturarum: Ad eum modum, quo in decreto de condendo Antichristo Deus videt Antichristum futurum, licet hujusmodi decretum intrinsecum Deo non habeat necessitatem illam, quam habet Deus, sed sit omnino contingens.

IV. Dices 2. Si Deus cognosceret seipsum in Creaturis, Creaturæ essent objectum directum, atque adeo motivum, & specificativum cognitionis Divinæ; sed repugnat, Divinam cognitionem moveri intentionaliter, & specificari a Creaturis: ergo.

Respond. concedo, quod Creaturæ essent objectum directum. Utrum autem essent etiam objectum motivum, & specificativum, constabit ex mox dicendis pro secunda conclusione, cum in hoc sit æquivocatio. Illud est certum, quod ratio cognoscendi in Deo sit unice ipse Deus; Creaturæ vero possunt solum esse objectum terminativum, ac determinativum, tamquam conditio.

V. Dices ultimo. Si Deus cognosceret seipsum in Creaturis, cognosceret se imperfecto modo, cum medium istud sit imperfectum; ergo nequit seipsum in Creaturis cognoscere.

Respond. quod in tali medio imperfecto Deus cognosceret se modo minus perfecto, quam cognoscat se in sua essentia, non tamen cognosceret se modo imperfecto positive; ut mox dicemus etiam de cognitione Divina terminata ad possibilia in se ipsis, quæ est quidem minus perfecta formaliter, quam sit cognitio possibilium in Divina essentia, non tamen est cognitio imperfecta: Sicut Omnipotentia est attributum ratione nostra minus perfectum, quam attributum bonitatis, aut prædicatum Aseitatis, non est tamen imperfectum. Esset imperfecta in Deo cognitio suimet in Creaturis, si esset abstractiva, hoc est per species Creaturarum, sicut nos Deum cognoscimus per Creaturas: at Deus cognoscit se in Creaturis per hoc solum, quod Creaturæ sint ratio, cur Deus cum iis connexus cognoscatur; quæ cognitio neque est rigorose abstractiva, neque rigorose intuitiva, nisi lis sit de voce, quippe quæ non repræsentat directe ipsum Deum.

VI. Dico 2. Possibilia non solum a Deo cognoscuntur in seipso, sed etiam in seipsis. Ita Arriag. disp. 19. Heric. disp. 15. Granad., & alii Recentiores cum Vasq., & Nominal., qui negant connexionem Omnipotentiæ cum possibilibus, putantes, negata hac connexione non posse aliter possibilia a Deo cognosci, quam in seipsis. Est tamen contra Thomistas, Molin., Suar. lib. 3., Lumbier.

Prob. Hic modus cognoscendi possibilia in seipsis importat de se perfectionem depuratam ab imperfectione; ergo non est Deo denegandus. Quod importet perfectionem, patet, quia cognoscere objectum immediate, & in seipso clare, & comprehensive procul dubio est magna perfectio; immo non posse aliter cognoscere, quam mediate importat imperfectionem, nempe indigentiam medii. Hinc perfectius Deum cognoscimus intuitive, & in seipso, quam abstractive, & in alio. Præterea, quod hic modus cognoscendi nullam importet imperfectionem, ex eo liquet, quia de facto Deus cognoscit futura libera tam absoluta, quam conditionata immediate in se ipsis, præsertim quia nequit aliter futura libera conditionata cognoscere, ut dicemus cum de scientia media; ergo modus cognoscendi possibilia in seipsis importat perfectionem depuratam ab imperfectione.

Neque dicas, disparitatem esse inter cognitionem futurorum, & cognitionem possibilium, primo quia futura libera Deus nequit aliter cognoscere, quam in seipsis;

possibilia vero debet aliter cognoscere, scilicet in sua essentia; ergo cognitio futurorum in seipsis est necessaria, possibilium vero est superflua, atque adeo importans imperfectionem. Secundo quia dum Deus cognoscit futura libera in seipsis, cognitio Divina nullam haurit novam perfectionem, aut specificationem a tali objecto, sed puram terminationem, qua posset Deus carere absque detrimento perfectionis Divinæ; contra vero dum cognoscit possibilia in seipsis: ergo hæc, non illa cognitio refundit in Deum imperfectionem.

Resp. 1. Falsum esse, quod non possit Deus futura libera absoluta aliter cognoscere, quam in seipsis; potest enim ea infallibiliter cognoscere etiam in complexo scientiæ mediæ (quod si conferretur v. gr. auxilium, A, Petro, consentiret) & decreti de collatione talis auxilii, ut dicemus, cum de scientia visionis. Deinde hoc transmisso, nulla est utraque disparitas; Non prima; quia licet possit Deus aliter cognoscere possibilia, quam immediate, non infertur, quod cognitio immediata dicat imperfectionem, aut superfluitatem: sicut licet Christus Dominus cognoscat objecta per visionem beatificam, non sequitur, quod scientia infusa attingens eadem objecta dicat imperfectionem, aut superfluitatem. Et ratio a priori est, quia cognoscere objectum pluribus viis est quid perfectius, quam uno tantum modo illud cognoscere; dummodo modus cognoscendi non dicat positivam imperfectionem: atqui modus cognoscendi possibilia immediate in seipsis non dicit positivam imperfectionem (aliter Deus non posset futura libera in seipsis cognoscere) ergo cognoscere possibilia tum in essentia Divina mediate, tum in seipsis immediate, est quid perfectius, quam solum illa cognoscere mediate in essentia Divina. Verum quidem est, quod cognitio possibilium in Divina essentia formaliter ratione nostra sit perfectior, quam cognitio possibilium in seipsis (sicut in Deo potentia v. gr. creativa Angeli est formaliter perfectior, quam potentia creativa Canis) at minor ista perfectio non est imperfectio positiva, sed præcisiva, quæ Deo non repugnat.

Neque obstat secunda disparitas, quia licet Deus carere possit cognitione prout terminata ad hos actus liberos creaturarum, & non possit carere cognitione possibilium, non fit quod possibilia causent aut immediate, aut per speciem sui cognitionem Divinam, sed solum fit, quod hujusmodi possibilia pure determinent intentionaliter, & extrinsece Divinam cognitionem ad speciem hujus cognitionis; non secus ac futura libera sunt purum determinativum, non causa cognitionis Divinæ, quoad talem terminationem; ergo cum hoc non importet imperfectionem, non est Deo denegandum.

VII. Objic. 1. Si Deus cognosceret possibilia in seipsis, objectum formale specificativum Divinæ cognitionis esset ens creatum; sed hoc repugnat; ergo non potest Deus cognoscere possibilia in seipsis. Major patet: Illud enim est specificativum alicujus potentiæ, vel operationis, quod attingitur immediate, & primario, & independenter ab alio prius attacto, ut patet in potentiis sensitivis. Minor constat ex Angelico, quia cognitio suam perfectionem desumit ab objecto specificativo, hoc est objecto primario, & immediato, ita ut ab illo ejus perfectio mensuretur; sed cognitio Divina nequit perfectionem essentialem suam desumere ab objecto creato, & ab illo mensurari; ergo non potest objectum formale specificativum cognitionis Divinæ esse ens creatum.

Resp. magnam vim ab Adversariis fieri in his vocabulis, quibus explicatis difficultas evanescit. Et 1. Resp. per instantiam: sicut cognitio specificatur ab objecto, ita potentia productiva a suo termino; ergo si nequit cognitio Divina specificari ab objecto creato, nec poterit Omnipotentia a termino creato specificari; quod tamen non admittitur; Nam Omnipotentia essentialiter est in hac specie v. gr. potentis ponere Angelum, Leonem &c. quia terminatur ad hæc possibilia; ita ut si per impossibile Leo repugnaret, Omnipotentia non esset hujus speciei, nec haberet hanc perfectionem, quam habet de facto, eo quod non esset potens ponere Leonem. Directe dico cum Martinez sect. 4., quod si nomine specificativi veniat objectum, quod causet cognitionem aut immediate, aut per speciem sui, certe cognitio Divina specificari non poterit ab objecto creato: si vero nomine specificativi veniat id, quod pure determinat cognitionem Divinam ad hanc specie cognitionem, tunc sicut potest futurum liberum specificare scientiam visionis, & sicut possibilia specificant Omnipotentiam; ita possunt possibilia specificare cognitionem Divinam, quin per hoc aut sint objectum primarium, aut causent Di-

vinam

vinam cognitionem, sed solum terminent, ac pure determinent intentionaliter illam. Quare sicut Omnipotentia, ut productiva Angeli dicitur specificari ab Angelo extrinsece, non quia ab Angelo desumit perfectionem, & speciem, sed quia sub hoc conceptu potentis ponere Angelum suscipit hanc specie denominationem ab Angelo, ita pariter cognitio Divina specificatur ab objecto creato.

Ubi adverte, quod sicut Omnipotentia specificatur a possibilibus, non quia possibilia sint in priori ad Omnipotentiam, seu sint ratio, cur Omnipotentia possit ad illa se extendere, sed quia Omnipotentia, utpote perfectissima, de se est determinata ad præcontinendum quodcumque non repugnat; unde ex hoc, quod Musca non repugnet, arguimus tamquam a posteriori, quod Omnipotentia possit ad illam se extendere, non secus ac ex fumo arguimus a posteriori existentiam ignis: ita prorsus cognitio Divina specificatur a possibilibus, non quia possibilia sint in priori ad cognitionem, & illam causent, sed quia cognitio Divina, utpote perfectissima, de se est determinata ad exprimendum omnibus modis non importantibus imperfectionem quodcumque objectum cognoscibile, atque adeo quodvis possibile; unde nos ex hoc, quod Musca v. g. sit possibilis, arguimus tamquam a posteriori, quod cognitio Divina sit in tali specie, & exprimat Muscam possibilem, itaut Musca sit determinativum objectivum Divinæ cognitionis, quam terminat, quin exerceat ullam prioritatem, aut causalitatem erga Divinam cognitionem; eo quod solum sit ratio, cur a nobis cognoscatur Divina cognitio esse in tali specie, sicut fumus est ratio cognoscendi ignem.

Neque dicas, futura libera esse prærequisitum, ut cognitio Divina ad illa terminetur; non enim ideo erunt futura, quia cognoscuntur, sed ideo cognoscuntur, quia erunt. Nam dispar est ratio inter cognitionem necessariorum, & contingentium. Cognitio Divina terminata ad futura libera debet habere determinativum contingens, & extrinsecum; aliter non esset cognitio indifferens, & contingens; at cognitio necessariorum habere debet determinativum necessarium intrinsecum, non secus ac Omnipotentia relate ad possibilia; Unde sicut Omnipotentia ex seipsa est determinata ad continendum omnia possibilia; ita cognitio simplicis intelligentiæ ex seipsa est determinata ad exprimendum omnibus modis non importantibus imperfectionem omnia possibilia.

VIII. Objic. 2. In Deo cognitio possibilium in sua essentia est ipse actus proprius cognoscibilitatis intrinsecæ Divinę essentiæ, quæ determinat ad expressionem sui, & possibilium; ergo cognitio possibilium in seipsis debet etiam esse actus proprius intrinsecæ cognoscibilitatis possibilium; aliter non attingerentur in seipsis; sed hujusmodi actus repugnat; ergo repugnat in Deo cognitio possibilium in seipsis. Minor probatur, quia actus proprius intrinsecæ cognoscibilitatis possibilium habere debet pro objecto primario, & pro specificativo, ac motivo formali Creaturas; sed repugnat in Deo actus habens pro motivo primario, & formali Creaturas; ergo repugnat in Deo actus proprius intrinsecæ cognoscibilitatis possibilium.

Confirm. 1. quia repugnat actus Divinæ voluntatis, quo Deus amet Creaturas propter seipsas; ergo repugnat etiam actus Divini intellectus attingens Creaturas propter seipsas. Et ratio a priori est, quia hujusmodi actus non essent perfectissimi, prout decent Deum.

Confirm. 2. quia passim PP. cum Augustino, Ambr., Dionys. docent, Deum omnia in se intueri, & nihil extra se intelligere. Aug. lib. 83. quæstionum, q. 46. ait, *Sacrilegum esse, quod Deus exeat extra se ad aliquid cognoscendum.*

Resp. hanc etiam objectionem laborare in æquivoco. Quare distinguo consequens: Cognitio possibilium in seipsis est actus proprius intrinsecę cognoscibilitatis possibilium, si faciat sensum, quod hujusmodi cognitio directe ad possibilia terminetur, & ab iis determinetur eo pacto, quo cognitio futurorum in seipsis, concedo; si faciat sensum, quod ab iis causetur, nego consequentiam, & distincta minore subsumpta, nego ultimam consequentiam. Ad prob. min. si nomine objecti primarii, & specificativi, seu motivi formalis veniat objectum causans vel per seipsum, vel per speciem sui cognitionem, quæ ab illo suam hauriat perfectionem, & speciem, prout communiter hoc vocabulum usurpatur, nego, possibilia esse objectum primarium, & specificativum Divinæ cognitionis attingentis possibilia in seipsis; si nomine objecti primarii, & specificativi veniat objectum, quod ratione sui terminet, ac determinet intentionaliter Deum ad hujusmodi cognitionem; sicut quan-

quando futura libera cognoscuntur a Deo in seipsis, nego repugnare, quod Creaturæ in hoc sensu sint objectum primarium Divinæ cognitionis.

Ad 1. confirm. nego consequentiam. Non licet enim universim ex voluntate Divina arguere ad intellectum; potest enim Divina voluntas Creaturas nolle, & tamen Divinus intellectus nequit illas non cognoscere. Disparitas in casu nostro est, quia amare Creaturas propter se, & non propter Deum importat imperfectionem moralem in voluntate Divina: at cognoscere Creaturas in seipsis non importat ullam imperfectionem; aliter non posset Deus futura in seipsis cognoscere.

Ad 2. authoritates Patrum sumendæ sunt in sano sensu; aliter nec posset Deus futura in seipsis cognoscere. Negant itaque solum PP. quod Deus cognoscat Creaturas in seipsis, aut cognitione causata ab earum specie, aut cognitione commensurata earum cognoscibilitati; non vero cognitione determinata immediate ab ipsis Creaturis, & radicaliter determinata ab ipsa essentia Divina, quæ exigit posse hæc possibilia ponere, & eadem exprimere omni modo non importante imperfectionem.

IX. Objic. 3. Cognitio possibilium in seipsis est supervacanea, atque adeo indigna Deo; ergo non datur. Prob. antec. quia cognitio Divina prout terminatur ad Deum, & ad possibilia in Deo, est cognitio comprehensiva Dei, atque adeo absorbens omnem omnino perfectionem in linea cognoscendi; ergo cognitio terminata immediate ad ipsa possibilia est omnino supervacanea, habens quidem novum modum cognoscendi, sed non novam perfectionem in linea cognoscendi; sicut tertia entitas ex. gr. superaddita partibus simul sumptis est superflua, quia adderet toti novum modum essendi, sed non novam perfectionem in essendo.

Confirm. vel hujusmodi cognitio possibilium in seipsis spectat ad perfectionem Divinæ cognitionis, vel non; si dicatur secundum; ergo est superflua: primum dici nequit, quia eo ipso ac cognitio Divina comprehendit Divinam essentiam, & omnia, quæ in ipsa continentur, adæquat intrinsecam Dei cognoscibilitatem, atque adeo est cognitio Dei perfectissima; ergo cognitio possibilium in seipsis nequit conferre ad perfectionem Divinæ cognitionis.

Resp. in Deo considerari posse tum prædicata absoluta, ut est Aseitas, Bonitas, &c., tum prædicata respectiva realia, ut est Omnipotentia potens hoc, vel illud possibile; tum demum prædicata respectiva intentionalia, ut est omnis scientia terminata ad possibilia omni modo possibili, scilicet tum in seipso, tum in seipsis. Hinc cognitio Divina terminata ad Deum, & ad possibilia in Deo per hoc, quod sit actus proprius cognoscibilitatis Divinæ, est quidem comprehensiva Dei secundum ejus prædicata absoluta, & respectiva realia, sed non secundum respectiva intentionalia, seu secundum quod Deus est expressio possibilium in seipsis. In forma nego antecedens. Ad probationem distinguo antecedens: est comprehensiva Dei secundum ejus prædicata absoluta, & respectiva realia ad Creaturas possibiles, concedo; secundum respectiva intentionalia, seu quatenus Deus est etiam expressio possibilium in seipsis, nego antecedens, & consequentiam. Quod autem hic novus modus cognoscendi importet novam perfectionem, patet, quia cognoscere objectum immediate de se est bonum appetibile, & perfectio; immo cæteris paribus præstat cognitio immediata mediatæ (esto perfectius cognoscantur objecta in Deo, quam in seipsis, eo quod in Deo contineantur eminenter, & perfectiori modo, quam in seipsis; unde cognitio Matutina præstat Vespertinæ) contra vero tertia entitas non est bona, & appetibilis ratione sui, sed ratione totius, quod constituit; ergo si ea sublata habetur perfectissime totum, erit essentialiter superflua, licet videatur addere novum modum essendi.

Ad confirm. dico, spectare ad perfectionem Divinæ cognitionis, quod possibilia cognoscantur in seipsis. Verum quidem est, quod eo ipso ac comprehenditur Divina essentia, habetur cognitio perfectissima, qua nulla major excogitari potest; at sicut non comprehenditur Divina essentia, si solum attingatur secundum prædicata absoluta, & non secundum respectiva realia, seu si attingatur v. gr. ut independens, & non ut Omnipotens; ita nec comprehenditur, si attingatur secundum prædicata respectiva realia, & non etiam secundum intentionalia respectiva, seu si attingatur ut præcontinens possibilia, & non etiam ut exprimens possibilia in seipsis.

X. Objic. ult. Illud solum cognitio Divina exprimit immediate, quod per essentiam Divinam, tanquam per speciem intelligibilem, immediate repræsentatur; atqui Divina essentia immediate solum repræsentat sei-

seipsam; possibilia vero repræsentat mediate, & indirecte: ergo cognitio Divina non attingit possibilia immediate in seipsis.

Confirm. quia aliter cognitio possibilium in seipsis deberet ab ipsis possibilibus gigni; Nam ex Augustino, Notitia gignitur ex objecto, & potentia, tanquam eorum proles.

Resp. Thomistas putare, quod essentia Divina per modum speciei intelligibilis repræsentet seipsam immediate, & Creaturas in seipsa mediate: Scotistæ vero, Nominales, Granadus tract. 2. disp. 4. quod per modum speciei intelligibilis immediate repræsentet & seipsam, & Creaturas. Martinez docet, essentiam Divinam neque se, neque Creaturas repræsentare per modum speciei intelligibilis proprie, & formaliter loquendo: sicut enim non competit Deo proprie, & formaliter potentia ad intelligendum per modum actus primi, quia hæc dicit ordinem ad actum secundum realiter distinctum; ita non competit Deo proprie ratio speciei intelligibilis, seu impressæ, quia hæc dicit ordinem ad intellectionem realiter distinctam. Quare juxta hanc sententiam dicendum competere Deo rationem speciei intelligibilis largo modo; in quo sensu D. Thom. hic art. 5. ad 3. dicit, essentiam Divinam esse formam intelligibilem, scilicet largo modo, cum non sit forma informans. Hinc essentia Divina per modum speciei intelligibilis largo modo sumptæ repræsentat tam seipsam, quam possibilia in seipsa, nec non in seipsis immediate; esto ad repræsentandum possibilia in seipsa determinetur ab ipsamet essentia, ad cognoscendum vero possibilia in seipsis determinetur ab ipsis possibilibus immediate, & solum radicaliter a seipsa; non secus ac ad cognoscendum futura in seipsis.

Ad confirm. Sicut cognitio Divinæ essentiæ non gignitur proprie, sed identificatur cum tali objecto; ita cognitio possibilium, necnon futurorum in seipsis non gignitur proprie a tali objecto, sed iis positis datur necessitas, ut Divinus intellectus ea repræsentet; unde non datur proles stricte dicta.

QUÆSTIO IV.

Quomodo per scientiam Visionis cognoscat Deus futura libera absoluta?

I. Scientia visionis dicitur cognitio Divina terminata ad contingentia, sive præterita, sive præsentia, sive futura. De Fide autem est, Deum cognoscere infallibiliter futura tam libera soli Deo, ut est creatio Mundi, Antichristus &c., quam libera Creaturæ, quæ scilicet pendent a libero arbitrio creato, ut peccatum Antichristi. Psalm. 138. dicitur, *Intellexisti cogitationes meas a longe*; & Eccl. 23. *Antequam crearentur omnia, sunt cognita*. Hoc autem constat tum a posteriori ex Prophetiis; unde Tertullianus lib. 2. contra Marcion. c. 5. dixit: *Præscientia Dei tot habet testes, quot Prophetas fecit*: tum a priori, quia ea cognoscere, est perfectio simpliciter simplex, ac proinde debita Deo. Difficultas itaque est, quomodo infallibiliter ab æterno futura præsertim libera cognoscantur, & quomodo præscientia ista infallibilis cohæreat cum libertate nostrorum actuum? Circa primum multiplex est sententia. Thomistæ putant, futura a Deo infallibiliter ab æterno videri in præsentia reali, quam habuerunt ab æterno in *Nunc* æternitatis: Alii docent, ea videri in essentia Divina, sicut videntur possibilia: Alii in decretis Dei liberis: Alii in causis eorum proximis: Alii demum in seipsis; non secus ac futura libera conditionata.

II. Dico 1. Futura contingentia non videntur a Deo in præsentia reali, quam habuerint ab æterno in *Nunc* æternitatis. Ita communissime apud Amic. disp. 12. sect. 4. contra Thomistas non tamen contra D. Thom., ut ostendit Vasq. disp. 64. cap. 5. (esto Cajetanus dicat, post 15. annorum constans studium assecutum esse mentem Angelici id admittentis). Est etiam contra Granad., Ruiz, Molinam.

Conclusio constat ex dictis in 1. disp. q. ult. art. 2. ubi sic ratiocinati sumus; Futura ab æterno non extiterunt; ergo non habuerunt præsentiam realem, seu coexistentiam cum Deo ab æterno, sed tantum habuerunt præsentiam objectivam, & intentionalem; atque adeo cognoscuntur a Deo ab æterno, & non ob eorum præsentiam realem, quam habuerint ab æterno in *Nunc* æternitatis. Et ratio a priori est, quia Antichristus v. gr. non coexistit æternitati toti, & totaliter, ut nec immensitati; ergo antequam existat Antichristus, existit æternitas, & tunc æternitas non coexistit Antichristo; ergo si tunc cognoscitur Antichristus, non cognoscitur ob præsentiam realem, quam tunc habeat.

Confirm. Si quod est in tempore, fuit præsens realiter Deo ab æterno, sequeretur,

tur, quod productio Mundi fuisset ab æterno, quod est contra Fidem; Proverb. c. 8. dicitur: *Antequam quicquam faceret, ordinata sum*. Adde, quod si futura conditionata libera Deus cognoscit in seipsis, & non in præsentia reali ad æternitatem, poterit hoc idem dici de futuris absolutis.

III. Dico 2. Deus non videt futura contingentia in sua essentia, sicut videt possibilia. Ita communiter cum Scoto, Suar. contra Cajet. Durandum, Zumel apud Amic. Nec ea videt in suis Ideis, ut docuit Bonavent. in 1. dist. 25.

Prob. Divina essentia, aut Idea est indifferens ad coexistendum, vel non coexistendum cum futuro contingenti, v. g. cum Antichristo; ergo futura contingentia videri non possunt in essentia, aut Idea Divina secundum se considerata.

Dices 1. Deus nequit aliter determinari ad cognoscendum, quam a sua essentia, & a seipso; aliter indigeret alio a se distincto, ut possit habere suas perfectiones, scilicet intellectionem: ergo in sua essentia cognoscit futura contingentia.

Resp. Deum non posse determinari ad cognoscenda contingentia ab alio a se distincto per modum virtutis, sed posse ab alio determinari per modum conditionis, *sine qua non*; aliter quomodo cognosceret per scientiam mediam futura libera conditionata? Hoc autem non fert ullam dependentiam Dei ab alio a se distincto; quia hujusmodi conditio, quæ prærequiritur, non est quid physicum, sed logicum, scilicet ipsa futuritio sive absoluta, sive conditionata objecti, seu actus liberi. Ex infinita itaque Dei perfectione oritur, quod possit condere Creaturam liberam, & sic a futuritione actus liberi tamquam a conditione prærequisita determinari ad cognoscendum futura libera ab æterno.

Dices 2. Nequit Deus ab æterno cognoscere determinate actum liberum futurum, nisi ab æterno detur id, quod determinat ad hanc cognitionem; sed ab æterno nihil datur præter Divinam essentiam; ergo a Divina essentia dumtaxat Deus determinatur ad cognoscenda futura libera.

Resp. ab æterno dari non physice, sed logice hujusmodi determinativum, scilicet futuritionem sive absolutam, sive conditionatam actus liberi, quatenus ab æterno verum est, quod actus liber sit futurus potius, quam non futurus pro tali tempore, aut sub tali conditione.

Dices 3. Omnipotentia continet etiam existentiam omnium effectuum creatorum; ergo possunt in ea omnes effectus creati cognosci.

Resp. Omnipotentiam continere quidem existentiam actus liberi, sed non connecti cum illo; cum possit dari Omnipotentia absque existentia cujuscumque actus liberi creati; unde nequit in Omnipotentia determinate cognosci actus liber, ut exercite existens.

IV. Dico 3. Futura contingentia, quæ non sunt libera Creaturæ, sed Deo, videri possunt infallibiliter in Divinis decretis ab æterno. Ita enim communiter contra Mayron. apud Amic. putantem, decreta Dei posse mutari.

Prob. facile. Decretum Divinum de producendo v. gr. Antichristo est infallibiliter connexum cum futuritione Antichristi; ergo Deus attingendo comprehensive suum decretum, attingit infallibiliter futuritionem Antichristi; non secus ac comprehendendo Omnipotentiam connexam cum possibilibus attingit in illa infallibiliter ipsa possibilia.

V. Dico 4. Futura, quæ sunt libera Creaturis, ut peccatum Antichristi, nequit Deus infallibiliter cognoscere in eorum causis proximis. Ita DD. Societ. cum D. Th. q. 14. art. 13., & alibi apud eundem Amic. contra Prædeterminantes, & Condeterminantes.

Prob. non potest in medio indifferenti videri infallibiliter actus potius, quam non actus; ergo non possunt futura libera prævideri a Deo infallibiliter in eorum causis proximis, quæ supponuntur indifferentes ad actum, vel non actum. Unde D. Th. loc. cit. dicit: *Quicumque cognoscit futurum contingens in causa sua tantum, non habet de eo nisi conjecturalem cognitionem*.

Ex quo communiter docent contra Thomistas, Angelicum non agnovisse physicam prædeterminationem; Si enim daretur physica prædeterminatio ad actum liberum, Deus in tali prædeterminatione, utpote essentialiter connexa cum actu libero, ad quem prædeterminaret, infallibiliter ipsum actum liberum videret; atque adeo non haberet de illo meram conjecturalem cognitionem. Hinc Galtrucius in Institutione Physicæ universalis disp. 4. cap. 4. prob. 4. dicit: *Cum in publicis disputationibus Parisiis olim proponeret hujusmodi argumentum R. P. Joannes Bagotius Theologiæ Claromontanæ Parisiensis Professor, tunc Reverendissimus*

mus P. Turcus Generalis Ordinis non dubitavit idcirco palam asserere, alienam esse a D. Thomæ doctrinam de ejusmodi physicis prædeterminationibus. Idemque Bagotius apud Platelium n. 107. hæc habet: Anno 1664. in magno Conventu Patrum Dominicanorum propugnatæ sunt, præsente Reverendissimo Patre Turco, Theses Theologicæ; ad quarum oppugnationem invitatus, prædeterminationes physicas impugnavi hoc argumento, quod aperte repugnent principiis D. Thomæ de Divina contingentium præsentia, in ejus Schola receptissimis. Sub finem disputationis omnia argumenta more suo paucis reassumpsit, eruditissime urfit, ac magis explicuit Reverendissimus P. Turcus: Ubi ad meum ventum est, diserte asseruit, esse ipsissimam S. Thomæ doctrinam; & subjunxit, *Sancto Doctori immerito ascribi prædeterminationes physicas, ejus principiis evidenter contrarias.*

VI. Dico 5. Futura Creaturis libera prævideri possunt ab æterno infallibiliter a Deo in complexo scientiæ mediæ de futuritione actus conditionata (scilicet si daretur auxilium, A) & decreti de conferendo auxilio, A. Ita Lumbier n. 283. & Platelius n. 105. Immo etiam actus boni prævidentur in solo decreto prædefinitivo, ut notat Martinez controv. 3. disp. 1. non tamen actus mali in decreto permissivo.

Prob. posita hujusmodi scientia media, ac decreto explicato, infallibiliter habetur actus liber absque detrimento libertatis, ut dicemus in de Gratia, cum de prædefinitione consequente scientiam mediam; ergo Deus in complexo hujus scientiæ mediæ, & decreti potest infallibiliter ab æterno prævidere actum liberum Creaturarum tam bonum, quam malum, nec non liberam omissionem. Quod autem actus bonus liber prævideri etiam possit in decreto prædefinitivo, constat, quia hujusmodi decretum non solum vult auxilium indifferens, sed etiam ipsum actum bonum efficaciter; ergo essentialiter connectitur cum actu bono prædefinito, atque adeo in tali decreto infallibiliter prævidetur actus bonus; sicut prævideretur etiam in decreto prædeterminante, si hujusmodi decretum ratione inimpedibilitatis non everteret libertatem actus prædeterminati. Denique quod in decreto permissivo actus mali non possit hujusmodi actus prævideri, patet, quia decretum permissivum de se est indifferens, ut conjungatur, vel non conjungatur cum actu peccaminoso, eo quod illum non intendat; ergo in eo decreto solum, seorsim a scientia media prævia, actus malus prævideri non potest. Decretum quippe permissivum peccati de se solum fert collationem auxilii prævisi per scientiam mediam inefficacis, non impediendo actum malum, cum quo prævidetur ex culpa voluntatis conjungendum, eo quod Deus ex munere causæ primæ non teneatur illum impedire. Hujusmodi autem decretum quatenus collativum auxilii sufficientis (esto prævisi inefficacis) de se est indifferens, ut conjungatur tam cum actu bono, quam cum actu malo; ergo in hoc decreto qua tali, quod est permissivum actus mali, non potest potius actus malus, quam bonus prævideri.

VII. Dico ultimo: Deus per scientiam visionis videt infallibiliter futura libera absoluta in seipsis; adeo ut ratio, a qua tanquam a conditione determinetur Divinus intellectus ad hæc futura libera infallibiliter cognoscenda, sit actualis eorum existentia pro futura temporis differentia. Ita communiter DD. Societ. contra Thomistas apud Martinez controv. 7. disp. 6. Ita etiam D. Th. q. 14. art. 13., ubi habet: *Deus cognoscit futura contingentia, non solum prout sunt in suis causis, sed etiam prout unumquodque eorum est in seipso.* Unde fit, quod si per impossibile futura essent futura citra ullum Dei decretum, adhuc ea possent immediate a Deo cognosci: Et si Deus poneret sua decreta in tempore, adhuc ab æterno præcognosceret futura.

Prob. conclusio 1. a pari: Deus futura libera conditionata videt per scientiam mediam in seipsis; cum non possit ea aliter cognoscere, ut infra ostendemus; ergo etiam futura libera absoluta videt per scientiam visionis in se ipsis.

Secundo a priori, quia Deum cognoscere futura in seipsis, non tamquam in objecto formali, seu ratione, ac virtute cognoscendi, sed tamquam in objectis ultimo determinantibus per modum conditionis, nullam dicit imperfectionem; ergo hæc cognitio non est Deo deneganda. Antecedens probatur, quia hujusmodi cognitio nullatenus pendet a tali objecto, nec requirit ejus physicam existentiam ab æterno, sed solum logicam, quæ solum importat illam physicam existentiam, quam habebit pro sua temporis differentia ex exercitio libertatis creatæ dependentis modo consentaneo a Deo; ergo hujusmodi cognitio nullam præsefert imperfectionem.

Con-

Confirm. Divina intellectio ratione suæ summæ perfectionis est ab intrinseco determinata independenter a quavis alia virtute extrinseca ad certo, & infallibiliter cognoscendum omnem veritatem, prout est cognoscibilis sine imperfectione; sed futura libera eo ipso ac habitura sunt ex libera determinatione Creaturæ actualem existentiam pro futura temporis differentia, habent ab æterno determinatam veritatem, adeo ut possint citra imperfectionem a Deo cognosci in se ipsis; ergo Divina intellectio necessario repræsentat infallibiliter futura libera in se ipsis. Et ratio radicalis est, quia pro quolibet instanti debet esse verum, quod res aut determinate sit, aut determinate non sit; cum non detur medium inter ista contradictoria; ergo Deus ab æterno infallibiliter videt futura, prout determinate erunt pro sua temporis differentia.

VIII. Objic. 1. Si Deus ab æterno cognosceret determinate futura libera in se ipsis, cognitio Divina esset falsa; ergo nequit sic ea cognoscere. Prob. antec. cognitio est falsa, si repræsentet determinate objectum, quod est indifferens; sed futurum liberum est indifferens ad esse, vel non esse; ergo si repræsentetur a Deo determinate ab æterno, cognitio Divina esset falsa.

Confirm. Futurum liberum vel consideratur in priori ad decretum liberum Dei, vel in posteriori; si in priori, est omnino indifferens ad esse, vel non esse; unde nequit cognosci determinate; si in posteriori; ergo cognoscitur determinate in decreto, non in se ipso.

Resp. nego antec. Ad probationem; Aliud est objectum esse contingens, seu indifferens extrinsece, ut ponatur, vel non ponatur a suâ causa; aliud vero esse indifferens intrinsece, hoc est neque existens determinate, neque determinate non existens; potest enim aliquid esse contingens, & tamen determinate nunc existere, sicut Petrus determinate sedet, licet contingenter; Hoc idem nos dicimus de actu libero pro instanti futuro; unde peccatum Antichristi existet determinate, licet contingenter, cum non possit dari medium inter determinate existere, & determinate non existere pro quolibet instanti; quare cognitio Dei non erit falsa per hoc, quod repræsentet determinate objectum, quod est indifferens extrinsece, seu contingens.

Ad confirm. dico, Futurum liberum non considerari determinate existens in priori ad decretum collativum concursus indifferentis; sicut nec in priori ad voluntatem creatam, cum non possit considerari existentia effectus determinati in priori ad causas suas, quare consideratur in posteriori ad decretum, sed nequit in eo decreto utpote indifferenti cognosci infallibiliter peccatum Antichristi v. gr., ut ostendimus in quinta conclusione; quare solum infallibiliter cognosci potest in se ipso.

IX. Objic. 2. Non sunt contradictoriæ istæ duæ propositiones: Objectum determinate erit, & objectum determinate non erit; sicut non sunt contradictoriæ istæ: Creatura necessario existit, & Creatura necessario non existit; cum sint ambæ falsæ: sed sunt contradictoriæ istæ; objectum determinate erit, & objectum non erit determinate; ergo per hoc, quod non detur medium inter contradictoria, non sequitur, quod Deus debeat ab æterno videre aut determinate futuritionem actus liberi, aut determinate non futuritionem in seipso: sed solum sequitur, quod non videat determinate illum in seipso.

Confirm. quia Philosophus 1. Perihermen. cap. ult. negat, in propositionibus contradictoriis de futuris contingentibus alteram partem esse determinate veram: Et ratio est, quia omnis determinatio veritatis fundari debet in aliqua entitate (cum veritas sit passio entis, & ex eo, quod res est, vel non est, propositio dicatur vera, aut falsa) sed futurum contingens antequam existat nullam habet entitatem, neque in se, ut patet, neque in causa, utpote indifferenti ad dandum, vel non dandum esse; ergo futurum contingens non habet ab æterno determinatam veritatem; unde nequit a Deo determinate cognosci in seipso.

Resp. quod sicut in instanti præsenti non datur medium inter has duas propositiones: Petrus determinate sedet, & Petrus determinate non sedet, cum non possit dari a parte rei præcisio ab utraque hac veritate determinata: non secus ac si essent propositiones formaliter contradictoriæ, ut sunt istæ: Petrus sedet determinate, & Petrus non sedet determinate: ita prorsus dicas pro instanti futuro. Immo ex determinatione, quam habet objectum de præsenti, fit, ut propositio antecedenter enuncians idem objectum tamquam futurum, aut propositio consequenter enuncians illud tamquam præteritum, sit determinate vera, aut determinate falsa. In forma dist. antec. illæ duæ propositiones non sunt contra-

tradictoriæ formaliter, concedo; æquivalenter, nego antecedens, & consequentiam. Et ratio a priori est, quia existere, & non existere sunt formaliter contradictoria; sed determinate esse, habetur per existentiam, determinate non esse habetur per non existentiam; ergo determinate esse, & determinate non esse sunt æquivalenter duo contradictoria. Quare sicut per adversarios Deus necessario objecta præsentia videt determinate; ita objecta futura.

Instabis, futurum liberum in priori ad ejus existentiam, necnon in priori signo ad suas causas (nempe in priori ad existentiam voluntatis, & decreti oblativi concursus indifferentis) neque intelligitur fore determinate, neque determinate non fore; cum repugnet intelligere existentiam, vel non existentiam rei pro eo signo, quo præscinditur ab existentia, vel negatione existentiæ causæ ad illius existentiam prærequisitæ; ergo pariter futurum liberum, antequam determinate existat, vel determinate non existat, non poterit a Deo prævideri in seipso vel determinate futurum, vel determinate non futurum.

Resp. concesso antecedente, nego consequentiam. Disparitas est, quia quando futurum consideratur in priori signo ad sui existentiam, aut in priori ad existentiam suæ causæ, pro eo signo rationis, quo præscinditur tam ab ejus existentia, quam a negatione existentiæ, repugnat quod simul ejus determinata existentia, aut non existentia intelligatur, ut est perspicuum. At quamvis id a nostro intellectu sic præscindente non intelligatur, nihilominus ex parte objecti pro quovis instanti res vel existit determinate, vel determinate non existit: Sicuti quamvis in priori ad lucem a Sole causatam neque intelligatur lux, neque carentia lucis; ex parte tamen objecti pro toto illo instanti, quo est Sol, est etiam lux; ergo bene poterit intellectus Divinus ex infinita sua perspicacitate ab æterno quodcunque objectum cognoscere prout erit, videlicet vel attingendo ejus existentiam determinatam, si determinate erit, vel negationem existentiæ determinatam, si determinate non erit.

Ad confirm. dupliciter considerari potest futurum contingens; Primo nulla facta suppositione futuritionis, sed præscindendo ab ejus futuritione, vel non futuritione, & considerando illud tantum in suis causis indifferentibus; & sic propositio de futuro contingenti neque consideratur ut vera, neque ut falsa, & juxta hunc sensum procedit doctrina Aristotelis, ut notat Amicus; quia tamen hujusmodi præcisio, quæ potest haberi per intellectum, nequit dari a parte rei, ideo propositio de futuro contingente secundum se considerata semper est determinate vera, vel determinate falsa. Secundo considerari potest futurum ex suppositione futuritionis, aut non futuritionis, & in hoc sensu proprio de tali futuro habet determinatam veritatem, vel falsitatem; nam ex suppositione futuritionis jam futurum habet entitatem pro illa temporis differentia, & sic propositio de tali futuro habet determinatam veritatem: sicut enim futurum pro instanti, A, crastino verificabit cras propositionem de præsenti, Nunc existit; ita Nunc verificat propositionem de futuro, Cras existet: per illud enim idem, per quod verificatur in instanti, B, propositio de præsenti, Res existit, verificatur etiam in instanti A propositio de futuro, Res existet, & verificatur etiam in instanti C propositio de præterito, Res extitit.

Ubi recolendum est ex logicis, futuritionem, quam habet futurum ratione decreti de illo ponendo, esse futuritionem causalem; existentiam vero ipsius futuri, quæ est objectum decreti, esse futuritionem formalem. Hanc autem non posse competere futuro, nisi in posteriori ad futuritionem causalem, patet: quia omnis effectus est in posteriori ad suam causam.

X. Objic. 3. incohærenter dicitur, quod Deus futura libera absoluta non videat in præsentia reali æternitatis, & simul quod ea videat intuitive in se ipsis; ergo alterutra conclusio est falsa. Prob. antec. Nisi Deus videret futura in præsentia reali æternitatis, non posset ea cognoscere intuitive; cum cognitio intuitiva feratur in existentiam, non in futuritionem rei; ergo non posset ea Deus videre in seipsis. Quare dicendum futura videri in præsentia reali æternitatis, ut habet Angelicus 1. p. q. 86. art. 4. dicens: *In se ipsis quidem futura cognosci non possunt, nisi a Deo, cui etiam sunt præsentia, dum in cursu rerum sunt futura, in quantum ejus intuitus simul fertur supra totum temporis cursum.*

Resp. nego antecedens. Ad probationem; Deus ab æterno cognoscit intuitive futura, licet ea non sint realiter præsentia ab æterno, quia ad rationem cognitionis intuitivæ solum requiritur, quod existen-

stentia rei exercita pro tempore determinato determinet cognitionem ad illam attingendam pro tali temporis differentia, unde existentia rei sit objectum terminativum simul, & determinativum, quod totum haberetur in casu nostro. Per hoc autem quod futurum habeat existentiam physicam pro sua differentia temporis, dicitur ab æterno habere existentiam logicam, seu ab æterno esse determinativum sufficiens ad hoc, ut cognitio Divina illud intuitive repræsentet prout erit. Ad authoritatem Angelici dico, ibi Angelicum loqui de præsentia intentionali, quam habent futura ab æterno in mente Divina, quatenus ab æterno Deus simul omnia cognoscit, non vero de præsentia eorum reali.

XI. Objic. ult. Si Deus ab æterno prævideret futura libera, v. gr. peccatum Antichristi, sequeretur, quod hujusmodi prænotio utpote infallibilis everteret libertatem actus; ergo nequit Deus futura libera prævidere. Probatur antecedens. Si actus esset liber, posset non poni; sed, si non poneretur, scientia Dei falsificaretur; ergo si posset non poni, posset præscientia Dei falsificari; hoc autem repugnat; ergo posita præscientia infallibili everteretur libertas actus.

Confirm. 1. quia omne præscitum a Deo est necessarium, supposita infallibilitate Divinæ præscientiæ: sed peccatum Antichristi esset præscitum: ergo necessarium.

Confirm. 2. Quamvis Deus prævideat futurum ex suppositione, quod sit futurum; nihilominus, si voluntas creata esset libera, haberet potestatem antecedentem efficiendi, ne illud sit futurum: ergo haberet potestatem antecedentem efficiendi, quod cognitio Divina careat suo verificativo, unde falsificetur.

Confirm. ult. quia non datur potentia ad præteritum; ergo nequit voluntas creata nunc efficere, ne præfuerit ab æterno cognitio Divina terminata ad actum liberum creatum; ergo actus liber non esset liber, si infallibiliter prænosceretur ab æterno.

Resp. de Fide esse, quod prænotio infallibilis futurorum liberorum non evertat eorum libertatem: Ecclesiastici 15. dicitur: *Deus illum reliquit in manu consilii sui*; & Psal. 138. *Intellexisti cogitationes meas a longe*; ergo libertas, & prænotio cohærent; Et ratio est, quia sicuti si ego videam Petrum sedentem, visio ista, licet evidenter vera, non evertit libertatem sessionis, eo quod consequatur ad sessionem liberam, non antecedat; ita Divina prænotio peccati Antichristi, licet infallibilis, nec evertit libertatem peccati, quia ad illud natura consequitur cognitio Divina; licet tempore præcedat ratione indivisibilitatis actus Divini æterni. Universim autem necessitas consequens non violat libertatem, ut advertit D. Anselmus duplicem distinguens necessitatem, scilicet antecedentem, & consequentem; necessitas antecedens est illa, quæ facit rem esse; necessitas vero consequens est, quam facit ipsa res; sicut ex suppositione, quod Petrus sedeat, habet necessitatem consequentem ad non ambulandum: hinc necessitas antecedens destruit indifferentiam comprincipiorum, & facit rem esse necessariam; sicut compedes destruunt indifferentiam ad sedendum, & ambulandum, & faciunt sessionem esse necessariam; & in sententia Societatis prædeterminatio physica cum sit inimpedibilis, trahit actum necessarium, non secus ac visio Dei facit amorem Dei esse necessarium, quia destruit indifferentiam comprincipiorum. Contra vero necessitas consequens hanc indifferentiam non destruit, sed supponit; sicut sessio libera, ad quam consequitur necessitas ad non ambulandum, supponit indifferentiam ad sessionem, & ambulationem; & in hoc sensu ad peccatum liberum Antichristi futurum necessario consequitur præscientia infallibilis Dei ab æterno; non secus ac ad sessionem liberam Petri necessario aliquando consequitur mea visio evidenter vera de tali sessione. Unde fit, ut sicut Petrus non potest non sedere in sensu composito meæ visionis impotentia solum consequente, non antecedente, ita non possit Antichristus non peccare in sensu composito prævisionis Divinæ ab æterno.

In forma nego antecedens: ad probationem distinguo consequens: si posset peccatum Antichristi non poni in sensu composito præscientiæ, posset hæc falsificari, concedo; si posset non poni in sensu diviso a præscientia, nego primam, & ultimam consequentiam.

Ad 1. confirm. distinguo cum Angelico majorem: Omne præscitum a Deo est necessarium necessitate dicti, seu necessitate consequente, concedo; necessitate rei, seu antecedente, nego majorem, & consequentiam. Peccatum v. gr. Antichristi prævisum a Deo dicitur a D. Thom. esse necessarium necessitate dicti, quatenus est necessario verum hoc dictum, seu hæc propositio, quod

res

res sit prout cognoscitur a Deo; at non est necessarium necessitate rei, quia non ponitur a causa determinata ad illud, sed a voluntate indifferente ad peccandum, vel non peccandum.

Ad 2. dist. 1. conseq. Haberet voluntas creata potestatem antecedentem efficiendi, ne detur verificativum cognitionis Divinæ, in sensu composito talis cognitionis, nego; in sensu diviso; quatenus, si non poneretur hoc verificativum, impediretur ea cognitio Divina, concedo 1. & nego 2. conseq.

Ad ultim. distin. antec. Non datur potentia ad præteritum, quando præteritum aliquo modo tanquam a conditione prærequisita pendet a futuro; sicut præscientia Dei de peccato Antichristi pendet ab illo tanquam a prærequisito, nego antecedens; quando nullatenus pendet ab ipso futuro, omitto antecedens, & nego consequentiam. Id, quod fuit, ex suppositione, quod fuerit, non potest non fuisse, sed præscientia de peccato Antichristi poterat ab Antichristo impediri, ne fuisset ab æterno, posito quod possit non peccare: Sicut D. Petrus potens non negare Christum Dominum, poterat impedire, ne præfuisset revelatio facta a Salvatore de ejus trina negatione; aliter non libere peccasset.

QUÆSTIO V.

Utrum Scientia Visionis, an Scientia simplicis intelligentiæ sit Causa Rerum?

I. CErtum est apud Theologos, causam rerum omnium esse Divinam scientiam; dicitur enim Psalm. 113. *Omnia in Sapientia fecisti*. Proverb. 3. *Dominus Sapientia fundavit Terram*. D. Dionys. *Scientia Divina omnium est Artifex*. Et ratio ex D. Thom. est, quia scientia Dei se habet ad Creaturas, sicut scientia Artificis ad opus artis; sed scientia Artificis est causa, & principium, quo Artifex operatur dirigendo potentias executivas; ergo. Hinc licet verum sit, quod Omnipotentia ratione nostra distinguatur ab intellectu Divino, non secus ac intellectus a voluntate; nihilominus causa rerum non dicitur esse Omnipotentia, sed intellectus, juxta illud Psalm. 135. *Qui fecit Cælos in intellectu*; sicut in Artifice causa artefactorum dicitur esse ars, seu cognitio directiva, non potentia executiva; & ratio est, quia opus magis tribuitur mandanti, ac dirigenti, quam exequenti; sicut in moralibus Homicidium magis tribuitur mandanti, quam exequenti; victoria magis Duci dirigenti, quam militibus: Quicquid sit, an scientia Dei sit causa rerum concurrendo efficienter, an vero ut ostendens objectum, quod Deus per voluntatem vult facere, & per Omnipotentiam facit? quod non pertinet ad quæstionem præsentem.

II. Difficultas solum est, Num causa rerum sit scientia simplicis intelligentiæ, an vero scientia visionis. Thomistæ communiter cum Cajetan., Capreolo, Soncin., Salmaticens., Lumbier docent, causam rerum esse scientiam visionis. DD. Societatis communissime cum Suar., Vasqu., Martin., Arriag. disp. 18. esse scientiam simplicis intelligentiæ; quod probant tum ex Angelico hic quæst. 14. art. 8. ubi comparat Dei scientiam scientiæ Artificis; hæc autem non dirigit, quatenus videt opus jam factum, sed quatenus videt factibile; ergo scientia Dei non dirigit, nec causat creaturas, quatenus videt illas jam positas, sed quatenus videt eas posse poni: Tum ex Patribus passim docentibus cum Hieronym., Augustino, Chrysostomo, præscientiam futurorum esse posteriorem ad futurorum existentiam; atque adeo non posse scientiam visionis esse causam futurorum. Justinus Martyr qu. 58. hæc habet: *Non est causa ejus, quod futurum est, prænotio, sed quod futurum est causa est prænotionis*.

III. Ut autem doctrina Thomistarum a nobis impugnanda percipiatur, sciendum, Thomistas præter scientiam simplicis intelligentiæ, quæ est causa rerum remota, & præter actum Divinæ voluntatis, quo Deus efficaciter vult ponere aliquod ex iis objectis per scientiam simplicis intelligentiæ propositis, admittere in intellectu Divino alium actum, qui dicitur imperium, & scientia practica; hic enim actus supponit electionem liberam voluntatis, & imperat Omnipotentiæ dicendo, Fac hoc. Hanc scientiam Recentiores Thomistæ dicunt, esse causam proximam rerum, & quia est contingens, ideo est scientia visionis, unde scientia visionis dicitur causa rerum. Quomodo autem hujusmodi imperium dici possit scientia visionis, si præcedit, non consequitur rem contingentem, explicat Lumbier n. 223. dicendo, solam scientiam visionis speculativam esse de rebus factis, & consequi ad res contingentes, scientiam vero Visionis practicam esse de rebus faciendis, & antecedere res contingentes; illas enim

enim intuetur, ut existentes pro posteriori ad talem scientiam, quæ est earum factiva, & applicativa Omnipotentiæ ad executionem; Sicut cognitio, qua Verbum procedit a Patre, intuetur ut existentem Spiritum Sanctum, qui est in posteriori originis tum ad ipsam cognitionem, tum ad Verbum per ipsam productum: Quamvis enim in illo priori intueatur Spiritum Sanctum ut existentem, non intuetur tamen Spiritum Sanctum ut existentem pro priori ad productionem Verbi. His explicatis sit

IV. Unica conclusio. Sola scientia simplicis intelligentiæ est causa rerum, nullatenus vero scientia visionis. Ita communiter DD. Societatis cum D. Thom. contra Thomistas.

Prob. posita scientia simplicis intelligentiæ repræsentantis omnia factibilia tamquam virtute, & ratione causandi, ac dirigente ad operandum, & posito actu Divinæ voluntatis applicante hanc virtutem, quod scilicet velit hoc potius, quam illud factibile ponere, & circumscripta omni alia scientia visionis, intelligitur Deus proxime potens causare Creaturas; & posito actuali influxu Omnipotentiæ, intelligitur Deus actu causans Creaturas; ergo causa rerum nullatenus est scientia visionis. Antecedens probatur, & quidem quod non requiratur ut causa rerum scientia visionis speculativa, concedunt ipsi Thomistæ, & est manifestum, quia hujusmodi scientia consequitur ad res jam factas; ergo nequit esse illarum causa; aliter simul esset in posteriori, & in priori, quod repugnat. Quod vero neque prærequiratur ut causa rerum scientia visionis practica, nempe illud imperium, seu actus intellectus dictans, Fac hoc, probatur: tum quia hujusmodi imperium est omnino superfluum; cum scientia simplicis intelligentiæ, & Omnipotentia sufficienter applicentur ad agendum (illa ut dirigens, hæc ut exequens) per actum Divinæ voluntatis, quo Deus vult potius hoc factibile ponere, quam aliud; tum etiam quia esto hujusmodi imperium prærequireretur ad applicandam scientiam simplicis intelligentiæ, & Omnipotentiam ad agendum, nullatenus deberet dici causa rerum; quia applicativum causæ non est causa; aliter approximatio ignis posset dici causa combustionis.

Confirm. Scientia practica est scientia approbationis, quæ solum importat scientiam simplicis intelligentiæ repræsentantem producibilia cum actu voluntatis, quo vult hoc possibile producere, quin sit necessarium imperium superadditum; ergo sola scientia simplicis intelligentiæ est causa rerum. Antecedens probatur paritate adducta ab Angelico Artificis, qui ut causet opus artificiatum, solum cognoscere debet, quonam pacto fieri possit, debetque velle applicare potentias executrices ad opus, quin requiratur ullus actus intellectus imperans. Et dato, quod aliquando in Creatura requiratur hoc imperium ad superandam aliquam difficultatem in exercitio operis, non propterea requiritur in Deo, qui nullam patitur difficultatem in operando. Præterea sicut in Creatura non requiritur imperium ut causa operis, sed ut applicativum causæ, (scilicet Ideæ dirigentis, & potentiarum exequentium) ita si daretur in Deo imperium, neque requireretur ut causa rerum, sed solum ut applicativum Omnipotentiæ ad Creaturas producendas; ergo a primo ad ultimum sola scientia simplicis intelligentiæ est causa rerum.

V. Objic. 1. Scientia simplicis intelligentiæ est indifferens ad producendum Mundum, vel non producendum; ergo indiget prævio determinativo; hoc autem non est nisi scientia visionis, seu actus intellectus, qui dicitur imperium, dictans, Mundum esse faciendum; ergo causa rerum non est scientia simplicis intelligentiæ, sed scientia visionis. Probatur minor, quia scientia, qua Deus operatur ad extra, est scientia, quæ terminatur ad rem ut aliquando existentem, non vero ut possibilem; atqui nisi detur imperium, non datur hujusmodi scientia; cum scientia simplicis intelligentiæ solum terminetur ad possibilia; ergo sine imperio non datur scientia, quæ sit causa rerum.

Confirm. ex August. lib. 15. de Trinit. c. 13. ubi ait: *Quia scivit Deus, Creaturas creavit, non quia creavit, scivit*. Et ex Gregorio 20. moral. cap. 24. *Quæcumque sunt, non ideo ab æternitate videntur, quia sunt, sed ideo sunt, quia videntur*.

Resp. nego min. Sufficienter enim determinatur scientia simplicis intelligentiæ, & Omnipotentia ad agendum ab actu Divinæ voluntatis. Ad probationem distinguo majorem, scientia operativa est scientia, quæ terminatur ad rem, ut aliquando existentem, causando talem existentiam, concedo; præsupponendo hujusmodi existentiam, ut objectum, nego majorem, & consequentiam.

Ad

Ad confirm. Patres etiam scientiam simplicis intelligentiæ vocant scientiam visionis, ut advertit D. Thom. qu. 2. de Veritate art. 9. quia scientia simplicis intelligentiæ ratione suæ certitudinis, & claritatis æquivalet visioni. Cæterum sicut verum est, Deum creasse Creaturas, quia eas scivit scientia simplicis intelligentiæ, & non e contra; ita verum est, Deum Creaturas existentes non vidisse ab æterno scientia simplicis intelligentiæ, quia sunt; sed ideo sunt, quia Deus vidit, eas scientia simplicis intelligentiæ esse possibiles; nisi enim prævidenrentur possibiles, non existerent.

VI. Objic. 2. Scientia, qua Deus operatur ad extra, terminatur ad rem ut aliquando existentem; sed scientia terminata ad Creaturas ut existentes est scientia visionis; ergo scientia visionis est causa rerum.

Resp. distinguo majorem: Scientia, qua Deus operatur ad extra, terminatur ad rem ut aliquando existentem, tanquam causa ad effectum ab illa directive causatum, concedo; tanquam cognitio ad objectum ab ipsa repræsentatum sub ratione existentis, nego majorem; & distinguo minorem: Scientia terminata ad Creaturas ut existentes est scientia visionis, si terminetur ad illas hoc secundo modo, concedo; si ad illas terminetur illo priori modo, nego minorem, & consequentiam. Sic scientia Artificis terminatur ad existentiam artefacti, etiam quatenus est ejus causa dirigendo Artificem ad opus; sub qua ratione talis scientia non est intuitiva, sed abstractiva.

VII. Objic. 3. Decretum liberum est causa rerum; sed scientia visionis identificatur cum decreto libero; non secus ac scientia simplicis intelligentiæ identificatur cum actu voluntatis Divino necessario; ergo scientia visionis est causa rerum.

Confirm. Scientia, quæ est causa rerum, debet esse libera; sed sola scientia visionis est libera; ergo sola scientia visionis est causa rerum. Probatur major, quia scientia causativa rerum debet esse indifferens ad causandum, vel non causandum; ergo debet esse libera.

Resp. in sententia Societatis contra Thomistas scientiam visionis de actibus liberis nostris non posse identificari cum decreto collativo auxilii indifferentis; cum non possit in causa indifferenti videri effectus determinatus. Quare hujusmodi scientia visionis vel constituitur per quamdam virtualitatem in intellectu Divino consequentem ad nostros actus liberos, vel constituitur per intellectum Divinum, & inadæquate etiam per ipsos actus liberos tamquam per connotatum extrinsecum, juxta varias sententias explicandas, cum de constitutivo decretorum liberorum Dei: Quicquid sit, an scientia visionis de consensu A, possit etiam constitui per complexum scientiæ mediæ de tali consensu sub auxilio indifferenti, & Decreti de conferendo tali auxilio, aut etiam constitui possit adæquate per ipsum decretum prædefinitivum consensus, cohærenter ad ea, quæ diximus in conclusione quinta quæstionis antecedentis. Illud negari nequit, quod Deus habeat scientiam visionis de suis decretis liberis, & quod in suis decretis videat Creaturas, quæ ab iis causantur, tamquam in medio essentialiter cum Creaturis connexo; v. gr. in decreto libero de creando Antichristum videt tamquam in medio ipsum Antichristum futurum. Ex quo tamen non fit, quod sicut decretum liberum est causa effectus contingentis pendentis a solo Deo, puta Antichristi, ita scientia visionis de hoc effectu sit etiam illius causa. Et ratio est, quia scientia, quæ causat res contingentes, debet illas præcedere, non consequi; sola autem scientia simplicis intelligentiæ antecedit decreta libera causantia res contingentes, atque adeo res ipsas contingentes antecedit: Scientia vero visionis de decretis, & de rebus, quæ ab iis causantur, consequitur hæc objecta, non antecedit; ergo nullatenus potest scientia visionis esse causa rerum.

Ad confirm. distinguo majorem; Scientia, quæ est causa rerum, debet esse libera in essendo, seu debet esse contingens, nego majorem; debet esse libera in causando, hoc est indifferens, ut causet potius, vel non causet, concedo majorem, & distinguo pariter minorem, sola scientia visionis est libera in essendo, concedo, in causando, nego minorem, & consequentiam.

Hinc sequitur 1. Causam conservationis rerum non esse scientiam visionis; cum Deus non dirigatur ad conservandas res pro instanti A per visionem, qua ipsas videt existere in instanti A; sed per scientiam simplicis intelligentiæ, qua videt, quomodo possint conservari, & existere in instanti A.

Sequitur 2. Deum pro instanti reali A, quo aliquid causat, illud repræsentare dupliciter, videlicet in priori signo rationis ut potens existere, atque adeo per scientiam simplicis intelligentiæ, qua Divina

voluntas dirigitur ad ejus effectionem; in posteriori vero signo rationis repræsentat illud ut existens tum in fieri, tum in facto esse per scientiam visionis contemplantis existentiam objecti.

QUÆSTIO VI.

De Scientia Media.

I. Diximus, scientiam mediam esse scientiam Dei certam, & infallibilem de Futuris liberis conditionatis, v. gr. de eo, quod facturus esset Petrus, si vocaretur; hæc autem scientia ideo vocatur media, quia participat de scientia simplicis intelligentiæ, quatenus antecedit omne decretum liberum; & de scientia visionis, quatenus est de objecto contingenti. Rursus participat de scientia necessaria, quia necessario Deus videt quid esset facturus Petrus, si vocaretur; & participat de scientia visionis contingente, quia contingens est, quod videat consensum potius Petri conditionatum, quam dissensum.

Notandum tamen 1. quod sicut Futura conditionata, quæ secundum se essentialem habent connexionem cum conditione prævia, spectant ad scientiam simplicis intelligentiæ; ut ista conditionalis, Si Sol est, dies est; si est Homo, est Animal rationale: ita Futura conditionata, quæ habent necessariam connexionem cum conditione, non secundum se, sed ex libero Dei decreto decernente ea inter se conjungi, spectant ad scientiam visionis, ut est illa conditionalis 4. Reg. 13. *Si percussisses quinquies, aut sexies, sive septies* (idest iaculo Terram) *percussisses Syriam usque ad consumptionem*. Ratio est, quia sicut pertinet ad scientiam visionis decretum liberum Dei decernens conjunctionem hujus futuri conditionati cum tali hypothesi; ita ad eandem scientiam pertinet tamquam objectum indirectum ipsum futurum conditionatum. Quare ad scientiam mediam solum spectant futura conditionata, in quibus conditio tum ratione sui, seu ex parte ipsius rei, tum ex parte Dei est indifferens ad utramque partem contradictionis.

Hæc tamen conditio alia dicitur esse conducens, alia disparata: Dicitur esse conducens, quæ vel est causa, vel conditio connaturaliter requisita ad effectum liberum, v. gr. Si peteres eleemosynam a divite, ea tibi daretur. Dicitur vero disparata, quæ nullam habet connexionem cum futuro conditionato, v. gr. Si Turca dormiret, tu orares. De utraque hac veritate conditionata agendum in præsenti, inquirendo, An Deus ea cognoscat independenter a quolibet decreto actu existente absoluto ex parte actus, conditionato ex parte objecti? sed præsertim agendum de veritate conditionata sub conditione conducente.

II. Notandum 2. hoc vocabulum scientiæ mediæ esse in Scholis invectum a Patre Petro Fonseca nostræ Societatis ann. 1566. deinde typis mandatum ab ejus discipulo P. Molina ann. 1589. in sua Concordia; non quia hujusmodi scientia a Patribus, aut a Theologis antiquis negaretur; sed quia olim nomine scientiæ visionis explicabatur notitia infallibilis Dei de quibuscumque objectis contingentibus etiam conditionate futuris. Quia tamen ex tempore præsertim Molinæ suborta fuit quæstio, quomodo contingentia conditionate futura cognoscerentur a Deo, ideo hoc novo nomine scientiæ mediæ cognitio isthæc Divina significari cœpit ad distinctionem cognitionis reliquorum contingentium. Ubi e contra nomen Prædeterminationis ita cœpit a Bannez eodem ferme tempore usurpari, ut nec hujusmodi nomen, nec ejus significatum a Patribus, & Theologis antiquis agnitum unquam fuerit, ut passim DD. Societatis ostendunt.

Denique sciendum, ab anno 1602. usque ad 1607. disputationes 47. habitas fuisse (videlicet 37. coram Clemente VIII., & 10. coram Paulo V.) inter Patres Societatis, & Patres Dominicanos, qui scientiam mediam, aliasque Molinæ propositiones impugnabant; ac demum Pontificem decrevisse, quod utriusque Familiæ sententiæ possent tuto, ac impune defendi, dummodo neutra pars alteram carpat censuris, vel injuriis lacessat. His præjactis, quæremus primo, An vere detur in Deo cognitio certa, & infallibilis contingentium conditionate futurorum? Secundo, Utrum Deus ea cognoscat in aliquo decreto absoluto ex parte actus, & conditionato ex parte objecti, ut volunt Prædeterminantes, an vero in seipsis? in quo consistit cardo præsentis quæstionis. In sequenti vero inquiremus, An detur etiam in Deo scientia media reflexa, seu scientia suorum decretorum conditionate futurorum? v. gr. An si Adam non peccasset, Deus decrevisset Incarnationem?

ARTICULUS I.

An Deus videat contingentia conditionate futura?

III. DIcendum cum communissima, Deum de facto habere scientiam certam, & infallibilem contingentium conditionate futurorum. Conclusionem hanc Amicus disp. 12. dicit esse de fide, cum de ea constet ex scripturis mox laudandis. Plerique Thomistæ docent, negari non posse sine injuria divinitatis. Salmaticenses tamen, & Gonzalez apud Platelium n. 118. putant, conclusionem non esse certam, quia Cabrera, Ledes., & alii antiquiores Thomistæ docuerunt, Deum probabilem tantum habere notitiam de his Futuris.

Prob. 1. quia sæpe Deus hujusmodi Futura revelavit in Scripturis; ergo cum Divina revelatio sit infallibilis, est pariter infallibilis eorum cognitio. Antecedens probatur: nam 1. Reg. 23. cum David consuleret Dominum, & interrogaret, an si maneret Ceilæ, Saul descensurus esset ad eum capiendum? & an Ceilitæ tradituri essent ipsum in manu Saulis? respondit Dominus: *Descendet; Tradent*. 3. Reg. 11. dixit Deus Salomoni, ac Israelitis: *Ne ingrediamini ad eas* (videlicet ad mulieres alienigenas) *certissime enim avertent corda vestra, ut sequamini Deos earum*. Sap. 4. dicitur: *Raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus*. Matth. 11. & Lucæ 10. dixit Christus Dominus: *Væ tibi Corozaim, væ tibi Bethsaida, quia si in Tyro, & Sidone factæ fuissent virtutes, quæ factæ sunt in vobis, olim in cinere, & cilicio pænitentiam egissent:* Et quamvis in Græco dicatur: *Forte pænitentiam egissent*, Augustinus tamen tract. 27. in Joann: advertit: *Ille, qui omnia scit, quando dicit, Forsitan, non dubitat, sed increpat:* Sic Joannis 8. *Si me sciretis, & Patrem meum forsitan sciretis*.

Confirm. ex Patribus suspicientibus altissima Dei consilia, qui cum præviderit tot Angelos, & Homines perituros, adhuc eos condere voluerit. August. lib. de dono Persever. ait: *Poterat illos Deus, præsciens esse lapsuros, antequam id fieret, auferre de hac vita*. Et in Enchiridio c. 9. refutans Semipelagianos dicentes, perduci ad baptismum parvulos prævisos eo bene usuros, si viverent, non perduci vero prævisos male usuros, convincit id esse falsum, quia alioquin etiam Tyrii salvandi fuissent, quos Deus prævidit credituros, si eis, ut Judæis, prædicatum fuisset Euangelium.

Prob. 2. ratione, quia cognoscere certo, & infallibiliter etiam futura libera conditionata est perfectio simpliciter simplex; non secus ac cognoscere præsentia, præterita, & futura libera absoluta; ergo hujusmodi cognitio non est deneganda Deo, præsertim quia maxime conducit ad ejus providentiam, quippe quæ definitur, *Ratio ordinans unumquodque per media congrua ad suum finem*; non posset autem Creaturas rationales ad suum finem ultimum per media apta rite perducere, si careret hac scientia, ut infra ostendetur: ergo.

Confirm. Ad infinitam Dei cognoscitivitatem spectat certo, & infallibiliter cognoscere quicquid est certo cognoscibile, & affirmabile; sed futura libera conditionata sunt certo cognoscibilia, & affirmabilia: ergo ad infinitam Dei cognoscitivitatem pertinet ea certo, & infallibiliter cognoscere. Prob. min. Præsentia, & futura libera absoluta ideo sunt certo cognoscibilia, & affirmabilia, licet sint contingentia, quia habent certam, & determinatam veritatem; cum non detur a parte rei medium inter existere determinate, & non existere determinate pro quolibet instanti, sive præsenti, sive futuro; atqui neque datur medium inter existere determinate posita conditione, & non existere determinate, posita eadem conditione pro quolibet pariter instanti; ergo sicut contingentia præsentia, & futura absolute habent certam, & determinatam veritatem, adeoque sunt certo cognoscibilia, & affirmabilia, ita etiam contingentia futura conditionate.

IV. Hinc habes primo, duplicem dari objectivam veritatem, & cognoscibilitatem; aliam Intrinsecam identificatam cum ipsa rei entitate sive actu existente, sive futura, aut absolute, aut conditionate; aliam Extrinsecam identificatam cum Divina cognitione, quæ potest extrinsece denominare objectum certe cognitum, aut affirmatum. Futura absoluta, & conditionata non habent ab æterno cognoscibilitatem intrinsecam, habent tamen extrinsecam; sicut Hircocervus non habet intrinsecam, sed habet extrinsecam cognoscibilitatem; & eodem modo possibilia solum habent ab æterno cognoscibilitatem extrinsecam, seu per denominationem a cognitione Divina, quæ potest illa cognoscere etiam in se ipsis.

Habes 2. Actus liberos creatos tam præsentes, quam absolute futuros prius ratio-

ne cognosci a Deo, ut conditionate futuros, quam ut absolute futuros, vel existentes: v. gr. Pœnitentia D. Petri prius ratione cognoscebatur conditionate futura sub tali vocatione, quam futura absolute: Ratio est, quia actibus liberis prius ratione competit, quod posita conditione ponantur, quam quod sint absolute futuri.

V. Objic. 1. Futura libera conditionata sunt contingentia; ergo non sunt determinate vera, sed habent indifferentiam ad veritatem, vel falsitatem; ergo non possunt a Deo ab æterno determinate, & certo cognosci. Probatur prima consequentia, quia hujusmodi futura nullum habent esse; ergo non possunt habere esse determinatum in se, sed solum esse indifferens in causa.

Confirm. Omnis denominatio de præsenti debet habere de præsenti si minus omnia constitutiva, saltem ultimam actualitatem; v. gr. ut detur denominatio Antichristi cogniti, licet non debeat dari Antichristus, debet tamen de præsenti dari cognitio, quæ est actualitas ultima in ordine ad hanc denominationem; ergo, ut detur ab æterno hæc veritas, si Petrus vocaretur, consentiret, deberet ab æterno dari consensus Petri, qui est ultima actualitas; sed talis consensus non datur ab æterno; ergo nec veritas illa conditionata.

Resp. nego primam consequentiam. Ad probationem distinguo antecedens: Futura conditionata nullum habent esse nunc, aut ab æterno absolute, concedo; nullum habent esse, posita conditione, nego antecedens, & distinguo conseq.: non possunt habere esse determinatum in se nunc absolute, concedo, pro tempore importato per copulam, & conditionate, nego consequentiam: Sicut futura absoluta, v. gr. peccatum Antichristi non habet esse intrinsecum, ac determinatum in se physice ab æterno, & tamen ab æterno habet suum esse logicum, quatenus habebit suum esse physicum pro tempore importato per copulam, quod requiritur, & sufficit, ut ab æterno sit determinate vera hæc propositio; Antichristus peccabit; siquidem ex Philosopho, ex eo, quod res est, vel non est pro tempore importato per copulam, propositio dicitur vera, vel falsa; ita prorsus futura conditionata habent ab æterno suum esse logicum, quatenus haberent suum esse physicum determinatum pro tempore importato per copulam, purificata conditione; quod requiritur, & sufficit, ut propositio de futuro conditionato ab æterno sit determinate vera; unde infallibiliter a Deo talis veritas cognoscatur. Quare non negamus contingentiam actus liberi conditionate futuri, nec dicimus, solam indifferentiam in causa sufficere, ut determinate cognoscatur; sed dicimus, præter indifferentiam, quam habet actus liber in causa, habere etiam necessario suum esse, vel suum non esse determinatum pro quolibet instanti tum absolute, tum posita quacumque conditione; & hujusmodi esse, vel non esse determinatum reddere cognitionem, ac propositionem de illo determinate veram, vel determinate falsam ab æterno.

Ad confirmationem, licet denominationes physicæ, seu quæ habentur a forma physice existente requirant de præsenti aut formam, aut ultimam actualitatem, ut denominatio albi, cogniti, &c.: at denominationes logicæ, & mere intentionales requirunt ultimam actualitatem solum logice, quatenus requirunt, ut ultima actualitas habeat esse physicum pro tempore importato per copulam, & prout requirit talis denominatio; sic denominatio Adami olim peccantis habetur a peccato præterito, quod nunc tamen logice existit, idemque dicas de denominatione Antichristi peccaturi; & eodem modo denominatio Petri conditionate consentientis habetur ab ipsa existentia physica consensus, non quæ sit nunc, aut quæ fuerit, aut sit futura absolute, sed quæ esset conditionate; unde nunc tantum logice existit; Et ratio est, quia hoc tantum esse conditionatum requiritur, & sufficit, ut habeatur talis denominatio, & sit vera hæc propositio, Si Petrus vocaretur, consentiret.

Hoc solet apte a Logicis, & a Theologis explicari comparando differentias temporis cum differentiis loci; sicut enim hæc propositio, Turca dormit Constantinopoli, est hic vera, licet somnus, seu ultima actualitas non detur hic, nisi tantum logice; ita prorsus hæc propositio de futuro absoluto, Antichristus peccabit, sicut etiam hæc alia de futuro conditionato, Petrus consentiret, si vocaretur, est nunc vera, licet peccatum Antichristi, & consensus Petri conditionatus non detur nunc physice, sed tantum logice, seu prout requiritur ad has denominationes.

VI. Objic. 2. Augustinus de prædestinatione Sanctorum c. 9., & alibi reprehendit scientiam conditionatorum, ut erroneam

neam adversus Semipelagianos. Præterea c. 14. hæc habet: *Hoc præscivit Deus, quod futurum erat, non quod futurum non erat:* atqui futurum conditionatum non erit futurum; ergo non præscitur a Deo.

Confirm. 1. ex Navarrete: Vel illa particula conditionalis, *Si*, se tenet ex parte Dei, ita ut sensus sit, quod si Petrus vocaretur, tunc Deus illum converteret, & hoc importat in Deo imperfectionem, quia deberet Deus expectare aliquid extra se ad decernendum quid esset facturus: vel illa conditionalis se tenet ex parte rerum, ita ut sensus sit, quod attenta natura Petri sub his conditionibus sequeretur consensus; & hoc dici non potest, quia in sola natura liberi arbitrii indifferentis nequit cognosci effectus determinatus.

Confirm. 2. quia ut scientia ista conditionatorum esset infallibilis, & digna Deo, deberet Deus videre infallibilem connexionem inter conditionem, & conditionatum; sed hæc connexio infallibilis pugnat cum libertate consensus, ut patet: ergo non datur in Deo scientia isthæc media.

Resp. cum Fasolo nu. 225., & Mauro, Augustinum non reprehendere scientiam conditionatorum, quæ a Semipelagianis admittebatur, sed solum prout ab iis admittebatur; atque adeo damnabat tantum ejus abusum. Semipelagiani utebantur scientia ista Divina ad salvandum, quod Deus daret primam Gratiam ex meritis conditionate prævisis, ne alioquin esset acceptor Personarum per hoc, quod absque ullo merito daret Gratiam uni, & alteri illam negaret. At D. Augustinus, & D. Prosper opposuerunt Semipelagianis, quod sicut Deus potest absque ullo merito prævio velle, quod Baptismus conferatur uni Infanti, qui statim decedit, & salvatur; ac permittere, quod alteri baptismus negetur, unde damnatur; ita potest absque ullo merito prævio dare huic adulto primam Gratiam efficacem, & negare illam alteri, quin sit acceptor Personarum; & ratio est, quia non distribuit bona communia, sed bona propria, quæ potest ad libitum conferre.

Hinc Semipelagiani addiderunt alterum errorem dicendo, quod etiam Pueri, qui baptizantur, obtineant baptismum ex meritis conditionate prævisis. Sed Catholici omnes cum Augustino docent, merita conditionata non esse merita; aliter posset Deus quemlibet ad arbitrium salvare, aut damnare, cum videat tam merita, quam demerita conditionata uniuscujusque sub variis conditionibus. Quare demerita, aut merita, quæ non sunt, sed essent, non possunt, sed possent præmiari, vel puniri. Hinc itaque scientiæ conditionalium abusum damnat Augustinus, qua salvetur, quod Deus primam Gratiam conferat ex meriti conditionatis; non damnat tamen, sed pluribus in locis admittit hanc scientiam, qua salvetur, quod Deus absque ullo prævio merito det nobis primam Gratiam efficacem, vi cujus beatitudinem mereamur, & quod prædestinatio ita pendeat a nostro libero arbitrio, ut tamen sit beneficium uni Divinæ benevolentiæ tribuendum: licet enim Beatitudo non sit nobis conferenda, nisi propter merita, nihilominus nullum meritum nostrum præcessit ad actum Divinum prædestinantem nos, & ordinantem nostra merita ad beatitudinem obtinendam. Quæ omnia citra scientiam mediam salvari non possunt, ut in sequenti articulo clarius apparebit.

Ad id, quod additur: sicut ex Augustino Deus præscivit, quod futurum erat, non vero quod non erat futurum; quatenus repugnat, ut præcognoscat futurum id, quod non est futurum; ita pariter in eodem sensu præscivit ab æterno, quod futurum esset, non vero quod futurum non esset sub aliqua conditione.

Ad 1. confirm. dico, particulam conditionalem, *Si*, se tenere ex parte omnium, quæ præcedunt consensum, ita ut sensus sit, si ea omnia, quæ fuerunt facta Judæis, facta fuissent Tyriis, isti converterentur; quod nec fert imperfectionem in Deo, nec fert, quod consensus conditionate futurus prævideatur in libero arbitrio indifferenti, sed in seipso, ut dicemus articulo sequenti.

Ad 2. dicendum, quod ut scientia Dei sit infallibilis, non debet videre connexionem infallibilem, seu necessariam inter conditionem, & conditionatum, sed solum debet videre connexionem contingentem infallibiliter; hæc autem habetur præcise per hoc, quod si poneretur conditio, poneretur consensus; quod non pugnat cum libertate consensus.

ARTICULUS II.

Num futura libera conditionata prævideantur a Deo in aliquo Decreto, an in se ipsis.

VII. Hic est, ut diximus, cardo difficultatis, & præcipua dissensio inter Thomistas, & DD. Societatis; cum enim negari non possit salvis scripturis, & citra injuriam divinitatis, quod Deus de facto cognoscat, quid Tyrii v. gr. essent facturi, si prædicatum fuisset illis Euangelium, prout prædicatum fuit Judæis, dubitatur solum, Num Deus videat consensum conditionatum Tyriorum in ipso consensu; sicut per scientiam visionis videt futura absoluta in se ipsis; an vero videat in aliquo decreto actu existente absoluto ex parte actus, conditionato ex parte objecti, quo Deus ab æterno decreverit salvare Tyrios conditionate, scilicet si prædicaretur illis Euangelium? Posito enim hoc decreto infallibiliter connexo cum consensu Tyriorum conditionato, videretur hic consensus a Deo per scientiam visionis, qua videntur omnia connexa cum decretis liberis Dei, & non per scientiam mediam, qua attinguntur objecta independenter a quovis actuali Dei decreto; ac proinde si Deus videt futura libera conditionata in his decretis, solum datur in Deo scientia simplicis intelligentiæ, & visionis, non vero media.

VIII. Dico equidem 1. cum Doctoribus Societatis contra Prædeterminantes, & Condeterminantes, Futura libera conditionata non videri a Deo per scientiam visionis in ullo decreto absoluto ex parte actus, conditionato ex parte objecti. Ita ex Angelico, qui quæst. 14. art. 13. docet, quod Deus mere conjecturaliter videat futura libera in causis suis; si autem ea videret in decreto essentialiter cum iis connexo, non videret conjecturaliter, sed infallibiliter in tali causa; atque adeo ex Angelico videntur a Deo futura libera infallibiliter in seipsis per scientiam mediam. Huic etiam Conclusioni astipulantur Malderus, Lorca, Duvallius, Petrus a S. Joseph, Mascarennas, Pennottus, Caspensis, Cavellus, Faber, & alii plusquam ducenti apud Henao, & apud Platelium n. 123.

Probatur: Hujusmodi decretum actu existens, in quo Deus videret futura libera conditionata infallibiliter, deberet esse decretum prædeterminans, aut condeterminans; aliter non connecteretur infallibiliter cum consensu conditionato: atqui si esset prædeterminans, aut condeterminans, everteret libertatem talis consensus; ergo nequit consensus liber conditionate futurus a Deo prævideri in ullo decreto actu existente. Major patet. Minor hic supponitur ex dicendis in de Gratia.

Dices. Quare negata scientia media, nequit dari decretum prædefinitivum consensus conditionate futuri, quod non violet ejus libertatem, cum in sententia Societatis Deus prædefiniat de facto actus bonos liberos nostros absque eversione libertatis?

Resp. in tantum dari posse in sententia Societatis decretum prædefinitivum consensus liberi, absque eversione libertatis, in quantum hujusmodi decretum supponit scientiam mediam de tali consensu: sic enim potest voluntas impedire, ne fuerit ab æterno scientia media de consensu, & consequenter impedire potest decretum prædefinitivum talis consensus; unde cum infrustrabilitate Divini decreti prædefinitivi bene cohæret in sententia Societatis libertas consensus prædefiniti, non secus ac cum infallibilitate Divinæ præscientiæ de peccato Antichristi cohæret libertas Antichristi ad non peccandum. At negata scientia media in Deo, decretum intentivum nostri consensus ita esset infrustrabile, & essentialiter connexum cum consensu, ut simul esset inimpedibile a voluntate creata: unde esset eversivum libertatis. Non posset enim voluntas nostra impedire decretum Divinum directe, ut patet, cum non sit actus nostræ voluntatis; nec posset illud impedire indirecte, hoc est impediendo scientiam mediam prærequisitam ad illud, cum in sententia Prædeterminantium, & Condeterminantium hæc scientia non præsupponatur; ergo hujusmodi decretum esset essentialiter connexum cum consensu, & inimpedibile a voluntate, atque adeo esset eversivum libertatis.

Ratio autem brevissima, cur decretum prædeterminans, (& in communiori sententia etiam prædefinitio antecedens scientiam mediam, & universim quodcumque antecedens inimpedibile, & incompossibile cum utraque parte contradictionis) evertat libertatem, est, quia voluntas sub hoc decreto prædeterminante ad consensum nec potest ponere dissensum in sensu composito, componendo scilicet prædeterminationem ad consensum cum dissensu; quia talis

lis prædeterminatio supponitur incompossibilis cum dissensu; nec posset ponere dissensum in sensu diviso, hoc est dividendo a se prædeterminationem ad consensum, & abigendo illam; cum supponatur inimpedibilis a voluntate tum directe, tum indirecte, ut ostendimus; ergo voluntas sub tali prædeterminatione simpliciter non posset ponere dissensum, unde rueret libertas; non secus ac voluntas sub visione beata caret libertate ad peccandum, cum non possit peccare neque in sensu composito, neque in sensu diviso.

Confirm. conclusio; quia cum a plerisque Thomistis negetur prædeterminatio Divina ad malum, eo quod faceret Deum auctorem peccati, non posset in his decretis prædeteminantibus videri a Deo dissensus, sed peccatum; unde in sententia Prædeterminantium ignoraret Deus peccata, quæ poneret voluntas, posita aliqua conditione.

Confirm. 2. auctoritate Scripturarum, & Patrum; Ex Scripturis quidem, quia si futura conditionata prævidcrentur in decreto actu existente, & conditionate prædeterminante, indigna fuisset Christo Domino illa exprobratio facta Judæis dicendo, *Si in Tyro, & Sidone, &c.* nam poterant Judæi respondere: ideo Tyrii converterentur, quia Deus decreto suo prædeterminante decrevit eorum conversionem, si iis prædicaretur Euangelium: nostram autem conversionem non decrevit. Ex Patribus vero; quia inepte quærerent, cur v. g. voluerit Deus Diabolum, & Adamum creare, cum præviderit eos peccaturos; si enim in Deo daretur decretum conditionate prædeterminans, idem esset quærere, cur voluerit eos creare, cum præviderit peccaturos? ac quærere, cur voluerit eos creare, cum voluerit eos creare, & ad peccatum prædeterminare? quod esset SS. Patribus indignum.

Confirm. 3. quia decreta, in quibus Deus videret infallibiliter actus liberos conditionate futuros, deberent esse necessaria, & infinita; Necessaria quidem, quia aliter daretur objectum, de quo Deus interrogatus dicere posset, Ignoro; quod repugnat Divinæ cognoscitivitati. Deberent etiam esse infinita, saltem terminative, & virtualiter relate ad quamcunque Creaturam liberam, quia de quolibet Homine, vel Angelo deberet Deus scire, quid vellet sub infinitis variis circumstantiis. Sed repugnat, hujusmodi decreta esse necessaria, cum Deus possit nihil decernere de possibilibus; aliter non esset plene liber: repugnat etiam, quod sint infinita de quolibet individuo possibili, ut ipsi Adversarii fatentur; *Absurdum est*, inquit Gonetus disp. 3. de voluntate, *fingere in Deo infinita decreta conditionata circa infinitas fere combinationes possibiles*. Unde Joannes a S. Thom. qu. 14. dicit, tantum sciri a Deo illos eventus conditionatos, qui connexionem habent cum hoc Universo condito, non reliquos: ergo Deus futura libera conditionata non videt in decretis.

IX. Prob. denique conclusio, quia hujusmodi decretum subjective absolutum, & objective conditionatum, in quo Deus prævideret futura libera conditionata, est essentialiter superfluum; ergo non est admittendum. Probatur antecedens: hujusmodi decretum vel poneretur ut objectum, in quo tamquam in medio cognito Deus cognosceret futura conditionata, vel ut causa eorumdem purificata conditione; sed neque deservit ut objectum habens rationem medii ad cognoscenda futura conditionata; cum possit ea Deus cognoscere immediate in se ipsis, ut potest futura absoluta, & possibilia, juxta superius dicta; unde sicut esset superfluum decretum, in quo Deus videat possibilia, necnon decretum, in quo videat futura absoluta, si mere deserviat ut medium, & non ut causa futurorum; ita est essentialiter superfluum decretum, in quo Deus videat futura libera conditionata, si illud non deserviat ut eorum causa: atqui neque hujusmodi decretum deservit ut causa futuri liberi conditionati; non solum quia everteret ejus libertatem, ut hic supponimus; sed etiam quia ad ponendum effectum, purificata conditione, requiritur, & sufficit decretum omnino absolutum, quod ponatur conditione purificata; ergo decretum prævium absolutum dumtaxat ex parte actus, & conditionatum ex parte objecti non deservit ut causa futurorum conditionalium, atque adeo est omnino superfluum. Certe per Adversarios, ut Petrus in instanti A consentiat, sufficit decretum prædeterminans absolutum, quin requiratur decretum ullum conditionatum; ergo ut Petrus purificata conditione consentiat, sufficit etiam decretum prædeterminans absolutum, quod purificata conditione existit, quin prærequiratur ut causa consensus ullum decretum conditionatum: Sicut voluntas, quæ est causa consensus, sufficit quod ponatur purificata condi-

di-

ditione, quin debeat ante conditionem præexistere, ut possit consensum causare.

Confirm. Decretum conditionatum, quod ponitur ab Adversariis, purificata conditione non daretur; ergo nullatenus potest causare consensum. Probatur antecedens, quia purificata conditione habetur effectus absolutus; ergo tunc requiritur causa absolute existens; atque adeo requiritur decretum volens absolute causare consensum liberum; ergo decretum conditionatum, quod vellet, si, tunc non daretur.

X. Dico 2. Futura libera conditionata videntur a Deo in seipsis per scientiam mediam independenter a quovis decreto actu existente. Ita DD. Societatis, & plusquam bis 100. alii Authores, ut diximus in prima Conclusione, ac præsertim plurimi Scotistæ cum Fabro, Cavello, & aliis; & plures etiam Universitates.

Prob. Non potest Deus futura libera conditionata videre in ullo decreto, ut ostendimus in conclusione antecedente; nec potest ea videre in causis proximis, utpote indifferentibus; ergo debet videre in seipsis, non secus ac futura libera absoluta.

Confirm. Ideo futura libera absoluta videt Deus per scientiam visionis in seipsis, etiamsi possit ea pariter videre in complexo scientiæ mediæ de tali actu sub tali auxilio, & decreti de conferendo hoc auxilio, aut in decretis prædefinitivis juxta superius dicta, quia futura absoluta libera pro instanti quo erunt, habent solum indifferentiam extrinsecam in sua causa; in seipsis vero habent determinatum esse, aut determinatum non esse: Atqui hoc etiam dicendum de futuris liberis conditionatis; quippe quæ pariter, purificata conditione, aut determinate essent, aut determinate non essent, cum non possit dari medium inter hæc duo contradictoria a parte rei, ut supra ostendimus; ergo etiam futura libera conditionata videntur a Deo in seipsis. Idcirco autem diximus, non posse dari medium inter determinate esse, & determinate non esse, quia unumquodque per suum esse, vel per suum non esse habet necessario determinationem ad existendum, aut ad non existendum; sed inter esse, & non esse non datur medium, eo quod sint formaliter contradictoria; ergo nec datur medium inter esse determinate, & determinate non esse a parte rei pro quolibet instanti, eo quod hæc sint contradictoria æquivalenter, ut diximus, cum de scientia visionis, & advertit Martinez controv. 3. disp. 2. sect. 2.

Dices: Vel consideratur futurum conditionatum in priori ad decretum, & sic præscindit ab esse, vel non esse; vel consideratur in posteriori ad decretum, & sic determinationem habebit a decreto, non a seipso: ergo futurum conditionatum nequit a Deo videri in se ipso independenter a decreto.

Resp. futurum conditionatum non considerari in priori ad decretum, quod esset ex parte hypothesis, sed in priori ad decretum absolutum, quod actu sit; sicut enim actus liber debet esse a decreto Dei oblativo concursus indifferentis, ita etiam debet esse a voluntate creata; sed futurum conditionatum non consideratur ab Adversariis in priori ad voluntatem, quæ esset, sed in priori ad voluntatem, quæ actu sit; ergo neque considerari debet a nobis in priori ad decretum, quod esset, sed in priori ad decretum absolutum, quod actu sit. Hoc posito dicendum, quod in posteriori ad decretum, quod esset, si purificaretur conditio, futurum conditionatum habeat esse determinatum, non quidem a decreto, utpote indifferenti, sed ratione sui, quatenus in quolibet instanti vel debeat determinate esse, vel determinate non esse, cum non detur medium inter hæc contradictoria; atque adeo in priori ad quodcumque decretum actu existens potest a Deo determinate cognosci futurum conditionatum. Et sensus est, quod decretum Dei actu existens non sit medium, in quo futurum conditionatum cognoscatur, licet verum sit, quod hujusmodi futurum purificata conditione non esset sine decreto, a quo dependeret: Ad eum modum, quo possibile cognoscitur a Deo independenter a decreto actu existente, quatenus nullum decretum liberum est medium, in quo cognoscantur possibilia, licet verum sit, non cognosci a Deo ullum possibile, quod possit poni a parte rei independenter a decreto, a quo causetur.

ARTICULUS III.

Diluuntur objecta.

XI. OBjic. 1. Nequit Divinus intellectus ab ipsis objectis creatis determinari ad ea cognoscenda; ergo non videt futura libera conditionata in seipsis, sed in decreto absoluto ex parte actus, & con-

conditionato ex parte objecti. Probatur antecedens 1. si determinaretur ab objectis creatis, indigeret illis ad cognoscendum; & quia cognitio Divina identificatur cum essentia Divina, ideo indigeret illis Deus ad essendum, atque adeo non esset Deus independens, & a se.

Secundo, quia nihil potest determinare cognitionem Divinam, si nihil sit: sed futurum pure conditionatum nihil est; ergo.

Tertio, quia quod non est, nequit determinare intellectum creatum ad aliquid cognoscendum; ergo a fortiori intellectum Divinum, qui vi sua independenter ab influxu objecti potest omnia cognoscere.

Quarto, quia quod non est actu cognoscibile, sed solum cognoscibile, si existeret, non potest, sed solum posset a Deo cognosci; atqui quod non est, sed esset, non est actu cognoscibile, sed solum esset cognoscibile, si existeret, cum cognoscibilitas identificetur cum entitate, & sit passio entis; ergo si entitas futuri conditionati non datur, sed daretur, hujusmodi objectum non est, sed solum esset cognoscibile a Deo.

Resp. hæc omnia probare, quod neque possit Deus ab æterno cognoscere futura absoluta in seipsis: Neque dicas, ea cognosci in præsentia æternitatis, cum ostenderimus, ea non esse ab æterno præsentia Deo realiter, sed tantum objective. In forma distinguo antecedens. Nequit Deus determinari ad aliquid cognoscendum ab objectis creatis tamquam a conditionibus, nego; tamquam a virtute influxiva, aut ratione cognoscendi, con. antec. & nego conseq.

Ad 1. prob. Deus cognoscit, quæ debet cognoscere, etiamsi nihil præter ipsum physice existat; unde nullatenus indiget Creaturis. Sicut autem requiritur esse possibile Creaturarum, ut possit Deus eas cognoscere ut possibiles, & ut possit eas ponere; ita requiritur futuritio conditionata, aut absoluta objecti, ut possit Deus illud cognoscere prout esset, vel erit; quod nullam inducit in Deo indigentiam, aut dependentiam, nisi grammaticaliter, & in sensu non involvente imperfectionem in Deo. Quare distinguo antecedens; indigeret Deus objectis creatis, quatenus Divinus intuitus prærequireret esse logicum illorum ad ea cognoscenda, prout essent, purificata conditione, concedo, esse physicum, nego antec. & conseq.

Ad 2. distinguo majorem. Nequit determinare Divinam cognitionem, quod non est, nec physice, nec logice, seu quod nec est, nec esset, concedo; quod non est physice, sed est logice, seu quod non est, sed esset, nego majorem, & distincta minore, nego consequentiam.

Ad 3. nego consequentiam. Disparitas est, quia Intellectus creatus indiget objecto tamquam virtute partialiter influxiva ad cognitionem; & ideo si non sit physice, nequit determinare intellectum creatum ad cognoscendum, quia quod physice non existit, nequit causare: at relate ad intellectum Divinum, objectum creatum se habet ut purum determinativum, & ut pura conditio, quin debeat influere aut per seipsum, aut per speciem impressam in Divinam cognitionem: quod autem non est physice, potest esse hujusmodi conditio, si habeat esse conditionatum, seu logicum.

Ad 4. distinguo majorem: Quod non est cognoscibile neque cognoscibilitate objectiva intrinseca, & physice existente, nec cognoscibilitate objectiva extrinseca, & logice existente, nequit a Deo cognosci, concedo, quod non est cognoscibile cognoscibilitate intrinseca, sed est cognoscibile cognoscibilitate extrinseca per denominationem a potentia cognoscitiva potente illud repræsentare, nequit a Deo cognosci, nego majorem, & distinguo minorem; Futurum conditionatum non habet cognoscibilitatem intrinsecam identificatam cum physica ejus entitate nunc existente, concedo; non habet cognoscibilitatem extrinsecam, nego minorem, & consequentiam: Sicut enim possibilia, nec non entia chimærica habent solum cognoscibilitatem extrinsecam, & logicam, ita futura conditionata.

XII. Objic. 2. Ratio potissima, cur ab Authoribus Societatis admittatur in Deo scientia media, est, quia aliter salvari non posset Divina Providentia relate ad Creaturas liberas qua liberas; sed hæc ratio non probat, immo potius probat oppositum; ergo non datur scientia media. Major patet, quia nisi Deus per scientiam mediam prævideret actus liberos conditionate futuros, puta conversionem Petri, si vocaretur, dum prædestinat Petrum, & vult illum salvare, vel conferret auxilium prædeterminando Petrum ad conversionem, & non salvaretur libertas talis conversionis; vel conferret auxilium indifferens, & jam posset Petrus non converti. Unde posset Deus dicere: Si novissem, quod auxilium collatum esset inefficax, non dedissem hoc, sed aliud;

aliud; quod dedecet Providentiam Divinam, relate ad quam nihil debet accidere casuale, & fortuitum, sed omnia debent ad finem præstitutum apte conferre. Probatur itaque minor: si daretur scientia media, Deus de se esset indifferens ad habendam scientiam mediam de consensu potius, quam de dissensu Petri, si vocaretur auxilio A; ergo si Petrus consentiret sub auxilio A, fortuito accideret Deo scientia media de consensu; ergo ex eo quod nihil dari possit Deo fortuitum, probatur potius, non debere dari scientiam mediam, sed debere Deum futura conditionata in decretis prædeterminantibus cognoscere, unde ratio adducta probat oppositum.

Resp. plurimas esse rationes, quibus Authores Societatis contendunt, debere dari scientiam mediam. Prima est, quia cum Deus sit summe cognoscitivus, debet actu cognoscere quæcumque potest cognoscere, & statim ac potest: atqui potest Deus cognoscere futura libera conditionata, & potest illa infallibiliter cognoscere in priori ad decreta libera; ergo debet pro illo priori ea cognoscere, atque adeo dari debet scientia media. Major est certa. Minor constat tum solutione argumentorum, tum etiam quia futurum liberum conditionatum independenter a decreto, vel esset determinate, vel determinate non esset posita conditione, cum non detur medium inter hæc contradictoria; ergo habet quicquid requiritur, ut possit in seipso infallibiliter determinate cognosci in priori ad quodvis liberum Dei decretum absolute existens. Qua de causa communissime negant, possibilem esse prædefinitionem ante scientiam mediam, & solum disputant, An si per impossibile ea daretur, everteret libertatem consensus prædefiniti. Secunda ratio est, quia decretum absolutum ex parte actus, conditionatum ex parte objecti, in quo videantur futura conditionata, est essentialiter superfluum, ut supra ostendimus. Tertia, quia vel Deus deberet ignorare peccata conditionate futura, si non daretur decretum prædeterminans relate ad illa, vel deberet prædeterminare ad malum, & sic esse Author peccati. Quarta, quia si darentur hujusmodi decreta, indigna fuisset Christo Domino exprobratio illa facta Tyriis, ut supra diximus. Quinta potissima ratio est, quia aliter conciliari non posset libertas Creaturæ cum infrustrabilitate Divini decreti, ut ostendemus in de Gratia; nam si decretum prædestinans Petrum v. gr. non supponat scientiam mediam, vel non est infrustrabile, si sit oblativum concursus indifferentis ad consensum, vel dissensum; vel evertit libertatem Creaturæ, si sit prædeterminans. Denique præter alias rationes illa est etiam potissima, quæ in argumento adducitur, quia scilicet non posset aliter salvari Divina Providentia relate ad Creaturas liberas: cum enim Providentia sit Ratio ordinans unumquodque ad finem suum per media congrua, debet Providentia Divina ordinare Creaturas liberas ad assecutionem finis ultimi per actus liberos, & meritorios; atqui negata scientia media non posset Creaturas liberas ad Beatitudinem ordinare, nisi per decreta prædeterminantia eversiva libertatis; ergo rueret Divina Providentia relate ad Creaturas liberas, qua liberas.

In forma nego minorem. Ad probationem distinguo antecedens: Deus esset de se indifferens ad habendam scientiam mediam de consensu potius conditionato Petri, quam de dissensu, si supponatur, quod Petrus consentiret, nego; nulla facta suppositione, concedo antecedens, & nego consequentiam. Deus ex sua virtute cognoscitiva non est indifferens, sed metaphysice determinatus ad habendam scientiam mediam de consensu in hypothesi, quod Petrus consentiret; non secus ac est determinatus metaphysice ab æterno ad habendam scientiam visionis de peccato Antichristi in hypothesi, quod sit peccaturus; ergo scientia media de consensu, licet sit contingens, non per hoc est casualis, & fortuita Deo. Quomodo enim dici potest, quod Deo accidat casu id, ad quod Deus est metaphysice determinatus? Illud dicitur Creaturæ accidere fortuito, & casu, quod evenit inopinato, & præter expectationem; At Deo scientia media de consensu evenit ex necessitate, posito quod Petrus consentiret; ergo non accideret Deo casualiter.

Instabis: Respectu Dei casu accidit, quod Petrus potius consentiret, quam dissentiret; ergo licet scientia media de consensu necessario consurgat, posito quod Petrus consentiret, accidit tamen Deo casualiter consensus Petri conditionatus.

Resp. nihil Deo casu accidere, cum omnia, quæ dantur a parte rei, eveniant aut Deo prædefiniente, aut permittente. Consensus Petri conditionatus esset quidem creaturæ liber, & non Deo; at non propterea diceretur Deo accidere casu, cum

non possit a parte rei poni in statu absoluto sine prævia Dei aut prædefinitione, aut permissione. Quare nego antecedens.

Replicabis: Deus neque prædefinit actu, neque permittit consensum conditionatum Petri; sed quod accidit, ita ut a Deo nec præfiniatur, nec permittatur, casu accidit Deo: ergo ut prius.

Resp. dist. maj. Deus non præfinit, aut permittit consensum conditionatum; ita tamen, ut non possit hujusmodi consensus conditionatus a parte rei poni, nisi Deo præfiniente, aut permittente, concedo; aliter nego majorem: & distinguo minorem, quod accidit physice, seu quod ponitur a parte rei non prædefinitum, aut permissum a Deo, accidit casu, concedo; quod evenit logice, ita ut non possit physice poni a parte rei, quin a Deo præfiniatur, aut permittatur, nego minorem, & consequentiam.

XIII. Objic. 3. Si daretur in Deo scientia media independens a decreto actu existente, deberet esse in Deo in priori ad quodvis decretum liberum: ergo non esset libera Deo; sed neque esset libera Creaturæ; ergo nullatenus esset libera, nec contingens, sed omni ex parte necessaria, quod repugnat. Probatur minor subsumpta, primo quia Creatura ab æterno non est; ergo consensus conditionatus Creaturæ, prærequisitus ad scientiam mediam de illo, quæ fuit ab æterno, nequit dici liber Creaturæ, cum non possit libertatem exercere, quod nihil est; ergo talis scientia media non est libera Creaturæ. Secundo, quia libertas Creaturæ oriri debet a primo libero: ergo si hujusmodi scientia media esset aliquo pacto libera Creaturæ, deberet pariter esse libera Deo; cum autem nullatenus sit libera Deo, nec erit libera Creaturæ. Tertio, quia si consensus conditionatus, & scientia media de illo essent unice libera Creaturæ, jam Creatura exerceret rationem primi liberi, & primæ causæ. Quarto Deus posita conditione non posset impedire hunc consensum conditionatum, quod repugnat supremo Dei dominio.

Resp. nego minorem subsumptam. Ad 1. probationem; quod non est, sed erit, aut esset, nequit physice nunc libertatem exercere, sed poterit, aut posset; quare ut consensus vel absolute, vel conditionate futurus dicatur liber, non requiritur, quod Creatura de facto sit libera, sed solum requiritur, quod Creatura aut futura sit libera absolute, aut si ponatur conditio. In forma distinguo consequens; consensus conditionatus nequit dici liber Creaturæ, quæ sit, concedo; Creaturæ, quæ esset, nego consequentiam.

Ad 2. Deus est quidem primum, sed non unicum liberum, sicut est prima, sed non unica causa; ergo conferendo libertatem Creaturæ, confert illi, quod possit seipsam determinare; quare libertas Creaturæ refunditur in primum liberum, non quia Deus determinat actus Creaturæ, quæ est secundum liberum, sed quia secundum liberum per virtutem acceptam a primo libero potest ad arbitrium se determinare. Concesso itaque antecedente, nego consequentiam. Ubi adverto, scientiam mediam dici liberam solum terminative, & objective, quatenus terminatur ad actum liberum Creaturæ, non vero subjective, nec efficienter; actus enim liber conditionatus Creaturæ est solum conditio, & determinativum ad talem scientiam, non vero virtus influxiva ad Divinam cognitionem.

Ad 3. nego sequelam. Creatura non est primum liberum per hoc, quod se determinet, quia virtutem ad se determinandum non habet a se, sed a primo libero; sicut enim Creatura vivens non est primum vivens per hoc, quod moveatur ab intrinseco; quia hoc ipsum moveri ab intrinseco habet ab alio, nec potest motum ab intrinseco exercere sine concursu primæ causæ extrinsecæ: ita Creatura libera non est primum liberum per hoc, quod se determinet; quia posse se determinare, & eligere habet ab alio, nec potest actum liberum ponere citra concursum liberum primæ causæ. Quod si Deus determinaret Creaturam, Deus esset Unicum, & non primum liberum. Quare Prædeterminantes destruunt in Deo rationem primi liberi, non vero Fautores scientiæ mediæ.

Ad 4. sicut per Adversarios non est contra Dei dominium, quod posita prædeterminatione ad consensum, non possit Deus consensum impedire; ita nec est contra Dei dominium, quod posita conditione, sub qua prævisus est consensus liber, non possit Deus consensum impedire; quandoquidem posita conditione illa consensus tunc est necessarius ex suppositione; sicut peccatum Antichristi, posita revelatione de illo, non potest a Deo in omnium sententia impediri, quia est necessarium necessitate consequente, quæ cohæret cum ejus libertate, non vero necessitate antecedente.

XIV. Objic. 4. Ut possit dari scientia media

dia independenter a Dei decreto, deberet consensus Petri conditionate futurus esse in se determinatus; aliter scientia media non esset infallibilis; sed non potest haberi effectus in se determinatus determinatione scilicet formali, & intrinseca, nisi ab aliquo Dei decreto habeat suam determinationem causalem, & extrinsecam; ergo independenter a decreto dari nequit scientia media de consensu conditionato.

Confirm. Vel consensus Petri conditionatus, posita conditione, haberet esse determinatum a decreto, quod datur de facto, & habetur intentum; vel a decreto, quod tunc esset, & veniret ex parte hypothesis, & hoc dici non potest; quia decretum, quod tunc esset, deberet esse aut prædefinitivum, aut permissivum actus conditionate futuri, atque adeo deberet præsupponere aliam scientiam mediam; & sic in scientiis mediis præviis ad decreta Dei, quæ veniunt ex parte hypothesis, daretur processus in infinitum.

Respond. verum esse, quod actus liber in se determinatus determinatione formali, & intrinseca habere debet determinationem extrinsecam, & causalem ab aliquo Dei decreto, quatenus causari debet non minus a voluntate, quam a decreto Divino ad actum concurrente; at sicut per Adversarios consensus conditionate futurus non requirit voluntatem, aut prædeterminationem, quæ actu sit, sed quæ esset; ita in sententia Societatis non requiritur decretum aut prædefinitivum, aut permissivum, quod sit, sed quod esset. In forma distinguo minorem; effectus determinatus, qui non sit, sed esset determinatus posita conditione, non potest habere determinationem formalem, & intrinsecam, nisi a decreto, quod tunc esset, posita conditione, concedo; quod sit nunc, nego minorem, & consequentiam.

Ad confirm. Consensus conditionatus haberet determinationem causalem a decreto, quod tunc esset, & veniret ex parte hypothesis; hujusmodi autem decretum non esset prædefinitivum, aut permissivum, ita ut supponeret scientiam aliam mediam præviam, quæ veniret ex parte hypothesis, quia sic abiremus in infinitum in scientiis mediis, sed sufficit, quod si consensus poneretur in statu absoluto, procederet a decreto aut prædefinitivo, aut permissivo scientiam mediam præsupponente. Quare ut explicetur objectum scientiæ mediæ, debet diligenter adverti cum Haunold. n. 306., & Mauro q. 45. n. 37. quod ex parte hypothesis debeant solum venire omnia, quæ constituunt actum primum proximum indifferentem ad consensum, vel dissensum, ut sunt voluntas, decretum oblativum concursus indifferentis, vocatio &c.; ex parte vero conditionati venire debet ipse consensus, vel dissensus, & quæcumque cum his actibus sunt necessario connexa.

XV. Hinc fit 1. quod quia actus primus proximus indifferens non constituitur per decretum prædefinitivum, aut per scientiam mediam præviam, ideo ex parte hypothesis venit solum decretum Dei, ut oblativum concursus indifferentis, non vero ut prædefinitivum: & ratio a priori est, quia prædefinitio consensus, & scientia media prævia ad prædefinitionem non est necessaria ex parte ipsius consensus (quandoquidem etiam sub decreto permissivo dissensus poni potest consensus, ut patet; aliter decretum permissivum peccati everteret libertatem) sed est necessaria ex parte Dei providentis, & perfectissime volentis, ut dicemus in de Gratia, ostendendo cum communiori, Prædefinitionem actus boni esse necessariam in quacumque Providentia.

Fit 2. quod auxilium prout venit ex parte hypothesis non habeat rationem doni specialis, habet enim rationem specialis doni, quatenus est prævisum efficax, & datur per decretum prædefinitivum consensus; sicut centum aurei dati Petro non habent rationem doni specialis, antequam sint prævisi illum a morte liberaturi.

Fit 3. quod licet in statu absoluto nemo salvetur sine prævia prædestinatione (sicut nemo bene operatur sine prævia prædefinitione) nihilominus in hac scientia media, si Petrus haberet auxilium A, salvaretur, ex parte hypothesis, non venit prædestinatio, nec prædefinitio.

Fit 4. Prædefinitionem consensus, & Gratiam congruam, seu efficacem esse necessariam, ut consensus sit futurus absolute, non vero ut sit futurus conditionate; sicut nec est necessaria, ut consensus possit esse. Neque dicas, eandem esse causam utriusque consensus tam absoluti, quam conditionati; unde eadem prædefinitio prærequiritur in utroque. Nam licet eadem sit causa quoad vires intrinsecas, non tamen quoad infallibilitatem, & connotationem extrinsecam, seu quoad ea, quæ requiruntur ex parte Dei; & ideo ad consensum absolutum prærequiritur scientia media prævia,

via, & prædefinitio, non tamen ad conditionatum.

Fit ultimo, quod quia cum consensu essentialiter connectitur concursus Dei in actu secundo, scientia media prævia de illo, & prædefinitio, si ponatur a parte rei, ideo in hac propositione, Si Petrus vocaretur, consentiret, ex parte conditionati venit cum consensu etiam concursus Dei in actu secundo, scientia media prævia, & prædefinitio; ex parte vero hypothesis venit Petrus sub vocatione, & sub decreto Dei oblativo concursus indifferentis; unde fit sensus, Si Petrus vocetur, & Deus exhibeat concursum in actu primo indifferentem, Petrus ponet consensum, ad quem Deus concurret in actu secundo, & dabitur de illo scientia media prævia, ac prædefinitio, si de statu conditionato transeat in absolutum. Ubi advertit Henao sect. 448. n. 5736. quod sicut per Prædeterminantes in hac propositione, Si Petrus vocaretur, consentiret; quæ in illorum sententia cognoscitur per scientiam visionis in decreto subjective absoluto, objective conditionato, ex parte hypothesis venit sola vocatio, non vero decretum prædeterminans; quia aliter in decretis prædeterminantibus prærequisitis ex parte hypothesis abiremus in infinitum: ita in sententia Societatis ex parte hypothesis venit solum vocatio, & decretum oblativum concursus indifferentis, non vero scientia media, aut decretum prædefinitivum, ne in his sit abire in infinitum.

XVI. Objic. 5. Si daretur scientia media, incideremus in hæresim Massiliensium, qui agnoscebant in Pueris merita conditionata a Deo prævisa, vi quorum obtinerent Baptismum. Docebant enim, ideo Deum conferre huic Puero baptismum, quia prævidit illum bene operaturum; sicut ideo Deus rapit aliquem Justum, antequam peccet, quia prævidet illum peccaturum, si diutius viveret, juxta illud Sap. 4. *Raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus*.

Confirm. 1. quia admissa scientia media nos eligeremus Christum Dominum, ejusque Fidem, non vero ipse nos, contra illud Joan. 15. *Non vos me elegistis, sed ego elegi vos*. probatur sequela, quia scientia media est necessaria, ut Christus nos eligat ad Fidem; sed scientia media supponit non credituros, si vocemur; ergo antequam Christus eligat nos, supponi debet, quod nos elegerimus Christum.

Confirm. 2. quia posita scientia media independenter a Dei decreto non esset Deus, qui discerneret electos a Reprobis; sed Electi se discernerent, & in seipsis de hoc gloriari possent; contra illud Apostoli; *Quis est, qui te discernit? Qui gloriatur, in Domino glorietur*. Probatur sequela, quia prima radix discretionis esset actus bonus conditionatus, qui habetur ex electione libera Creaturæ, non Dei. Hinc Augustinus adversus Massilienses interrogatus a D. Prospero, num scientia conditionata nitatur in electione Dei, an e contra; Respondet c. 10. de Prædestinatione Sanctorum, decretum Prædestinationis præcedere scientiam futurorum: *Prædestinatione quippe Deus*, inquit, *ea præscivit, quæ fuerat ipse facturus:* Et lib. de bono Perseverantiæ c. 17. habet: *Hæc Dei dona, si nulla est prædestinatio, non præsciuntur a Deo*.

Resp. errasse Semipelagianos tum in eo, quod vellent, posse Homines per vires naturales mereri Gratiam, quod repugnat Apostolo dicenti ad Rom. 11. *Si autem gratia, jam non ex operibus, alioquin gratia jam non est gratia:* tum etiam in eo, quod vellent Pueros ex meritis conditionate prævisis obtinere baptismum. Quod ex eo constat esse falsum, quia relate ad unumquemque prævidentur a Deo tam merita, quam demerita conditionate futura; unde cuilibet negari posset baptismus in pœnam. Et ratio ulterior est, quia quod solum esset, & non est, nequit habere rationem meriti, aut demeriti; sicut enim nequit esse causa physica, quod non est, ita nec causa moralis, seu meritoria, quæ spectat ad genus causæ efficientis. Quare potest quidem Deus, quem prævidet per scientiam mediam bene operaturum sub auxilio A, specialiter illum diligere, conferendo illi omnino gratis citra ullum meritum prævium ex sola sua benevolentia hujusmodi auxilium A, congruum, & efficax; & quem prævidet peccaturum, si diutius vivat, rapere antequam peccet: hæc tamen benevolentia cum sit omnino gratuita, & nullatenus pendens ex meritis conditionatis, longe discrepat ab errore Massiliensium.

Ad primam confirmationem nego sequelam: ad probationem dist. minorem; scientia media supponit nos in statu conditionato credituros fide supernaturali, si vocemur auxilio supernaturali, & per decretum subjective simul, & objective conditionatum, collativum Gratiæ, concedo; independenter ab auxilio supernaturali, seu Gratia actua-

ctuali, nego minorem, & consequentiam. Quare semper verum est, quod Christus eligat nos ad Fidem supernaturalem, tum quia vocatio pro statu conditionato supponitur supernaturalis indebita, & gratia per Christum; tum etiam quia hujusmodi Gratia pro statu absoluto nobis confertur ex speciali benevolentia omnino gratis.

Ad 2. nego pariter sequelam. Prima radix nostræ Prædestinationis est Gratia Christi, non solum quia gratis datur nobis ex meritis Christi auxilium prævisum efficax, sed etiam quia consensus conditionatus supernaturalis nequit haberi pro statu conditionato, nisi per vires Gratiæ. Hinc Augustinus contra Massilienses docuit, quod Prædestinatio, seu decretum collativum Gratiæ præcedat scientiam futurorum, quia merita supernaturalia, quæ Deus præscit conditionate futura, non præscit conditionate futura per vires naturales, sed per vires Gratiæ, & dependenter a decreto tum subjective, tum objective conditionato collativo Gratiæ, ut explicat Amicus hic n. 218.

Adde, quod etiam in pura Natura bona operatio nostra, & beatitudo naturalis debeatur Deo principaliter: Tum quia gratis Deus ex speciali benevolentia de statu conditionato extraheret bonas nostras operationes ad statum absolutum: Tum etiam quia quamvis in statu absoluto determinatio ad bonum esset ex electione libera Creaturæ; at inclinatio ad bonum in genere nobis indita esset a Deo, necnon a Deo essent vires ad bene operandum tam in statu absoluto, quam pro statu conditionato: unde scientia conditionatorum nullatenus requirit decretum Thomisticum subjective absolutum, & objective conditionatum.

XVII. Dubitatur hic primo, An sicut Deus videt per scientiam mediam futura conditionata conducentia, ita videat etiam disparata, v. gr. Si Turca dormiret, Petrus converteretur? Negat Vasquez, & Arrubal, quia veritas propositionis conditionalis consistit in formali illa illatione consequentis ab antecedente; sed ubi nulla est connexio, nulla potest esse illatio; ergo &c. Quia tamen difficultas est de scientia illorum quoad materialem eorum veritatem, seu de veritate conditionati, posita conditione disparata, etiamsi veritas conditionati non inferatur ex tali conditione; ideo dicendum cum Suario, Albertino, & aliis apud Amicum n. 241., quod Deus per scientiam mediam videat etiam futura conditionalia disparata, quæ pendent a libertate Creaturæ; cum eadem sit ratio de futuris cunditionalibus conducentibus, ac de disparatis.

XVIII. Dubitatur 2. per quam scientiam Deus videat, quid esset facturum liberum arbitrium sub conditione impossibili? V. g. Num Lucifer peccaturus esset, si fuisset Michael? Ad quod dicendum cum Mauro q. 46. id videri a Deo per scientiam simplicis intelligentiæ, quia necessario ex prædicato hypothesis sequitur, quod si Lucifer fuisset Michael, fecisset quæ fecit Michael, atque adeo non peccasset; ex subjecto vero hypothesis necessario sequitur, quod fecisset, quæ fecit Lucifer, atque adeo peccasset. Unde utramque partem contradictionis videt sequuturam, & ideo id cognoscit per scientiam simplicis intelligentiæ, qua cognoscuntur objecta impossibilia. Et similiter per eamdem scientiam cognoscit Deus, Utrum v. gr. Spiritus Sanctus si non procederet a Filio, per locum intrinsecum ab eo distingueretur? Verum per scientiam visionis videt conditionalia disparata, quæ unice pendent a Dei decreto jam posito, v. gr. Si Petrus luserit, creabo Antichristum. Ratio est, quia hoc secundum pendet unice a decreto Dei actuali volente, vel utrumque (videlicet lusum Petri, & Antichristum) vel neutrum; quod autem pendet a decreto Divino actuali, videtur per scientiam visionis; ergo. Denique futura conditionalia disparata, quæ pendent a libertate Dei, v. gr. Si Petrus luderet, vellem creare Antichristum, videntur a Deo per scientiam mediam reflexam; sicut per hanc scientiam videntur futura conditionalia conducentia, quæ pariter pendent a Dei libertate, nec supponunt ullum decretum actuale, v. gr. Si Petrus ingemisceret, condonarem illi peccata, ut mox apparebit.

QUÆSTIO VII.

An detur in Deo Scientia media Reflexa?

I. Dubitatur, An sicut per scientiam mediam directam Deus videt, quæ Creatura factura esset libere sub aliqua conditione, v. gr. An Petrus consentiret, si vocaretur; ita per scientiam mediam reflexam videat, quid ipse Deus libere facturus esset sub aliqua conditione, v. g.

v. gr. An si Adam non peccasset, voluisset incarnari? An si Judas orasset, dedisset auxilium efficax ad pœnitendum? Quod hæc Deus cognoscat, negari nequit citra injuriam divinitatis; aliter de hoc interrogatus deberet respondere, Ignoro. Quare prima sententia Molinæ, Haunoldi, Mauri docet, Deum ea cognoscere per scientiam visionis in decreto actuali, absoluto ex parte actus, conditionato ex parte objecti, juxta viam Thomistarum. Secunda sententia Ruiz disp. 87., & aliorum docet, ea Deum cognoscere tam per scientiam visionis in tali decreto, quam per scientiam mediam reflexam in seipsis, sicut futura libera absoluta videntur a Deo tum in seipsis, tum in complexo scientiæ mediæ de iis actibus sub tali auxilio, & decreti de conferendo tali auxilio. Tertia sententia communior cum Fonseca, Suario, Vasquez, Arrubale, Amico n. 246. docet, ea cognosci a Deo per scientiam mediam reflexam independenter ab ullo decreto actu existente; cui adhærendum.

II. Dico itaque cum tertia sententia, dari in Deo scientiam mediam reflexam, qua cognoscuntur in seipsis decreta Dei conditionate futura independenter ab ullo decreto actuali.

Prob. Ideo datur scientia media directa attingens futura conditionata libera Creaturæ in seipsis, quia Deus est summe cognoscitivus, debetque cognoscere quæcumque potest cognoscere statim ac potest; cum autem possit hæc futura cognoscere ante quodcumque decretum actuale, consequenter ea cognoscit independenter a decreto actu existente, atque adeo per scientiam mediam directam; sed hoc pariter probat, dari scientiam mediam reflexam attingentem in se ipsis futura conditionata libera Deo; ergo utraque scientia media dari debet. Prob. min. Ideo possunt cognosci per scientiam mediam directam in priori ad quodcumque decretum actuale futura conditionata libera Creaturæ, seu quid faceret Petrus, si vocaretur, quia pro illo priori verum debet esse, vel quod daretur determinate consensus, vel quod determinate non daretur, cum non detur medium inter hæc duo contradictoria; atqui pariter in priori ad quodcumque decretum actuale verum debet esse, quod posita v. g. Oratione Judæ, vel daretur determinate decretum Divinum collativum auxilii efficacis ad pœnitendum, vel determinate non daretur; ergo pariter pro illo priori potest Deus cognoscere futura conditionata sibi libera, atque adeo datur scientia media reflexa.

Prob. 2. quia sicut decretum actuale est essentialiter superfluum relate ad scientiam mediam directam; ita relate ad reflexam: ergo. Probatur antecedens, quia decretum actuale neque requiritur ut medium, in quo Deus cognoscat sua decreta conditionata, cum ea possint immediate cognosci in seipsis, non secus ac actus liberi conditionate futuri Creaturarum: Neque requiritur ut causa eorum, quæ Deus vellet ponere purificata conditione: v. gr. ut Deus cognoscat hanc veritatem conditionalem, Si Judas oraret, vellem dare illi auxilium efficax, non requiritur decretum actuale, ut causa talis auxilii purificata conditione, quia ad talem effectum causandum sufficit decretum omnino absolutum, quod daretur tunc purificata conditione. Neque demum requiritur ex parte voluntatis Divinæ, ex eo scilicet, quod debeat Deus actu se determinare ad volendum, vel nolendum quodcumque objectum tum absolute, tum posita qualibet conditione; nam primo juxta probabilem sententiam, dari potest in Deo pura omissio libera relate ad quodcumque objectum creatum: Deinde quamvis negata possibilitate puræ omissionis liberæ in Deo, debeat Deus actu decernere quid absolute velit, aut nolit, ita ut unumquodque objectum creatum debeat existere, aut non existere, ex mero arbitrio Divinæ voluntatis illud positive volente, aut positive nolente; nihilominus circa futura conditionata non requiritur in Deo ullum exercitium liberum voluntatis Divinæ, quippe quod est omnino superfluum; cum abunde sufficiat decretum omnino absolutum, quod necessario consurgeret in Deo purificata conditione; ergo decretum actuale in casu nostro est essentialiter superfluum.

Confirm. quia hujusmodi decretum actuale, quod ponunt Adversarii, absolutum ex parte actus, conditionatum ex parte objecti, in quo Deus videat decreta sua libera conditionate futura, neque dici potest, quod ponatur a Deo contingenter, & libere: Ratio est, quia Deus necessario debet cognoscere sua decreta libera conditionate futura, ne dicatur ignorare aliquod objectum de se affirmabile; ergo si ea deberet cognoscere in decreto actuali, hujusmodi decretum deberet esse pariter necessarium, atque adeo nequit a Deo poni libe-

bere, & contingenter. Rursus neque dici potest, quod a Deo ponatur necessario; tum quia Deus non esset plene liber ad nihil decernendum de conditionate futuris; tum etiam quia hujusmodi decreta deberent esse infinita, ut supra diximus, quod censetur inopinabile; ergo hujusmodi decretum nullatenus requiritur, ut medium ad cognoscenda decreta Dei conditionate futura.

III. Objic. 1. ex Mauro. Si daretur scientia media reflexa, qua Deus independenter a decreto actuali cognosceret, quid esset voliturus, posita aliqua conditione contingenti, sequeretur, quod Deus esset creaturus alium v. gr. Mundum independenter ab ullo suo decreto, seu quin illum vellet libere creare. Sequela est absurda; ergo & id unde sequitur. Prob. sequela, quia independenter ab ullo decreto actuali Deus habet v. gr. hanc scientiam mediam reflexam, quod esset creaturus alium Mundum, si haberet scientiam mediam directam, v. gr. de peccato Antichristi, scilicet quod, si Antichristus vocaretur, dissentiret; ergo purificata ista conditione, seu posita ista scientia media directa, Mundus infallibiliter crearetur, quia Deus vellet illum creare.

Confirm. 1. quia posita ista scientia media reflexa, sequeretur quod Petrus v. gr. esset prædestinatus potius, quam reprobus antecedenter ad quodvis Dei decretum. Probatur, quia Deus antecedenter ad quodvis decretum actuale habet v. gr. hunc actum scientiæ mediæ reflexæ, Si viderem per scientiam mediam directam Petrum consensurum auxilio A, illum prædestinarem; & supponamus, Deum habere de facto hunc actum scientiæ mediæ directæ, Si Petrus haberet auxilium A, consentiret; jam ex utroque hoc actu infertur, quod Petrus sit prædestinatus antecedenter ad quodvis decretum actuale: ergo. Probatur hoc antecedens, quia per primum actum importatur prædestinatio Petri conditionate futura sub hypothesi, quod detur secundus actus; per hunc autem secundum actum importatur purificatio conditionis; ergo per utrumque importatur absolute futura Petri prædestinatio.

Confirm. 2. ex Pallavic. lib. 8. nu. 321. quia data scientia media reflexa, Deus ante quodvis exercitium suæ libertatis necessitaretur ad dandam v. gr. Petro sanitatem. Probatur: habeat Deus hanc scientiam reflexam, Si Petrus oraret sub auxilio A, darem illi sanitatem; habeat rursus hanc aliam scientiam directam, Si darem Petro auxilium A, oraret; ex utroque hoc actu sequitur, quod Deus ante exercitium suæ libertatis, deberet dare Petro sanitatem.

Resp. nego sequelam. Ad probationem nego consequentiam: Aliud enim est, ut supra diximus, quod independenter a decreto cognoscatur objectum conditionate futurum, aliud vero, quod objectum sit conditionate futurum independenter a decreto; sicut aliud est, actum liberum Creaturæ independenter a decreto actuali cognosci per scientiam simplicis intelligentiæ possibilem; aliud vero, cognosci possibilem, seu potentem poni a parte rei independenter a decreto actuali; primum est verum, secundum est falsum: sic etiam actus liberi conditionate futuri Creaturarum cognoscuntur a Deo per scientiam mediam directam independenter a decreto actuali, sed non cognoscuntur, quod purificata conditione essent exituri independenter a decreto, quod tunc daretur.

Ad 1. confirm. nego pariter sequelam; Uterque enim ille actus infert necessario non solum prædestinationem, sed etiam prædestinationis decretum; nam scientia media reflexa dicit, quod sub ea conditione Deus esset prædestinaturus Petrum, atque adeo, quod purificata conditione daretur decretum prædestinationis. Hujusmodi autem decretum non diceretur dari consequenter ad utramque illam scientiam, sed concomitanter. Ratio est, quia futurum conditionatum, purificata conditione, evadit absolutum; ergo in casu nostro futurum conditionatum, quod est objectum scientiæ mediæ reflexæ, (scilicet quod si daretur illa scientia media directa de consensu Petri sub auxilio A, daretur decretum prædestinationis) purificata hac conditione, quod scilicet detur talis scientia media directa, intelligitur esse futurum absolutum; ergo in eo signo, in quo intelligitur scientia media directa purificans conditionem scientiæ mediæ reflexæ, intelligitur concomitanter decretum prædestinationis causans hujusmodi prædestinationem; unde futuritio prædestinationis non est antecedenter ad decretum, quod daretur. Et licet talis futuritio cognoscatur in seipsa, quin ad illam cognoscendam prærequiratur ullum decretum actuale, intelligitur tamen decretum, quod daretur, in eodem signo, in quo intelligitur purificatio illius conditionis, hoc est pro eo signo, quo intelligitur scientia illa media directa purificans

ficans

ficans conditionem reflexæ.

Ad 2. nego sequelam; Quia eodem modo prior illa scientia media reflexa trahit decretum collativum sanitatis, concomitanter ad purificationem conditionis.

IV. Objic. 2. Si daretur scientia media reflexa, v. gr. quod si Adam non peccaret, Deus non incarnaretur, purificata hac conditione necessitaretur Deus ad non se incarnandum; sed repugnat, quod Deus, non peccante Adamo, non potuisset incarnari; ergo non datur scientia media reflexa.

Confirm. Si supponatur, quod repugnet in Deo pura omissio libera, non poterit Deus dicere, Ego nolo quicquam actu decernere circa creationem alterius Mundi: si enim nihil decerneret, jam pure omitteret, quod est contra suppositum; ergo nec potest dicere: Ego nolo quicquam decernere, circa quid essem facturus, si Adam non peccasset; ergo repugnante pura omissione libera, Deus habet de facto decreta conditionata ex parte objecti, circa quid esset facturus sub qualibet conditione; atque adeo in his decretis actualibus, & non per scientiam mediam reflexam videt futura conditionata sibi libera.

Resp. distinguo majorem, necessitaretur necessitate consequente, hoc est supposito, quod ad id vellet se determinare, concedo; necessitate antecedente, nego majorem, & distincta minore, nego consequentiam. Sic Christus Dominus prævidens in Verbo suos actus liberos, non poterat deinde illos non ponere; & Antichristus posita præscientia infallibili peccati, nequit non peccare; & D. Petrus posita revelatione non poterat non negare Christum, impotentia tamen consequente, non antecedente, quæ unice est eversiva libertatis.

Ad confirm. nego primam consequentiam: Disparitas est, quia si supponatur, quod repugnet in Deo pura omissio libera, ad perfectionem Divini dominii spectat, quod Creaturæ non existant, nisi ex exercitio Divini dominii, & ad perfectionem Divinæ voluntatis spectat, quod non careat actu secundo perfectissimo compossibili cum libertate ad nihil producendum; unde sicut intellectus Divinus carere nequit actuali cognitione etiam circa contingentia, ita Divina voluntas carere nequit actuali volitione libera circa objecta contingentia. At circa objecta conditionate futura non debet Divina voluntas habere volitionem actualem liberam; quippe quæ esset omnino superflua, ut ostendimus; sufficit enim relate ad illa decretum absolutum, quod daretur purificata conditione, & omnino inutile est decretum actuale conditionatum ex parte objecti prævium.

Neque dicas, etiam inutilem esse in Deo nolitionem actualem v. gr. alterius Mundi, quandoquidem etiam sine tali decreto alter Mundus non existit; & tamen hujusmodi nolitio dari debet ex perfectione Divinæ voluntatis, posito quod repugnet pura omissio libera; ergo idem in casu nostro.

Nam 1. si paritas valeret, probaret, quod sicut est necessaria in voluntate Divina nolitio positiva alterius Mundi, posito quod non detur ejus volitio, ita sint necessaria in Deo infinita decreta actualia absoluta ex parte actus, conditionata ex parte objecti terminata ad actus liberos conditionate futuros tam suos, quam Creaturarum, quod tamen communiter DD. censent inopinabile. Secundo Argumentum non solum impugnat scientiam mediam reflexam, sed etiam directam. Tertio disparitas est, quia sufficienter voluntas Divina exercet positive suam libertatem circa decreta sua conditionalia, per hoc quod purificata conditione tunc habeat decretum absolutum; unde decretum prævium conditionatum ex parte objecti est omnino superfluum; Contra vero relate ad alterum Mundum nullatenus exerceret positive libertatem suam, si careret positiva nolitione illius.

V. Objic. ult. ex Haunoldo n. 314. si daretur scientia media reflexa, sequeretur hæc manifesta contradictio, v. g. quod si Petrus haberet auxilium A, non haberet auxilium A. Probatur sequela. Habeat Deus hanc scientiam reflexam, Si Petrus prævideretur per scientiam mediam directam dissensurus auxilio A, non darem illi auxilium A: purificetur deinde hypothesis, & habeat Deus hanc scientiam mediam directam: Si Petrus haberet auxilium A, dissentiret: ex utroque hoc actu scientiæ reflexæ, & directæ sequitur, quod si Petrus haberet auxilium A, non haberet auxilium A. Quod sic manifeste ostenditur: Si haberet auxilium A, dissentiret, si dissentiret, non haberet auxilium A; ergo si haberet auxilium A, non haberet auxilium A.

Confirm. ex eodem, quia sequeretur etiam, quod Petrus posset per actum secundum liberum suæ voluntatis impedire actum primum proximum essentialiter requisitum ad illum actum secundum; quod tam est impossibile, quam est impossibile, quod actus secundus sit sine primo. Probatur se-

quela; Auxilium indifferens est essentialiter requisitum ad actum secundum liberum tamquam constitutivum actus primi proximi ad consensum, vel dissensum; sed Petrus per dissensum posset impedire tale auxilium supposita illa scientia reflexa, Si dissentiret, non darem illi auxilium; ergo posset Petrus per actum secundum, scilicet per dissensum, impedire actum primum proximum requisitum ad ipsum.

Confirm. 2. quia eodem modo posset Petrus impedire, ne creetur; nam si Deus habeat hanc scientiam reflexam, si Petrus dissentiret auxilio A, non crearem illum; & hanc aliam directam, si Petrus haberet auxilium A, dissentiret; jam posito hoc auxilio A, Petrus dissentiret, & dissentiendo purificaretur conditio illa scientiæ reflexæ, unde Petrus non crearetur, atque adeo posset Petrus impedire, ne creatus sit, quod est chimæricum.

Resp. 1. argumentum solvendum ab omnibus, sive futura conditionata libera videantur in seipsis per scientiam mediam, sive in decreto absoluto ex parte actus, conditionato ex parte objecti per scientiam visionis; quare hoc argumento non impugnatur scientia media, sed scientia futurorum conditionalium, quam nemo sanæ mentis negare potest: non solum quia ratione naturali constat, non posse Deum summe cognoscitivum illa ignorare; sed etiam quia ex Scripturis constat, ea de facto cognoscere, sive spectent ad scientiam mediam directam, sive ad reflexam: dicit enim Deus, Genes. 19. *Si invenero Sodomis 50. Justos in medio Civitatis, dimittam omni loco propter eos*; ergo cognoscebat Deus, quod si fuissent ibi 50. Justi, non evertisset illam Civitatem, quod spectat ad scientiam mediam reflexam.

Secundo directe ad argumentum respondent nonnulli expeditissime transmittendo, quod non possit dari scientia media reflexa, quæ assumat pro hypothesi scientiam mediam directam, si ex hoc sequantur inconvenientia adducta. Ex quo non sequitur, non dari in Deo saltem scientiam mediam reflexam, quæ non assumat pro hypothesi directam: v. g. Si Adam non peccasset, adhuc incarnarer.

Resp. equidem 3. Absolute, quod uterque ille actus scientiæ reflexæ, & directæ possit in Deo dari seorsim, non conjunctim; sicut enim utraque ex Propositionibus contradictoriis contingentibus potest esse vera seorsim, non conjunctim; ita in casu nostro ambo illi actus scientiæ reflexæ, & directæ sunt possibiles, non tamen compossibiles; unde si datur in Deo hæc scientia reflexa, Si Petrus prævideretur per scientiam directam dissensurus auxilio A, non darem illi auxilium A, tunc non poterit in Deo dari scientia illa media directa, Si Petrus haberet auxilium A, dissentiret; & viceversa si datur hæc scientia directa, non dabitur illa reflexa. Et ratio est, quia ex utraque illa scientia conjunctim, & categorematice sumpta, non vero ex utraque seorsim, & syncategorematice sequuntur absurda illa in argumento adducta; ergo utraque illa scientia conjunctim, non vero seorsim repugnat. Ratio autem a priori est, quia ista veritas scientiæ reflexæ, si Petrus dissentiret auxilio A, non darem hoc auxilium, nequit componi in Deo cum voluntate conferendi auxilium A, constitutivum actus primi proximi indifferentis ad consensum, & dissensum; nam si daretur dissensus, auxilium non conferretur; ergo non poterit simul esse verus actus scientiæ directæ, si darem auxilium A, dissentiret; nam in hoc actu scientiæ directæ debet venire pro hypothesi decretum collativum auxilii constituentis actum primum proximum indifferentem, quem tamen constituere nequit, posita illa scientia reflexa; ergo istæ scientiæ sunt incompossibiles.

VI. Consimilis responsio adhibenda erit in de Gratia disp. 2. q. 5. art. ult. nu. 17. celebri illi objectioni ex Martinez contr. 4. disp. 6. sect. 1. & Perez de Provid. disp. 5. quod ex possibilitate scientiæ mediæ reflexæ sequeretur, aliquod antecedens omnino antecedens incompossibile cum utraque parte contradictionis, & inimpedibile a voluntate non fore eversivum libertatis. Quandoquidem posito complexo scientiæ hujus reflexæ (si prævidérem per scientiam mediam directam, Petrum consensurum auxilio A, darem illi hoc auxilium) & decreti de dando auxilio A, consensus esset liber, & tamen complexum illud antecedens esset incompossibile cum dissensu, & inimpedibile a voluntate.

Ad quod dicemus cum Martinonio disp. 5. sect. 4. ex possibilitate hujus scientiæ mediæ reflexæ non sequi hoc inconveniens, & Maximam illam remanere incolumem. Ratio est, quia licet complexum illud scientiæ reflexæ, & decreti seorsim sit inimpedibile a voluntate creata; potest tamen voluntas illud complexim, & categorematice

tice sumptum, prout est incompossibile cum dissensu, impedire. Ratio est, quia cum scientia illa reflexa habeat pro hypothesi scientiam mediam directam, quæ est impedibilis a voluntate, & qua impedita impediretur decretum de dando auxilio A, dependenter ab illa scientia media reflexa, ideo potest hujusmodi complexum categorematice sumptum impediri a voluntate creata. Præterquam quod negari etiam posset possibilitas in hoc casu scientiæ mediæ reflexæ, quæ assumeret pro hypothesi directam, si ex illa sequeretur eversio illius Maximæ, quod scilicet Omne antecedens actum incompossibile cum non actu, & inimpedibile sit eversivum libertatis, quam in loco ostendimus esse ineluctabilem.

Ad 1. confirm. recurrit eadem responsio: Supposita illa scientia reflexa, quod si Petrus prævideretur dissensurus auxilio A, non haberet a Deo auxilium A, nequit simul esse verum objectum illius scientiæ mediæ directæ, quod si Petrus haberet auxilium A, dissentiret; unde istæ duæ scientiæ sunt incompossibiles. Idcirco autem supposita illa scientia reflexa nequit esse verum, quod si Petrus haberet auxilium A, dissentiret, quia cum illa scientia reflexa nequit componi in Deo voluntas conferendi auxilium A, ut constitutivum actus primi proximi indifferentis ad consensum, vel dissensum; quandoquidem si poneretur dissensus, auxilium non daretur, atque adeo dissensus in tali casu est incompossibilis cum auxilio; unde auxilium nequit dici indifferens ad consensum, vel dissensum. Et ratio ulterior est, quia omne antecedens consensum incompossibile cum dissensu, & inimpedibile est eversivum libertatis; sed hujusmodi esset decretum collativum auxilii A, supposita illa scientia reflexa; ergo hujusmodi decretum esset eversivum libertatis; unde non posset conferri auxilium, ut constitutivum actus primi proximi indifferentis. Et per hæc patet ad 2. confirmationem.

VII. Ex hactenus dictis fit 1. Deum cognoscere tam actus liberos Creaturarum conditionate futuros, quam proprios in priori ad quodcumque decretum actuale; quandoquidem pro illo priori habent vel determinatum esse, vel determinatum non esse posita qualibet conditione; cum autem veritas sit passio entis, sequitur, quod pro illo priori habeant etiam determinatam veritatem, atque adeo cognoscibilitatem, & affirmabilitatem; unde a Deo summe cognoscitivo debent pro illo priori determinate cognosci per scientiam mediam: cum non possit Deus nec pro ullo instanti, nec pro ullo signo carere cognitione, quam potest pro tunc habere, eo quod hæc sit perfectio simpliciter simplex.

Fit 2. quod si transmittatur, tum quod possint dari, tum quod dentur de facto decreta illa Adversariorum absoluta ex parte actus, conditionata ex parte objecti, tunc futura libera conditionata deberent a Deo videri tum per scientiam mediam in se ipsis in priori ad hæc decreta, tum per scientiam visionis in talibus decretis actualibus, juxta sententiam laudatam Ruiz, & aliorum putantium, Deum videre suos actus conditionate futuros, tum in seipsis, tum in decreto actuali.

Fit 3. quod negata possibilitate scientiæ mediæ sive directæ, sive reflexæ, hujusmodi decreta actualia deberent esse necessaria, & infinita (aliter Deus ignoraret infinitos actus liberos conditionate futuros uniuscujusque) quod censetur inopinabile.

Fit 4. hujusmodi decreta relate ad actus liberos conditionales Creaturarum repugnare ex eo, quod deberent esse prædeterminantia, atque adeo eversiva libertatis, ut hic supponimus: Relate vero ad actus liberos conditionales Dei non esse necessaria, licet repugnaret in Deo pura omissio libera; cum sufficienter Deus exerceret suam libertatem positivam relate ad conditionate futura, per hoc, quod purificata conditione daretur decretum actuale, seu volens, seu positive nolens illa.

VIII. Fit 5. Hujusmodi decreta actualia esse essentialiter superflua; cum neque requirantur ut medium, in quo futura conditionata cognoscantur, neque ut causa illorum; etenim neque possunt illa causare ante purificatam conditionem, ut patet, neque post, quia tunc non darentur ista decreta objective conditionata, sed alia omnino absoluta.

Neque dicas, decretum conditionatum purificata conditione transire in absolutum, & sic esse causam illorum futurorum; Nam conditionatum purificata conditione transit in absolutum solum quoad effectum, non quoad actum, quatenus idem effectus haberi debet ab actu conditionato purificata conditione, ac ab absoluto, quin tamen possit actus conditionatus evadere absolutus; sicut quando dicitur Homo ex attrito in Sacramento fieri contritus, id solum est verum, ut advertit Suarius, relate ad effectum,

ctum, non relate ad actum, quatenus idem effectus habetur ab attritione cum Sacramento, ac a sola contritione; licet attritio non evadat contritio. Quare cum decretum illud conditionatum non possit evadere absolutum, & purificata conditione requiratur in omnium sententia decretum absolutum ad causandum effectum, quia effectus absolutus postulat causam absolutam, quæ unice illi proportionatur, idcirco decretum illud conditionatum neque purificata conditione deservire potest ad effectum causandum; & ideo est essentialiter superfluum.

Fit 6. Actum liberum creaturæ, ut transeat de statu possibilitatis ad statum existentiæ conditionatæ, non requirere decretum ullum actuale, sed sufficere decretum conditionatum, quod daretur, si voluntas poneretur sub iis circumstantiis, in quibus prævidetur per scientiam mediam operatura: sicut nec requiritur, quod detur nunc voluntas, sed sufficit, quod daretur pro quando esset actum liberum positura. Hinc voluntas, quæ nec est, nec erit, per hoc præcise quod esset, transferre potest actum liberum de statu possibilitatis ad statum futuritionis conditionatæ, & sic efficere, quod Deus habeat de facto scientiam de aliquo actu, quam non haberet, si voluntas non esset conditionate operatura. Et ratio est, quia futuritio conditionata effectus non requirit causam, quæ sit, sed causam, quæ esset, & operaretur, si in talibus circumstantiis poneretur. Et divinus intellectus, ut cognoscat id, quod esset sub talibus circumstantiis, nec requirit, quod illud actu sit, sed solum prærequirit, quod tunc esset; ac proinde citra ullum Divinum actuale decretum voluntas creata, quæ nec est, nec erit, efficere potest, quod Deus actu cognoscat per scientiam mediam id, quod non cognosceret, si illa non esset sub talibus circumstantiis operatura. Quamvis enim nulla Creatura extrahi possit de statu possibilitatis ad statum existentiæ, aut ad statum futuritionis conditionatæ citra aliquod Dei decretum; nihilominus ut transferatur de statu possibilitatis ad statum futuritionis conditionatæ, non requiritur decretum actuale, sed sufficit decretum, quod esset, si voluntas in talibus circumstantiis poneretur.

Fit 7. posita futuritione conditionata consensus liberi creati, dari necessario in Divino intellectu scientiam mediam de illa, seu cognitionem de tali consensu absolutam ex parte actus, conditionatam ex parte objecti; quin requiratur pariformiter in Divina voluntate decretum absolutum ex parte actus, conditionatum ex parte objecti. Disparitas est, quia Divinus intellectus ex infinita sua cognoscitivitate est summe determinatus ad cognoscendum quodcumque cognoscibile, ita ut repugnet, quod aliquid ignoret: At Divina voluntas est libera ad aliquid decernendum circa Creaturas. Quinimmo si daretur de facto hujusmodi decretum ad mentem Prædeterminantium, esset eversivum libertatis, & relate ad actus liberos esset essentialiter superfluum, ut supra ostendimus. Quare si Deus decernat v. gr. conversionem Tyriorum in hypothesi, quod iis Evangelium prædicaretur, talis conversio non esset libera; & dato quod esset libera, tale decretum esset superfluum; quia neque requireretur ut medium, in quo conversio illa libera cognoscatur; siquidem eo præciso deberet illam Deus cognoscere in seipsa; Neque requireretur ut causa talis conversionis, quia purificata illa conditione non daretur hujusmodi decretum conditionatum, sed aliud absolutum causans illam conversionem; atque adeo decretum hoc, quod astruunt Prædeterminatores relate ad actus liberos conditionate futuros, omnino repugnat.

DISPUTATIO IV.

De Divina Voluntate.

Plurima ad Divinam voluntatem spectantia variis in locis, prout fert opportunitas, a Theologis tractantur: v. g. in de Incarnatione discutitur, An Deus necessitetur moraliter ad optimum? An unico decreto omnia prædefiniat? in de Gratia fuse agi solet de Divinis Prædefinitionibus; in de Justitia, An detur in voluntate Divina virtus Justitiæ presse dicta? & sic de aliis. Quare hic solum quæri solet, per quid constituantur decreta Dei libera? nec non de Divina Providentia, quæ spectant præsertim ad Prædestinationem, & Reprobationem, quæ sunt partes Providentiæ.

QUÆSTIO I.

Per quid constituantur decreta Dei libera?

I. DAri in Deo voluntatem, est de Fide: Dicitur enim Matth. 6. *Fiat voluntas tua*; non dari tamen in Deo voluntatem per modum actus primi physici, sed solum per modum potentiæ logicæ, quatenus non repugnat, quod Deus velit, nec non per modum actus purissimi, constat ex dictis Disp. antecedenti, ubi ostendimus, non dari in Deo intellectum per modum actus primi physici. Hic actus purissimus Divinæ volitionis relate ad objecta creata est liber, potens illa velle, aut nolle; dicitur enim Psalm. 13. *Omnia quæcumque voluit, fecit*. Dividitur tamen hæc Divina libertas in libertatem per modum actus primi, & libertatem per modum actus secundi; non quia proprie datur in Deo actus primus, & secundus; sed quia Divina libertas est instar libertatis creatæ in actu primo, & instar libertatis creatæ in actu secundo. Libertas enim per modum actus primi in Deo est ipsa Divina volitio prout indifferens ad volendum, vel nolendum objecta contingentia; libertas vero per modum actus secundi est ipsa eadem volitio Divina, prout volens v. gr. potius, quam nolens Mundum.

Difficultas pene inextricabilis, & ænigma absconditum est, Per quid constituatur volitio Divina per modum actus secundi, seu decretum liberum Dei? Qua in re facilius est quamcumque opinionem refellere, quam propriam stabilire. Et ratio difficultatis est, quia vel decretum liberum cum Deo identificatur; ergo aliquid, quod est Deus, est contingens; atque adeo Deus potest non esse, quod sapit fatuitatem: Vel a Deo distinguitur; & jam Deus perficitur ab aliquo actu contingente a se distincto, atque adeo a Creatura, quod sonat impietatem. Aristoteles enormiter in hoc erravit, dum negavit, Deum esse liberum, ut faceret immutabilem. Vasquez appellat nodum hunc indissolubilem, solis Beatis manifestum. Suarez, unum nostræ Religionis Mysterium, quod in hac vita cognosci non potest. Arriaga dicit, ignorare, quid statuat; quia spinæ ubique; quæ ad sanguinem usque pungunt. Hinc, teste Goneto, disp. 3. §. 5., & Ruiz disp. 11. de voluntate Dei, sect. 1. omnium Theologorum consensu non datur via conciliandi Dei libertatem cum ejusdem immutabilitate, quin aliquid durum, ac difficile devoretur. Et eadem penitus est difficultas de scientia libera Dei, tam visionis, quam media.

II. Celebriores sententiæ sunt. Prima Cajetani 1. p. q. 19. art. 2. & 3. p. q. 1. art. 1. constituentis actum Dei liberum per perfectionem quandam Deo intrinsecam, & contingentem; cujus oppositum non sit imperfectio, sed pariter perfectio: An autem hujusmodi perfectio ponatur a Cajetano modaliter a Deo distincta, an virtualiter, vel alio modo, non satis constat apud DD. ut notat Haunoldus nu. 353. Secunda est Vasquii, Aureoli, Arrubal, Granado, Amici, Recupiti, Fasoli, Platelii n. 142., & communior inter Modistas, complentium decreta libera per aliquod Deo extrinsecum, v. gr. volitionem Mundi per actionem Mundi productivam, & Mundi nolitionem per hujus negationem, ita ut complementa hæc extrinseca non constituant Dei volitionem, aut nolitionem, sed solum denominationem Dei volentis, aut nolentis. Tertia Nominalium, ac Suarii docentium, decreta libera importare quendam modum tum realiter, tum virtualiter indistinctum a Deo, & contingentem, atque adeo meram habitudinem ad connotata extrinseca. Alii cum Mauro recurrunt ad veritates quasdam objectivas, æternas, & contingentes. Alii ad quoddam ens, seu respectum rationis; in quibus tamen sententiis explicandis variant communiter quam maxime. Ultima inter celebres sententias est D. Th., ac Thomistarum apud Gonetum disp. 3., Lumbier n. 300., Ruiz, Perez, Esparzæ, Haunoldi, Arandæ, & aliorum docentium, actum Dei liberum importare terminationem quamdam contingentem realiter cum Deo identificatam, sed virtualiter distinctam, non secus ac Personalitates Divinæ important perfectionem realiter identificatam cum Natura, & virtualiter distinctam, ut dicemus in de Trinitate; cum hoc tamen discrimine, quod Personalitas v. g. Patris possit non esse in Filio, non vero possit simpliciter non esse, volitio vero v. gr. Mundi possit simpliciter non esse; ita tamen, ut ea non existente, non possit non esse in Deo nolitio Mundi, quæ defectum volitionis suppleat; vel si admittatur possibilis in Deo pura omissio libera, adhuc possit Deus carere tum volitione, tum

nolitione Mundi, quæ sit aliqua terminatio Deo intrinseca, & contingens, qua Mundus denominetur volitus, aut nolitus: Sicut enim in Verbo præter vim terminandi unionem hypostaticam, datur de facto contingenter terminatio ipsa intrinseca talis unionis, quæ Verbo est extrinseca, ita ut Verbum denominetur intrinsece unitum humanitati non per unionem, tamquam per formam, sed per terminationem intrinsecam contingentem, quæ ad talem unionem dicat habitudinem, ut dicemus in de Incarnatione; ita terminatio ista libera, qua Deus denominatur volens Mundum, cum sit Deo intrinseca, utpote vitalis, non habetur constitutive per ipsum Mundum Deo extrinsecum, sed per virtualitatem quandam cum Deo realiter identificatam, & contingentem, quæ dicat habitudinem ad Mundum volitum, ut infra explicabimus.

ARTICULUS I.

Num apte salvetur libertas actus Divini per perfectionem quandam defectibilem, aut per complementa extrinseca, aut per meram habitudinem ad extrinseca connotata?

III. Vasqu., & Suar. hac in re dissident inter se. Suarius enim putat, decretum Dei liberum haberi per quandam habitudinem, & respectum rationis ad connotatum extrinsecum, quæ habitudo non sit perfectio quædam intrinseca Deo, & contingens juxta sententiam, quæ tribuitur Cajetano; nec sit virtualitas quædam Deo intrinseca, & contingens juxta sententiam Thomistarum, sed sit solum quædam Adaleitas, seu non quid, sed cujus, ut discurrunt Nominales in sententia de Modis. Docet præterea, quod Deus volens, & nolens Mundum sit idem secundum suppositionem, & in recto; sed quia aliter se habet ad Mundum volitum, & aliter ad Mundum nolitum, ideo non est idem secundum significationem; siquidem in denominatione Dei volentis Mundum significatur præter Deum ipse Mundus; in denominatione Nolentis significatur præter Deum negatio Mundi: Sicut in denominatione Patris non habetur secundum suppositionem, & in recto aliud, quam Petrus; habetur tamen aliud secundum significationem, quia per denominationem Patris significatur in obliquo Filius, quo deficiente deficit denominatio Patris, licet nihil deficiat, quod constituat in recto, & secundum suppositionem hujusmodi denominationem.

Vasquez vero, & plurimi Recentiores inhærentes viæ Modistarum putant, denominationem Dei volentis Mundum constitui inadæquate, & compleri per ipsum Mundum volitum; Nituntur que illi maximæ: Id, quo præcise sublato tollitur aliqua denominatio, est constitutivum talis denominationis; aliter si eo præcise sublato tolleretur denominatio, & nihil constituens ipsam tolleretur, ea non tolleretur; nunquam enim tollitur constitutum, si nullum ejus constitutivum tollatur, cum constitutum nihil sit præter omnia sua constitutiva. Neque dicas cum Nominalibus, posse denominationem, v. g. Patris, tolli præcise sublato Filio, tamquam requisito, non tamquam constitutivo hujus denominationis, & eodem modo tolli posse denominationem Dei volentis Mundum, præcise sublato Mundo tamquam requisito. Nam contra est primo, quia requisitum solum requiri potest, ut forma ponatur in subjecto apto, non vero ut communicet illi denominationem; quod constat inductione: Approximatio v. gr. est requisitum, ut calor uniatur subjecto, & Anima corpori; sed his positis non potest subjectum non denominari calidum, & corpus non denominari vivens; ergo si forma denominans Petrum Patrem, esset solus Petrus, & forma denominans Deum volentem Mundum, esset sola Dei volitio necessaria, sequeretur, quod independenter ab ullo connotato, seu requisito extrinseco semper haberetur denominatio Patris, & Dei volentis Mundum. Secundo a priori, quia requisitum non est requisitum sibi, sed alteri; ergo Filius v. gr. solum potest esse requisitum, ut habeatur denominatio Patris, ab ipso saltem inadæquate distincta; atqui Filio præcise sublato, habetur per Adversarios quicquid constituit denominationem Patris, scilicet forma denominans in subjecto capaci: ergo præcise sublato Filio deberet dari denominatio Patris: & eodem modo sublato Mundo deberet dari denominatio Dei volentis Mundum; si forma denominans omnino distinguatur ab ipso Mundo. His explicatis

IV. Dico 1. Decreta libera Dei non superaddunt volitioni Divinæ necessariæ perfectionem aliquam Deo intrinsecam contingentem, aut realiter distinctam, ut vult Vortius Calvinista apud Platelium n. 140.; aut

aut modaliter, seu formaliter & ex natura rei, aut virtualiter tantum distinctam a volitione Dei necessaria juxta sententiam, quæ a nonnullis tribuitur Cajetano (qui tamen solum docet, esse perfectionem quamdam extensivam, per hoc, quod ejus oppositum non sit imperfectio) Hæc conclusio admittitur communissime, ne Deus concipiatur ut potentialis intrinsece compositus, defectibilis, & mutabilis.

Prob. Omnis Divina perfectio est infinita, atque adeo est ipse Deus; ergo si decretum liberum esset perfectio Divina contingens, ipse Deus esset contingens, & defectibilis, nec non capax alicujus perfectionis, qua caret, v. gr. nolitionis Mundi; unde Deus esset potentialis, & compositus.

Neque dicas, quod possit hujusmodi perfectio deficere, quin possit deficere Deus, eo quod necessario detur alterutrum ex decretis liberis oppositis; unde si deesset volitio Mundi, daretur nolitio. Nam hoc ipsum dedecet Deum, quod scilicet Divinæ perfectiones cum ipso identificatæ admisceant imperfectionem contingentiæ, defectibilitatis, potentialitatis, & compositionis.

Præterea, si perfectio illa decreti liberi constitutiva ponatur distincta modaliter, & non mutuo separabilis a Deo, ecce compositionem realem Deo indignam: si vero ponatur distincta formaliter; cum sit separabilis a Deo, sequeretur, quod posset una formalitas separari ab alia, & consequenter idem a seipso: si demum ponatur distincta virtualiter, a fortiori repugnat, quod sit separabilis; potuisset enim Deus non identificari cum volitione Mundi, cum qua de facto realiter identificatur. Utrum autem possit Deus realiter identificari cum terminatione aliqua virtualiter distincta, & contingenti, quæ non sit nova perfectio, sed novum prædicatum, seu novum munus, & nova habitudo ad Creaturas, discutiemus articulo sequenti.

V. Dico 2. Actus Dei liber non constituitur adæquate, & formaliter per ipsam Dei volitionem necessariam sub connotato extrinseco, juxta sententiam Nominalium, quæ a nonnullis etiam tribuitur Suario disp. 30. metaph. sect. 9. qui tamen verius adhæret sententiæ Thomistarum a nobis propugnandæ, cum expresse dicat n. 46. volitionem liberam in Deo importare terminationem, & causalitatem contingentem, quam prius vocaverat respectum rationis.

Prob. Si solum volitio Dei necessaria constitueret denominationem Dei volentis Mundum citra ullam virtualitatem, seu terminationem ad Creaturas contingentes, sequeretur, quod semper, & necessario daretur denominatio Dei volentis Mundum, quia semper, & necessario darentur constitutiva talis denominationis; sicut semper ac habentur constitutiva denominationis calidi, habetur calidum; cum constitutum non sit aliud præter omnia sua constitutiva. Neque dicas, quod deficiente connotato, puta Mundo, deficeret talis denominatio. Nam si connotatum non constituit talem denominationem, eo deficiente non deficiunt constitutiva denominationis, atque adeo nec deficit ipsa denominatio ab iis constituta.

Confirm. 1. quia in hac sententia volitio Divina mundi, & nolitio ejusdem, quæ sunt incompossibiles, essent idem realiter, & formaliter; quia essent realiter, & formaliter idem cum tertio, scilicet cum volitione Dei necessaria.

Confirm. 2. In hac sententia causa formalis adæquata, qua Deus constituitur volens Mundum, posset esse sine suo effectu formali, atque adeo sine se ipsa, cum causa formalis identificetur cum suo effectu formali.

Confirm. 3. quia non possunt actus liberi voluntatis creatæ salvari per hoc, quod voluntas quodammodo se habeat ad hunc, vel illum terminum; ergo neque actus liberi voluntatis Divinæ.

Neque dicas 1. Actus liberos creatos importare perfectionem absolutam; secus vero decreta libera Dei, quæ non possunt a voluntate Divina realiter distingui.

Nam contra est, quia idcirco forma absoluta identificari nequit cum subjecto, quod denominat, quoties denominatio est contingens, quia universim nequit denominatio deficere, nisi per defectum formæ in subjecto; sed hoc probat, quod nec possit forma respectiva cum subjecto identificari, quod denominatio, quæ habetur a forma respectiva, est contingens; ergo utrobique par ratio. Præterquamquod Actus liberi creati sunt etiam formæ respectivæ importantes respectum tam ad subjectum, quam ad terminum: unde in multorum sententia se habent instar Modorum, qui non indigent actione distincta, ut producantur.

Neque dicas 2. ex hoc, quod actus liberi Divini realiter identificentur cum volitione

ne necessaria, non sequitur, quod etiam actus liberi creati debeant identificari cum voluntate creata; ergo ex hoc, quod volitio libera Divina constitui possit per volitionem necessariam taliter se habentem ad objecta contingentia, non sequitur, quod etiam volitio libera creata constitui possit per voluntatem taliter se habentem.

Nam contra est, quia ideo Actus liberi Divini realiter identificantur cum volitione necessaria, quia cum sint infinite perfecti, debent excurrere realiter, & formaliter ad quamcumque perfectionem; unde virtualitas, quæ superadditur actui necessario Dei constitutiva actus liberi, nequit esse nova perfectio; contra voluntas creata est capax novæ perfectionis, & ideo ex novo actu non solum habet novum prædicatum, novam terminationem, & novum munus, sed etiam novam perfectionem realiter distinctam, & separabilem. At si posset Deus habere novas denominationes sine novis constitutivis denominationum, quare non posset id etiam competere voluntati creatæ, cum ruat jam principium illud, quod nova denominatio importet novam formam, saltem virtualiter distinctam? Unde sicut potest in sententia Nominalium idem aliter se habere in ordine ad aliud, absque nova forma relativa distincta, quare non poterit idem aliter se habere in ordine ad se absque nova forma absoluta distincta?

VI. Dico ult. Actus Dei liber non potest compleri per complementum extrinsecum, juxta sententiam explicatam Aureoli, Vasquii, & plurimorum Recentiorum.

Prob. 1. cum Cattaneo in metaph. disp. 14. q. 3. ex capite Aseitatis Divinæ. Nam juxta hanc sententiam Deus non esset a se, & sibimet sufficientissimus: indigeret enim ad existendum alio a se distincto, quod esset vel complementum decreti positivi, seu ens positivum, vel complementum negativi, seu ens abusivum. Certe Deus non esset a se, si ad existendum indigeret aliquo ente positivo a se distincto vage, scilicet vel Mundo A, vel Mundo B; ergo a fortiori si indigeret vage aliquo ente a se distincto, vel positivo, vel abusivo, quippe quod est umbra entis.

Confir. Hoc ens abusivum, quod esset complementum extrinsecum decreti de nihil producendo, vel esset ex parte objecti a Deo condistinctum, & recurrit, quod Deus indigeret aliquo vage a se distincto, ut possit existere; unde non esset sibimet sufficientissimus, & a se: vel non est aliquid ex parte objecti a Deo distinctum; ergo sicut dari potest decretum de nihil producendo absque complemento extrinseco, ita poterit quodcumque aliud decretum sic haberi. Præterquamquod si decretum illud negativum per solum Deum constituitur, sequitur, quod etiam quando datur decretum de productione Mundi, daretur etiam illud decretum de nihil producendo, eo quod dentur omnia constitutiva.

Prob. 2. ex capite libertatis cum eodem Cattaneo. Repugnat actui libero determinatio, quæ non sit ab intrinseco; sed complementum extrinsecum esset Dei determinatio ad denominationem actus liberi, puta ad volendum Mundum; ergo repugnat, quod complementum hujus denominationis sit extrinsecum. Major constat: in hoc enim habetur ratio actus liberi, quod sit electio ab intrinseco, ita ut si ab extrinseco voluntas determinetur, jam non sit libera. Hinc in sententia Societatis prædeterminatio physica, licet sit a Deo prima causa, per hoc præcise libertatem evertit, quia voluntas creata determinaretur ab extrinseco; unde a fortiori voluntas Divina non esset libera in actu secundo, si non determinaretur ab intrinseco, seu a se. Minor est ipsa doctrina Adversariorum, quod scilicet productio Mundi v. g. quæ complet denominationem Dei nolentis Mundum, non sit aliquid Dei intrinsecum: unde id, quod determinat voluntatem Divinam ad volendum Mundum, non est ab intrinseco. Adde, universim repugnare, quod aliquid sit ab intrinseco, & non sit intrinsecum, ut constat inductione in actibus intellectus, & voluntatis, necnon in aliis actibus vitalibus, qui sunt ab intrinseco, & sunt intrinseci; ergo si complementum actus liberi Divini esset aliquid ab intrinseco voluntatis Divinæ, deberet pariter esse voluntati Divinæ intrinsecum. Potest quidem aliquid esse intrinsecum, & non ab intrinseco, ut habitus, prædeterminatio physica; ipsa etiam mea existentia est mihi intrinseca, sed non ab intrinseco: At nequit aliquid esse ab intrinseco, & non intrinsecum. Et ratio est, quia forma denominans, quæ est ab intrinseco, vel debet uniri physice, vel debet identificari cum subjecto denominato, ut constat inductione. Concedimus quidem Adversariis, in hoc differre libertatem Dei a libertate Creaturæ, quod Creatura sit indifferens ad applicandum sibi hunc, vel illum actum; Deus vero solum sit indif-

dif-

differens ad applicandam voluntatem suam huic, vel illi objecto: At sicut Creatura, ut velit libere, debet ab intrinseco applicare sibi actum voluntatis, ita Deus ut velit libere Mundum v. g. debet ab intrinseco applicare voluntatem suam Mundo libere volito; atqui si volitio necessaria Dei applicaretur Mundo per complementum extrinsecum, puta per actionem productivam Mundi, non applicaretur ab intrinseco; ergo decretum volens Mundum revera non esset actus liber, quippe qui non esset ab intrinseco.

Confirm. 1. quia potuit Deus nihil velle condere, vel ob finem A, vel ob finem B, v. gr. vel ne detur lapsus Luciferi, vel ne detur lapsus Adami, juxta illud Sap. 4. *Raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus.* In hoc autem casu non posset assignari complementum extrinsecum decreti de nihil producendo potius ob finem A, quam ob finem B; ergo hæc sententia non subsistit. Dicere autem, quod in ipsis negationibus darentur veluti modi negativi diversi, est dicere aliquid inopinabile; & recurrit, quod negationes deberent esse aliquid a Deo distinctum, unde Deus non esset sibimet sufficientissimus.

Confirm. 2. quia Deus non solum est liber ad facere, vel non facere, sed etiam ad velle facere, vel nolle facere; ergo antecedenter ad facere Mundum, seu ad actionem Mundi productivam dari debet velle liberum Dei applicans Omnipotentiam ad facere. Antecedens patet; tum quia in Deo non est idem facere Mundum, ac velle facere Mundum, cum Mundum fecerit in tempore, voluerit tamen ab æterno illum facere; tum etiam quia aliter dum dicitur Psal. 13. *Omnia quæcumque voluit, fecit*, significaretur, omnia quæcumque fecit, fecit, vel omnia quæcumque voluit, voluit; quæ esset propositio identica, & nugatoria. Ratio demum a priori est, quia volitio, aut cognitio Dei necessaria non differt a libera per hoc, quod illi superaddatur aliquid extra lineam volendi, aut cognoscendi; atqui complementum extrinsecum, licet sit effectus volitus, & cognitus a Deo, est omnino extra lineam volendi, & cognoscendi (quis enim dixerit, quod lapis v. g. volitus pertineat ad lineam volendi?) ergo complementum extrinsecum nequit pertinere ad constitutionem decreti liberi.

VII. Ex dictis colligitur, nec subsistere sententiam Card. Pallavicini lib. 4. cap. 40. & Mauri qu. 58. putantium, terminationes liberas, seu applicationes contingentes volitionis, ac scientiæ Dei consistere in quibusdam veritatibus objectivis æternis, & contingentibus, realiter a Deo distinctis. Ratio est, quia vel hujusmodi veritates sunt quid creatum; & quomodo sunt ab æterno? quomodo possunt complere actum Dei liberum, si non sunt aliquid intrinsecum Deo; cum omnis determinatio in potentia libera debeat esse ab intrinseco? Si vero sunt aliquid increatum, quomodo a Deo distinguuntur citra compositionem in Deo, potentialitatem, contingentiam? Quare vel recurrunt argumenta contra sententiam Cajetani, si sunt aliquid increatum; vel argumenta contra sententiam Vasquii, si dicantur esse aliquid creatum.

ARTICULUS II.

Utrum complementum decreti liberi sit quædam terminatio ad objectum creatum Deo intrinseca, & contingens?

VIII. Cum non possit actus Dei liber compleri per aliquid Deo extrinsecum, compleri debet per complementum intrinsecum; hujusmodi autem complementum nequit esse perfectio quædam Deo intrinseca, & contingens, ut diximus tum contra Vortium Calvinistam, tum contra sententiam, quæ tribuitur Cajetano; & idcirco debet Deo esse intrinsecum identice, quin importet perfectionem aliquam contingentem, & separabilem a Deo. In hoc autem explicando variant DD. Fonseca, & Salas 1. 2. tract. 3. disp. 1. juxta viam Nominalium docent, hujusmodi complementum intrinsecum esse modum quemdam realiter a Deo indistinctum, & contingentem. Antonius Perez hujusmodi complementum vocat formalitatem quamdam præscindentem ab imperfectione, vel perfectione. Thomistæ cum Godoy, Goneto, nec non Ruiz, Esparza, Haunold., Aranda, Cattaneus, Lumbier hujusmodi complementum vocant terminationem, seu habitudinem liberam, quæ sit quædam virtualitas a Deo distincta; Quod videtur docuisse D. Tho. 1. contra Gent. c. 82. ubi dicit, habitudinem voluntatis Divinæ ad se esse necessariam, & naturalem, habitudinem vero ejusdem ad alia esse voluntariam. Quod autem D. Thom. agnoverit distinctionem virtualem in Deo inter actum necessarium, & libe-

liberum, constat ex quæst. 25. de potentia Dei, ad tertium, ubi operationem necessariam cum libera comparat, sicut comparatur natura Divina cum Personalitatibus.

IX. Dico equidem cum Angelico, & aliis nuper laudatis, complementum actus liberi Divini importare terminationem, seu habitudinem quandam ad Creaturas intrinsecam Deo, & contingentem, solum virtualiter ab actu voluntatis necessario distinctam: sicut Personalitates virtualiter distinguuntur a Natura Divina; & sicut in Verbo denominatio uniti cum Humanitate assumpta præter unionem hypostaticam Verbo extrinsecam importat in ipso Verbo quandam terminationem intrinsecam contingentem, qua circumscripta, Verbum non diceretur unitum intrinsece, & substantialiter, sed mere extrinsece, & accidentaliter cum humanitate; ad eum modum quo objectum cognitum mere extrinsece unitur cum cognoscente, ut dicemus in de Incarnatione.

Prob. Complementum actus liberi Divini nequit esse Deo intrinsecum, & realiter distinctum, ac contingens, juxta sententiam Vortii: Neque potest esse omnino Deo extrinsecum juxta sententiam Vasquii recurrentis ad complementa extrinseca; Neque omnino identificatum cum Deo, juxta sententiam Nominalium recurrentium ad connotata extrinseca; ergo debet esse ita Deo intrinsecum, & identificatum, ut aliquatenus ex parte objecti distinguatur ab actu voluntatis Divinæ necessario; cum autem sufficiat distinctio virtualis, quæ est omnium minima, idcirco distinguitur a Deo distinctione virtuali. Nequit tamen ita distingui, ut importet perfectionem contingentem superadditam actui necessario, ut diximus contra Cajetanum; cum non possit cumulo omnium perfectionum nova perfectio superaddi, aut hæc ab illo abesse: ergo hujusmodi complementum, seu terminatio libera ad Creaturas est solum quædam virtualitas superaddita actui necessario præscindens a perfectione, & imperfectione, quæ solum possit a Deo abesse secundum quid, seu secundum denominationem, aut habitudinem, terminationem, munus, seu exercitium libertatis, non vero simpliciter, proprie, & secundum entitatem: eo modo, quo de facto nulla perfectio Divina deficit in Filio (utpote cumulo omnium perfectionum) licet illi deficiat Paternitas, & spiratio passiva.

Confirm. non minus in Deo ratione fœcunditatis debet salvari communicabilitas essentiæ cum incommunicabilitate Personalitatum, quam ratione libertatis salvari debet necessitas Divinæ volitionis cum contingentia ad hoc, vel illud volendum; sed apte salvatur communicabilitas illa, & incommunicabilitas per distinctionem virtualem inter naturam communicabilem, & Personalitates incommunicabiles, quæ nullam perfectionem, aut imperfectionem superaddant Naturæ; quin possit aliter hoc Mysterium salvari, ut hic supponimus; ergo apte etiam salvatur necessitas, & contingentia per distinctionem virtualem inter volitionem necessariam Dei, & terminationem liberam ad Creaturas, quæ nullam perfectionem, aut imperfectionem superaddat actui Dei necessario. Et recurrit pariter confirmatio magis dilucida ex eo, quod possit Verbum carere terminatione intrinseca ad unionem hypostaticam sibi extrinsecam.

X. Ex quibus fit 1. quod sicut non deficeret in Verbo ulla perfectio, si deficeret terminatio intrinseca ad unionem hypostaticam, ita nec deficeret in Deo perfectio, si deficeret terminatio libera sibi intrinseca ad Mundum, qua denominatur volens Mundum; & sicut non deficit in Filio ulla perfectio, licet desit illi Paternitas virtualiter distincta a Natura Divina, eo quod Filius sit cumulus omnium perfectionum; ita in casu.

Fit 2. quod sicut Personalitates solum realiter, & identice sunt omnis perfectio, formaliter vero sumptæ præscindunt a perfectione, & imperfectione, cum non possit in Deo dari ulla imperfectio, nec aliqua perfectio abesse; ita istæ terminationes liberæ.

Fit 3. quod sicut solus Deus capax est distinctionis virtualis inter Naturam, & Personalitates; ita solus Deus capax est ejusdem distinctionis inter volitionem necessariam, & liberam. Ratio a priori est, quia distinctio virtualis importat convenientiam in omni perfectione, & discovenientiam in aliquo prædicato ad salvandam contradictionem; Solus autem Deus ratione fœcunditatis habere potest inter Naturam, & Personalitates convenientiam in omni perfectione, cum sit cumulus omnium perfectionum, & discrepantiam in aliquo prædicato; unde Natura sit communicabilis, non Personalitas; natura sit una, & non triplex; Personalitas sit triplex, & non una; ergo solus Deus capax est distinctionis virtualis inter Naturam, & Personalitates;

Et

Et eodem modo inter volitionem necessariam, & liberam, ad salvandum, quod illa sit indefectibilis, hæc vero contingens. Contra vero in Creaturis distinctio virtualis repugnat, quia cum nulla Creatura sit cumulus omnium perfectionum, eo ipso quod Creaturæ additur novum prædicatum, ei additur nova perfectio, si hujusmodi prædicatum sit consonum tali entitati; aut additur imperfectio, si illi sit dissonum, aut superfluum; Deo autem potest prædicatum aliquod esse consonum, & superaddi, quin superaddatur ulla perfectio, cum repugnet, cumulo omnium perfectionum aliquam perfectionem superaddi; sicut etiam repugnat, quod hujusmodi prædicatum importet imperfectionem, aut limitationem perfectionis, cum sit Deo consonum, & importet excursum ad quamcumque perfectionem realiter, & identice.

Fit 4. quod sicut in sola Natura Divina, utpote cumulo omnium perfectionum, ratione fœcunditatis datur exigentia activa, quod identificetur cum Personalitatibus inter se oppositis; in Personalitatibus vero datur solum exigentia passiva, quod identificentur cum cumulo omnium perfectionum, & ideo Personalitates non sunt formaliter perfectio; ita in sola volitione necessaria ratione libertatis datur exigentia activa, ut identificetur cum alterutra ex terminationibus liberis incompossibilibus; in istis vero datur solum exigentia passiva identitatis realis cum volitione necessaria cumulo omnium perfectionum; & ideo terminationes liberæ formaliter sumptæ non sunt perfectiones. Vel dicas cum Esparza qu. 22. ad secundum, quod sicut Personalitates exigunt identificari cum Deo exigentia ipsius Deitatis essentialiter fœcundæ, non vero exigentia propria Personalitatum; ita terminationes liberæ.

Fit 5. quod sicut Personalitates formaliter sumptæ neque sunt formaliter ens (aliter in Deo essent tria entia, quod est contra Fidem) neque sunt formaliter non Ens, quia essent formaliter nihil; sed sunt Entis potius, quam Ens, seu adaleitates entis, & virtualitates præscindentes ab ente, vel non ente; sicut in metaphysicis differentiæ substantiæ neque sunt formaliter substantia, neque accidens, sed præscindunt ab utroque; ita prorsus terminationes liberæ.

Fit ultimo, quod sicut non tenet ista illatio: Filius non est Pater, qui est Deus; ergo Filius non est Deus; ita nec tenet ista illatio: Non datur nolitio Mundi, quæ si daretur, esset Deus; ergo non datur Deus; Nec tenet hæc alia illatio, Volitio Mundi, quæ est Deus, poterat non esse; ergo poterat non esse Deus. Ratio a priori est, quia sicut a negatione Personalitatis non tenet illatio ad negationem Divinitatis cum illa identificatæ; ita a negatione nolitionis Mundi identificatæ cum Deo non tenet illatio ad negationem Dei, & a contingentia volitionis Mundi non tenet ad contingentiam Dei; eo quod volitio Mundi sit solum contingens secundum quid, & denominative, seu secundum virtualitatem, quæ præscindit ab ente, vel non ente, non vero simpliciter proprie, & secundum entitatem.

XI. Objic. 1. Paritas distinctionis virtualis inter naturam Divinam, & Personalitates non favet huic opinioni; ergo non est ad rem. Antecedens probatur, tum quia multi cum Nominalibus negant, præter distinctionem eminentialem inter Personas dari distinctionem virtualem inter Naturam Divinam, & Personalitates; tum etiam quia in tantum dari posset hæc distinctio virtualis, in quantum possunt Pater, & Filius identificari cum Natura Divina, & distingui realiter inter se; sed non possunt volitio, & nolitio Mundi identificari cum volitione Dei necessaria, & distingui inter se, quia nolitio Mundi deberet de facto existere; sicut de facto existunt Pater, & Filius identificati cum Natura divina; ergo.

Confirmatur: etiam dato, quod Personalitates secundum se non sint perfectiones relativæ superadditæ absolutis, prout multi docent, certe nolitio, & volitio Mundi nequit pariformiter se habere, ac Paternitas, & Filiatio. Nam utraque hæc Personalitas est entitas relativa; & licet non sint duo entia, cum una sit divinitas, atque adeo unum Ens substantive sumptum; sunt tamen duæ entitates relativæ; at volitio, & nolitio Mundi non sunt duæ entitates, immo nolitio Mundi de facto est simpliciter nihil; ergo paritas est nulla.

Resp. paritatem Trinitatis non adduci ad conclusionem probandam, sed ad emolliendam sententiæ arduitatem, ostendendo, quod fere omnes difficultates, quæ nobis objectantur, enodandæ sint in sententia communissime admissa in schola Thomistica, Scotica, & Recentiorum, exceptis Nominalibus, quod sc. admittenda sit distinctio virtualis, si minus formalis, inter Na-

Naturam, & Personalitates. Hæc autem paritas sub oculos ponit, quod sicut Divinitas ratione distinctionis virtualis potest identificare sibi duo prædicata incompossibilia, scilicet communicabilitatem Naturæ, & incommunicabilitatem Personalitatum; ita posset identificare sibi necessitatem volitionis, & contingentiam terminationis liberæ, v. gr. ad Mundum volitum: & sicut possunt Paternitas, & Filiatio inter se opponi, & simul identificari cum Divinitate, ita pariter volitio, & nolitio libera Mundi. Cæterum, quod Paternitas, & Filiatio utraque sit necessaria, & per circuminsessionem necessario sint in Divinitate; contra vero volitio, & nolitio libera sint incompossibiles, est discrimen materiale non infringens vim paritatis; illud quippe requiritur ad fœcunditatem; hoc vero ad libertatem Dei. In forma nego antecedens; ad probationem nego minorem: quamvis nolitio Mundi non existat secundum denominationem Dei nolentis, & secundum virtualitatem propriam exercitii libertatis; adhuc identificatur cum Divinitate secundum totum, quod dicit de entitate, & perfectione: unde nolitio Mundi de facto existit simpliciter, & entitative, licet non existat secundum quid, & denominative, seu secundum virtualitatem nolitionis; sicut Filiatio secundum omnem perfectionem realem Divinitatis existit in Patre, licet non secundum denominationem Filii.

XII. Neque dicas, quod hic modus respondendi coincidat cum sententia Nominalium a nobis rejecta articulo superiore. Nam coincidimus quidem cum ea sententia in hoc, quod dicamus nolitionem Mundi non existere secundum quid, & denominative, sed existere simpliciter, & entitative; discrepamus tamen cum Nominalibus in constitutivo actus liberi: illi enim negant, quod deficiente denominatione volentis deficiat in Deo ulla virtualitas intrinseca; nos vero dicimus, virtualitatem hanc præscindentem a perfectione, & imperfectione deficere; aliter deficeret denominatio sine defectu formæ denominantis, & deficeret constitutum, quin deficiat ullum ex constitutivis, quod est impossibile.

Ad confirmationem dico, pariformiter se habere Personalitates, & actus liberos Dei in eo, quod facit ad rem, licet paritas non eodem modo in omnibus militet; cum fœcunditas ferat necessitatem in utraque Personalitate opposita; secus vero libertas; ac propterea fœcunditas fert in Divinitate potentiam simultatis ad identificari realiter cum Personalitatibus oppositis; libertas vero fert solum simultatem potentiæ ad identificari realiter cum terminationibus liberis incompossibilibus. Quare cum paritas militet in eo, quod militare debet, dicendum, quod Paternitas, & Filiatio licet sint id, propter quod duæ Personæ realiter distinguuntur, revera tamen non sint duæ entitates; cum de fide sit, non esse duo entia. Idemque dicas de terminationibus liberis.

Aliqui docent, Paternitatem, & Filiationem esse duas entitates non absolute, sed cum addito, scilicet duas entitates relativas, & sic etiam esse duas perfectiones relativas. Verum, ut advertit Haunoldus n. 343. quæstio est potius de voce: nam vel nomine entitatis, & perfectionis relativæ venit entitas, & perfectio cum addito distrahente, ita ut revera non sint entitates simpliciter dictæ, sed virtualitates, seu entitates supertranscendentales, & habemus intentum; vel sunt entitates cum addito restringente, sicut accidens dicitur esse entis ens, & in hoc sensu deberet esse absolute verum, quod in Deo dentur tria entia, & tres res; Quod nemo dixerit. Verum quidem est, Personalitates Divinas realiter inter se distingui, ut docet Angelicus 1. parte qu. 28. art. 3. quatenus sunt id, ratione cujus Personæ Divinæ realiter distinguuntur; at si considerentur secundum id, quod superaddunt Naturæ Divinæ, non possunt dici realitates, sed virtualitates præscindentes ab ente, & non ente, a perfectione, & imperfectione. Et hoc idem dicimus de terminationibus liberis; volitio enim, & nolitio Mundi realiter inter se distinguuntur; quamvis non superaddant volitioni necessariæ realitatem, aut perfectionem, sed solum virtualitatem, & adaleitatem entis. Quod etiam dicendum de terminatione illa Verbo intrinseca, ratione cujus dicitur intrinsece terminans unionem hypostaticam, quod in Creatis non est reperire; unde Concilium Toletanum undecimum dixit: *Si ratione hoc Mysterium colligeretur, non esset mirabile; si exemplo, non esset singulare.*

XIII. Objic. 2. Quamvis terminatio ista libera formaliter sumpta præscindat a ratione entis, vel non entis, non præscindit tamen a contingentia propria libertatis; ergo nequit esse Deo intrinseca, & identificata. Probatur consequentia, quia nequit iden-

identificari contingens, & necessarium; sicut enim pugnat esse, & non esse, ita pugnant posse non esse, quod est proprium rei contingentis, & non posse non esse, quod est proprium rei necessariæ.

Confirm. 1. quia terminatio illa libera, puta, volitio Mundi potest non esse, atque adeo est defectibilis; ergo si realiter cum Deo identificaretur, Deus esset defectibilis. Præterquamquod contingentia de se important formaliter imperfectionem, atque adeo nihil contingens potest cum Deo identificari.

Confirm. 2. quia separabilitas est signum distinctionis realis; sed ista terminatio libera est separabilis a Deo, cum de facto detur Deus, quin detur nolitio Mundi; ergo deberet a Deo realiter distingui.

Confirm. ult. quia impossibile est realiter identificari cum A id, quod ab A realiter distinguitur; sed nolitio libera Mundi realiter distinguitur a Deo, cum de facto a Deo sit separata: ergo non potuit cum Deo realiter identificari. Quibus adde ex Pallavicino, non posse cum Deo identificari id, quod potest a Deo contemni, ac respui, ut est nolitio Mundi.

Resp. duplicem dari contingentiam; alteram propriam Creaturæ, quæ consistit in hoc, quod possit transire a non esse ad esse, & ab esse ad non esse; Alteram, quæ potest convenire actibus liberis Divinis: hæc autem solum fert, ut decretum liberum Dei ita sit, ut potuerit non esse, vel e contra, quin tamen possit transire ab esse ad non esse, vel a non esse ad esse. Prior contingentia, quæ dicitur contingentia in genere entis, fert mutabilitatem, & imperfectionem; posterior vero, quæ dicitur contingentia in genere denominationis, seu exercitii, importat identice omnem perfectionem; cum sit propria entis summe perfecti; quod ratione libertatis habere debet hujusmodi contingentiam in terminationibus liberis.

In forma distinguo antecedens: Terminatio ista libera non præscindit a contingentia in genere dominationis, seu exercitii propria libertatis divinæ, concedo; a contingentia in genere entis propria libertatis creatæ, nego Antecedens, & Consequentiam. Ad probationem; Sicut in Patre identificantur realiter duo prædicata opposita, scilicet communicabilitas Naturæ Divinæ, & incommunicabilitas paternitatis; ita in Deo identificantur necessitas volitionis, & contingentia terminationis liberæ. Ad id, quod additur, dicendum, repugnare solum esse simpliciter, & non esse simpliciter, sicut etiam posse non esse simpliciter, & non posse non esse simpliciter; non tamen repugnare ista duo esse simpliciter, seu entitative, & non esse secundum quid, seu denominative; nec ista duo, posse non esse secundum quid, & non posse non esse simpliciter. Et eodem modo repugnat, quod A sit indifferens ad identificari cum B, simpliciter, & entitative, ita ut si non identificetur, desit aliqua perfectio; non repugnat tamen, quod A sit indifferens ad identificari denominative cum B; sicut volitio Mundi est indifferens ad identificari cum Deo, cum hoc spectet ad perfectionem libertatis Divinæ.

Ad 1. confirmationem: Hujusmodi terminatio libera potest non esse secundum quid, & denominative, non vero simpliciter; unde est contingens contingentia in genere denominationis, & exercitii propria actus liberi Divini, quin possit dici defectibilis defectibilitate propria importante mutabilitatem, & inconstantiam, quæ unice importat formaliter imperfectionem.

Ad 2. Separabilitas quoad entitatem, & perfectionem arguit distinctionem realem, non vero separabilitas quoad denominationem propriam virtualitatis Divinæ contingentis, cum hujusmodi virtualitas debeat realiter identificari cum omni perfectione, & solum sit contingens quoad denominationem: sicut enim Filiatio non existit in Patre, & quodammodo a Patre separatur, quin Pater, & Filius sint duæ res; esto realiter distinguantur; ita nolitio Mundi non existit in Deo volente Mundum, & quodammodo ab eo separatur (scilicet secundum denominationem, non vero simpliciter, & entitative) quin denominatio volentis, & nolentis Mundum sint duæ res, esto realiter distinguantur.

Ad ultimam: major est falsissima in Mysterio ineffabili; Pater enim secundum denominationem Patris realiter distinguitur distinctione non pura a Filio, cum quo etiam realiter identificatur secundum essentiam, & in cumulo omnis perfectionis; ut proinde dixerit Christus Dominus; *Ego, & Pater unum sumus*, indicando identitatem, & distinctionem. Et eodem modo nolitio Mundi realiter distinguitur a volitione Mundi secundum denominationem, realiter tamen cum illo identificatur secundum entitatem, & in cumulo omnis perfectionis. Quare semper præ oculis habendum Myste-

sterium Trinitatis, ut cohærenter ad illud discurramus in mysterio libertatis. Ad id quod additur, distinguo majorem; nequit identificari cum Deo, quod potest a Deo contemni simpliciter, concedo; quod potest solum contemni secundum denominationem, seu secundum esse virtuale, nullatenus vero secundum realitatem, & perfectionem, quam importat identice, nego majorem; & distincta pariter minore nego consequentiam.

QUÆSTIO II.

De Providentia quoad ea, quæ spectant ad Prædestinationem, & Reprobationem.

De Fide est, inesse Deo Providentiam; dicitur enim Sapient. 8. *Attingit a fine usque ad finem fortiter, & disponit omnia suaviter*. Definitur autem Providentia a Boetio, *Divina ratio, quæ cuncta disponit*. A Damasceno vero definitur, *Voluntas Dei, per quam res gubernantur*. a D. Thoma *Ratio ordinis rerum in finem, in Deo praexistens*. Ab aliis communius, *Præscientia, & dispositio mediorum ad finem*. Cum autem Deus omnia præsciat, & unicuique disponat media ad assequendum finem suum, idcirco est summe providus; licet enim Creaturæ rationales aliquando suum ultimum finem non consequantur per media a Deo disposita, hoc tamen unice provenit ex culpa ipsius Creaturæ, cum media de se sint apta, & sufficientia ad finis consequutionem.

Utrum autem Providentia formaliter consistat in solo actu intellectus præscribentis ordinem mediorum ad finem juxta sententiam Thomistarum, an vero in solo actu voluntatis intendentis finem, & eligentis media juxta viam Scotistarum, an demum in utroque actu tum intellectus, tum voluntatis, ut docent communius cum Molina? quæstio est levis momenti, & forte etiam de voce; Illud certum est, utrumque actum requiri, quicquid sit, an uterque de formali, an alter de formali, alter de connotato: Probabilius mihi est, actum voluntatis importari principalius, quia ad finem a Creaturis assequendum præstat, quod decernantur, quam quod cognoscantur a Deo media ad talem finem. Omittimus hic inquirere, Utrum Divina Providentia Creaturas rationales ad finem ultimum assequendum ordinet per decreta prædeterminantia juxta viam Thomistarum, an vero per media de se indifferentia, sed infallibiliter prævisa effectum habitura, juxta viam Societatis, nec non alia his affinia, de quibus alibi. Solum inquirimus de præcipuis actibus Divinæ Providentiæ, scilicet de Prædestinatione, & de Reprobatione, Utrum Deus ante scientiam visionis de absoluta futuritione meritorum, aut demeritorum Creaturas rationales prædestinet, aut reprobet, faciendo ex eadem massa aliud vas in honorem, aliud in contumeliam, ut loquitur Apostol. ad Roman. 9.

ARTICULUS I.

Num Prædestinatio fiat ante, vel post prævisa merita absolute futura?

II. De Fide est, dari Prædestinationem, cum Apostolus ad Roman. 8. dicat; *Quos prædestinavit, hos & vocavit*. Prædestinatio autem in genere est *Divinæ praordinatio Creaturæ intellectualis ad Gratiam, & Gloriam*. Sed prout restringitur ad Homines post peccatum originale, definitur prædestinatio ex Augustino lib. de bono Perseverantiæ cap. 14. *Præscientia, seu præparatio beneficiorum, quibus certissime liberatur, quicumque liberatur*: Cum enim Providentia in genere sit *Præscientia, ac Præparatio mediorum ad finem*, hinc talis Providentia, seu Prædestinatio est talis Præscientia, ac præparatio mediorum ad finem ultimum Creaturæ rationalis: & sicut Deus infallibiliter ad finem suum perducit Creaturas non liberas, ita pariter infallibiliter per media apta perducit ad finem suum Creaturas Rationales; quas autem infallibiliter perducit, illas dicitur prædestinare. Unde Bellarminus lib. 2. de Gratia, & Libero arbitrio cap. 9. dicit, Prædestinationem esse *Dei Providentiam, quæ certi Homines ex massa perditionis misericorditer selecti per infallibilia media in vitam æternam diriguntur*.

Hujusmodi Prædestinationem fieri non posse ante scientiam mediam, seu ante Prævisionem meritorum conditionate futurorum, est communissima doctrina Societatis: nam si fieret ante scientiam mediam, vel

vel fieret per decretum prædeterminans, aut condeterminans, & hoc in sententia Societatis est eversivum libertatis; unde Prædestinatio non esset ad Gloriam, ut ad coronam, & mercedem operationum liberarum, prout hic inquiritur; vel fieret per decretum prædefinitivum, & hoc etiam communius censetur esse libertatis eversivum, si scientiam mediam antecedat; Et licet Prædefinitio ista antecedens non everteret libertatem, ut docent nonnulli, adhuc in omnium sententia est impossibilis, ut dicemus in de Gratia, quia scilicet Deus prædefiniendo ante scientiam mediam nec perfecte cognosceret, nec sapienter decerneret: non cognosceret perfecte; quia non haberet scientiam mediam antecedenter ad decreta libera prout posset, & idcirco deberet illam pro eo priori signo habere: nec decerneret sapienter, quia ad sapienter decernendum, oportet prius prænoscere media apta ad finem intentum. Quare difficultas solum est, num Prædestinatio fiat ante, vel post scientiam visionis de meritis absolute futuris?

III. Notandum tamen, Prædestinationem aliam dici radicalem, aliam formalem. Radicalis importat voluntatem Divinam conferendi hanc seriem Gratiarum, quæ prævisæ sunt per scientiam mediam finaliter efficaces, unde perducant ad Gloriam. Et de hac radicali prædestinatione indivisibiliter sumpta non est dubium, quod facta sit antecedenter ad merita, cum de Fide sit contra Semipelagianos, Deum independenter a nostris meritis conferre nobis hanc seriem Gratiarum, quas prævidit finaliter efficaces. Potest quidem Perseverantia finalis cadere sub meritum congruum, & probabiliter potest etiam in alia Providentia cadere sub meritum condignum (ut dicemus parte 5. disp. ult. ubi de merito) primam tamen Gratiam actualem, ex qua haberi potest meritum sive congruum, sive condignum ad perseverantiam finalem, ne de congruo quidem mereri possumus, cum principium meriti non cadat sub meritum. Hinc est, quod quando Deus liberaliter vult Electis hanc seriem Gratiarum conferre, vult virtualiter dare illis efficaciter Gloriam, sicut qui vult assentiri præmissis, vult virtualiter assentiri conclusioni, & qui vult finem, virtualiter vult media; & consequenter prædestinatio radicalis explicata est omnino independenter a meritis. Prædestinatio vero formalis est ipsa voluntas Divina conferendi Gloriam ut coronam, & de hac prædestinatione procedit præsens quæstio, num scilicet fiat ante, vel post scientiam visionis de meritis absolute futuris.

IV. Prima sententia Scotistarum, Thomistarum, Suar., Bellar., Ruiz, Recup. docet, prædestinationem formalem fieri ante prævisionem meritorum, quia videtur intentio finis præcedere electionem mediorum.

Secunda sententia cum Alensi, Bonav., Vasquio, Lugo, & aliis Recentioribus docet, fieri post absolutam prævisionem meritorum, eo quod præmium dari non possit, nisi post existentiam meriti pro statu absoluto, atque adeo post scientiam visionis de tali merito. Juxta utramque hanc sententiam debet esse verum, quod Deus non decernat omnia unico simplicissimo decreto; nam juxta primam sententiam Deus in priori signo prædestinat Electos decernendo illis Gloriam ut coronam, & in posteriori signo decernit auxilia efficacia, ut possint gloriam assequi dependenter a meritis, & sic in posteriori ad prædestinationem videt merita absolute futura. Juxta secundam sententiam Deus pro priori decernit auxilia efficacia, & postquam per scientiam visionis cognoscit merita absolute futura, decernit Electis Gloriam; atque adeo utraque sententia supponit decretorum multiplicitatem, sive realem ex parte complementi extrinseci, aut ex parte connotatorum, sive virtualem cum prioritate, & posterioritate ex parte objecti.

Tertia sententia cum Granado, Lumbier, Mauro, & Recentioribus communius docet, Deum omnia decernere unico simplicissimo decreto; quod fuse propugnabimus in de Incarnatione disp. 3. qu. 2. Sicut enim eadem simplicissima cognitione attingit causam, & effectum, meritum, & præmium; ita eodem simplicissimo actu voluntatis vult etiam causam, & effectum, meritum, & præmium, simulque intendit finem, & eligit media; atque adeo in hac sententia Prædestinatio formalis, seu decretum de danda Gloria ut corona, ex parte objecti neque est ante, neque post scientiam visionis de meritis absolute futuris, sed in eodem signo, in quo Deus post scientiam mediam decernit dare Electis auxilia efficacia, sicut videt per scientiam visionis merita absolute futura, & simul decernit Gloriam ut coronam in præmium meritorum. Nititur hæc sententia authoritate D. Th. 1. parte q. 19. a. 5. ubi hæc ha-

habet: *Deus sicut uno actu omnia in sua essentia intelligit, ita uno actu vult omnia sua bonitate. Unde sicut in Deo intelligere causam non est causa intelligendi effectum, sed est intelligere effectum in causa, ita velle finem non est causa volendi ea, quae sunt ad finem, sed est velle, ea quae sunt ad finem, ordinari ad finem. Vult ergo Deus hoc esse propter hoc, sed non propter hoc vult hoc.* Hactenus Angelicus.

V. Ad pleniorem intelligentiam sciendum est primo, communiter Theologos in actibus intellectus, & voluntatis Divinae admittere varia signa ex parte objecti, quatenus ex parte objecti aliquis actus intellectus, seu voluntatis praecedit alium, atque adeo est in priori signo ad illum; sic scientia simplicis intelligentiae dicitur ex parte objecti praecedere scientiam mediam, & esse in priori signo ad istam; & ratio est, quia scientia simplicis intelligentiae est omnino necessaria; scientia vero media est aliquatenus contingens. Universim autem contingens consequitur ad necessarium, & eodem modo scientia visionis dicitur consequi ad scientiam mediam ex parte objecti, quia scientia visionis est omnino contingens; scientia vero media participat de scientia necessaria: Pariformiter decreta libera ex parte objecti sunt in posteriori signo ad volitionem Dei necessariam. Juxta hanc viam a Theologis quaeritur, Utrum sicut volitio necessaria est in priori signo ex parte objecti ad decreta libera, ita pariter in ipsis decretis detur ex parte objecti prioritas, & posterioritas; ita ut decretum praedestinativum sit in priori signo ad decretum collativum auxiliorum efficacium, an vero e contra? An demum juxta tertiam sententiam neutrum ex his decretis praecedat alterum, sed omnia Deus decernat in eodem signo?

Sciendum 2. quod negata pluralitate decretorum ex parte objecti, negari non possit in decretis Divinis pluralitas formalis, seu ex parte actus, per hoc scilicet, quod idem decretum aequivaleat pluribus: ad eum modum, quo licet ex parte objecti intellectivum, & volitivum Divinum non distinguantur; ratione tamen nostra distinguuntur per hoc, quod eadem entitas Divina aequivaleat duobus actibus, quorum alter sit actus intellectus, alter voluntatis: & quia si illi duo actus distinguerentur, actus intellectus praeiret actum voluntatis, ideo in Deo intellectivum dicitur esse in priori ad volitivum, non quidem prioritate objectiva, sed formali; non secus ac in homine rationale praecedit risibile prioritate logica, non physica. Et eodem modo, si Deus unico decreto intendit finem, & eligit media, intentio finis dicitur ratione nostra praeire electionem mediorum, quia decretum Dei simplicissimum aequivalet duobus, quae si distinguerentur, intentio finis antecederet electionem mediorum. Et juxta hunc sensum adhuc dubitatur, Utrum praedestinatio ad gloriam sit in priori, an vero in posteriori signo rationis ad previsionem absolutam meritorum, seu ad decretum collativum auxiliorum efficacium, in quo per scientiam visionis previdentur merita absolute futura? Et in hoc eodem sensu instituitur quaestio in de Incarnatione, Utrum Deus praefinierit Incarnationem in remedium peccati in priori ad scientiam visionis de peccato absolute futuro! Ubi dicemus, Deum eodem simplicissimo decreto ex parte objecti permisisse peccatum, & praedefinivisse Incarnationem in remedium peccati, cum sola tamen prioritate rationis inter decretum permissivum peccati, & decretum praefinitivum Incarnationis in ejus remedium. Dicemus pariter, communissime reputari absonum, & indignum Clementia Divina, quod decretum reprobativum sit in priori etiam rationis ad decretum permissivum peccati, ita scilicet, ut idem simplicissimum decretum aequivaleat duobus, quae si distinguerentur, Decretum reprobativum antecederet, & vera esset haec causalis: Ideo Deus permittit peccatum Judae, quia illum reprobavit. Et ratio est, quia Deus videretur primario intendere poenam aeternam Judae, & in ordine ad illam permittere peccatum. Contra vero non repugnat, sed est consonum Divinae Bonitati, quod decretum praedestinativum sit in priori rationis ad decretum collativum auxiliorum efficacium, quia in hoc casu Deus primario intenderet Gloriam ut coronam, & in ordine ad illam decerneret auxilia efficacia.

Sciendum ultimo, Doctores varia signa concipere in decretis Divinis relate ad Praedestinationem. Scotistae, & alii communius statuunt quatuor signa, & dicunt, quod Deus videns homines propter peccatum Adae esse reos damnationis, in primo signo elegit aliquos, quos specialiter dilexit, praedestinando illos ad Gloriam, & circa alios se habuit praecisive: In secundo signo decrevit, Praedestinatis dare hanc seriem Gratiarum finaliter efficacium: In ter-

tertio per scientiam visionis vidit illos auxiliis Divinis cooperaturos, & merituros finaliter Gloriam: In quarto ex prævisione meritorum vult dare Gloriam, ut mercedem, & coronam. Illud autem primum signum etiam in plura alia dividit Scotus relate ad Incarnationem ponendam, dicendo, quod in primo signo prædestinavit Christum ut venturum in carne, præscindendo a passibili, vel impassibili: In secundo prædestinavit Electos in Christo: In tertio prævidit, prædestinatos casuros in Adamo: In quarto decrevit remedium per passionem Christi, & sic decrevit Christum in carne passibili. His præmissis

VI. Dico 1. Prædestinatio ad Gloriam ex parte objecti neque est in priori, neque in posteriori ad prævisionem absolutam meritorum, sed in eodem signo, in quo Deus post consultationem scientiæ mediæ decernit collationem auxiliorum efficacium: atque adeo per scientiam visionis videt merita absolute futura, decernit simul Gloriam ut coronam, atque adeo prædestinat Electos.

Prob. Deus unico simplicissimo decreto omnia decernit, ut hic supponimus ex dicendis in de Incarnatione; ergo Prædestinatio formalis ad Gloriam neque est in priori ex parte objecti, neque in posteriori ad decretum collativum auxiliorum efficacium, atque adeo ad prævisionem absolutam meritorum, sed se habet concomitanter.

VII. Dico 2. In præsenti Providentia probabilius est, Prædestinationem esse in posteriori ad merita absolute prævisa, non quidem posterioritate objectiva, quæ repugnat, posita unicitate decreti, sed formali, seu rationis, & per æquivalentiam; quatenus si distinguerentur decretum prædestinationis, & decretum de dandis auxiliis efficacibus, hoc antecederet; unde vera sit hæc causalis; Ideo Deus decernit Gloriam, quia decernit auxilia efficacia, & videt merita; non vero e contra: Ideo confert auxilia efficacia, quia prædestinat ad Gloriam: Ad eum modum, quo ideo Deus est volitivus, quia est intellectivus, & non e contra. Ita Alens., Bonavent., Vasq., Lugo, Less., Pallavic., & alii apud Platelium.

Prob. 1. ex Scripturis, & Patribus. Secundæ Petri 1. dicitur: *Fratres magis satagite, ut per bona opera certam vestram vocationem, & electionem faciatis*. Secundæ ad Timoth. 2. *Si quis emundaverit se ab istis, erit vas ad honorem*, idest electus ad gloriam, ut communissime Patres interpretantur. Ad Rom. 8. *Quos præscivit, & prædestinavit &c.* Ubi Ambros. lib. 5. de Fide c. 3. addit: *Non enim ante prædestinavit, quam præsciret, sed quorum merita præscivit, eorum merita prædestinavit*. August. etiam habet: *Non tamen electio præcedit Justificationem, sed electionem justificatio*. Idemque docent alii Patres apud Amic.

Prob. 2. ratione. Quia præmium non habet rationem præmii, nisi supponat merita in statu absoluto: ergo connaturalius est, quod Deus ideo decernat Gloriam ut coronam, quia præsupponit merita in statu absoluto, & non e contra; atque adeo in præsenti Providentia prædestinatio formalis dicenda est in posteriori ad prævisionem meritorum, posterioritate formali, seu rationis.

Confirm. quia hic modus prædestinandi decernendo prius merita, seu media, quam decernatur Gloria, seu finis, est magis consonus Divinæ Bonitati desideranti omnium salutem; siquidem modus prædestinandi ante prævisa merita tollit a nobis solicitudinem bonorum operum, & salutis; enervatque zelum Animarum, quia salus videtur semper eodem modo ponenda, prout est præfinita.

Utrum autem in alia Providentia possit Prædestinatio formalis esse in priori prioritate rationis ad collationem auxiliorum efficacium, seu ad scientiam visionis de meritis absolute futuris? omittimus inquirere; Videtur tamen non repugnare; quia hic modus prædestinandi ex una parte ostendit majorem benevolentiam Dei erga Electos, intendendo directe eorum felicitatem, & in ordine ad illam conferendo auxilia efficacia: ex altera parte non tollit libertatem meritorum, quia auxilia efficacia dat quidem Deus, & ut efficacia, & ut utilia ad finem Prædestinationis, sed non debet eatenus eo animo dare, ut si essent inefficacia, non daret illa, sed daret alia efficacia; potest enim Deus conferre post scientiam mediam auxilium A efficax amore efficaciæ, & ut conferat Gloriam, tanquam coronam, etiamsi nollet aliud auxilium conferre, nec prædestinare, si auxilium A prævisum fuisset inefficax, ut hic supponimus ex dicendis in de Gratia: Sicut volens aliquid donare Principi emit Gemmam 1000. aureis, licet nollet illam emere, nec vellet aliquid donare, si Gemma illa emenda esset bis mille aureis.

Ex quibus sequitur, hunc ordinem

H 2 de-

decretorum ponendum esse in negotio Prædestinationis cum distinctione rationis inter decreta, ut notat idem Platelius. Primo enim Deus decrevit creare Homines, quos creavit, & creaturus est, & illos ad finem supernaturalem ordinare, volendo voluntate tantum inefficaci eorum salutem. Secundo permisit peccatum Adæ, in quo omnes peccarent, excepta Deipara, prout explicabimus in de Pœnitentia, cum de peccato originali. Tertio decrevit Incarnationem in remedium peccati. Quarto intuitu meritorum Christi decrevit dare omnibus Gratiam sufficientem ad resurgendum, aliquibus tamen efficacem. Quinto demum prævisis omnium meritis, & demeritis finalibus, decrevit absolute, & efficaciter aliquibus dare Gloriam, aliis vero pœnam æternam.

VIII. Objic. 1. Ex Scripturis, & Patribus videtur colligi, electionem ad Gloriam esse ante prævisionem meritorum. Ad Rom. 9. dicitur: *Cùm nondum nati fuissent, aut aliquid boni egissent, aut mali, ut secundum electionem propositum Dei maneret, non ex operibus, sed ex vocante dictum est ei*, (idest Rebeccæ) *quia major serviet minori; sicut scriptum est*, (Malachiæ 1.) *Jacob dilexi, Esau autem odio habui*. Idemque docent pluribus in locis Augustinus, Prosper, & passim alii Patres cum Angelico qu. 23. art. 4., & 5. ex illo ad Rom. 8. *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum iis, qui secundum propositum vocati sunt sancti*: ergo in præsenti Providentia Prædestinatio est in priori ad merita prævisa.

Confirm. quia prædestinatio est opus Misericordiæ, & liberalitatis Divinæ, cum dicatur ad Rom. 9. *Non est volentis, neque currentis, sed miserentis Dei*: atqui si esset in posteriori ad merita prævisa, esset opus Justitiæ: ergo prius.

Resp. Scripturas, & Patres, ubi videntur favere sententiæ oppositæ, loqui de Prędestinatione radicali, seu de voluntate conferendi seriem Gratiarum finaliter efficacium, ad quam consequitur Gloria ut corona: hæc enim Prædestinatio procul dubio non est ex meritis, sed ex liberalitate Divina. In textibus a nobis adductis sermo est de Prædestinatione formali, seu de decreto dandi Gloriam ut mercedem meritorum; hæc enim prædestinatio supponit merita, atque adeo est post merita absolute prævisa. Adde, sæpe Scripturas, & Patres, dum dicunt Electionem, & vocationem non esse ex operibus, intelligere de operibus naturalibus. Denique Cornelius, & alii probabiliter putant, Esau odio habitum a Deo esse salvum; nam ubi dicitur, *Jacob dilexi, Esau odio habui*, intelligendum est de dilectione, qua Jacob non in se, sed in sua Posteritate prælatus est Posteris Esau in ordine ad bona temporalia, & ad quædam bona spiritualia, puta Sacerdotii, ac Messiæ ex iis orti, &c.

Ad confirmationem dico, Prædestinationem radicalem esse opus Misericordiæ; formalem vero esse opus Justitiæ Divinæ. Sicuti si Rex promitteret bravium certantibus, promissio hæc radicaliter est opus liberalitatis; collatio vero bravii post pugnam est debita ex Justitia, & ideo formaliter est opus Justitiæ; ita Prædestinatio in radice est opus Dei miserentis; at formaliter post merita est debita ex Justitia, juxta illud ad Timoth. 4. *Reposita est mihi corona Justitiæ*. Hinc fit, independenter a meritis haberi electionem radicalem ad Gloriam, quę tamen danda est dependenter a meritis.

IX. Objic. 2. ex Scoto apud Amic., & ex Goneto disp. 2. art. 1. §. 7. fundamentum oppositæ sententiæ: Voluntas finis præcedit voluntatem mediorum; ergo voluntas dandi Gloriam electis præcedit voluntatem dandi merita, quæ sunt media ad Gloriam assequendam; atque adeo Prædestinatio non est post, sed ante merita absolute pręvisa. Antecedens probatur, quia ordinate volens prius vult finem, quam media; quandoquidem intentio efficax finis causat efficacem voluntatem mediorum, & intentio finis inefficax causat voluntatem mediorum inefficacem.

Resp. 1. cum Platelio n. 213. argumentum probare nimis; quod scilicet neque in alia Providentia dari possit Prædestinatio post prævisionem meritorum, cum Deus nunquam possit aliquid velle inordinate; quod tamen Adversarii non contendunt.

Resp. 2. cum Amico dist. antec. Voluntas finis inefficax præcedit voluntatem mediorum, omitto; voluntas finis efficax, subdistinguo; si media sint ponenda unice ab ipso intendente finem, pariter transmitto; si media sint ponenda etiam ab alio libere operante, ut in casu nostro, nego antecedens, & conseq. Ad probationem pariter dico, quod ordinate volens prius inefficaciter velit finem, quam media, non vero efficaciter, quando media sunt aliqualiter ab alio ponenda. In casu autem nostro media ad assecutionem Gloriæ ut coronæ sunt merita, quę non sunt ponenda a so-

lo Deo, nec a sola Creatura libera, sed ab utroque, ita tamen, ut principalius sint a Deo, juxta illud Apostoli: *Non ego, sed Gratia Dei mecum*; & ideo Deus volens inefficaciter salutem omnium, ut prædestinet aliquos ad Gloriam ut coronam, vult connaturalius Gloriam conferre in posteriori ad meritorum prævisionem.

Resp. 3. cum Mauro qu. 67. nu. 22. distinguo antecedens: Voluntas finis præcedit voluntatem mediorum in Agente intellectivo creato, qui debet successione attingere ordinem mediorum ad finem, concedo; in Agente intellectivo Increato, qui comprehendit simul finem, & ordinem mediorum ad finem, nego antecedens, & consequentiam. In tantum Agens creatum prius vult finem, quia per cognitionem, qua dirigitur ad intendendum finem, non sufficienter dirigitur ad eligenda media; aliter simul omnia decerneret; ergo Deus comprehendens omnia debet simul finem, & media decernere; & quia finis in casu nostro, nempe gloria, intenditur ut corona, ideo decernitur post merita absolute prævisa, cum non possit dari præmium præcise propter meritum conditionatum.

ARTICULUS II.

De Reprobatione.

X. Reprobatio definitur, *Præscientia, & præparatio damnationis quorumdam*; & importat in Deo voluntatem permittendi peccatum, & puniendi in æternum propter illud. Verum sicuti distinximus duplicem prædestinationem, alteram radicalem, quæ consistit in voluntate dandi seriem auxiliorum finaliter efficacium; alteram formalem, quæ consistit in voluntate dandi Gloriam; illamque diximus esse opus Misericordiæ, & haberi ante merita prævisa; istam vero esse opus Justitiæ, & fieri post merita absolute prævisa posterioritate tamen rationis, & per æquivalentiam: Ita duplex pariter distinguenda est Reprobatio, altera negativa, quam Scotus vocat præcisivam, quæ aliquatenus respondet prædestinationi radicali, & consistit in Divina voluntate dandi Judæ v. gr. seriem auxiliorum finaliter inefficacium, animo tamen sincero, ut ad salutem conducant; & hujusmodi Reprobatio est independens a demeritis: etenim Deus non tenetur dare ulli auxilia prævisa efficacia; sed revera beneficus est, si solum conferat sufficientiam ad bene operandum animo sincero, ut sequatur bona operatio: licet magis beneficus esset, si conferret auxilia efficacia. In hoc sensu dicitur ad Rom. 9. *Cui vult, miseretur, & quem vult, indurat*. Explicat autem Augustinus modum hunc indurandi dicendo: *Non quidem adjuvando, sed deserendo, non impertiendo malitiam, sed non impertiendo misericordiam*. Alia vero dicitur Reprobatio positiva, quæ a Scoto vocatur Punitiva, & respondet Prædestinationi formali, unde consistit in voluntate dandi Judæ pœnam æternam propter ejus demerita.

XI. Hæc positiva Reprobatio ex parte objecti neque est ante, neque post demerita absolute prævisa, posita unicitate Divini decreti, ut patet. Verum sicut Prædestinatio formalis in præsenti Providentia est in posteriori signo rationis ad merita absolute prævisa, ut ostendimus; ita Reprobatio positiva est in posteriori ad demerita; unde vera sit hæc causalis; Ideo Deus decernit pœnam æternam, quia videt per scientiam visionis demerita in decreto istorum permissivo, & non e contra; ut constat ex illo Matth. 25. *Ite maledicti in ignem æternum, esurivi enim, & non dedistis mihi manducare*. Immo ut notat Platel. nu. 208. licet nonnulli doceant, Prædestinationem formalem esse in præsenti providentia, aut saltem possibilem esse in alia Providentia, in priori ad prævisionem meritorum; vix tamen est reperire aliquem ex Catholicis, qui doceat, Reprobationem positivam esse in priori ad demerita. Et Arriag. disp. 39. de Deo n. 8. dicit, Probabilius id repugnare, quia videretur Deus directe, & primario pœnam æternam intendere, & in ordine ad illam peccatum permittere: sicuti si prædestinaret in priori ad merita, directe, & primario intenderet Gloriam ut coronam, & in ordine ad illam conferret auxilia efficacia. Hinc August. lib. 3. contra Julian. habet: *Bonus est Deus, justus est Deus, potest sine bonis meritis liberare, quia bonus est, non potest sine malis meritis damnare, quia Justus est.*

In hoc autem differt Prædestinatio radicalis a Reprobatione negativa, seu præcisiva, quod illa ex duplici capite sit benefica Electis; tum quia confert illis sufficientiam ad salutem; tum etiam, quia confert animo specialiter benevolo auxilia prævisa efficacia: at Reprobatio negativa cum importet collationem auxiliorum finaliter inefficacium, quatenus ex culpa voluntatis non conjunguntur cum bona operatione,

est Reprobis benefica solum in quantum confert illis sufficientiam ad salutem; non secus ac voluntas conferendi Gratiam sufficientem est voluntas benefica. Sicut enim Author Naturæ est beneficus dando nobis oculos, licet aliquis claudendo palpebras nolit eis uti ad videndum; ita Deus in ordine supernaturali est beneficus conferendo Gratiam sufficientem, ac seriem Gratiarum finaliter inefficacium, licet ex culpa voluntatis non conjungantur cum bona operatione. Sic etiam ingens est beneficium relate ad omnes Verbi Incarnatio, Eucharistiæ institutio, &c. quamvis Christus Dominus positus sit in ruinam multorum, & Eucharistia, quæ Vita est bonis, mors sit malis; cum hujusmodi pravi effectus unice ex nostra culpa oriantur.

XII. Ex quibus innotescit, quod hic anxie quæri solet, Quomodo scilicet Reprobatio negativa cohæreat in Deo cum voluntate salvandi omnes; & quomodo non inferat in voluntate Divina amorem peccati, nec amorem gehennæ antecedenter? Dicendum enim, quod Deus gratias finaliter inefficaces conferat animo sincero, & non illusorio, ut ponatur actus bonus, & salus obtineatur; atque adeo confert auxilia inefficacia non qua inefficacia, sed eo animo, ut si præviderentur efficacia, libentius ea ipsa daret, & abstineret a positiva Reprobatione. Propterea Deus non intendit, sed solum permittit, seu non impedit peccatum cum Gratia sufficienti ex culpa voluntatis conjungendum, eo quod non teneatur illud impedire (aliter non posset Creaturas liberas condere, nec Justitiam puniendo, aut misericordiam parcendo exercere) Unde bene intelligitur, quod conferendo Gratias finaliter inefficaces, quantum est ex se, sit beneficus erga Reprobos, intendatque serio eorum salutem, & quod solum consequenter ad eorum culpam velit eos punire.

Neque obstat, quod mallet Judas v. gr. carere auxiliis supernaturalibus finaliter inefficacibus, quam iis donari, juxta illud Matth. 26. *Bonum erat ei, si natus non fuisset homo ille*. Nam in serie auxiliorum finaliter inefficacium, (sicut in Gratia pure sufficienti) tria possunt considerari, & quod confertur a Deo, scilicet auxilium; & quod ponitur a voluntate, scilicet culpa; & complexum ex utroque. Si spectetur primum, insipienter quis recusaret tam ingens donum; si spectetur secundum, certe illud non est Dei beneficium, & quilibet sapientissime mallet non esse; immo quodvis aliud malum subiret, quam culpam; si demum spectetur complexum indivisibiliter sumptum auxilii, & culpæ, quilibet prudenter mallet eo carere, non quidem ob priorem complexi partem, sed ob posteriorem; quis enim non præeligat quovis bono etiam æterno carere, si illud cum propria culpa conjungendum esset?

XIII. Hinc fit, Causam Reprobationis negativæ jam explicatæ esse unice Divinam voluntatem, proculdubio Reprobis beneficam, & benevolam; dicitur enim Ezech. 33. *Nolo mortem Peccatoris, sed magis ut convertatur, & vivat*; causam vero Reprobationis positivæ, seu causam, cur Deus velit Reprobis pœnam æternam infligere, esse propriam Reproborum voluntatem libere ad culpam se determinantium, cum Deus nonnisi consequenter ad culpam velit eos punire; siquidem ut loquitur Tertullianus, *De suo est misericors, de nostro justus.*

Neque dicas, quod Deus prævidens, ad hanc seriem Gratiarum finaliter inefficacium consequi culpam, & gehennam, volendo seriem illam Gratiarum, velit in radice gehennam; unde Deus sit causa Reprobationis non solum negativæ, sed etiam positivæ. Nam sicut Deus non vult in radice culpam, quam prævidet, & permittit; ita non vult in radice gehennam; cum illam solum velit consequenter ad culpam, quod docuit Angelicus hic qu. 6. art. 6. dicens: *Deus antecedenter vult, omnes Homines salvos fieri, sed consequenter vult, quosdam damnari secundum exigentiam suæ Justitiæ.*

ARTICULUS III.

An permissio peccati possit esse effectus Prædestinationis?

XIV. DUo requiruntur, ut possit aliquid dici effectus Prædestinationis. Primum est, quod sit effectus Dei; cum enim Prædestinatio sit actus Divinæ mentis, & voluntatis, effectus prædestinationis debet esse effectus talis actus, atque adeo effectus Dei; propterea peccatum, quod non potest esse Dei effectus, nec potest esse effectus prædestinationis. Alterum est, quod aliquatenus ad salutem conducat, & simul ea intentione ponatur, ut conducat; aliter si posset tantum conducere ad salutem, & de facto non conduceret, non esset effectus illius peculiaris volun-

luntatis, qua Deus diligit Electos præ Reprobis; cum etiam Reprobis det dona supernaturalia, quæ possint ad salutem conducere. Hinc Incarnatio, Redemptio, Sacramenta, bona supernaturalia, & naturalia non dicuntur esse effectus Prædestinationis, nisi prout applicata Prædestinato, ita ut actu ad ejus salutem conducant saltem remote, ac dispositive, seu occasionaliter, & indirecte; sicut remote aliquando conducunt bona temporalia, & occasionaliter aliquando peccatum ipsum præteritum ad salutem æternam confert.

Pariformiter discurrendum de effectibus Reprobationis; Cum enim etiam Reprobatio sit actus Divinæ mentis, & voluntatis, sequitur, quod etiam effectus Reprobationis debeat esse Dei effectus, & ad damnationem actu conducere. Unde fit, quod licet merita sint effectus Prædestinationis, cum sint Dei effectus, demerita tamen, seu peccata, cum non sint Dei effectus, non possint esse effectus Reprobationis. Similiter bona temporalia, vel etiam spiritualia, quibus homo abutitur, non sunt effectus reprobationis, quia quamvis sint Dei effectus, non dantur tamen ea intentione, ut iis homo abutatur, & ad damnationem conducant. Primarius autem effectus Reprobationis positivæ, seu Punitivæ est damnatio; non secus ac primarius effectus Prædestinationis formalis est salus æterna. Effectus vero Reprobationis præcisivæ, seu negativæ est series gratiarum finaliter inefficacium; seu negatio Beneficiorum, quibus Reprobi certissime salvarentur, & ex quorum subtractione ex propria culpa damnantur: Sicuti effectus Prædestinationis radicalis est series causarum finaliter efficacium, seu collatio beneficiorum, quibus Prædestinati certissime liberantur. Tunc autem permissio peccati est effectus Reprobationis, quando in pœnam peccati antecedentis permittitur subsequens, unde oritur series gratiarum finaliter inefficacium. Quod si permittatur unum peccatum, post quod homo damnetur, hujusmodi permissio est ipsa voluntas Dei reprobativa negative, non vero effectus Reprobationis.

XV. Dubitatur nunc, An permissio peccati possit esse effectus Prædestinationis, adeo ut non solum ad salutem occasionaliter conducat, sed etiam ea intentione a Deo permittatur peccatum, ut conducat; quatenus scilicet sæpe homines per peccatum fiunt humiliores, & sanctiores; unde ad Rom. 8. dicitur: *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*; ubi Glossa addit, *Etiam peccata*. Et Aug. lib. de corr. & grat. cap. 9. ait: *Usque adeo diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, ut etiamsi aliqui eorum devient, & exorbitent, etiam hoc ipsum faciat eis proficere in bonum, quia humiliores redeunt, atque doctiores*. Vasq. disp. 93. Arrubal, & alii negant, posse esse effectum Prædestinationis peccati permissionem; quia non videtur hæc posse intendi ut utilis ad humiliationem, & salutem, nisi intendatur a Deo ipsum peccatum, ratione cujus permissio peccati est utilis. Communiter tamen Thomistæ cum Suar. lib. 3. cap. 8. Gran. Tann. affirmant, putantes, posse a Deo permissionem peccati intendi ut utilem ad salutem, quin intendatur ipsum peccatum, sed præcise per hoc, quod præcognoscatur peccatum ponendum esse a Creatura: Ad eum modum quo juxta sententiam, quam propugnabimus, Deo dante, in de Incarnatione, potest Deus ante scientiam visionis de peccato absolute futuro intendere Incarnationem ut redemptivam, atque adeo ut præsupponentem essentialiter peccatum, absque ullo amore peccati, præcise per hoc quod præcognoscat per scientiam mediam, peccatum ponendum esse a Creatura, si conferatur ei tale auxilium inefficax animo sincero, ut conjungatur cum bona operatione; quandoquidem peccatum non habet rationem medii conducentis ad finem præintentum Incarnationis redemptivæ, sed habet rationem requisiti, seu potius materiæ per Incarnationem destruendæ; ut proinde non debeat amari ab intendente finem, nec debeat ab eo poni, sed satis sit, quod præcognoscatur ponendum a Creatura.

XVI. Dico equidem cum hac secunda sententia, Permissionem peccati posse esse effectum Prædestinationis in sensu explicato.

Prob. tum auctoritate D. Augustini loco laudato, & aliorum Patrum passim docentium, Deum sæpe permittere peccatum, ut sit contra Superbiam conturbatio illa medicinalis, juxta phrasim ejusdem Augustini: Tum etiam ratione, quia permissio peccati, cum sit ipsa Dei voluntas conferens auxilium inefficax, est bona, & est sæpe utilis ad salutem, quatenus peccatum, quod non impeditur a Deo, est occasio humilitatis, & pœnitentiæ: unde Augustinus lib. 14. de civit. cap. 13. habet: *Audeo dicere: superbis utile est cadere in aliquod apertum, manifestumque peccatum, ut*

sibi displiceant: ergo potest permissio peccati esse effectus Prædestinationis. Probatur consequentia, quia ad hoc ut aliquid sit effectus Prædestinationis, solum requiritur, quod sit a Deo, quod conducat ad salutem, & quod eo animo ponatur, ut conducat; atqui permissio peccati non solum est a Deo, & sæpe occasionaliter ad salutem conducit, sed etiam potest a Deo intendi ut utilis ad salutem citra amorem peccati; cum possit Deus amare utilitatem ad salutem ortam ex peccato, quin amet ipsum peccatum, sed præcise prævidendo, quod peccatum sit ponendum a Creatura; ergo potest permissio peccati esse effectus Prædestinationis.

Adde ex Suario l. c. quod licet Deus non posset permittere peccatum ob finem v. gr. penitentię essentialiter præsupponentis peccatum, saltem potest illud permittere ob finem humiliationis, aut alterius actus non præsupponentis necessario peccatum; in quo casu permissio peccati est effectus prædestinationis ex hoc, quod per illam intendantur actus virtutis, qui occasionaliter ponuntur post peccatum, quamvis possent aliunde a Prædestinato poni.

XVII. Objic. 1. Deus non potest intendere bonum, quod potest ex peccato provenire, nisi præsupposita præscientia peccati ut futuri, ut advertit Augustinus in Genesim ad literam; Sed voluntas permittendi peccatum in bonum prædestinati antecedit præscientiam peccati ut futuri; ergo non potest Deus permittere peccatum ut conducens ad gloriam prædestinati; atque adeo non potest permissio peccati esse effectus Prædestinationis. Minor patet, quia permissio peccati trahit peccatum, & ejus præscientiam; ergo antecedit præscientiam peccati ut futuri.

Resp. Augustinum, teste Suario, solum velle, quod ad permissionem peccati præsupponatur præscientia peccati ut futuri conditionate, non ut futuri absolute. Idque ex eo constat, quia Augustinus ibi inquirit, cur Deus voluerit creare Angelos, quos præsciebat peccaturos? Hæc autem quæstio esset inepta, ut patet, si præsupponebatur in Deo præscientia peccati ut futuri absolute, & non tantum conditionate. In forma distinguo majorem: nisi præsupposita præscientia ut futuri conditionate, concedo, ut futuri absolute, nego majorem, & distincta pariter minore, nego consequentiam. Ad probationem minoris dico, permissionem peccati præsupponere scientiam mediam de peccato conditionate futuro, & trahere scientiam visionis de peccato absolute futuro.

XVIII. Objic. 2. ex Vasquio. Permissio peccati non est gratia per Christum; non enim est homini bona, sed mala; Christus autem nobis promeruit tantum bona; ergo permissio peccati non est effectus Prædestinationis, quippe quæ per Christum nobis confertur.

Resp. cum Arr. n. 16. & Platelio nu. 197. quod permissio peccati secundum se non sit homini bona, ut nec est bona mors; verum sicut mors potest esse homini bona, & esse gratia per Christum, quatenus causat salutem æternam, & subest Divinæ ordinationi illam ad salutem ordinanti, juxta illud Sap. 4. *Raptus est, ne malitia mutaret intellectum ejus*; ita permissio peccati potest sub eadem ratione esse homini bona, & habere rationem specialis beneficii per Christum, quatenus scilicet conducit ad salutem per actus humilitatis, aut pœnitentiæ consequentes; unde potest sub hac ratione a Deo intendi, & esse effectus Prædestinationis.

XIX. Objic. 3. Permissio peccati, seu voluntas conferendi auxilium prævisum inefficax, in tantum posset esse effectus Prædestinationis, in quantum posset a Deo poni ut utilis ad salutem Prædestinati citra amorem peccati; sed hoc est impossibile; ergo non potest permissio peccati esse effectus Prædestinationis. Prob. minor, in tantum enim permissio peccati est utilis ad humiliationem, & salutem prædestinati, in quantum trahit peccatum; ergo est utilis ratione peccati; ergo si ametur ut utilis, amatur id per quod est utilis, nempe peccatum, atque adeo nequit poni ut utilis sine amore peccati.

Confirm. quia si posset poni a Deo permissio peccati ut utilis ad salutem prædestinati, possemus nos etiam illam a Deo petere, ut ponatur; sed nos non possumus petere a Deo, ut permittat peccatum sine amore peccati; ergo nec potest a Deo poni permissio peccati citra amorem peccati.

Resp. argumentum probare nimis, videlicet, quod nec possit Deus permittere peccatum ad manifestandam gloriam suam, & Justitiam suam, quod nemo dixerit; in tantum enim potest Deus permittere peccatum ad manifestandam justitiam suam, in quantum est utilis ad talem finem; Sed est utilis in quantum trahit peccatum; ergo deberet juxta ratiocinationem Adversariorum

rum amare peccatum. In forma nego minorem. Ad probationem: concessa antecedente, & prima consequentia, nego secundam. Potest enim permissio peccati esse utilis ratione peccati ut prærequisiti, & occasionaliter tantum conducentis ad salutem; non ut medii causantis, & præcontinentis ullo pacto bonum salutis; ac proinde non debet amari, sed satis est, quod prævideatur illud ponendum esse a creatura. Universim enim amans finem efficaciter, licet teneatur amare media necessaria ad talem finem, ac teneatur etiam ipse ponere prærequisita ad illum, nisi ea ponantur ab alio; at quando videt hæc esse ab alio ponenda, non tenetur ipse ponere, nec amare illa. Sic quia ad Martyrium obtinendum prærequiritur peccatum Tyranni, & est medium prædicatio Euangelii; ideo qui vult efficaciter Martyrium obtinere, debet quidem velle prædicare Evangelium Barbaris, at non debet velle peccatum Tyranni; sed satis est, quod prævideat, hujusmodi peccatum ponendum esse a Tyranno; quod si hoc non prævideret, & vellet Martyrium absolute, & non conditionate, procul dubio peccaret, quia teneretur ipse inducere Tyrannum ad tale peccatum, ut posset obtinere martyrium efficaciter intentum. Sic etiam Deus volens efficaciter Incarnationem ut redemptivam, non debuit decernere Adamo auxilium inefficax cum amore peccati redimendi, sed sufficit, quod præviderit, peccatum esse ponendum ab Adam, ut potuerit velle collationem auxilii inefficacis ob finem Incarnationis redemptivæ, ut dicemus in loco.

Ad confirmationem: Sicut Deus ut causa prima potest licite peccatum permittere, seu non impedire (aliter non posset condere Creaturam liberam) quin tamen ego licite possim non impedire peccatum proximi, quando possum commode: ita potest Deus ut causa prima permittere peccatum, & velle hanc permissionem ut utilem prædestinato, quin possim ego licite illam petere a Deo absolute; sed solum possum a Deo conditionate petere, quod si Petrus peccet, peccatum illi prosit ad humiliationẽ, & ad salutem.

XX. Adde, quod posset Deus sine ullo amore peccati intendere permissionem peccati ut conducentem ad salutem Prædestinati, intendendo hanc conducentiam conditionate, dicendo: Volo conferre auxilium A Petro eo animo, ut si fuerit efficax, prosit illi ad salutem ejus bona operatio; sin fuerit inefficax, prosit illi peccatum ad humiliationem, & sic etiam ad salutem; Vel dicendo hoc alio pacto, Confero Petro auxilium A, ut fiat actus bonus, quia tamen prævideo, quod ex culpa Petri auxilium erit inefficax, & conjungetur cum peccato, & simul prævideo, quod deinde ille peccati memor magis humiliabitur, ideo do tale auxilium, ut saltem inde prodeat hæc major humiliatio conferens ad salutem Petri; in hoc autem affectu nullus apparet amor peccati; ergo saltem poterit juxta has vias permissio peccati esse effectus Prædestinationis.

DISPUTATIO V.

De Deo Trino.

ARcanum aggredimur, de quo hæc habet Augustinus lib. 1. de Trinit. c. 3. *Nec periculosius alicubi erratur, nec laboriosius aliquid quæritur, nec fructuosius aliquid invenitur.* Multifariam in eo errarunt Hæretici. Sabellius dixit, ratione tantum Personas inter se distingui, ac propterea etiam Patrem, ac Spiritum Sanctum esse incarnatos, & passos fuisse; unde Sabelliani dicti sunt Patripassiani. Arius dixit, solum Patrem esse Deum. Macedonius negavit Spiritui Sancto divinitatem. Tritheitæ dixerunt, tres Personas esse tres Deos. Græci schismatici negant, Spiritum Sanctum a Filio procedere. Contra hos errores in Concil. Lateran. sub Innoc. III. definitum est, Tres esse Personas Divinas, unam vero Divinitatem; ita ut alius sit Pater, alius Filius, alius Spiritus Sanctus; non tamen aliud, sed eadem res, quæ non generat, nec gignitur, nec procedit, licet Pater generet, Filius gignatur, & Spiritus ab utroque procedat.

Hujusmodi Mysterium non videtur naturali lumine evidenter cognoscibile, aut demonstrabile; quod Suarius putat esse de fide. Matth. 11. dicitur: *Nemo novit Filium, nisi Pater, neque Patrem quis novit, nisi Filius, & cui voluerit Filius revelare.* Et ratio est, quia in tantum potest ratione naturali demonstrari existentia unius Dei, in quantum Creaturæ propter essentialem dependentiam a Deo ad ejus cognitionem manuducunt; sed non manuducunt ad cognitionem Trinitatis; cum non connectantur cum Deo, quatenus Trino; ergo nequit evidenter hoc Mysterium naturali lumine demonstrari.

Hinc dicitur esse non quidem contra, sed supra rationem naturalem; Nequit enim

nim esse contra rationem; cum vero non possit esse contrarium vero; unde hoc Mysterium non opponitur ulli principio naturali lumine noto, ne huic quidem principio, Quæ sunt eadem uni tertio, sunt idem inter se; Nam principium hoc intelligendum est de iis, quæ sunt eadem uni tertio tum realiter, tum virtualiter. Quod si nolis admittere distinctionem virtualem inter Naturam, & Personalitates, dicas, illud intelligendum esse de iis, quæ sunt eadem uni tertio adæquate; sicut enim anima, & corpus possunt identificari cum Homine inadæquate, & tamen realiter inter se distingui; ita potest Pater, & Filius esse idem cum Natura Divina, & tamen inter se realiter distingui; quia pariter Pater, & Filius identificantur cum Natura Divina, sed non adæquate, quatenus Pater non identificatur realiter cum omni eo, quod est natura Divina, puta cum Filio; siquidem una Persona realiter distinguitur ab altera (licet non distinctione pura, sicut Anima distinguitur a corpore), sed distinctione non pura admiscente realem identitatem; identificantur enim Personæ cum Natura Divina. Hinc fit, quod in hoc Mysterio sit in speciem tantum expositorius hujusmodi syllogismus: Hic Deus est Pater; hic Deus est Filius; ergo Filius est Pater, re tamen vera sit vitiosus, & non concludat defectu distributionis requisitæ; non enim est verum, quod quicquid est Deus sit Pater. Sic nec concludit hujusmodi syllogismus; Hic Homo est Anima: hic Homo est corpus; ergo corpus est Anima; quia non est verum, quod quicquid est hic homo sit Anima. Præcipuas de hoc Mysterio quæstiones pro angustiis temporis breviter perstringemus.

QUÆSTIO I.

De vocabulis hujus Mysterii propriis.

I. Cum in sublimitate tanti Mysterii acies ingenii obtundatur, nec facile suppetant verba, quæ illud ad vivum exprimant, idcirco ad errores vetandos premittanda est notitia quorumdam terminorum, qui passim hic usurpantur.

Primo quidem consideranda sunt in hoc Mysterio prædicata Essentialia, & notionalia. Essentialia pertinent ad Naturam, atque adeo sunt communia tribus; Notionalia pertinent ad Personas, & sunt ea, ex quibus distinctionem Personarum agnoscimus, unde non sunt omnibus communia; Definitur quippe Notio ex August. 5. de Trinit. 6. quod sit *Ratio notificans Personam*. Quinque sunt in Deo prædicata notionalia, scilicet *Innascibilitas*, & *Paternitas*, quæ soli Patri competunt; *Filiatio*, seu *Generatio passiva*, quod soli Filio; *Spiratio activa*, quod Patri simul, & Filio, denique *Spiratio passiva*, quod uni Spiritui Sancto competit. Prædicatum Notionale superadditum prædicato essentiali, seu absoluto, istud contrahit, unde non prædicatur de tribus: sic intelligere notionale uni Patri competit generanti Filium. In tantum autem in Patre præter Paternitatem datur specialis notio, scilicet *Innascibilitas*, quin detur in Filio consimilis Notio, quæ dicatur *Inspirabilitas*, nec in Spiritu Sancto *Inspirativitas*, aut Ingenerativitas, quia Notio, ut notat D. Tho., importat specialem aliquam excellentiam in Persona, quam constituit; Innascibilitas autem, seu Improducibilitas ex suo conceptu importat perfectionem specialem, quæ non relucet in Inspirabilitate, aut Inspirativitate, vel Ingenerativitate, & ideo solum in Patre datur Notio Innascibilitatis.

Secundo dantur in hoc Mysterio Relationes, per quas una Persona ordinatur ad alteram. Istæ autem sunt quatuor, scilicet Paternitas, Filiatio, Spiratio activa, & Spiratio passiva. Tres tamen ex istis realiter distinguuntur, & dicuntur Proprietates, quatenus unius tantum Personæ sunt propriæ; etenim spiratio activa omnino identificatur cum Paternitate, & Filiatione; siquidem nullam dicit cum illis oppositionem, & in Divinis omnia sunt unum, ubi nulla obviat Relationis oppositio.

Hinc fit 1. Notionem magis late patere, quam Relationem, cum Innascibilitas sit Notio, & non sit Relatio. Fit secundo, Relationem magis late patere, quam proprietatem; quia Spiratio activa est Relatio, & non est Proprietas stricte dicta; Immo est Relatio omnimode identificata cum Paternitate, & Filiatione, ut communiter docent contra Durandum.

II. Tertio. Duæ dantur Personæ spirantes adjective, sed unus datur spirator substantive; quia una est in utraque Persona spirante substantia. Ad eum modum, quo tres sunt creantes Mundum, sed unus est Creator, quia una trium est substantia, &

& Divinitas; unde pariter dicimus, duas esse Personas producentes, sed unum esse producens Spiritum Sanctum. Ratio est, quia adjectiva multiplicantur per multiplicationem suppositorum; unde tria sunt alba, si una albedo sit in tribus suppositis; substantiva vero multiplicantur per multiplicationem formæ substantialis; unde non dantur tres Homines, si una Anima sit in tribus corporibus. Hinc tres sunt Personæ Divinæ, quia tria sunt supposita, unus vero est Deus, quia una est Divinitas. Propterea temeraria, & periculosa censetur a Ruiz disp. 70. locutio Durandi dicentis, Patrem, & Filium esse duo principia Spiritus Sancti; sicut enim unicum est principium creans Mundum, ita unicum est principium spirans Spiritum Sanctum.

Quarto dantur etiam Origines activæ, & passivæ. Generatio, quatenus respicit Patrem, qui est actuale principium Filii, dicitur origo activa, & quatenus respicit Filium, dicitur origo passiva; quæ etiam dicitur Nativitas. Sic Spiratio quatenus respicit Patrem, & Filium, qui sunt principium Spiritus Sancti, dicitur Origo activa; & quatenus respicit Spiritum Sanctum, dicitur Origo passiva.

Quinto datur etiam Hypostasis, quæ nunc ex usu Conciliorum, & Patrum pro eodem usurpatur, ac Persona, & suppositum, licet olim ab Hieronymo, & aliis usurparetur pro substantia, ut notat Platel. n. 279.

III. Sexto. Verbum in Divinis est terminus productus a dicente, seu a loquente alteri, quem generando producit, & reddit intelligentem, communicando illi suam intellectionem: unde Verbum Divinum est similius Verbo nostro vocali, per quod alteri communicamus conceptum nostrum, quam Verbo mentali, quo formaliter nos reddimur intelligentes; & sicut Verbum vocale non est immediate ab intellectu, sed ab ore, & in Angelis a potentia loquutiva ori respondente; ita Verbum Divinum non est immediate ab intellectu Divino essentiali, sed a notionali, seu a potentia generativa, quæ ori respondet, ut notat Lyranus in illud Eccles. 24. *Ego ex ore Altissimi prodivi.*

Septimo. Verbum, & Filius in Divinis sunt idem, sed non sunt synonyma; tum quia Verbum non solum importat relationem realem Producti a producente, prout importat Filius, sed etiam relationem rationis repræsentantis ad objecta repræsentata; tum etiam quia Filius dicit explicite originem Viventis a vivente in similitudinem Naturæ; Verbum vero dicit explicite ordinem procedentis a dicente. Ubi notandum, quod licet detur vocabulum speciale, quo significetur terminus productus ab intellectu notionali, scilicet verbum, non datur tamen vocabulum speciale, quo significetur terminus productus a voluntate notionali; unde Spiritus Sanctus vocatur Amor, qui est terminus communis tam actui dilectionis Divinæ essentiali, quam termino producto per dilectionem notionalem a Patre, & Filio: Nihilominus ut exprimatur Spiritus Sanctus, appellari solet Amor productus, seu spiratus. Verbum tamen Divinum est per se subsistens, & consubstantiale dicenti, ac proinde non solum est id, quod Pater loquitur, seu loquendo producit; necnon id, quo loquitur, videlicet objecta per ipsum repræsentata; sed est etiam id, cui Pater loquitur, seu cui Pater loquendo communicat cognitionem omnium sibi notorum. Hinc Pater loquitur Verbum, tanquam terminum locutione productum; loquitur etiam per Verbum, non quidem tanquam per os, seu per potentiam locutivam (hæc enim est proprietas relativa Patris, quæ constituit principium formale proximum productionis Verbi) neque tanquam per locutionem activam; sed loquitur per Verbum tam sumptum inadæquate pro ipsa generatione passiva, tanquam per passivam locutionem, quam sumptum inadæquate pro essentia Divina communicata, tanquam per formale manifestativum: loquitur denique Pater ipsi Verbo, ut Personæ cui objecta manifestat.

Octavo. Una Persona ab alia procedit, & producitur, non tamen causatur, aut dependet; tum quia hoc importat imperfectionem; tum etiam quia causari dicitur, quod accipit esse contingens; ita ut alio indigeat; tum demum quia ex Philosopho 2. physic. causare est influere esse in aliud, quod in Divinis haberi nequit. Nonnulli tamen cum Græcis, ut notat Petavius de Trinit. lib. 5. c. 5. usurpant in Divinis hoc nomen causare, & dependere, sumendo illud large pro procedere, produci, & emanare, demptis imperfectionibus; satius tamen est iis abstinere, cum in sensu proprio imperfectionem præseferant.

IV. Nono. Processiones, seu productiones Divinæ habentur per intellectum, & voluntatem, non quidem essentiales, utpote

te communes tribus, sed notionales, quibus dumtaxat competit *dicere*, & *spirare*. Platelius n. 236. docet, Processiones, seu actus notionales, scilicet Generationem, & Spirationem non includere actus essentiales intelligendi, & volendi, sed esse meras proprietates relativas. Illud certum est, quod principium totale producens non sit sola proprietas, seu Personalitas, sed Persona importans Naturam, & Personalitatem; & solum dubitatur, quodnam sit principium *quo*, seu virtus immediate productiva, quod infra discutiemus; sic etiam terminus totalis processionum, seu productionum est Persona, quicquid sit, an terminus formalis harum productionum sit Divina essentia, quæ non producitur, sed communicatur, an vero Personalitas, quæ producitur, in quo etiam DD. variant apud Ruiz disp. 98. sect. 6. Actio autem productiva Personarum identificatur cum ipsa virtute productiva, seu cum principio *quo*.

V. Dubitatur 1. Utrum in Deo præter tres subsistentias relativas detur etiam subsistentia absoluta propria Naturæ? Asserunt dari, qui nomine subsistentiæ volunt importari ultimam perfectionem in linea substantiæ non indigentem alia; hoc enim prædicatum competit Naturæ Divinæ, utpote cumulo omnium perfectionum. Negant vero, qui putant subsistentiam importare complementum substantiale reddens substantiam incommunicabilem alteri ut supposito. Hinc, ut notat Platelius, quæstio hæc plurimum habet de nomine.

VI. Dubitatur etiam, Utrum actus notionales, scilicet Generatio, & Spiratio activa dici debeant voluntarii, ac liberi, an potius necessarii, ac naturales? Ariani, & Eunomiani dixerunt, esse liberos libertate indifferentiæ. Plures Catholici dicunt, esse voluntarios, ac liberos libertate a coactione, seu a necessitate extrinseca, præsertim productionem Spiritus Sancti, quæ procedit a voluntate. ita Scotus in 1. dist. 10. Possunt tamen hujusmodi actus dici naturales, & necessarii juxta doctrinam Angelici 1. p. qu. 41. art. 2. quia Natura agit cum determinatione ad unam partem, voluntas vero cum indifferentia: cum autem hujusmodi actus non possint non dari, ideo videntur dicendi naturales; præsertim Generatio Verbi, quæ non procedit a voluntate; unde nec potest dici formaliter voluntaria, nedum libera; quamvis Deus volens, & non coactus generet Filium; & in hoc tantum sensu voluntarie, hoc est voluntate comitante, ut loquitur D. Tho: non voluntate præcedente, tamquam principio generandi ut quod.

VII. Dubitatur demum, An Personalitates ut præcisæ a Natura dici debeant entitates, & importent formaliter perfectionem? Quod non possint dici entia, est de Fide; cum non dentur in Deo tria entia. Docent tamen nonnulli, posse dici tres entitates, unitates, bonitates, veritates relativas; & Okam, Aureolus, Suar., Vasq. apud Maurum qu. 107. docent importare perfectionem non quidem absolutam, sed respectivam, atque adeo perfectionem simplicem, non simpliciter simplicem; quia non est melior perfectio relativa, quam absoluta, unde non est melior ipsa, quam non ipsa. Scotus tamen, Cajet., Capreol., Bellarminus, & alii apud Ruiz verius negant, esse perfectiones præcise secundum esse *Ad*, & qua relationes sunt, licet realiter, & identice importent omnem perfectionem absolutam. Ratio est, quia aliter tota Trinitas esset perfectior singulis Personis; & cumulo omnium perfectionum incluso in Natura Divina posset alia perfectio superaddi, quod repugnat: Quamvis enim quælibet Persona includat reliquas per circuminsessionem, seu per identitatem cum Natura, juxta illud Joan. 10. *Pater in me est, & ego in Patre:* at formaliter una non includeret perfectionem alterius, & nulla illarum includeretur in Natura.

Neque dicas, quod perfectiones relativæ contineantur eminenter in absolutis, ut perfectiones Creaturarum in Deo; unde non superaddunt Deo perfectionem; sicut neque Deus cum creaturis est quid perfectius solo Deo. Nam contra est, quia perfectio, quæ nullam dicit in conceptu suo imperfectionem, debet in Deo contineri formaliter; perfectiones Creaturarum ideo in Deo continentur tantum eminenter, quia continentur demptis imperfectionibus, v. gr. dempta limitatione, quam habent in Creaturis; sed Relationes Divinæ nullam dicunt imperfectionem; ergo deberent in Natura Divina contineri formaliter. Prætérquamquod, ut notat Gonetus, si darentur in Deo tres Bonitates, & tres perfectiones relativæ, Deus non esset unus bonus, sed tres boni, quod tamen est contra August. 5. de Trinit. 8. ubi habet: *Bonus Pater, bonus Filius, bonus Spiritus Sanctus, nec tres boni, sed unus bonus.*

Neque dicas 2. ex Philosopho, & D. Th. perfectum esse id, cui nihil deest in proprio

prio genere ; sed Personalitatibus Divinis nihil deest ; ergo imbibunt perfectionem . Nam, ut docet Augustinus apud eumdem Gonetum , perfectum est , cui nihil deest in proprio genere dicente perfectionem , non vero in quocumque genere, aliter etiam peccatum esset perfectum , cum nihil desit illi in genere suo ; Personalitates autem in suo genere non dicunt secundum se perfectionem , ut ostendimus , & ideo non dicunt formaliter perfectionem , licet identice sint omnis perfectio .

QUÆSTIO II.

Utrum præter distinctionem realem non puram, quæ intercedit inter Personas, detur etiam distinctio virtualis inter Naturam, & Personalitates Divinas?

I. Ex Fide constat, inter Divinas Personas intercedere realem distinctionem non puram, hoc est mixtam identitate ; dicitur enim 1. Joan. 5. *Tres sunt, qui testimonium dant in Cælo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus , & hi tres unum sunt* . Et Joan. 10. dicit Christus : *Ego, & Pater unum sumus* ; Ubi August. tract. 26. in Joan. subdit : *Quod dicit unum , liberat te ab Ario ; quod dicit sumus , liberat te a Sabellio* . Ille enim negabat Divinitatem Filio , & Spiritui Sancto, atque adeo identitatem in Natura cum Patre ; Hic vero negabat distinctionem Personarum.

Difficultas nunc est, An præter hanc distinctionem realem, quam vocant eminentialem, detur alia distinctio objectiva inter Naturam, & Personalitates , vi cujus verificentur hæc prædicata contradictoria , quod Natura Patris communicetur Filio , non communicetur Paternitas ; sive hæc distinctio dicenda sit modalis, atque adeo aliquatenus realis , qualis intercedit inter rem , & modum, ut putat Durandus : sive formalis , seu ex natura rei, atque adeo actualis juxta sententiam Scotistarum ; sive solum virtualis , seu potentialis ad mentem Thomistarum ? Nominales cum Arimin. in 1. dist. 33. & plurimi Recentiores docent, omnia salvari per distinctionem realem eminentialem inter Personas , quam docet Fides ; quia sicuti non sunt prædicata contradictoria , Hominem esse similem imperfecte cum Equo , & simul esse imperfecte dissimilem , atque adeo posse concipi conceptu Animalis communi cum Equo , quin concipiatur conceptu rationalis cum eodem Equo communi ; ita supposita distinctione reali non pura , seu imperfecta inter Personas, nec sunt contradictoria, Patrem identificari imperfecte cum Filio, & ab eodem imperfecte distingui, atque adeo utrumque esse unum Deum , non unam Personam , ex quo putant, rejici posse distinctionem objectivam inter Naturam, & Personalitates.

II. Dico equidem 1. cum utraque Schola Thomistica , & Scotica , & quamplurimis Recentioribus, Arriag. disp. 4. sect. 4. Herrera , Mauro qu. 98. præter distinctionem eminentialem inter Personas Divinas admittendam esse distinctionem objectivam inter Naturam , & Personalitates.

Probatur : Quoties ex parte objecti verificantur prædicata contradictoria de aliqua entitate , ad declinandam contradictionem debet in ea dari aliqua distinctio objectiva ; sed de essentia Divina, & Personalitatibus verificantur ex parte objecti prædicata contradictoria ; ergo dari debet inter illas distinctio objectiva . Probatur minor . Primo , quia de facto Filiatio terminat unionem hypostaticam ; natura vero illam non terminat ; si vera sit sententia , quod unio terminatur ad solam Personalitatem ; in sententia vero communiori, quod unio hypostatica terminetur ad Personam Verbi, Natura Divina idetificata cum Personalitate Verbi terminat unionem, quin illam terminet Paternitas ; ergo de Natura , & Personalitatibus verificantur contradictoria : sicuti si cognitio terminaretur ad Animal in Homine, & non ad rationale , in omnium sententia de Animali, & rationali verificarentur prædicata contradictoria objectiva ; unde deberent ex parte objecti distingui . Præterea ab omnibus Theologis inquiritur, Utrum principium quo, productivum Verbi, & Spiritus Sancti sit Natura , an Personalitas , an utrumque ? hæc autem quæstio esset inepta, nisi ex parte objecti Natura, & Personalitas distinguerentur ; ergo de facto distinguuntur ex parte objecti.

Probatur ulterius eadem minor ; quia Natura Divina communicatur, seu identificatur cum Filiatione , Paternitas vero a Filiatione distinguitur : ergo Natura , & Paternitas verificant contradictoria .

III. Responsio Adversariorum intercalaris est, contradictoria hæc non verificari, quia Natura communicatur Filio communica-

catione faciente unum Deum, & tres Personas, qua etiam communicatione Paternitas eidem Filio communicatur, & similiter Paternitas distinguitur a Filio distinctione faciente plures Personas, non plures Deos, qua etiam distinctione distinguitur Natura a Filio; unde de Natura, & Paternitate non verificantur prædicata opposita: Sicut non verificantur contradictoria in Homine, per hoc, quod sit similis cum Equo similitudine imperfecta, & non sit similis similitudine perfecta.

Verum si attente advertatur, in hoc labyrintho verborum Adversarii occultant, non excludunt distinctionem objectivam inter Naturam, & Personalitates; Quod perspicuum fit, si paucis tota res explicetur. Idem est dicere, quod essentia communicetur Filio communicatione faciente unum Deum, non unam Personam, ac dicere, Pater communicatur Filio essentialiter, non personaliter; sed hoc importat essentiam Patris communicari Filio, non Paternitatem: ergo essentia Patris, & Paternitas verificant contradictoria objectiva. Sicut enim si Petrus, & Paulus ex parte objecti identificarentur formaliter, & distinguerentur numerice, ita ut una esset forma, seu natura humana in utroque, & duplex hæcceitas, tunc in omnium sententia deberet dari distinctio objectiva inter Naturam, & hæcceitatem ad salvanda ista contradictoria, quod Natura utriusque sit una, & hæcceitas non sit una; ita cum Pater, & Filius identificentur essentialiter, seu secundum essentiam, & distinguantur personaliter, dari debet distinctio objectiva inter essentiam Divinam, & Personalitates, ad salvanda ista contradictoria, quod Natura sit una, & Personalitas sit multiplex. Et eodem modo, quia in lacte v. gr. album, & dulce indentificantur subjective, & distinguuntur formaliter, quatenus unum est subjectum, & duplex forma accidentalis albedinis, & dulcedinis; debet consequenter inter subjectum, & has formas dari distinctio objectiva ad salvandum, quod subjectum sit unum, & forma accidentalis non sit una, sed duplex.

Ratio a priori desumitur ex definitione contradictionis, quæ ex Philosopho 1. Elenchor. 3. est *Affirmatio, & negatio ejusdem de eodem, & relate ad idem*; atqui data omnimoda identitate inter Naturam, & Paternitatem, daretur affirmatio, & negatio ejusdem de eodem secundum idem; ergo daretur contradictio, Prob. min., quia de Natura affirmaretur identitas cum Filiatione ex parte objecti; de Paternitate vero hæc identitas negaretur; Et rursus natura, & Paternitas essent omnino idem; ergo affirmatio, & negatio essent ejusdem de eodem, & secundum idem. Quod patet in paritatibus adductis; daretur enim contradictio, si una esset Natura Petri, & Pauli ex parte objecti, hæcceitas vero duplex; & inter Naturam, & Hæcceitatem nulla daretur distinctio aut formalis, aut virtualis; idemque dicas, si lac esset unum, albedo, & dulcedo duplex, & inter lac, & has formas nulla daretur distinctio.

Confirm. 1. quia absolute, & sine addito, (hoc est nulla adhibita distinctione, quam Adversarii obtrudunt, ut veritas delitescat.) potest dici, Essentia Patris est essentia Filii; contra vero nequit absolute, & sine addito dici: Personalitas Patris est Personalitas Filii: ergo de essentia, & Personalitate verificantur contradictoria.

Confirm. 2. quia si nullatenus distingueretur essentia a Paternitate, sequeretur, quod Pater, & Filius identificarentur non solum essentialiter, seu quoad essentiam, sed etiam personaliter; & viceversa non solum distinguerentur personaliter, sed etiam essentialiter. Probatur sequela: Talis enim est distinctio, vel Identitas, qualia sunt extrema distinctionis, vel identitatis; adeo ut si extrema sint res, distinctio, vel identitas sit realis; si formalitates, sit formalis; si modalitates, sit modalis; si Personalitates, sit Personalis; atqui Pater, & Filius important essentiam identificatam cum Personalitate; ergo identitas inter illos est essentialis simul, & personalis; & viceversa distinctio est personalis simul, & essentialis.

Paritas ab Adversariis adducta de similitudine imperfecta retorquetur; Nam si Homo ex parte objecti esset similis cum Equo solum secundum Animalitatem, & non secundum rationalitatem, omnes docent, quod inter animalitatem, & rationalitatem deberet intercedere distinctio ex parte objecti; ergo cum de facto ex parte objecti Pater identificetur cum Filio solum secundum essentiam, & non secundum Personalitatem, debet ex parte objecti inter essentiam, & Personalitatem intercedere distinctio.

IV. Dico 2. Distinctio objectiva, quæ intercedit inter Naturam, & Personalitates Divinas, non est realis, nec modalis, nec

nec formalis, sed tantum virtualis intrinseca. Ita Thomistæ, & communius Recentiores.

Probatur: quod non sit realis, est de Fide contra Gilbertum Porretanum apud D. Thom. quia in Deo daretur quaternitas rerum. Quod neque sit modalis, contra Durandum, patet, quia in Deo daretur compositio realis; cum Modus realiter a subjecto distinguatur: unde hæc sententia a Valentia, Molina, & aliis apud Godoy censetur erronea. Præterea, quod neque sit formalis, seu actualis, & ex natura rei, contra Scotistas probatur, tum quia nulla datur necessitas hujus dictinctionis actualis, quæ fert actualem compositionem in Deo, repugnantem summæ simplicitati; tum etiam quia in hoc differt distinctio actualis Scotica a virtuali, seu potentiali Thomistica, quod per distinctionem actualem, seu formalem una formalitas objective negatur de alia; contra vero per distinctionem virtualem potest tantum una virtualitas concipi, præscindendo objective ab altera, licet utraque ex parte objecti sit actu idem; unde distinctio virtualis excludit compositionem actualem; & solum admittit virtutem ad compositionem, & distinctionem; atqui summæ simplicitati Divinæ repugnat actualis compositio, contra vero est necessaria æquivalentia ad compositionem, & distinctionem, ut ostendimus; ergo solum distinctio virtualis intrinseca intercedit inter Naturam, & Personalitates.

Confirmatur, quia distinctio formalis fert formalitates, & perfectiones, seu quidditates inter se actu distinctas; distinctio vero virtualis stat sine distinctione perfectionum ex parte objecti; sed fert solum distinctionem prædicatorum, quorum alterum præscindat a perfectione, & imperfectione, eo quod dicat tantum exigentiam passivam ad identificari cum cumulo omnium perfectionum: atqui distinctio ista virtualis bene cohæret cum perfectione infinita Divina, quæ ratione fœcunditatis, & libertatis illam exigit; secus vero distinctio formalis inter perfectiones. Et ratio ulterior est, quia ex duabus formalitatibus, seu perfectionibus Divinis vel alterutra esset infinita, & jam excurreret ad omnem omnino perfectionem; unde altera esset omnino superflua; vel utraque esset finita, & non posset complexum utriusque conflare perfectionem Divinam infinitam; nunquam enim finitum additum finito facit infinitum, atque adeo repugnat in Deo distinctio formalis inter Naturam, & Personalitates.

V. Objic. 1. contra primam conclusionem. Distinctio objectiva summæ simplicitati Divinæ obest; ergo non datur distincto virtualis objectiva inter Naturam, & Personalitates; sicut nec inter attributa.

Confirm. 1. In tantum hæc distinctio deberet dari, in quantum verificantur hæc contradictoria, quod essentia communicetur Filio, Paternitas vero, licet cum essentia identificata, non communicetur; sed hæc non sunt contradictoria; ergo non debet dari distinctio objectiva. Probatur minor: sicut enim non sunt contradictoria, Animam esse unitam corpori unione substantiali, & non esse unitam unione accidentali; ita non sunt contradictoria, essentiam communicari Filio uno genere communicationis, quo scilicet habeatur unus Deus, non communicari vero alio genere communicationis, quo scilicet cum Patre fiat una Persona.

Confirm. 2. Si Paternitas, & essentia verificarent prædicata contradictoria, deberent distingui realiter: Universim enim contradictoria verificari non possunt sine distinctione reali; Quod si posset oppositio contradictoria, quæ ex Philosopho est omnium maxima, stare sine distinctione reali, a fortiori posset oppositio relativa; unde dici posset, quod Pater, & Filius non distinguantur realiter, sed solum virtualiter, licet opponantur relative.

Resp. non obesse summæ simplicitati Divinæ distinctionem virtualem; sicuti non obest distinctio realis inter Personas; hæc enim est consona fœcunditati Divinæ; illa vero ab hac distinctione reali sejungi nequit; inter attributa tamen distinctio objectiva non est necessaria.

Ad 1. confirmationem: Quamvis communicari uno genere communicationis, & non alio non sint contradictoria; at quando A, & B ita communicantur uno genere communicationis, & non alio, ut idcirco de utroque verificentur contradictoria objectiva; tunc negari nequit inter A, & B distinctio ex parte objecti. In casu nostro Natura, & Paternitas ita communicantur essentialiter, & non personaliter, ut idcirco de Natura verificetur identitas cum Filio, & de Paternitate distinctio. Rursus verificatur quod possit Personalitas terminare unionem hypostaticam, quin terminet illam Natura, aut viceversa: ergo negari nequit inter Personalitates, & naturam distinctio objectiva.

Ad secundam nego sequelam. Possunt enim sine distinctione reali verificari contradictoria, ubi possibilis sit distinctio virtualis ferens consensum, seu convenientiam in omni perfectione, & disconvenientiam in aliquo prædicato; quod uni Deo competere potest. Et ratio est, quia solus Deus per accessum novi prædicati non est capax novæ perfectionis; unde ratione fœcunditatis, & libertatis potest realiter identificari cum prædicatis oppositis.

Neque hinc sequitur, quod Pater, & Filius relative oppositi possint realiter identificari, & solum virtualiter distingui. Ratio est, quia relativa ex suo conceptu sunt ad alterum, atque adeo essentialiter important distinctionem realem; ubi enim datur alteritas, datur realis distinctio.

VI. Objic. 2. Si daretur distinctio virtualis inter essentiam, & Paternitatem, deberet rursus in ipsa Personalitate Patris dari nova distinctio virtualis inter prædicatum Paternitatis, & prædicatum incommunicabilitatis; quod tamen nemo admisit. Probatur sequela. Ideo datur in primo casu distinctio virtualis, quia essentia communicatur Filio, non vero Paternitas; ergo quia relate ad Personalitatem Patris verificantur hæc alia contradictoria, quod Paternitas denominet essentiam Divinam Patrem, incommunicabilitas vero talis Personalitatis non denominet essentiam Divinam incommunicabilem, ideo in ipsa Personalitate Patris deberet intercedere distinctio virtualis inter prædicatum Paternitatis, & prædicatum Incommunicabilitatis.

Resp. nego sequelam: disparitas primo danda est ab Adversariis, qui solum agnoscunt distinctionem eminentialem, seu realem non puram inter Personas, non vero inter prædicata Paternitatis, & incommunicabilitatis, quæ competunt Patri. Directe dico, ideo dari inter Naturam, & Personalitates distinctionem virtualem, quia unum prædicatum communicatur, non alterum: at licet prædicatum Paternitatis denominet essentiam Divinam Patrem, & prædicatum Incommunicabilitatis non denominet essentiam incommunicabilem, non fit, quod de eadem Personalitate Patris verificentur contradictoria, ita ut unum prædicatum Paternitatis communicetur essentiæ, & non alterum; sed solum sequitur, quod essentia sit capax unius denominationis, & non alterius, quæ ab eadem forma præstantur; unde non debet dari distinctio virtualis inter prædicatum Paternitatis, & incommunicabilitatis. Sicut Gratia accidentalis denominat Christum Dominum Dei Amicum, & non Filium Dei adoptivum, eo quod sit incapax talis denominationis. Sic cognitio denominat objectum materiale cognitum, & non denominat spirituale &c. quia universim forma potens præstare plures denominationes aliquando unam potius, quam alteram præstat ob incapacitatem subjecti citra distinctionem virtualem. Et ratio a priori est, quia non per hoc quod unam tantum denominationem tribuat subjecto, ideo desinit illi communicari secundum totum suum esse. Hinc tota Paternitas communicatur essentiæ, licet essentia solum denominetur Pater, & incommunicabilis incommunicabilitate Patris, non vero incommunicabilis incommunicabilitate essentiæ, quia est incapax talis denominationis. Sic Humanitas Christi denominatur sancta a sanctitate Verbi, non vero immensa, aut omnipotens, quia incapax est harum denominationum.

VII. Objic. 3. contra 2. conclusionem: Si daretur distinctio objectiva inter Naturam, & Personalitates, illa deberet esse formalis, seu actualis, non vero virtualis. Probatur sequela; quia de Paternitate v. gr. negari potest, quod ex parte objecti identificetur cum essentia realiter simul, & virtualiter, quod negari nequit de ipsa essentia, quæ realiter simul, & virtualiter secummet identificatur; ergo ex parte objecti prædicatum Paternitatis, & prædicatum essentiæ est duplex; atque adeo datur inter illa distinctio actualis.

Resp. nego sequelam: ad probationem concedo, ex parte objecti dari duplex illud prædicatum, quod tamen non est duplex actu, sed virtualiter; sicut ex parte objecti verificatur, quod Petrus sit animal, & sit rationalis, atque adeo ex parte objecti datur in Petro duplex hoc prædicatum animalis, & rationalis, quod tamen non est duplex ex parte objecti: ita proportionaliter in casu nostro.

VIII. Objic. ult. Evidens est, non posse identificari prædicata contradictoria; sed data hac distinctione virtuali verificarentur contradictoria: ergo hujusmodi distinctio repugnat. Prob. min. Nam esse omnino idem cum essentia, & non esse omnino idem cum essentia sunt prædicata contradictoria; atqui data ista distinctione virtuali verificaretur de essentia, quod sit omnino idem cum essentia, & de Paternitate verificaretur,

tur, quod non sit omnino idem cum essentia, eo quod ab illa distinguatur virtualiter; ergo de essentia, & Paternitate realiter identificatis verificarentur contradictoria.

Resp. 1. argumentum probare, quod nec detur distinctio virtualis, nec formalis inter Naturam, & Paternitatem. Deinde directe nego minorem: ad probationem; tunc verificantur prædicata contradictoria, quando idem affirmatur, & negatur de eodem relate ad idem, non vero relate ad diversa; seu quando idem affirmatur, & negatur de eodem omnino eodem tum realiter, tum virtualiter; ut si affirmetur quod Petrus sit homo, & negetur, quod sit Animal rationale. In casu nostro affirmarentur de essentia, & Paternitate illa duo prædicata opposita; essentia tamen, & Paternitas supponerentur identificata solum realiter, non vero virtualiter, atque adeo esse idem; non tamen omnino idem, sed virtualiter duplex, unde non verificarentur prædicata contradictoria.

QUÆSTIO III.

Quodnam sit Principium quo *productivum Verbi, & Spiritus Sancti?*

I. PRincipium *quod* productivum in Divinis constituitur tum per prædicatum absolutum, tum per relationem: v. g. Id quod producit Verbum, est tum Deitas, seu essentialis intellectio, tum etiam Paternitas; altero enim ex his sublato non intelligitur Principium quod productivum; non enim sola Paternitas est id, quod producit, cum operationes non sint suppositalitatis, sed suppositorum: Nec producit sola natura Divina, tum quia operationes non sunt Naturæ ut quod, sed suppositi; tum etiam quia quod producit, distingui debet a termino producto: natura autem, quæ est in Patre, non distinguitur a Natura, quæ est in Filio; ergo Natura seorsim a Personalitate non est principium productivum ut quod; Propterea principium quod productivum Spiritus Sancti est pariter tum Deitas, tum Personalitas Patris, & Fillii.

Quæstio apud DD. solum est de Principio productivo quo, seu de virtute productiva, qua Pater v. gr. dicitur potens producere, seu generare Filium, Num scilicet consistat adæquate in sola Natura, an in sola relatione Paternitatis, an vero in utroque? Prima sententia cum Bonavent., utroque Lugone, Amico, & aliis illam reponit in sola relatione prout connotante Divinam essentiam tanquam conditionem per se requisitam; sicut v. gr. virtus causativa Amoris consistit in Bono sub cognitione, tanquam sub conditione. Secunda sententia reponit illam formaliter in aggregato ex absoluto, & relativo. Ita Zunica, Bonæspei &c. Tertia communior cum Suar. lib. 6. c. 15. Vasqu. disp. 164., Ruiz, Fasolo, Becan. Lumbier qu. 5. art. 4. reponit illam in absoluto connotando relationem.

II. Dico equidem cum hac tertia sententia, Principium productivum quo in Divinis consistere formaliter in absoluto connotante in obliquo tanquam conditione relativum. Unde virtus generativa formaliter habetur in Deitate sub Paternitate tanquam sub conditione: & proportionaliter dicas de virtute spirativa. Ita D. Tho. qu. 41. art. 5. ubi aperte dicit, potentiam generativam, seu principium quo esse perfectionem absolutam. Unde Thomistæ communiter docent, Deitatem esse principium radicale quo; principium vero formale quo esse intellectionem essentialem respectu Filii; & volitionem essentialem respectu Spiritus Sancti, completas in obliquo, seu modificatas per relationes.

Prob. 1. authoritate SS. Patrum. Cyrillus Alexandrin. lib. 1. thesauri c. 3. dicit; *Generativam virtutem esse essentiæ Divinæ*. Basilius lib. 5. contra Eunomium dicit: *Pater natura Divina proprium Filium genuit*: si autem genuit Natura, consequenter natura est potentia generativa. Augustinus apud Arriag. dicit, *Verbum esse ex Sapientia Patris*. Apertius loquitur Joannes Theolog. Orator celeberrimus in Concilio Florentino adversus Græcos, dicens: *Principium, quo Pater generat, est id solum, quod communicabile est*: unde aperte excludit a principio quò, seu a virtute generandi Paternitatem. Neque dicas, hujusmodi Authoritates intelligendas esse de vi communicativa formaliter, quæ consistit in essentia Divina formaliter communicata tribus. Nam aperte Patres loquuntur de Generatione, atque adeo de vi communicativa active, seu de potentia productiva.

Neque dicas 2. hujusmodi authoritates intelligi posse de virtute radicali, quod scilicet Deitas tantum sit radix Relationis, in

in qua deinde formaliter insit potentia productiva. Nam primo gratis detorquentur hujusmodi locutiones ad significatum improprium. Deinde male Joannes Theologus diceret, principium quo esse id solum, quod communicabile est, excludendo relationem, nisi loqueretur de principio formali quo tunc controverso.

Prob. 2. ratione ex Angelico, quia universim quoties plura concurrunt ad aliquid producendum, toties virtus productiva non debet ascribi ei, quod nullam, aut fere nullam similitudinem habet cum termino producto; sed ascribitur ei, quod debitam habet cum illo similitudinem; idque multo magis si productio tendat ad ponendum terminum perfectissime similem suo principio: atqui ad productionem Filii v. gr. in Divinis perfectissime similis Generanti, in qua concurrunt tam perfectio absoluta, scilicet Deitas, & intellectio essentialis, quam Paternitas, solum cum Filio genito habet omnimodam similitudinem perfectio absoluta, nullam vero, aut fere nullam Paternitas; immo potius illi opponitur relative; ergo Paternitas se habet, ut conditio, intellectio vero essentialis, ut virtus adæquate productiva. Minor constat; nam sicut individuatio causæ fere nullam habet similitudinem cum individuatione effectus, qua individuatio est ratio, per quam ultimo distinguitur unum ab alio; ita Paternitas pene nullam habet cum Filiatione similitudinem, (licet conveniant solum analogice in ratione Personalitatis) quia est ratio relative opposita, & potius est ratio dissimilativa, quam perfectissime assimilativa, prout Pater in Divinis perfectissime assimilatur Filio, magis quam effectus univocus suæ causæ.

Major pariter patet, tum quia universim productum est imago realis sui principii, sicut effectus est imago suæ causæ; unde debet illi assimilari; tum etiam quia causa, & principium producens aliquo modo præcontinet effectum, seu terminum productum, atque adeo hic convenit cum illo, si minus formaliter, & perfecte, ut causa univoca cum suo effectu, saltem virtualiter, & imperfecte ut causa æquivoca.

III. Confirm. 1. inductione: nam concurrentibus ad productionem hominis v. g. Natura humana, & Hæcceitate, aut subsistentia, vis activa tribuitur naturæ, in qua effectus assimilatur, non vero hæcceitati, aut subsistentiæ: similiter concurrentibus ad productionem caloris tam calore, quam approximatione, & subjecto, v. gr. Aqua, vis productiva caloris non tribuitur approximationi, aut Aquæ, sed calori. Quod si concurrat ignis, calor, approximatio ad productionem substantiæ ignis, hic effectus non tribuitur approximationi, sed aut igni, aut soli calori, aut utrique juxta varias sententias, eo quod his tantum assimilatur, non approximationi.

Confirm. 2. quia vis productiva ad extra tribuitur soli Omnipotentiæ cum Natura Divina identificatæ, non vero tribus Personalitatibus; ergo pariter vis productiva ad intra ascribenda est solis perfectionibus Divinis absolutis, & essentialibus intelligendi, & volendi, non vero relationibus. Probatur consequentia; tum quia non videtur, cur aliter discurrendum sit de subsistentiis relativis Divinis in ordine ad productiones ad intra, ac in ordine ad productiones ad extra; tum etiam, quia similiter discurrimus de subsistentia creata in ordine ad effectus procedentes a Natura subsistente, idcirco enim vis productiva non tribuitur subsistentiæ creatæ, quia hæc est ultimum complementum Naturæ de se operativæ, cum Natura sit principium motus, & quietis; nihil enim operatur ad extra, nisi prius sit completum ad intra; unde est, quod Animalia non generant, antequam ad debitam perfectionem pervenerint; & Omnipotentia, licet de se contineat perfectionem omnium possibilium, nequit tamen operari ad extra, antequam sit completa ad intra per subsistentias relativas, quas exigit non ex indigentia, sed ex abundantia perfectionis, ut se diffundat: sicut etiam exigit possibilitatem Creaturarum; ergo pariter in principio generativo Divino vis productiva tribui debet Naturæ, non Paternitati; quia pariter Paternitas est requisitum, ut possit Natura se communicare; & natura præcontinet terminum producendum, scilicet Filium etiam identice, atque adeo modo perfectissimo; unde habet tam vim formaliter, quam active communicativam.

Neque dicas, quod debeat distingui realiter vis generativa active a generativa passive; non secus ac distingui debet generatio activa a passiva, & generans a genito; sed præcisis relationibus Paternitatis, & Filiationis nulla datur distinctio inter prædicata Patris, & Filii; ergo vis generativa activa, & passiva nullatenus intelligi potest præcisis relationibus, atque adeo per relationes constituuntur.

Nam

Nam contra est, quia sicut per Adversarios non debet distingui principium radicale *quo* producens a principio radicali *quo* producto, scilicet Deitas, sed solum principium formale *quo* (constitutum in eorum sententia per relationes) ita per nos non debet distingui principium formale quo producens a principio formali *quo* producto, v. g. intellectio absoluta, sed solum distingui debent conditiones ad producendum, scilicet relationes. Et ratio a priori est, quia prædicatum, quod competit denominationi, seu denominatio, non semper competere debet formæ denominanti: ex. gr. prædicatum cognoscentis non competit cognitioni, quæ est unica forma talis denominationis, cum cognitio non cognoscat, nisi ut quo, quatenus facit cognoscens; sic albedo non est alba, sed facit formaliter album; ergo pariter prædicatum Generantis, quod competit Patri, non debet competere soli formæ denominanti, nempe Deitati; propterea Deitas, seu intellectio essentialis, licet sit adæquate virtus generativa active, non per hoc denominari debet generans, unde nec debet distingui a principio formali *quo* producto, sed sufficit, quod Generans distinguatur a Genito.

IV. Objic. 1. Posse generare, seu ratio qua Pater sit potens generare, est quid notionale, seu differentiale, cum non conveniat aliis Personis; atqui sola relatio est quid notionale, & discriminativum unius Personæ ab alia; ergo sola relatio est principium productivum quo. Neque dicas, quod Pater discriminetur ab aliis Personis per aggregatum ex natura, & Paternitate, aut per solam Naturam connotantem Paternitatem. Nam Pater, ut potens generare, pure differt ab aliis; sed solum per Paternitatem pure differt; ergo solum per Paternitatem sit potens generare: sicut Aqua calida solum per calorem est potens calefacere, licet subjectum requiratur tanquam conditio ad productionem caloris, & tanquam constitutivum principii productivi caloris, ut quod.

Resp. dist. maj. posse generare ut quod est quid notionale, concedo; posse generare *ut quo*, nego majorem, & concessa minore nego consequentiam. Non Natura, sed Pater dicitur potens generare ut quod; ita tamen ut ad hanc denominationem de formali veniat Natura, de connotato Paternitas. Sicut enim Persona Patris est propria Patris, licet natura, quæ constituit Patrem, sit communis; ita principium generativum ut quod est notionale, seu proprium Patris, licet id, quod venit de formali ad illud constituendum, seu principium quo sit Natura Divina communis tribus; sicut quando Aqua calida calefacit, principium quod, seu integra denominatio constituitur ex aqua, & calore, sed ratio formalis est solus calor, & subjectum est merum requisitum.

V. Objic. 2. Principium generativum, ut quo, debet realiter distingui a termino genito; sola autem relatio Paternitatis realiter distinguitur a Filiatione, non vero natura; ergo sola relatio est principium formale generativum ut quo. Major probatur, quia Pater distinguitur a Filio præcise, quia generat illum; ergo a fortiori vis generativa Patris, seu principium generativum ut quo distingui debet a termino genito; nam Propter quod unumquodque tale, & illud magis; sed propter virtutem generativam, & generationem Pater distinguitur a Filio; ergo a fortiori virtus generativa distingui debet a Filio.

Resp. nego majorem. Ad probationem concesso antecedente, nego consequentiam. Illud enim principium, Propter quod unumquodque tale &c. non habet locum universim in causis physicis, sed in causa finali; nam si homo v. gr. amatur propter Deum, a fortiori amatur ipse Deus; at in physicis non valet: Homo est ebrius propter vinum; ergo a fortiori vinum est ebrium: Intellectus cognoscit propter cognitionem: ergo a fortiori cognitio cognoscit: cognitio enim, quæ cognoscit ut quo, non debet cognoscere ut quod; Ita prorsus licet Pater distinguatur a Filio propter virtutem generativam, non sequitur, quod virtus generativa distingui debeat a Filio; sicut licet Pater propter Personalitatem sit Persona, non sequitur, quod ipsa personalitas sit Persona. Universim enim tunc solum in physicis habet locum principium illud, Propter quod unumquodque tale, &c. quando prædicatum competit ut quod utrique parti, scilicet tam denominationi, quam formæ, v. gr. calidum propter calorem calefacit; ergo a fortiori calefacit ipse calor; vis enim calefactiva convenit etiam calori ut quod.

VI. Objic. 3. Formalis determinatio ad posse generare debet esse aliquid ab essentia distinctum; quandoquidem essentia est etiam in Spiritu Sancto, quin sit in Spiritu Sancto formalis denominatio ad posse gene-

rare; sed sola Paternitas in Patre generante est aliquid ab essentia distinctum; ergo sola Paternitas est formalis determinatio ad posse generare, seu principium generativum ut quo; sicut quia solus calor determinat formaliter aquam ad posse calefacere, solus calor est virtus calefactiva ut quo.

Resp. in eo dumtaxat sensu Paternitatem determinare Paternitatem ad denominationem potentis generare, in quo sensu cognitio determinat formaliter bonum ad denominationem proxime amabilis, & approximatio determinat formaliter ignem ad denominationem proxime combustivi; scilicet ut mera conditio, & ut forma minus rigorosa determinans ad denominationem tanquam prærequisitum, quin tamen denominationem constituat; contra vero calor determinat formaliter aquam ad posse calefacere, non ut requisitum, sed ut forma presse dicta, constituens denominationem potentis calefacere.

VII. Objic. ult. Quoties denominatio adæquate sumpta partim est absoluta, partim relativa, toties pars illa relativa sumitur adæquate a sola relatione; sicut denominatio potentis disgregare visum sumitur a sola albedine: sed denominatio potentis generare ut quod, partim est absoluta, partim relativa, ergo pars relativa sumitur a sola relatione; atqui pars relativa est ipsa virtus generativa; (quippe quæ convenit soli Patri, & quod est proprium Patris, est sola relatio) ergo virtus generativa, seu principium productivum ut quo est sola relatio.

Resp. nego minorem subsumptam: Virtus enim generativa nullatenus est relativa; cum enim sit tantum productiva ut quo, non ut quod, fit, quod pars relativa solum sit in producente ut quod, non in potentia productiva. Quare potentia generativa ut quo est quid commune Tribus, & ut fiat propria Patris denominatio potentis generare, requiritur pars relativa, non tanquam forma, sed tanquam conditio ad generationem; esto sit forma minus rigorosa hujus denominationis potentis generare; eo pacto, quo approximatio in igne est forma minus rigorosa hujus denominationis potentis proxime comburere.

Neque dicas, hinc sequi, quod denominatio potentis generare possit competere Tribus, quia virtus generativa, quæ est forma presse dicta denominationis potentis generare, competit Tribus, si identificetur cum sola intellectione essentiali: ad eum modum, quo si forma denominationis potentis calefacere sit in aqua, etiam aqua suscipere potest hanc denominationem.

Nam licet forma presse dicta denominationis potentis generare sit communis Tribus, cum tamen talis denominatio constituatur per solam Paternitatem, tanquam per conditionem ad productionem, non sequitur, quod talis denominatio possit alii a Patre competere: v. g. si forma denominationis potentis calefacere, puta calor, uniatur aquæ, etiam aqua suscipit hanc denominationem, quia calor ut tribuat hanc denominationem, requirit tanquam conditionem aliquod subjectum materiale, quodcumque illud sit, sive aqua, sive ignis: at si uniatur Angelo, non denominat Angelum potentem calefacere: ita in casu nostro virtus generativa ut quo, ut denominet potentem generare, requirit tantum Paternitatem ut conditionem; unde Filius nequit suscipere hanc denominationem potentis generare, licet cum ea forma identificetur.

QUÆSTIO IV.

Quare sola processio Verbi sit Generatio, non vero Processio Spiritus Sancti?

I. De Fide est, solum Verbum esse Filium Dei naturalem, imaginem consubstantialem Patris, generari, & nasci; unde dicitur Psalm. 2. *Filius meus es tu; ego hodie genui te;* Spiritum Sanctum non esse imaginem, sed donum, non nasci, nec generari; nec esse Dei Filium, licet accipiat a Patre, & Filio eandem naturam, non secus ac Verbum a Patre: Unde in Symbolo D. Athanas. dicitur: *Spiritus Sanctus a Patre, & Filio non factus, nec creatus, nec genitus, sed procedens;* & idcirco Verbum in Scripturis vocatur *Unigenitus*.

Desudant tamen Theologi in assignanda ratione, cur non possit etiam Spiritus Sanctus dici Filius genitus, & Imago Spiratoris? adeo ut multi Patres cum Nazianz., Damasc., Augustino, & multi Scholastici cum Gregorio, Gabriele, Mayore apud Vasqu. disp. 113. n. 14. doceant, rationem hanc non esse quærendam, sed credendam. Verum supposita fide, quod solum Verbum dici possit Filius, docent Thomistæ, id oriri, quia soli Verbo competit definitio Generationis; scilicet origo viventis a viven-

vente, principio conjuncto in similitudinem Naturæ, per hoc, quod vi suæ processionis Verbum non solum procedat ut vivens a vivente conjuncto, quatenus procedit de substantia producentis Patris, accipiendo illam intra se, quod etiam competit Spiritui Sancto; sed etiam quia procedit via intellectuali, cujus est assimilare; Spiritus vero procedit per voluntatem, cujus non est assimilare. Vasq. vero, & Recentiores communius putant, idcirco solum Verbum esse Filium, ac procedere in similitudinem Naturæ, quia solum Verbum vi suæ processionis est imago Patris; cum enim accipiat omnia a Patre præter Paternitatem, exprimit illum perfectissimo modo, estque imago illius non solum intellectualis, sed etiam naturalis, & consubstantialis; per hoc enim, quod procedat ut Verbum mentis, procedit in ordine ad exprimendum, & repræsentandum suum principium, scilicet Patrem, quatenus illud principium est objectum, ex cujus cognitione procedit; unde Augustinus 7. de Trinit. 2. dicit: *Eo Verbum, quo Filius*: contra verò Spiritus Sanctus est quidem ejusdem Naturæ, non vero naturæ similis cum Patre, & Filio, quia vi suæ processionis habet solum accipere eandem Naturam, non vero repræsentare suum principium; cum non procedat per intellectum, & ut Verbum mentis, sed per voluntatem notionalem. Equidem præscindendo, num istæ, aut aliæ rationes sint sufficientes, quas passim discutiunt, & impugnant DD. apud Arriag. disp. 47. Lumbier n. 447. & alios

II. Dicendum censeo cum Zunica disp. 2. dub. 20. Mayor., Richard., & aliis, Verbum esse Filium, ac Verbi processionem esse Generationem, seu originem viventis a vivente conjuncto in similitudinem Naturæ, per hoc quod Verbum accipiat a Patre naturam fœcundam, atque adeo illi assimiletur in fœcunditate; quod non competit Spiritui Sancto.

Prob. 1. quia Florentinum hæc habet: *Credentes Spiritum Sanctum ex Filio nequaquam procedere necesse est, ut intelligant Spiritum Sanctum ex solo Patre procedere, & consequenter Verbum non esse Filium*; ergo Ecclesia Latina adversus Græcos existimat bonam hanc illationem, si Verbum non spiraret, non esset Filius; atque adeo existimat, essentialiter pertinere ad rationem Filii acceptationem Naturæ fœcundæ.

Prob. 2. ratione, quia ex Philosopho Natura est Principium motus, & quietis in eo, in quo est; ergo ille solum dicitur procedere ut similis in Natura, atque adeo esse Filius, qui ex vi suæ processionis assimilatur cum suo principio in ratione ista principii motus, & quietis; sed soli Verbo id competit per hoc, quod accipiat a Patre Naturam fœcundam; ergo solum Verbum est Filius, & sola processio Verbi est Generatio per hoc, quod solum Verbum accipiat Naturam fœcundam. Probatur min. quia Natura dicitur principium motus, & quietis non solum per hoc, quod suo modo moveatur ad actus immanentes sibi consentaneos, in quibus conquiescat, sed multo magis per hoc, quod sit principium actionis productivæ, producendo terminum sibi similem quoad ejus fieri potest, quoties Natura est capax hujusmodi actionis productivæ; atque adeo Natura Divina dicitur principium motus, & quietis non solum per hoc, quod sit principium virtuale operationis intellectivæ, & volitivæ, sed multo magis per hoc, quod prout est in Patre, sit principium productivum Filii perfecte similis Genitori; quatenus illi omnia communicat Pater præter Paternitatem, atque adeo tum prædicata essentialia, tum etiam notionalia, scilicet spirationem activam, & fœcunditatem: atqui soli Verbo ratione suæ processionis competit, quod procedat in similitudinem Naturæ Divinæ, prout est in Patre modo explicato; ergo soli Verbo competit procedere in similitudinem Naturæ per hoc, quod vi suæ processionis assimiletur suo principio in ratione motus, & quietis.

Unde fit primo, quod solum Verbum sit imago perfectissima Patris, repræsentando tam prædicata essentialia, quam notionalia Patris, præter Paternitatem, in qua debet dissimilari.

Fit 2. Eo esse Verbum, quo est Filius, & e contra, juxta locutionem Augustini; per hoc enim quod sit Verbum repræsentans omnia, quæ sunt in Patre, accipit ab illo Naturam fœcundam, & sic est Filius. Quamvis revera Verbum, & Filius non sint synonyma, siquidem Filius explicite solum dicit originem viventis a vivente in similitudinem Naturæ: Verbum vero explicite dicit non solum relationem realem producti ad principium producens, sed etiam relationem repræsentantis objecta, quæ sibi manifestantur.

III. Confirm. conclusio, quia quod convenit omni, & soli Filio, convenit Filio in quan-

quantum tali; sed omni, & soli Filio, perfecte simili suo Genitori (sive sit Filius creatus, sive increatus) competit procedere ab illo in similitudinem Naturæ modo explicato, scilicet sumendo Naturam prout est principium motus, & quietis (idque tam prout est principium sive formale, sive virtuale operationum immanentium, quam prout est principium productivum alterius suppositi) ergo de ratione Filii, qua talis, est accipere a Patre naturam fœcundam, atque adeo assignatur sufficiens ratio, cur solum Verbum sit Filius.

Neque dicas, non omne, quod competit omni, & soli, spectare ad primarium conceptum; nam risibilitas v. gr. competit omni, & soli Homini, & tamen non constituit Hominem, sed est ejus proprietas; ergo pariter fœcunditas potest esse solum proprietas Filii constituti per fœcunditatem radicalem.

Nam adhuc dato, quod Filius constituatur per acceptionem Naturæ radicaliter fœcundæ, bene assignatur ratio, cur Spiritus Sanctus non sit Filius. Deinde dico, Filium qua talem accipere a Patre formalem fœcunditatem, quia formaliter de ratione Naturæ est esse principium non solum operationum immanentium, sed etiam transeuntium; ergo ut Verbum procedat in similitudinem Naturæ, prout est in Patre, formaliter accipere debet ab illo fœcunditatem.

IV. Objic. 1. Potest aliquis dici Filius, etiamsi non accipiat a Patre Naturam fœcundam, dummodo accipiat Naturam Patris, in quantum est principium operationum immanentium: ergo non assignatur ratio sufficiens, cur Spiritus Sanctus non dicatur Filius. Probatur antecedens; Leopardus enim, & Lycisca, hoc est natus ex Lupo, & Cane, ac similes generare non possunt, & tamen dicuntur Filii.

Confirm. 1. quia Angeli habent Naturam rigorose dictam, & tamen generare non possunt.

Confirm. 2. quia vel ad rationem Naturæ presse dictæ requiritur, quod possit generare alium Filium, & in hoc sensu Verbum non procederet in similitudinem Naturæ, atque adeo non esset Filius, cum non accipiat a Patre Naturam productivam alterius Filii; vel sufficit, quod Pater communicet Filio Naturam in quantum productivam alterius suppositi, & non alterius Filii, & sic Filius in Divinis non esset perfecte similis Patri; siquidem majorem similitudinem cum Patre habet Filius creatus accipiens ab illo Naturam productivam etiam alterius Filii; ergo impertinenter se habet ad rationem Filii, quod Verbum accipiat a Patre Naturam fœcundam.

Resp. Leopardum, Lyciscam, & similes dici Filios, vel quia possunt in aliquibus Regionibus generare, ut docet Plinius; vel quia per accidens tantum non generant, non vero ex intentione Naturæ. Pardus enim, & Leæna natura sua intendunt Filium perfecte similem generare. Vel demum dicas, Leopardum non esse perfecte, & univoce Filium, eo quod non accipiat Naturam perfecte similem generanti, neque in operationibus transeuntibus, neque in ipsis etiam immanentibus.

Ad 1. confirm. sicut Angeli habent rigorose naturam, licet careant principio vegetandi, & tamen Homo non esset perfecte similis Genitori, si non acciperet ab illo principium vegetandi, quod potest participare; ita Angeli habent rigorosam naturam, per hoc, quod sit principium intellectionum, & volitionum, licet careat principio productivo alterius Angeli, utpote iis indebito. Homo tamen sicut non esset perfecte similis Genitori in Natura, si non acciperet ab illo principium vegetandi; ita si non acciperet principium productivum alterius Hominis, eo quod hujus sit capax; ergo pariter Verbum non procederet in similitudinem Naturæ perfectam, si non acciperet a Patre fœcunditatem, quæ potest alteri a Patre communicari.

Ad 2. Filius creatus ex imperfectione habet, quod accipiat a Patre vim productivam alterius Filii; quia Filius creatus ex imperfectione potest multiplicari. Contra vero Filius Divinus ex infinita perfectione est immultiplicabilis; unde solum potest a Patre accipere vim productivam alterius suppositi, non alterius Filii. Hinc Filius Divinus perfectiori modo est similis Patri, quam Filius creatus; eo modo, quo Deus v. gr. dicitur perfectiori modo liber, quam Creatura, licet Creatura sit libera etiam ad peccandum, non vero Deus.

Neque replices, quod etiam Spiritus Sanctus a principio spirante accipiat Naturam Divinam secundum omnia prædicata Naturæ, quæ potest sine imperfectione ipse recipere; unde pariter dici posset Filius saltem minus perfectus. Nam Spiritus Sanctus non accipit a Patre, & Filio id, quod omni, & soli Filio convenit, & quod potest in Divinis secundum se communicari; sci-

scilicet fœcunditatem, & ideo non est dicendus Filius minus perfectus, nisi forte lis sit de voce.

V. Objic. 2. Ad conceptum Naturæ Divinæ non spectat fœcunditas; ergo Verbum non est Filius, quia accipit Naturam fœcundam. Prob. antecedens. Nam Spiritus Sanctus habet eandem Naturam Divinam, & tamen non habet fœcunditatem. Consequentia videtur sequi, quia Verbum est Filius per hoc, quod procedat in similitudinem Naturæ; potest autem esse perfecte similis in Natura Patris independenter ab acceptione fœcunditatis; ergo non est Filius, quia accipit fœcunditatem. Sicuti enim quia ad Naturam Divinam non spectat Paternitas, ideo Filius est perfecte similis Naturæ Patris, licet non accipiat ab illo Paternitatem; ita a pari. Et ratio a priori est, quia ad conceptum Naturæ Divinæ solum spectat esse principium virtuale operationum Divinarum essentialium, scilicet intelligendi, & volendi, quod perfectissime a Filio participatur.

Confirm. Si deberet Verbum participare fœcunditatem Patris, ut dicatur Filius, seu procedens in similitudinem Naturæ, sequeretur, quod non esset perfecte, & univoce similis Patri, licet participet fœcunditatem; cum non participet vim generativam Patris.

Resp. Verum quidem esse, quod ad conceptum Naturæ Divinæ, prout est in Tribus, non spectet fœcunditas; cum Spiritus Sanctus habeat completissimam Naturam Divinam sine fœcunditate: falsum tamen est, Naturam Divinam, prout est in Patre, non dicere formaliter fœcunditatem: atque adeo ut Filius sit perfecte similis Patri in Natura Divina prout contracta ad Patrem, debet accipere etiam fecunditatem. Sic ad conceptum Naturæ Angelicæ non spectat esse principium operationum sensitivarum, aut principium productivum alterius suppositi; ad conceptum vero Naturæ humanæ utrumque hoc spectat; & ideo ut a Filio accipiatur humana Natura similis Patri, debet utrumque illud principium accipi.

Neque dicas, hinc sequi, quod Pater, Filius, & Spiritus Sanctus non sint unius, ejusdemque Naturæ; siquidem natura Patris, & Filii importat fœcunditatem, quam non importat natura Spiritus Sancti. Nam contra est, quia natura Divina concipi potest prout communis Tribus, & sic præscindit a fœcunditate: potest etiam concipi, prout communis Patri, & Filio, & sic involvit fœcunditatem, quam excludit prout contracta ad Spiritum Sanctum. Potest demum concipi, prout est in solo Patre, & sic non solum dicit fœcunditatem communicabilem Filio, sed etiam principium generativum, quod est simpliciter incommunicabile. Quare sicut in Deo concipimus intellectionem, & volitionem tum essentialem, tum notionalem, ita concipere debemus tum naturam essentialem, quæ est communis tribus, tum notionalem, quæ ita convenit Patri, ut etiam Filio communicetur, consistens in principio productivo alterius suppositi.

Ad confirm. Filius Divinus, licet non accipiat vim generativam, adhuc est perfecte similis Patri, cum communicet in omnibus ejus prædicatis, quæ a Patre in quantum tali communicari possunt; Pater autem solum communicare potest fecunditatem, non vim generativam ex infinitate perfectionis. At Spiritus Sanctus, licet ex infinitate etiam perfectionis non accipiat fœcunditatem, non per hoc dici potest Filius, cum non competat illi prædicatum fœcunditatis, quod omni, & soli Filio competit, atque adeo per se spectat ad rationem Filii.

VI. Objic. ult. Natura definitur Principium motus, & quietis in eo, in quo est; ergo principium productivum alterius non spectat ad definitionem Naturæ; atque adeo similitudo in Natura requisita ad conceptum Generationis non est similitudo in Natura fœcunda.

Confirm. a posteriori; quia Patres Latini disputantes cum Græcis, ut probarent, Spiritum Sanctum procedere a Filio, nunquam usi sunt hac ratione (quæ cæteroqui esset obvia, & apertissima) quod Filius constituatur per acceptionem Naturæ fœcundæ; ergo signum est, hoc non spectare ad rationem Filii qua talis.

Resp. Naturam definiri Principium motus in eo, in quo est, & idcirco includere debet principium productivum alterius; licet enim terminus productus non sit in principio producente, actio tamen productiva est in principio; in Divinis enim virtus productiva ad intra cum actione productiva identificatur, & in creatis actio productiva supponitur esse in Agente; quare Natura est principium motus in eo, in quo est, etiam quatenus est principium productivum. Præterquamquod etiam terminus productus, scilicet Filius, est in Patre se-

candum essentiam, in qua identificatur. Deinde transmisso, quod Natura, prout definitur a Philosopho, non significet principium productivum alterius; at Natura, prout sumitur in definitione Generationis, hoc debet respicere, cum hoc sit commune omni, & soli Filio tam Increato, quam creato, scilicet habere similitudinem in fœcunditate Naturæ; esse vero principium operationum immanentium, licet conveniat omni Filio, non tamen convenit soli Filio, cum etiam Spiritui Sancto conveniat esse Patri similem in principio intelligendi, & volendi. Et ratio est, quia, ut notat Zunica, in definitione Generationis Natura venit, in quantum est quoddam principium conjunctum, & intrinsecum operandi de substantia sua aliquod suppositum vivens, qui est modus operandi proprius substantiæ viventis; & ideo Natura in definitione Generationis debet venire non solum ut est principium operationum immanentium, sed etiam transeuntium.

VII. Hinc fit 1. quod licet largo modo dici possit cum Damasc. lib. 1. de Fide c. 18. Spiritus Sanctus imago Filii, quatenus est illi perfecte similis in natura essentiali; solus tamen Filius est vera, ac presse dicta imago Patris, quia solus Filius vi suæ processionis est similis Patri tam in natura essentiali, quam in notionali, atque adeo perfecte repræsentativus sui principii. Fit 2. verissimum esse, quod habet Augustinus, & Magister sententiarum, Verbum eo esse Filium, quo Verbum, & e contra: per hoc enim quod sit Verbum repræsentans omnia prædicata etiam notionalia Patris, dempta Paternitate, habet rationem Filii, & e contra.

Ad confirmationem: Patres Latini disputantes cum Schismaticis non poterant assumere, sed debebant ostendere, Filium habere vim productivam Spiritus Sancti, unde non poterant contra schismaticos ostendere, Spiritum Sanctum procedere a Filio ex hoc fundamento, quod scilicet de ratione Filii sit accipere naturam fœcundam. Nos autem supponimus de Fide certum, quod Filius Divinus sit fœcundus; unde ex hac notitia certa ex Fide, & ex notitia lumine naturali habita, quod Filius creatus accipiat a Patre Naturam fœcundam, dicimus, omni, & soli Filio competere fœcunditatem, atque adeo de ratione Filii esse accipere naturam fœcundam; & idcirco solum Verbum esse Filium, quia solum Verbum accipit naturam fœcundam.

QUÆSTIO V.

Utrum Verbum procedat ex cognitione tum necessariorum, tum contingentium?

I. Filius procedens per intellectum dicitur Verbum, ut habetur Joan. 1. *In principio erat Verbum*, hoc est terminus locutione productus; & ideo Augustinus 7. de Trinit. 2. dixit, *Filium esse Verbum, quia est Sapientia genita*. Quia tamen solus Pater loquitur Filio, seu reddit Filium intelligentem Verbo a sua locutione producto, hinc solus Pater producit Verbum. Quando vero Scripturæ tribuunt locutionem Trinitati, juxta illud Psalm. 32. *Dixit, & facta sunt: Verbo Domini Cæli firmati sunt*, tunc Verbum sumitur improprie pro efficaci imperio Divino circa operationes ad extra, quæ se habent instar locutionis externæ, quatenus per illas Deus se manifestat. Verbum itaque proprie dictum in Divinis procedit ab intellectione Patris ut suo formali principio. Difficultas nunc est, ex quanam intellectione Patris procedat? Prima sententia Scoti asserit, procedere ex cognitione essentiæ Divinæ, & attributorum. Secunda Becani ex cognitione etiam Patris. Tertia Vasquii ex cognitione etiam Filii. Quarta Arrubal ex cognitione etiam Spiritus Sancti. Quinta communior ex cognitione omnium necessariorum tum intra, tum extra, atque adeo etiam possibilium. Ultima ex cognitione etiam contingentium, ut Arriaga, & alii Recentiores.

II. Dico 1. Verbum procedit ex cognitione omnium necessariorum. Ita Thomistæ, Lumbier, Suar. lib. 8. c. 6. Maurus, & fere omnes Societatis ex D. Th. qu. 34. art. 1. ad 3. & Augustino 16. de Trinit. c. 14. ubi ait, Verbum esse de omnibus, quæ sunt in scientia Dei; nam si aliquid minus esset in Verbo, quam in scientia, Verbum non esset adæquatum.

Prob. Verbum Divinum est Verbum perfectissimum; ergo Pater debet per Verbum dicere omnia, quæ ipse cognoscit, atque adeo debet Verbum procedere ex adæquata scientia simplicis intelligentiæ, seu ex cognitione omnium omnino necessariorum: sicut etiam Spiritus Sanctus procedere debet ex amore omnium, quæ necessario Deus amat.

Con-

Confirm. 1. quia Verbum procedere debet perfectum, & plenum in linea intellectivi, & dicibilis, quantum possibile est; potest autem accipere cognitionem omnium necessariorum, & ea exprimere, seu dicere: ergo de facto ita contingit.

Confirm. 2. Verbum juxta viam Scoti procedit ex cognitione comprehensiva Divinæ essentiæ; ergo procedit non solum ex cognitione essentiæ, sed etiam Personalitatum, & possibilium, atque adeo omnium necessariorum. Prob. consequentia, quia impossibile est comprehendere essentiam Divinam, quin saltem indirecte comprehendantur Personalitates, quæ in illa radicantur, & possibilia, quorum Deus est idea necessaria; cum non possit unum correlativum sine altero comprehendi, aut saltem altero non cognito; siquidem ex Philosopho correlativa sunt simul natura, & cognitione; ergo ex hoc, quod Verbum procedat ex cognitione comprehensiva essentiæ Divinæ, debet etiam procedere ex cognitione Personalitatum, & possibilium, & sic dicere quæcumque Pater sua comprehensione intelligit.

Neque dicas, quod Pater primario cognoscat essentiam Divinam, & secundario Personalitates, & possibilia, & sic Verbum secundum conceptum primarium procedat ex cognitione essentiæ, & ad summum ipsius Patris, cujus Verbum est imago, & secundario ex cognitione omnium aliorum, quæ Pater scit; aliter sicut est imago Patris, ita esset imago reliquorum, quod est falsum.

Nam contra est primo, quia in cognitione Patris terminata ad essentiam, & ad reliqua objecta necessaria non distinguuntur ex parte objecti istæ formalitates; ergo neque ex parte objecti illæ distinguuntur in Verbo; atque adeo Verbum ex parte objecti simpliciter est expressivum omnium necessariorum, unde procedit ex cognitione omnium, quæ Pater intelligit. Secundo nec potest dici, quod Verbum ratione nostra secundum conceptum primarium procedat ex cognitione solius essentiæ: Nam Verbum ex suo primario conceptu est perfectum, & adæquatum; ergo ex primario conceptu procedere debet ex cognitione comprehensiva essentiæ, adæquate exprimendo quæcumque Pater intelligit comprehendendo Divinam essentiam: atqui Pater comprehendendo suam essentiam necessario comprehendit etiam Personalitates, & possibilia, ut ostendimus; ergo Verbum ex primario conceptu exprimit omnia necessaria; unde procedit ex cognitione omnium necessariorum.

Neque obstat, quod Verbum sit solum Patris imago, aliorum vero sit exemplar potius, quam imago. Nam imago ex sua ratione procedere debet a suo Prototypo; sed Verbum solum procedit a Patre; ergo solius Patris est imago; aliorum vero est exemplar, quia alia ab ipso, non ipsum ab aliis procedit. Hinc tamen non fit, quod non possit esse aliorum expressivum, ita ut Pater per Verbum dicat omnia, quæ ipse cognoscit, quia licet reliqua non possint esse objectum quodammodo motivum, possunt tamen esse objectum pure terminativum.

III. Objic. 1. Ex hoc quod Verbum procedat ex cognitione Patris comprehensiva, & perfectissima, sequitur, quod non possit procedere a cognitione ullatenus abstractiva, utpote minus perfecta, sed debeat procedere ex cognitione intuitiva; atqui cognitio intuitiva Patris in priori ad productionem Verbi nequit esse intuitiva, nisi essentiæ Divinæ, & ad summum ipsius Personalitatis Patris, non vero Filii, Spiritus Sancti, & possibilium; ergo Verbum procedere solum potest ex cognitione essentiæ, & ad summum Patris, cujus est imago, non vero reliquarum Personalitatum, & possibilium. Minor videtur perspicua, quia cognitio intuitiva terminari debet ad existentiam præsuppositam objecti; sed pro illo priori ad productionem Verbi nequit intelligi præexistens Filius, Spiritus Sanctus, & possibilia; ergo pro illo priori cognitio Patris nequit esse istorum intuitiva.

Confirm. Si Pater produceret Verbum per cognitionem intuitivam ipsius Verbi, sequeretur, quod in priori ad productionem Verbi Pater sciret, Verbum debere ex se nasci: sed hoc est falsum; nam juxta doctrinam Cyrilli Alexandr. lib. 1. Thes. c. 8. *Non est concedendum, per prius Patrem doctum fuisse, quod Filius sibi nasceretur, quam quod eum pepererit*: ergo pro illo priori cognitio Patris non potest esse istorum intuitiva.

Resp. Verbum procedere ex cognitione comprehensiva, atque adeo intuitiva omnium necessariorum. Cognitio autem intuitiva, licet debeat terminari ad existentiam objecti, illam tamen præsupponere non debet, nisi aut quando cognitio ab objecto causatur, aut quando est illius imago; & quia Verbum est solum imago Patris, a quo producitur, ideo solum existentiam Patris debet

bet pro priori præsupponere. Filii autem, ac Spiritus Sancti, & possibilium Verbum non est imago, sed potius exemplar; nam ut advertit Maurus n. 25. exemplar procedit ab imagine, non imago ab exemplari: Idcirco pro priori ad Verbum debet quidem præsupponi cognitio Filii, Spiritus Sancti, & possibilium, non tamen ut existentium pro illo priori originis; sicut enim Deus ab æterno cognovit intuitive peccatum Antichristi ut existens, non tamen ut existens ab æterno, sed pro sua temporis differentia: ita in priori ad Verbum Pater intuitive cognoscit Spiritum Sanctum ut existentem pro posteriori originis ad Verbum, & Filium ut existentem pro posteriori originis ad Patrem; at possibilia ut existentia secundum suam possibilitatem in posteriori ad totam Trinitatem. In forma nego minorem. Ad probationem distinguo majorem, debet cognitio intuitiva terminari ad existentiam objecti præsuppositam pro illo priori, quoties est illius imago, aut effectus, concedo; secus, nego majorem, & consequentiam.

Ad confirm. nego minorem. Cyrillus solum negavit, quod cognitio Patris præcesserit nativitatem Filii, eo pacto quo cognitio consultativa præcedit ea, de quibus ut libere faciendis consultamus, quod somniabat Eunomius, contra quem disputabat. *Nam*, inquit, *si per prius consilio usus esset, & per prius didicit Filium esse futurum, spatia certe aliqua Filium præcederent; Ipse autem temporis, & spatii Creator est.*

IV. Objic. 1. Cognitio objecti secundarii non est per se requisita ad productionem Verbi; sed sola essentia Divina est objectum primarium, reliqua secundarium: ergo ad productionem Verbi solum prærequiritur cognitio essentiæ.

Confirm. Si per impossibile Pater non cognosceret Spiritum Sanctum, adhuc cognoscendo comprehensive Divinam essentiam produceret Verbum perfectissimum; ergo a fortiori, si non cognosceret possibilia, cum quibus juxta probabilem sententiam Omnipotentia non connectitur.

Resp. distinguo majorem. Si cognitio objecti secundarii non ingreditur in cognitione objecti primarii, omitto majorem, si ingreditur, nego majorem, & consequentiam. Diximus, non posse comprehensive attingi unum relativum non attacto correlativo; unde nequit Patris essentia comprehendi, quin attingantur, immo & comprehendantur simul Personalitates in essentia Patris radicatæ, & possibilia, quorum Deus est idea, & exemplar. Hinc licet cognitio per se non pendeat ab objecto secundario non connexo cum primario, pendet tamen ab illo, si cum primario connectatur; unde nequit unum sine altero cognosci; esto enim unum sit prius alio prioritate *a quo*, non est tamen prius prioritate *in quo*.

Ad confirm. nego antecedens. Si per impossibile Pater non cognosceret Spiritum Sanctum, eo ipso essentiam Divinam non comprehenderet, ut patet. Verbum autem, quod non procedit ex comprehensione essentiæ Divinæ, non est perfectum, & adæquatum; ergo in ea hypothesi Verbum non esset adæquatum, nec Divinum. Idemque dicas, si Pater non cognosceret possibilia. Ad id, quod additur de Omnipotentia inconnexa: primo supponi potest, omnipotentiam vel esse ipsam possibilitatem necessariam, & actualem possibilium, vel saltem cum illa connexam: Deinde transmisso, quod deficiente possibilitate possibilium, Omnipotentia non deficeret, adhuc dici potest cum Arriaga disp. 52. n. 28. quod licet Deus sit magis necessarius, quam possibilitas v. gr. Leonis, adhuc Verbum procedere potest ex cognitione essentiæ Divinæ magis necessariæ, & possibilium minus necessariorum, ita ut Verbum secundum quod est expressivum essentiæ Divinæ, dicatur etiam esse magis necessarium, & secundum quod est expressivum possibilium, dicatur esse minus necessarium; unde sicut deficiente possibilitate Leonis, adhuc Deus maneret Deus usquequaque perfectus, ita Verbum etiam remaneret perfectissimum, licet non exprimeret possibilitatem Leonis.

Neque hinc sequitur, quod pariter Verbum procedere posset ex cognitione contingentium, & sic esse contingens, secundum quod est expressivum contingentium. Nam ut dicemus in secunda conclusione; Pater non dicitur attingere contingentia, nisi in posteriori signo ad totam Trinitatem jam constitutam, eo quod contingentia consequantur ad necessaria; si enim Verbum necessarium fundaretur in contingenti, ipsum etiam esset contingens, ut patet.

V. Objic. ult. Verbum procedit solum ex cognitione illius, quod repræsentat; atqui per se solum repræsentat essentiam Divinam, & Paternitatem; cum solius Patris sit imago; ergo solum ex cognitione Patris procedit.

Confirm. 1. Si Verbum procederet ex cogni-

gnitione possibilium; procederet ex Creaturis ut cognitis, atque adeo aliquatenus indigeret Creaturis.

Confirm. 2. quia Spiritus Sanctus non procedit ex amore possibilium; ergo nec Verbum ex possibilium cognitione.

Confirm. 3. Ut comprehendatur potentia intellectiva creata, non debent cognosci in particulari omnes cognitiones, quæ possunt ab ea poni; ergo, ut comprehendatur Omnipotentia, seu essentia Divina, non debent cognosci in particulari omnia possibilia; atque adeo potest Verbum procedere ex cognitione comprehensiva essentiæ Divinæ, & non possibilium. Antecedens patet. Angelus enim comprehendit seipsum, & suum intellectum, nec tamen cognoscit in particulari omnes cognitiones, quas potest ponere terminatas ad singula possibilia; aliter cognosceret clare, & distincte omnia possibilia, quod nemo dixerit.

Resp. Verbum repræsentare dumtaxat Patrem tamquam ejus imaginem naturalem, cum ab eo procedat; reliqua vero repræsentare repræsentatione solum intentionali, non ut imaginem naturalem eorum, sed ut exemplar: Diximus enim, imaginem esse a suo Prototypo, non vero Prototypum ab imagine. Ubi notandum, Verbum esse imaginem totius Patris, licet sit simile Patri solum in Natura: & ratio est, quia imago in conceptu adæquato non solum dicit similitudinem, sed etiam processionem ab exemplari; ergo ut Verbum sit imago Patris, ita debet assimilari, ut etiam ab eo procedat, atque adeo soli Naturæ debet esse simile, non vero Paternitati.

Ad 1. confirm. Aliud est, Verbum procedere ex Creaturis possibilibus ut cognitis, aliud procedere ex cognitione possibilium: illud importat, quod possibilia sint principium productivum Verbi, & cognitio sit mera conditio, quod repugnat. Hoc vero importat, cognitionem terminatam ad possibilia esse principium Verbi, quod verissimum est; nec hoc importat indigentiam Verbi a Creaturis.

Ad 2. Multi negant antecedens: supponunt enim, in Deo amorem, seu simplicem complacentiam erga possibilia esse necessariam, & idcirco Spiritum Sanctum procedere etiam ex hoc amore necessario terminato ad Creaturas possibiles; quod videtur docere D. Thom. qu. 37. art. 2. ad 3. ubi habet, *Patrem dicere omnia Verbo, sicut diligit omnia Spiritu Sancto*. Verum omisso antecedente cum Thomistis nego consequentiam. Disparitas est, quia connexio A cum B fert, quod non possit cognosci A comprehensive, quin cognoscatur etiam B; at non fert, quod non possit amari A, non amato B; ut patet in connexione contritionis cum peccato; ergo ex comprehensione essentiæ Divinæ connexæ cum possibilibus sequitur cognitio, non vero amor possibilium; atque adeo ex hoc quod Verbum procedat ex comprehensione Divinæ essentiæ, infertur, quod procedat etiam ex cognitione possibilium: contra vero ex hoc quod Spiritus Sanctus procedat ex amore perfectissimo Divinæ essentiæ, non infertur, quod procedat etiam ex amore possibilium.

Ad 3. nego consequentiam. Disparitas est, quia potentia intellectiva creata nequit se sola ponere cognitionem sine concursu speciei impressæ intentionalis se tenentis ex parte objecti; & ideo ut hujusmodi potentia comprehendatur, sufficit, si cognoscatur, quod possit ponere quamcumque cognitionem in genere, ad quam adjuvetur a specie intelligibili; at Omnipotentia se sola potest ponere possibilia; ergo ut comprehendatur, debent in particulari omnia possibilia cognosci.

VI. Dico 2. Verbum non procedit ex cognitione contingentium; atque adeo neque ex scientia visionis, ut docent communiter contra Valentiam, Zunicam, Arriag. disp. 52. sect. 4. Maur. disp. 102. Neque ex scientia media, quæ pariter participat de contingenti, licet non præsupponat decretum liberum actu existens; quod pariter Recentiores communiter docent contra Molin.

Prob. ex Amico hic n. 162. Omnia contingentia in Deo sunt posteriora necessariis, quin possit aliquod contingens præire necessarium; atqui Verbum est necessarium; ergo tum decreta libera, tum etiam scientia visionis, & media consequuntur in Deo ad productionem Verbi, atque adeo nequit Verbum procedere a scientia contingentium. Probatur major, quia si posset in Deo contingens secundum quod contingens præire, ac producere necessarium, sequeretur, quod sicut contingens potest non esse, ita posset non esse id, quod ab eo produci debet; atque adeo necessarium, quod producitur a contingente, non esset necessarium.

Neque dicas, quod sicut Deus est necessarius secundum entitatem, non vero secundum denominationem volentis, aut cognoscentis scientia visionis v. gr. Mundum; ita Verbum, quod producitur ab hac scien-

tia visionis, sit necessarium quoad entitatem, non quoad denominationem exprimentis Mundi existentiam. Nam per Adversarios Verbum secundum entitatem necessariam procedit a Patre, ut habente scientiam visionis; ergo sicut Pater secundum hanc denominationem reduplicando scientiam visionis est contingens, ita deberet esse contingens ipsum Verbum secundum entitatem, secundum quam procedit a principio contingenti, quod repugnat; unde Anselmus aperte docet, quod Verbum variatis contingentibus, maneret omnino invariatum.

Confirm. nemo Theologorum somniavit, quod decreta libera sint in Patre, & Filio spirantibus in priori originis, ita ut Spiritus Sanctus etiam a decretis liberis procedat, eo quod non possit necessarium prodire a contingenti; ergo neque potest Verbum procedere a scientia contingentium.

VII. Objic. 1. authoritatem Augustini lib. 11. de Trin. c. 13. dicentis, *Verbum Divinum esse de omnibus, quæ sunt in scientia Dei*; sed in scientia Dei sunt etiam contingentia; ergo Verbum procedit etiam ex cognitione contingentium.

Confirm. Filius accipit a Patre omnia præter Paternitatem, juxta illud Christi Domini: *Omnia mea tua sunt; Mea doctrina non est mea, sed ejus, qui misit me*: ergo Filius non solum accipit a Patre scientiam simplicis intelligentiæ, sed etiam visionis.

Resp. Verum quidem esse, quod Verbum Divinum sit de omnibus, quæ sunt in scientia Dei, atque adeo etiam de contingentibus, quatenus etiam contingentia repræsentat; negandum tamen, quod ex cognitione contingentium procedat; hujusmodi enim cognitio in Patre mere concomitanter, ac veluti per accidens se habet ad ejus productionem. Sicut enim decreta libera spectant ad totam Trinitatem, & illa solum per accidens, & concomitanter se habent ad Spiritus Sancti productionem; ita scientia visionis est communis tribus, & per accidens se habet ad productionem Verbi: non secus ac virtus spirativa est communis Patri, & Filio, nec habet ullam prioritatem relate ad productionem Filii; & sicut speciali modo dicitur Spiritus Sanctus conferre nobis dona per hoc, quod procedat ut Amor spiratus; ita speciali modo Verbum dicitur repræsentare contingentia per hoc, quod procedat ut Sapientia genita.

Ad confirm. Verbum per suam processionem accipit a Patre omnia, quæ habet; non tamen omnia accipit ex vi suæ processionis; ea enim, quæ libere competunt Verbo, tantum identice, & concomitanter, seu radicaliter conveniunt illi per suam processionem; quod proportionaliter dicendum de decretis liberis relate ad processionem Spiritus Sancti.

VIII. Objic. 2. Verbum procedit ex cognitione Patris perfectissima; perfectior autem est cognitio, quæ attingit præter necessaria etiam contingentia; ergo procedit ex cognitione etiam contingentium.

Confirm. Verbum procedit ex cognitione comprehensiva essentiæ Divinæ; ergo etiam ex cognitione contingentium. Probatur consequentia, quia comprehensio objecti fert cognitionem omnium, quæ in illo sunt cognoscibilia, cum debeat attingere omnia prædicata tum absoluta, tum respectiva objecti; atqui ex suppositione decreti de existentia futurorum hæc sunt cognoscibilia in essentia Divina, utpote connexa cum illis ex suppositione talis decreti: ergo.

Resp. dist. maj. ex cognitione perfectissima quoad entitatem, concedo, quoad denominationem, seu quoad terminationem liberam, nego majorem, & distinguo minorem: Cognitio attingens præter necessaria etiam contingentia est perfectior, quam attingens tantum necessaria, si facit sensum, quod non esset perfecta, sed chimærica, si tantum attingeret necessaria, concedo: si faciat sensum, quod cognitioni attingenti necessaria superaddatur nova perfectio per hoc, quod attingat etiam contingentia, nego minorem, & consequentiam.

Ad confirm. nego consequentiam. Ad probationem distinguo majorem; comprehensio fert cognitionem objecti, & omnium, quæ in illo sunt cognoscibilia per se, & ratione formalitatis necessariæ, concedo, ratione formalitatis liberæ nullam superaddentis perfectionem objecto, nego majorem, & consequentiam; unde fit, Verbum procedere per se ex cognitione Divinorum decretorum, quoad eorum entitatem, per accidens vero, & concomitanter ex cognitione illorum sub conceptu terminationis contingentis ad Creaturas.

IX. Ex quibus fit, proportionaliter esse discurrendum de processione Spiritus Sancti a Patre, & Filio; procedit enim ab utroque ex amore Divinæ essentiæ, Personarum, & Creaturarum ut possibilium;

non

non ut contingentium. Ubi advertendum, quod Pater, & Filius amant se Spiritu Sancto tanquam termino per dilectionem producto, ita scilicet ut illi dilectionem essentialem communicent: Eo pacto quo Pater dicit omnia Verbo tanquam termino vi cognitionis perfectissimæ Patris producto, quatenus illi Sapientiam essentialem communicat. Verum sicut Pater est formaliter Sapiens per sapientiam essentialem identificatam cum tribus Personis; non vero per Sapientiam productam identificatam cum solo Filio; ita Pater, & Filius formaliter diligunt se amore essentiali identificato cum tribus Personis, non vero per amorem notionalem productum, identificatum cum sola Persona Spiritus Sancti. Et sicut principium quo productivum Verbi, seu Sapientiæ genitæ in nostra sententia est ipsa Sapientia essentialis Patris ut connotans Paternitatem: ita principium quo productivum Spiritus Sancti est amor essentialis identificatus cum Divina essentia communi Tribus, ut connotans tamen utramque Personalitatem Patris, & Filii reciproce se amantium, & conspirantium eadem virtute Spirativa.

QUÆSTIO VI.

Utrum Spiritus Sanctus distingueretur a Filio, si ab illo non procederet.

I. Spiritum Sanctum procedere de facto a Patre, & Filio, est de fide contra Græcos schismaticos: dicitur enim in Symbolo fidei, *Qui a Patre, Filioque procedit*; idque aperte colligitur ex verbis illis Jo: 15. *Cum venerit Paraclitus, quem ego mittam vobis a Patre*: & Jo: 16. *Si autem abiero, mittam eum ad vos*. (Missio enim Divinarum Personarum non potest competere per imperium, aut per consilium, sed solum ratione originis, ut notat Augustinus 5. de Trin. cap. 14. Nazianz. & alii Patres apud Petavium, & Ruiz) Et ratio a priori est, quia ex Concilio Florentino, Filius omnia accipit a Patre præter Paternitatem, juxta illud Jo. 16. *Omnia, quæ habet Pater, mea sunt*; ergo Filio etiam competit vis spirandi Spiritum Sanctum.

Neque obstat primo, quod sicut Pater se solo generat Filium per intellectum; ita videatur posse se solo spirare Spiritum Sanctum per voluntatem. Nam, ut Spiritus Sanctus procedat juxta locutiones Sanctorum Patrum, ut *Amor reciprocus duorum*, seu ut *Nexus*, *Amplexus*, *Osculum Patris, & Filii*, requiritur, ut a Patre simul, & Filio per voluntatem procedat.

Neque obstat 2. quod Christus D. solum mentionem faciat de processione Spiritus Sancti a Patre, dum dicit, Jo. 15. *Ego mittam vobis a Patre Spiritum veritatis, qui a Patre procedit*. Nam quamvis Christus D. in hoc textu explicite solum mentionem faciat de processione Spiritus S. a Patre, ut innuat more suo, omnia ad Patrem referri tanquam ad primum principium, a quo etiam ipse est; nihilominus etiam implicite meminit processionis ejusdem Spiritus S. a se, dum dicit, *Ego mittam Spiritum veritatis*; cum non possit illum mittere, nisi a se procedat; Sicut Filius non potest a Patre mitti, nisi procedat a Patre. Propterea Matth. 10. dicitur, *Qui me recipit, recipit eum, qui me misit*. & Jo. 8. *Ego, & qui misit me Pater*. Unde fit, Patri solum convenire, quod mittat, Spiritui Sancto solum, quod mittatur; Filio vero, quod mittat simul, & quod mittatur. Quamvis ad missionem non solum requiratur ratio principii ad intra ex parte mittentis, & originis passivæ ex parte missi, sed etiam quod Persona, quæ mittitur, vi missionis habeat esse novo modo, videlicet per aliquem effectum temporalem, qui eidem personæ missæ specialiter conveniat: Sicut Filius missus habuit novum esse per Incarnationem; & Spiritus Sanctus missus speciali modo suis donis sese effudit in Apostolos. In eo autem sensu dicitur Spiritus misisse Filium, Isaiæ 48. ubi hæc habentur; *Ex tempore antequam fieret, ibi eram, & nunc Dominus meus misit me, & Spiritus ejus*; in quantum Spiritus Sanctus misit Christum qua hominem; nisi malis dicere, quod ibi missio sumatur minus rigorose, prout importat effectum temporalem toti Trinitati communem.

Difficultas nunc est, Num Spiritus Sanctus distingueretur a Filio realiter, si per impossibile ab illo non procederet? Goffredus Torres apud Scotum, & alii putarunt, hanc hypothesim esse sui destructivam, atque adeo inutilem ad perfectius cognoscendas rationes formales constitutivas Filii, & Spiritus Sancti, ac invicem distinctivas. Sed in oppositum est communissimus Theologorum sensus, qui tot sæculis quæstionem hanc agitarunt propter Græcos negantes,

tes, Spiritum Sanctum procedere a Filio: Ad quem errorem confutandum Patres Latini cum Joanne Theologo, & Bessarione in Concilio Florentino usi sunt hac ratiocinatione ducente ad impossibile; quod si non procederet a Filio, ab eo non distingueretur. Et ratio, cur hypothesis non sit inutilis, est, quia neque est destructiva subjecti adæquate, neque secundum rationem ultimo constitutivam illius: licet enim Filius si non spiraret, non esset Filius Divinus realis, de cujus ratione est, quod accipiat a Patre omnia præter Paternitatem, atque adeo quod accipiat spirationem activam; hæc tamen hypothesis chimærica destruit solum partialiter rationem Filii retinendo in illo rationem generationis, seu processionis per intellectum, ac imaginis consubstantialis, quæ est ratio differentialis competens soli Filio, negando illi dumtaxat vim spirativam, quam habet cum Patre communem. Sic non inutiliter quæritur v. gr. an si per impossibile Homo esset rationalis, & non Animal, adhuc sentiret; in qua hypothesi non destruitur ratio ultimo constitutiva hominis, unde non sequitur per locum intrinsecum utraque pars contradictionis, quæ certe sequeretur in hac alia hypothesi, Utrum si Homo non esset rationalis, discurreret, vel utrum si Filius non esset Filius, distingueretur a Spiritu Sancto?

III. Qua in re duo advertenda. Primum ex P. Thyrso Gonzalez hic, Tripliciter posse per locum intrinsecum sequi utramque partem contradictionis, primo ex defectu constituti, v. gr. si Homo non esset Homo; Secundo ex defectu constitutivi ultimi, seu differentialis, v. gr. si Homo non esset rationalis; Tertio per defectum termini relationis, v. g. si Pater Æternus esset sine Filio: cum enim relativa sint simul natura, & cognitione, deficiente termino deficit per locum intrinsecum ipsa relatio.

Secundo notandum ex Mauro qu. 106. n. 27. rigorose loquendo illud dici, quod sequatur per locum intrinsecum, quod sequitur ex prædicato hypothesis, sequi vero per locum extrinsecum, quod sequitur ex subjecto hypothesis. V. gr. in hac hypothesi, si Homo non esset Animal, per locum intrinsecum non sentiret, per locum extrinsecum sentiret; & in casu nostro, si Spiritus Sanctus non procederet a Filio per locum intrinsecum, juxta viam Themisticam, non distingueretur, quia non haberetur oppositio relativa, quæ est præcisa radix distinctionis in Divinis; per locum vero extrinsecum distingueretur, quia Spiritus Sanctus nequit non distingui a Filio; cum Filius debeat omnia accipere a Patre præter Paternitatem, unde accipere debeat spirationem activam, ratione cujus realiter distinguitur a Spiratione passiva propter oppositionem relativam cum illa.

IV. Dico nunc cum fere communissima contra Scotistas. Si Spiritus Sanctus a solo Patre procederet, non distingueretur realiter a Filio, sed uterque esset una, eademque Persona genita simul, & spirata; non secus ac de facto eadem Persona Patris est simul Genitor, & spirans. Conclusio usque adeo communiter recipitur, ut Ruiz disp. 68. sect. 5. putet, oppositam sententiam carere solida probabilitate, postquam Ioannes Theologus, & Bessarion in Concilio Florentino hac ratiocinatione usi sunt contra Græcos: si Spiritus Sanctus non procederet a Filio, ab eo non distingueretur, tacite illam approbante Concilio.

Prob. In hac hypothesi inter Filium, & Spiritum Sanctum non daretur oppositio relativa producentis, & producti; ergo non daretur distinctio realis. Consequentia probatur ex illo axiomate receptissimo Boetii, quod traditur ab Anselmo lib. de process. Spiritus Sancti c. 2. *In Divinis omnia sunt unum, ubi non obviat relationis oppositio*. Et ratio est, quia distinctio realis quoties non fundatur in oppositione relativa, supponit limitationem in distinctis; siquidem idcirco A distinguitur, seu non excurrit ad B, quia est limitatum; ergo cum in Deo non detur limitatio, Personalitatum distinctio unice oriri potest ab oppositione relativa, quæ in hypothesi quæstionis non daretur inter Filium, & Spiritum Sanctum; unde non distinguerentur realiter.

Confirm. 1. quia non alia de causa dicimus, attributa Divina non distingui realiter ab essentia, nec inter se, nisi quia distinctio realis de se fert limitationem, & compositionem, atque adeo imperfectionem, quoties non fundatur in oppositione relativa. Hinc si relationes disparatæ possent realiter distingui, a fortiori deberent distingui attributa, cum de se magis opponatur absolutum respectivo, quam unum respectivum alteri respectivo, quod non est correlativum.

V. Confirm. 2. quia de facto realiter identificatur in Patre relatio Genitoris, &

rela-

relatio spirantis, quæ non opponuntur relative, sed disparate; ergo in ea hypothesi, in qua Filius non spiraret, (unde relatio Geniti, & relatio spirati non opponerentur relative, sed disparate) deberent pariter identificari; atque adeo sicut de facto una, eademque Persona Patris est simul Genitor, & spirans, ita in ea hypothesi chimærica una, eademque Persona esset genitus, & spiratus.

Neque dicas cum Scotistis, non repugnare, quod idem agens duplici actione totali producat duos terminos, & ideo potest eadem Persona Patris esse Genitor, & spirans; repugnare tamen, quod idem terminus duplici processione adæquata producatur, præsertim in Divinis, altera enim ex iis processionibus esset superflua; & ideo non potest eadem Persona esse Genitus, & spiratus.

Nam contra est, quia in ea hypothesi idem terminus, qui esset genitus, & spiratus, produceretur per unam tantum processionem, quæ simul esset ab intellectu, & voluntate Patris, unde processio per intellectum, & processio per voluntatem essent processiones realiter inadæquatæ, & solum formaliter adæquatæ; non secus ac de facto processio activa Genitoris, & spirantis in Patre.

VI. Confirm. ult. quia in Concilio Tolet. 11. c. 1. dicitur: *In relatione Personarum numerus cernitur; hoc solo numerum insinuant, quod ad invicem sunt*; ergo ex Concilio distinguuntur, & multiplicantur Personæ Divinæ unice ob oppositionem relativam. Quod etiam docuit Nissen. dicens: *Eo distinguitur Spiritus a Filio, quod per ipsum est*; necnon August. apud Petav. lib. 7. de Trinit. c. 9. Anselm., Dionys.; ut proinde non nemo dixerit oppositam sententiam non esse tutam in Fide. Verum ab his censuris omnino abstinendum, tum quia in virtute sanctæ obedientiæ ab Innoc. XI. interdicitur in diplomate Thesium confixarum, ne censura ulla notentur opiniones, quæ hinc inde apud Catholicos controvertuntur; tum etiam quia Sacra Congregatio Pauli V. jussu declaravit, immunem esse a Censuris Doctrinam Scoti, edixitque, ne quis librorum censor prohibere Typis auderet, quod certo constaret ex Scoto depromptum esse.

Respondent Scotistæ, non esse idem oppositionem relationis, & oppositionem relativam: oppositio relativa habetur, quando relationes inter se opponuntur, ut relatio Genitoris, & Geniti; oppositio vero relationis habetur, quando relationes sunt disparatæ, ut relatio Genitoris, & spirantis, aut Geniti, & spirati. Quando Patres docent, in Divinis omnia esse unum, ubi non obviat relationis oppositio, non sunt intelligendi, quod non detur distinctio nisi inter relationes oppositas, cum etiam dari possit inter relationes disparatas; & ideo in ea hypothesi Filius distingueretur a Spiritu Sancto, licet ab illo non procederet.

Sed contra est, quia Authores, & rationes adductæ evincunt, distinctionem realem in divinis unice haberi ex oppositione relativa. Concilium Toletanum laudatum dicit, numerum Personarum haberi, *quia ad invicem sunt*; aliter etiam attributa possent realiter distingui, & relationes disparatæ Genitoris, & spirantis deberent pariter de facto in Patre distingui, unde quatuor essent Personæ.

VII. Objic. 1. de facto relationes Genitoris, & spirati (sicut etiam Geniti, & spirati) realiter distinguuntur, licet inter illas non intercedat oppositio relativa; ergo ad distinctionem realem sufficit oppositio relationum disparatarum; hæc autem haberetur inter Filium, & Spiritum Sanctum, etiamsi Filius non spiraret; ergo in ea hypothesi distinguerentur realiter.

Confirm. 1. quia si Spiritus Sanctus procederet a solo Filio, & non a Patre, adhuc a Patre distingueretur ob solam oppositionem relationum disparatarum: ergo pariter si Spiritus Sanctus a solo Patre procederet, & non a Filio, adhuc a Filio distingueretur.

Neque dicas, disparitatem esse, quia si Spiritus Sanctus procederet a solo Filio, adhuc opponeretur relative Patri mediate, quia immediate opponeretur Filio spiranti, & Filius opponeretur relative Patri generanti: hæc autem oppositio relativa mediata non haberetur, si Spiritus Sanctus a solo Patre procederet, unde non deberet a Filio distingui. Nam contra est, quia sicut Deitas radicans spirationem activam mediate opponitur relative spirationi passivæ, scilicet media spiratione activa, & tamen Deitas identificatur cum spiratione passiva; ita Pater generans Filium opponitur mediate Spiritui Sancto in hypothesi, quod Pater non spiraret, & tamen deberet cum Spiritu Sancto identificari, nisi verum esset, quod oppositio relationum disparatarum impediret identitatem inter Patrem, & Spiritum Sanctum.

Con-

Confirm. 2. Avus distinguitur a Nepote, etiamsi Nepos non procedat immediate ab Avo, idque ob meras individuationes diversas, non vero ob oppositionem relativam mediatam; ergo Pater distinguitur a Spiritu Sancto, etiamsi Spiritus Sanctus non procederet immediate a Patre, idque ob relationes disparatas diversas.

Resp. nego antecedens; de facto Relatio Genitoris, & spirati, seu Pater, & Spiritus Sanctus realiter distinguuntur non ob meram oppositionem relationum disparatarum, sed ob oppositionem relativam mediatam, quatenus scilicet relatio Genitoris radicat spirationem activam, quæ immediate opponitur spirationi passivæ. Et in hoc eodem sensu relatio Filii cum relatione spirati opponuntur relative mediate, quatenus Filius radicat spirationem activam immediate oppositam spirationi passivæ. Immo, ut infra explicabitur, Filius secundum conceptum suum adæquatum importat ipsam spirationem activam; vel quia de ratione Filii est accipere Naturam fœcundam, ut ostendimus; vel saltem quia de ratione Filii Divini est accipere omnia a Patre præter Paternitatem; unde Filius in conceptu suo adæquato essentialiter imbibit spirationem activam, atque adeo immediate opponitur spirationi passivæ, & idcirco relatio Filii, & spirati realiter distinguuntur.

Ad 1. confirm. nego pariter Antecedens. Si Spiritus Sanctus a solo Filio procederet, distingueretur a Patre realiter, non ob oppositionem relationum disparatarum, sed ob oppositionem relativam mediatam. Ad id, quod opponitur, dico, diversimode procedere de facto mediate Spiritum Sanctum a Divinitate, quæ radicat spirationem activam, ac procederet mediate Spiritus Sanctus a Patre, in hypothesi chimærica, quod a solo Filio procederet. Nam Divinitas, utpote importans essentialiter fœcunditatem radicalem, est solum radix emanativa, non productiva, seu est principium virtuale, ex quo emanat sine distinctione reali tam spiratio activa, quam passiva; & ideo potest Deitas cum utraque relatione opposita identificari: contra vero Paternitas non esset radix emanativa, sed productiva Filii spirantis; & idcirco realiter distingueretur immediate a spiratione activa producta in Filio, & mediate a spiratione passiva producta a Filio.

Ad 2. Avus, & Nepos independenter a productione mediata, vel immediata habent constitutiva diversa limitata, & idcirco unus non excurreret ad alterum, etiamsi ab altero nullatenus procederet: at constitutiva relationum Divinarum sunt identice omnis perfectio; & ideo debet una ad alteram excurrere, quoties non obstat oppositio relativa.

VIII. Objic. 2. In hypothesi, quod Filius non spiraret, haberet totum id, per quod distingueretur a Spiritu Sancto: ergo essent duæ Personæ. Probatur antecedens. In ea hypothesi haberetur totum id, per quod nunc Filius ultimo constituitur in ratione Filii, & distinguitur a Patre, & Spiritu Sancto; ergo. Probatur antecedens. Filius nunc non constituitur ultimo per Divinitatem, quippe quæ est communis tribus; neque per spirationem activam, utpote communem duobus; sed per generationem passivam, quæ est propria Filii: atqui in ea hypothesi, sublata spiratione activa, remaneret in Filio generatio passiva: ergo remaneret id, per quod ultimo constituitur, & consequenter id, per quod primo distinguitur ab omni non ipso; cum idem sit ultimo constitutivum, & primo distinctivum rei.

Confirm. 1. Etiam in ea hypothesi Filius procederet per intellectum, & Spiritus Sanctus per voluntatem: ergo distinguerentur. Probatur consequentia. Ex duplici titulo Filius nunc distinguitur a Spiritu Sancto; primo quia inter has Personas intercedit relatio producentis, & producti: Secundo quia Filius procedit per intellectum, hoc est nascendo; Spiritus Sanctus per voluntatem, hoc est non nascendo, sed procedendo: atqui in ea hypothesi remaneret hoc secundum caput distinctionis: ergo distinguerentur. Quod docuit Anselmus lib. de proces. Spiritus Sancti c. 1. dicens: *Habet utique a Patre esse Filius, & Spiritus Sanctus, sed diversimode, quia alter nascendo, alter procedendo*. Et deinde apertius subdit: *Si per aliud non essent plures Filius, & Spiritus Sanctus, per hoc essent diversi*. Athanas. etiam dialogo primo contra Amon. docet, discrimen inter Filium, & Spiritum Sanctum ex eo esse, *Quod unus quidem ex utero sit, alter ex ore*; videlicet quod alter per voluntatem procedat, alter per intellectum. Unde August. 5. de Trin. c. 14. ad quæstionem, *Cur Spiritus non sit Filius?* respondet: *existit enim non quo modo natus, sed quo modo datus*. Et Damasc. 1. de Fide cap. 18. dicit, Spiritum a Patre prodire *non filialiter, sed processionaliter*.

Confirm. 2. quia diversi modi productionis

nis arguunt terminos realiter distinctos; v. gr. frigefactio, & illuminatio inferunt, frigus distingui a lumine, licet nec frigus producat lumen, nec e contra; sed generatio passiva, seu nativitas, & spiratio passiva, seu processio per voluntatem, sunt diversimodi productionis magis incompossibiles, quam frigefactio, & illuminatio: ergo a fortiori arguunt terminos realiter distinctos.

Resp. nego antecedens. Ad probationem nego antecedens. Illud enim, per quod Filius nunc distinguitur ab omni non ipso, non est generatio passiva quomodocumque, sed generatio passiva ut imbibens spirationem (si Filiatio constituatur per acceptionem Naturæ fœcundæ) vel saltem ut radicans spirationem. In ea autem hypothesi non remaneret hujusmodi generatio passiva: ergo non haberetur id, per quod Filius nunc ultimo constituitur, & primo distinguitur ab omni non ipso.

Ad probationem secundi antecedentis concedo primam, & secundam partem majoris, distinguo tertiam; Filius constituitur per generationem passivam tantum, nego; per generationem passivam imbibentem, vel radicantem spirationem activam, concedo majorem, & distincta minore, nego consequentiam. Cum Filiatio ex suo conceptu ferat acceptionem omnium a Patre præter Paternitatem, in suo conceptu fert spirationem etiam activam a Patre acceptam, & non meram generationem passivam.

Ad 1. confirm. distinguo antecedens. Ita ut eadem Persona realiter esset Filius, & Spiritus Sanctus, & solum formaliter qua Filius procederet per intellectum, qua Spiritus Sanctus per voluntatem (ad eum modum quo eadem realiter Dei visio v. g. formaliter qua vitalis est ab intellectu, qua supernaturalis a lumine gloriæ; & sicut de facto Pater formaliter qua intellectivus generat; & qua volitivus spirat) concedo antecedens; ita ut realiter distingueretur Filius a Spiritu Sancto, nego antecedens, & consequentiam. Ad probationem nego, Filium realiter distingui a Spiritu Sancto ex alio titulo, quam relationis oppositæ. Ad authoritatem Anselmi dico, quod si Spiritus, & Filius non distinguerentur realiter per relationem producentis, & producti, solum formaliter essent diversi, eademque Persona procederet *filialiter, & processionaliter*, seu per impulsum, juxta phrasim Damasceni; idemque essent *Natus, & datus*, juxta phrasim Augustini. Quod autem hæc sit mens Anselmi, patet, quia sæpe in eodem libro repetit axioma illud: *In Divinis omnia sunt idem, ubi non obviat relationis oppositio*. Scotus tamen dicit, Anselmum hac in re fuisse valde anxium; D. Thom. vero putat, Anselmum non ex propria sententia ea verba retulisse, sed ea retulisse in opposita sententia Græcorum, & disputative tantum. Et Suar., ac Vasquez ingenue fatentur, Anselmum fuisse in opposita sententia, eumque deinde secutos fuisse Henricum, & Scotum.

Ad. 2. Lumen, & frigus, necnon illuminatio, & frigefactio distinguuntur propter limitationem, a qua habent incompossibilitatem; in casu nostro non haberetur limitatio; unde neque incompossibilitas.

IX. Objic. ult. Conceptus Filii, qui nunc datur, debet saltem inadæquate, & secundum aliquam formalitatem reperiri in Filio illo chimærico, qui non spiraret Spiritum Sanctum: aliter, ut diximus, esset inutilis hypothesis, & nugatoria: Quare in Filio illo chimærico remaneret ratio Filii secundum conceptum inadæquatum, quatenus scilicet procedit a Patre per intellectum, & est imago Patris; licet non remaneret Filius secundum conceptum adæquatum accipientis omnia a Patre præter Paternitatem; quandoquidem non acciperet spirationem activam; ergo Filius in ea hypothesi distingueretur realiter a Spiritu Sancto. Probatur consequentia, quia nisi esset verum, quod Filius secundum conceptum illum inadæquatum Filii, & secundum quod est relatio disparata, distingueretur in ea hypothesi a Spiritu Sancto, sequeretur, quod de facto hujusmodi conceptus Filii inadæquatus reperiri deberet in Spiritu Sancto, eo quod cum illo non opponatur relative; unde sicut de facto Pater est simul generans, & spirans, ita de facto deberet Spiritus Sanctus esse simul genitus, & spiratus, seu procedens per intellectum, & voluntatem.

Confirm. 1. Quamvis conceptus adæquatus Patris ferat, quod sit simul generans, & spirans; potest tamen conceptus Patris inadæquatus, seu ratio spirationis communicari Filio: ergo licet conceptus adæquatus Filii ferat processionem per intellectum, & spirationem activam, deberet etiam conceptus ille inadæquatus Filii communicari Spiritui Sancto, si relatio disparata non sufficeret ad distinguendas Personas. Et ratio a priori est, quia in Divinis infinitas solum fert, quod quælibet relatio sit infinite per-

fecta, non vero quod excurrat ad perfectionem alterius; aliter Paternitas deberet excurrere ad Filiationem, & cum ea identificari.

Confirm. 2. ex Valent., quia potest Divinitas, quæ est in Patre, communicari Filio non communicata Paternitate; ergo ratio Geniti secundum conceptum inadæquatum deberet etiam communicari Spiritui Sancto, non communicata spiratione activa, si deberent in Deo omnia identificari, ubi non obviat oppositio relativa.

Resp. hoc argumentum non leve negotium facessere, adeo ut Arriaga disp. 53. n. 29. dicat, pluries audivisse illud in disputationibus urgeri, quin unquam solutionem perspicuam audiverit. Dicendum tamen, quod Filius in hypothesi chimærica, quod non spiraret, haberet conceptum Filii realis inadæquate, ita tamen, ut repugnaret secundum hujusmodi conceptum inadæquatum usquam reperiri, cum chimæra sit Filius, qui non accipiat omnia a Patre præter Paternitatem, seu qui non spiret; unde fit, quod ea formalitas imaginis, seu processionis per intellectum non possit de facto esse in Spiritu Sancto, non quia est relatio disparata, sed quia seclusa spiratione activa, ratio Filii est chimærica. Quare in forma nego consequentiam. Ad probationem, nego sequelam. Ideo Pater potest identificare sibi spirationem activam, & non filiationem, quæ pariter cum spiratione activa identificetur, quia Spiratio activa non est chimærica, sive sit in Patre, sive sit in Filio: Contra vero filiatio est chimærica, si identificatur cum spiratione passiva; tunc enim non esset acceptio omnium a Patre præter Paternitatem, quia non posset esse acceptio etiam spirationis activæ: & ideo dispar ratio.

Ad 1. confirm. Illud est discrimen inter spirationem activam, quæ reperitur in Patre, & Filio, & rationem Imaginis, quæ reperitur in Filio, quod spiratio activa secundum conceptum præcisum spirationis ita est perfectio, ut sit etiam perfectio, & non chimæra, sive identificetur cum Paternitate, sive cum Filiatione. Contra vero ratio Imaginis non est realis, sed chimærica, si identificetur cum spiratione passiva; quia ratio Imaginis realis debet importare acceptionem omnium a Patre præter Paternitatem. Ad rationem a priori; infinitas in Divinis importare debet excursum ad omnes perfectiones, nisi obstet oppositio relativa, ratione cujus habetur in Deitate fœcunditas, quæ spectat ad cumulum perfectionum. In casu nostro inter Filiationem, (quæ non sit chimærica, sed sit acceptio omnium a Patre præter Paternitatem) & spirationem passivam datur oppositio relativa, & ideo non potest cum spiratione passiva identificari filiatio, quæ sit filiatio realis, & non chimærica; quandoquidem si spiratio passiva esset etiam filiatio, atque adeo acceptio omnium a Patre præter Paternitatem, esset etiam acceptio spirationis activæ; atque adeo in Spiritu Sancto simul identificarentur spiratio passiva, & activa, quod repugnat.

Ad 2. Deitas identificari potest cum duabus relationibus oppositis, v. g. cum Paternitate, & Filiatione: at Filiatio identificari nequit cum utraque spiratione activa, & passiva, & ideo nequit Spiritus Sanctus de facto esse Filius.

Neque dicas cum Arriaga, quod hoc sit petere principium. Nam debemus hoc non demonstrare, sed tanquam de Fide certum supponere, quod scilicet conceptus adæquatus Deitatis importet fœcunditatem, atque adeo identitatem cum Relationibus oppositis; Contra vero Filiatio (sicut etiam Paternitas) secundum conceptum adæquatum importat identitatem cum sola spiratione Activa, & idcirco identificari non potest cum spiratione passiva, ratione oppositionis relativæ, quam habet cum illa, si consideretur secundum conceptum inadæquatum; esto secundum conceptum inadæquatum procedentis per intellectum videatur ab ea oppositione relativa præscindere secundum conceptum explicitum. Hinc si Filiatio (importans etiam spirationem activam in suo conceptu adæquato) cum spiratione passiva identificaretur, deberet dari quarta Persona producta a tali Filio; & sic processus in infinitum in Personis Divinis.

Ex quibus sequitur, quod Filiatio, & Paternitas de facto distinguantur a spiratione passiva, non quidem ob oppositionem relationum disparatarum, sed ob oppositionem relativam, quam imbibunt explicite in conceptu adæquato, & solum implicite in conceptu inadæquato. Si enim dari posset distinctio realis ob meras relationes disparatas, a fortiori posset intercedere inter essentiam Divinam, & relationes, seu personalitates (cum magis opponantur absoluta respectivis, quam respectiva disparata inter se) atqui in omnium sententia haberetur in Deo compositio, & imperfectio, si essentia a relationibus distin-

gue-

guеretur; ergo a fortiori, si distinguerentur invicem relationes disparatæ.

X. Responderi deinde potest huic celebri argumento alia via, dicendo, quod spiratio activa si minus includitur in conceptu formali filiationis, saltem in eo fundetur, seu radicetur. Cum enim filiatio sit acceptio omnium a Patre præter Paternitatem, sequitur, quod si minus formaliter imbibat, saltem radicet spirationem activam; ac proinde filiatio si minus immediate, saltem mediate opponitur spirationi passivæ; unde non potest cum illa identificari. Quare idcirco de facto cum spiratione passiva non identificatur filiatio, quia hujusmodi relationes opponuntur saltem mediate: Sicut enim Pater de facto non potest identificari cum Spiritu Sancto, propter oppositionem relativam mediatam, quæ intercedit inter Paternitatem, & Spirationem passivam; ita nec potest de facto Filius cum Spiritu Sancto identificari propter eandem oppositionem relativam, saltem mediatam, si filiatio supponatur, quod non imbibat formaliter, sed solum radicet spirationem activam.

Neque dicas, quod sicut Divinitas radicat Paternitatem, quæ immediate opponitur Filiationi, & tamen potest etiam identificari cum filiatione, quin obstet oppositio relativa mediata; ita Filiatio, si supponatur quod radicet Spirationem activam; quæ immediate opponitur Spirationi passivæ, adhuc posset cum Spiratione passiva identificari, quin obstet oppositio relativa mediata. Nam disparitas est manifesta, quia scilicet Divinitas cum importet in conceptu suo fœcunditatem, necessario debet esse radix communis relationum oppositarum, nempe Paternitatis, & Filiationis, necnon Spirationis activæ & passivæ; unde Divinitas radicans Paternitatem immediate oppositam Filiationi, non debet dici mediate opposita Filiationi, eo quod debeat illam etiam radicare. Contra vero Filiatio est radix solius Spirationis activæ, non vero Spirationis activæ simul, & passivæ, (quod hic non est investigandum, sed de fide credendum est) & idcirco cum spiratione passiva dicit oppositionem relativam mediatam. Unde iterum in forma ad argumentum, nego consequentiam. Ad probationem nego sequelam. Disparitas autem, quare Spiratio activa possit esse in Patre, & Filio; Filiatio vero non possit esse in secunda simul, & tertia Persona, ita ut identificetur cum Spiratione activa simul, & passiva; Disparitas, inquam, est, quia cum Filiatio radicet Spirationem activam, si minus imbibit illam, sequitur, quod saltem mediate, si minus immediate, cum illa opponatur relative; unde non potest cum illa identificari; sicut non potest Paternitas identificari cum Spiratione passiva, ob oppositionem relativam mediatam, quam habet cum illa. At Spiratio activa non radicat Paternitatem immediate oppositam Filiationi; cum potius in Paternitate radicetur; (ideo enim Pater est Spirator, quia est Genitor, & non e converso; sicut etiam Filius ideo est Spirator, quia est filius, seu quia accipit omnia a Patre præter Paternitatem, & non e converso) ergo Spiratio activa non potest dici, quod mediate opponatur relative Filiationi, sed debet dici, quod in Paternitate simul, ac Filiatione radicetur; ac proinde poterit cum utraque ista Relatione opposita identificari. Et per hæc patet iterum ad confirmationes. Hic autem fit hujus annui pensi,

(*Sed oh ubi Æternitatis!*)

FINIS.

L. D. & V. sine labe Concepta.

THESES PROPUGNATÆ

EX HOC TRACTATU

DE DEO UNO, ET TRINO.

I. DEUM O. M. existere, est per se notum quoad se, non tamen quoad nos. Quamvis autem non sit per se notum quoad nos, Deum existere sub conceptu Dei, cumuli omnium perfectionum, est tamen per se nota ejus existentia sub conceptu aliquo convertibili cum Deo, puta sub conceptu Supremi legislatoris, a quo in conscientia obligamur; sub conceptu Numinis ab omnibus colendi, & similium; ut proinde dari non possit ad longum tempus Dei ignorantia invincibilis sub aliquo ex his conceptibus; Nec ulla fuit Natio, cui Deus non innotuerit sub conceptu Numinis colendi.

II. Demonstrari posse Dei existentiam, Scripturæ ipsæ, & ratio proclamant. Inter alias demonstrationes tum metaphysicas, tum morales non videtur contemnenda posterioristica illa demonstratio, quæ nititur illi principio, Omne quod fit, ab alio fit; cum non possit in causis per se subordinatis dari processus in infinitum, & repugnet mutua causalitas in eodem genere causæ. Demonstratur etiam quasi a priori cum D. Anselmo Dei existentia ex conceptu Entis Optimi excludentis quemcunque defectum: Evidenter quippe descendit quasi a priori Entis optimi existentia ex ejusdem possibilitate; & ejus possibilitas evidenter infertur ex hoc, quod Nulla chimæra sit Ens Optimum excludens quemcumque defectum; cum non possit chimæra contradictionem excludere; quæ defectum imbibit, & imperfectionem.

III. Essentia Divina metaphysice inspecta apte reponitur in prædicato Aseitatis, non ut involvente, sed ut radicante reliquas perfectiones, & Attributa. Ex Aseitate quippe, prout importante Independentiam in essendo, & Sufficientiam suimet, rite infertur, quod Deus sit etiam aliorum sufficientia, seu Prima Causa incausata, & quod illi omnes omnino competant perfectiones. Hinc ipsa etiam prædicata Deo, & Creaturæ communia, puta ratio Substantiæ, Viventis, Intellectivi, in Deo sunt prædicata Secundaria, quæ ex Aseitate promanant, quamvis in Creaturis ea præsupponantur ad prædicatum essentiale, non consequantur ad illud. Attributa Divina nullatenus ex parte objecti, aut inter se, aut ab essentia distinguuntur, neque realiter, neque formaliter, seu ex natura rei, neque modaliter, neque virtualiter: Sicut enim inter Attributa partialia nonnisi distinctio rationis intercedit penes Nostros diversos conceptus, ut docent communissime, ita inter Attributa totalia.

IV. Deus ratione suæ Immensitatis est actu, & formaliter in Spatiis imaginariis a Ratione vero suæ Æternitatis non habuit ab æterno realiter præsentia sibi temporanea, sed solum intentionaliter; ut proinde non potuerit ab æterno certo, & infallibiliter cognoscere futura libera ob eorum præsentiam in Æternitate, sed solum quia, posita eorum temporanea existentia tanquam requisito, intellectus Divinus ex perfectione suæ infinitæ cognoscitivitatis debuit ea certo, & infallibiliter attingere; prout etiam ratiocinari debemus de certa, & infallibili cognitione liberorum actuum conditionate futurorum. Denique ratione suæ summæ simplicitatis Deus excludit etiam compositionem metaphysicam ex genere, & differentia; Unde nulla ratio univoce dicitur de Deo, & de Creatura; nec potest Deus includi in prædicamento Substantiæ.

V. Visionis Dei possibilitas nequit ratione naturali demonstrari positive; esto possit ea satis probabiliter ostendi. Satis etiam probabiliter ostenditur ratione naturali repugnantia Substantiæ creatæ supernaturalis, cui scilicet sit connaturaliter debita Visio Dei. Inter cæteras arridet tum ratiocinatio Angelici ostendentis, illam repugnare ex eo, quod Modus operandi sequatur modum essendi; tum ratiocinatio Suarii ostendentis ejusdem repugnantiam ex hoc, quod in isto Universo numeris omnibus absoluto ea de facto non detur. Non videtur tamen efficaciter ostendi repugnantia Creaturæ, cui sit connaturaliter debita

Dei

Dei Visio ex eo, quod culibet Creaturæ repugnet comprehensio illius Universi, cujus ipsa est pars, necnon comprehensio omnium possibilium; Quæ comprehensiones in linea cognitionis non pertingunt ad perfectionem Visionis Dei, quippe quæ est felicitativa Creaturæ rationalis in ordine supernaturali: Esto enim Visio Dei aliquatenus præstet comprehensioni cujuslibet Universi, non proinde fit, quod cui non est debita comprehensio Universi, a fortiori non sit debita Visio Dei, cum ea sint in ordine diverso.

VI. Oculus corporeus non potest divinitus elevari ad Deum videndum; sicut nec alia potentia materialis. Lumen gloriæ elevans, & confortans intellectum Beati intrinsece, ac permanenter in ordine ad Dei visionem eliciendam, non est tota ratio agendi: Ad illam quippe immediate etiam concurrit partialiter intellectus beati. Hic autem potest divinitus visionem beatificam producere absque lumine gloriæ intrinseco, adjutus ab Omnipotentia specialiter assistente, & concurrente.

VII. Inæqualiter Beati Deum vident pro meritorum diversitate. Inæqualitas tamen visionum non est unice desumenda ex inæqualitate luminis, quod in præmium confertur, sed etiam ex inæqualitate intellectuum; influit quippe intellectus perfectior in Visionem formaliter ut perfectior. Possibilis est species impressa creata Dei, quæ sit accidens objectivum essentiæ Divinæ, & tanquam instrumentum libere assumptum ad concurrendum influxu objectivo in Dei visionem: Quicquid sit, an ea de facto detur, & an identificetur cum lumine gloriæ; potest siquidem cum illo identificari, ita ut eadem omnino realitas utriusque munus præstet; potestque ab illo realiter distingui. Nequit intellectus creatus quantumcunque adjutus lumine gloriæ Deum comprehendere: Potest tamen Dei Visio esse præcisiva, ita ut videatur essentia non visis formaliter Personis, aut Attributis; & potest etiam unum Attributum videri sine alio, ac una Persona, non visa altera correlativa. De facto tamen Dei visio Essentiam, & personalitates omnes attingit, necnon Attributa totalia, non tamen omnia partialia.

VIII. Non datur in Deo proprie, & formaliter Intellectus, seu Potentia intelligendi per modum actus primi physici, sed solum in eo datur potentia ad intelligendum logica, importans solum non repugnantiam ad intelligendum, & ipsa actualis Intellectio perfectissima. Optime explicatur juxta Doctrinam Angelici, quod ex Summa Immaterialitate descendat tanquam a priori in Deo Summa Intellectivitas; si tamen nomine immaterialitatis non veniat immaterialitas entitativa, sed exercitiva; quatenus quæ minus participant de exercitio materiæ, & sunt minus receptiva, eo magis habere possunt formam alterius, & esse magis cognoscitiva: unde cum Deus omni prorsus exercitio materiæ careat, est summe cognoscitivus. Per scientiam simplicis intelligentiæ Deus videt Creaturas omnes possibiles, non solum in seipso, sed etiam in seipsis: hic enim novus modus cognoscendi possibilia, ita ut solum sint objectum terminativum, ac determinativum Divinæ cognitionis, nullam præsefert imperfectionem; cum de facto non aliter Deus possit futura libera conditionata cognoscere per scientiam mediam, & sic etiam videat futura libera absoluta per Scientiam Visionis; nequit proinde dici superflua in Deo cognitio ista possibilium in seipsis; quinimmo ea circumscripta, non habetur cognitio comprehensiva Dei etiam secundum ejus prædicata respectiva intentionalia, seu secundum quod est expressio possibilium in seipsis.

IX. Scientia dumtaxat simplicis intelligentiæ, qua omnia factibilia repræsentantur, est causa rerum; non vero Scientia Visionis: non enim prærequiritur in intellectu Divino ad aliquid causandum præter Scientiam simplicis intelligentiæ alia cognitio contingens, & practica spectans ad Scientiam Visionis, quæ solet vocari Imperium præsupponens actum Divinæ voluntatis imperantis Omnipotentiæ factionem hujus potius, quam alterius factibilis: posita siquidem scientia simplicis intelligentiæ repræsentante omnia factibilia, tanquam virtute dirigente, ac ratione causandi, potest immediate Divina voluntas hanc virtutem pro libito applicare ad hoc potius, quam aliud factibile ponendum per Omnipotentiam, tanquam per virtutem exequentem. Hinc dum aliquid causatur a Deo, illud in priori repræsentatur per scientiam simplicis intelligentiæ ut factibile, & ut potens existere; in posteriori vero rationis signo repræsentatur ut existens tum in fieri, tum in facto esse, per scientiam visionis contemplantis objecti existentiam.

X. Per scientiam Visionis Deus non vi-

det infallibiliter futura libera in seipso, neque in solo suo decreto, aut in eorum causis proximis, quas hic supponimus esse indifferentes; Neque demum in præsentia reali, quam habeant temporalia ab æterno in Nunc Æternitatis tanquam in aliena mensura; Sed ea videt in seipsis, quatenus ratio, a qua, tanquam a conditione determinatur intellectus Divinus ad ea cognoscenda, est actualis eorum existentia pro futura temporis differentia. Videt pariter Deus futura libera absoluta in complexo tum scientiæ mediæ de eorum existentia conditionata sub auxilio A, tum etiam decreti collativi talis auxilii A.

XI. Deum de facto habere scientiam certam, & infallibilem contingentium conditionate futurorum, negari non potest citra injuriam Divinitatis; quamvis enim futura ista solum habeant esse logicum per hoc, quod haberent esse physicum sub tali conditione, physice tamen nullam habent actu entitatem, atque adeo nec cognoscibilitatem intrinsecam, sed solum habent extrinsecam cognoscibilitatem per denominationem extrinsecam ab intellectu Divino infinite perspicaci, qui potest, ac exigit ea cognoscere. Quare cognoscuntur futura isthæc a Deo in seipsis per Scientiam Mediam, quæ idcirco Media nuncupatur, quia participat Scientiæ simplicis intelligentiæ necessitatem, & Scientiæ Visionis contingentiam. Videntur autem per hanc Scientiam a Deo tam futura libera conditionata sub conditione conducente, quam sub conditione disparata, si ea pendeant a libertate Creaturæ; conditionalia tamen disparata, quæ pendent unice a Dei decreto, videntur a Deo per Scientiam Visionis.

XII. Decretum absolutum ex parte actus, & conditionatum ex parte objecti neque requiritur ut causa futurorum conditionalium; siquidem purificata conditione illud non daretur; neque requiritur ut objectum, in quo ea a Deo videantur; cum possint, ac debeant videri in seipsis in priori ad quemcunque actum liberum Divinæ voluntatis; propterea hujusmodi decretum est essentialiter superfluum. Immo si futura libera conditionata viderentur in decreto, quod esset essentialiter connexum cum una parte contradictionis, everteretur eorum libertas; ac proinde negata scientia media, rueret Divina Providentia erga creaturas liberas qua liberas. Ex quibus sequitur, quod ut actus creaturæ liber de statu possibilitatis transeat ad statum existentiæ conditionalis, non requiratur decretum ullum Dei actuale, sed satis sit decretum conditionatum, quod scilicet tunc daretur, quando voluntas poneretur in iis circumstantiis, in quibus per scientiam mediam prævidetur libere operatura: Sicut non requiritur in omnium sententia ad talem effectum voluntas Creaturæ actu existens, sed sufficit, quod ea daretur pro quando esset actum liberum positura.

XIII. Similiter per Scientiam mediam reflexam cognoscit Deus independenter ab ullo decreto actu existente, quid esset ipse facturus sub quacunque conditione indifferente, & possibili, quamvis ea nunquam sit purificanda: Sicut enim est essentialiter superfluum decretum absolutum ex parte actus, & conditionatum ex parte objecti relate ad scientiam mediam directam; ita etiam relate ad reflexam: possunt quippe decreta Divina conditionalia videri ab ipso Deo in seipsis, antecedenter ad quemcunque actum liberum suæ voluntatis actu existentem.

XIV. Decreta libera non superaddunt volitioni Divinæ necessariæ perfectionem aliquam Deo intrinsecam contingentem, sive realiter, sive modaliter, sive etiam ex natura rei, aut virtualiter ab illa distinctam. Neque constituuntur formaliter per ipsam volitionem Dei necessariam sub connotato extrinseco, quod sit merum requisitum, & non constitutivum denominationis libere decernentis. Neque complentur per extrinseca complementa, quæ non spectent ad constitutionem actus liberi Divini, sed solum constituunt denominationem libere volentis. Neque important merum respectum ad objecta creata contingentem, a Deo tum realiter, tum virtualiter indistinctum; Neque respectum ad veritates objectivas æternas, & contingentes realiter a Deo distinctas: Sed important quandam terminationem, seu habitudinem ad objecta creata intrinsecam Deo, ab illo tamen virtualiter distinctam, quæ simpliciter, & entitative sit indefectibilis, & necessaria, deficere tamen possit solum secundum quid, & denominative: Unde est contingens contingentia propria libertatis Divinæ; ad quam non spectat posse transire de non esse ad esse, aut e converso, sed solum posse ab una ad aliam denominationem transire, invariata entitate usquequaque perfecta incapaci mutationis. Hinc sicut ineffabile mysterium Trinitatis fal-

ſalvari nequit citra diſtinctionem virtualem inter eſſentiam, & Perſonalitates, quæ nihil perfectionis addant eſſentiæ, utpote cumulo omnium perfectionum; unde nulla perfectio deſit uni Perſonæ, quamvis realiter diſtinguatur ab aliis, diſtinctione tamen eminentiali non pura: Ita myſterium abſconditum Divinæ libertatis ſalvari nequit citra diſtinctionem virtualem inter volitionem neceſſariam, & hujuſmodi terminationes contingentes, quæ nullam perfectionem volitioni neceſſariæ Divinæ uſquequaque perfectæ ſuperaddant, nec imperfectionem ullam imbibant ratione contingentiæ; cum non ſint contingentes ſimpliciter, ſeu quoad entitatem, & perfectionem, ſed ſolum ſecundum quid, ſeu ſecundum denominationem, terminationem, exercitium, & munus denominandi Deum libere decernentem.

XV. Providentia eſt Præſcientia, ac præparatio mediorum ad finem. Videtur ea principalius importare actum voluntatis, & minus principaliter actum intellectus, quatenus ad finem a Creaturis aſſequendum præſtat, quod decernantur, quam quod cognoſcantur media ad talem finem. Præcipui Providentiæ actus ſunt Prædeſtinatio Creaturæ rationalis ad gloriam, ac Reprobatio: Prædeſtinatio hominum poſt originale ex Auguſtino eſt Præſcientia, ac præparatio beneficiorum, quibus certiſſime liberantur, quicunque liberantur. Eam non poſſe fieri in priori ad Scientiam mediam, ſeu ante prævиſionem meritorum conditionalium, docent communiſſime; careret enim Divinus intellectus perfectione ſibi debita, ſi pro priori ad decreta libera careret aut Scientia ſimplicis intelligentiæ, aut etiam Scientia media; quicquid ſit, an prædeſtinatio in priori ad ſcientiam mediam concepta ſit everſiva libertatis. Prædeſtinatio radicalis importans ſeriem gratiarum, quæ præviſæ ſunt finaliter efficaces, & perducentes ad gloriam, indiviſibiliter ſumpta facta eſt antecedenter ad merita abſolute præviſa, atque adeo in priori ad Scientiam Viſionis; cum non poſſit prima gratia, quæ eſt principium meriti, cadere ſub meritum. Prædeſtinatio vero formalis, ſeu Voluntas conferendi gloriam ut coronam, ex parte objecti neque eſt ante, neque poſt merita abſolute præviſa; ſicut nec Reprobatio poſitiva præcedit, aut ſubſequitur demerita abſolute præviſa; cum ſupponamus, Deum omnia decernere uno ſimpliciſſimo decreto; non ſecus ac omnia contingentia uno ſimpliciſſimo actu Scientiæ viſionis intelligit, citra ſignorum multiplicitatem ex parte objecti.

XVI. Reprobatio eſt Præſcientia, & Præparatio damnationis quorundam, ferens in Deo voluntatem permittendi peccatum reproborum, ac puniendi illos in æternum. Reprobatio negativa, ſeu præciſiva, cum importet voluntatem dandi auxilia finaliter inefficacia, animo tamen ſincero, ut ad ſalutem perducant, ſit independenter a meritis. Reprobatio vero poſitiva, ſeu punitiva importans animum puniendi propter demerita, quamvis ex parte objecti neque ſit ante, neque poſt demerita abſolute futura; æquivalenter tamen eſt poſt demerita abſolute præviſa; quatenus ſi permiſſio peccati, & decretum pœnæ infligendæ diſtinguerentur ex parte objecti, permiſſio peccati, atque adeo Scientia viſionis de peccato abſolute futuro antecederet decretum pœnæ infligendæ, & non e converſo. Et eodem pacto in præſenti providentia Prædeſtinatio formalis eſt æquivalenter poſtmerita abſolute præviſa, quatenus ſi decretum de dandis auxiliis efficacibus, & decretum dandi gloriam diſtinguerentur ex parte objecti, illud antecederet; unde in præſenti providentia vera eſt hæc cauſalis: ideo Deus decrevit gloriam D. Petro, quia decrevit illi conferre auxilia finaliter efficacia, atque adeo quia prævidit per Scientiam viſionis ejus merita abſolute futura, & non ex oppoſito: hic enim modus prædeſtinandi expediens fuit, ut nos redderet ſolicitos de meritis augendis, & de gloria acquirenda. Non repugnat tamen, quod in alia providentia Prædeſtinatio ad gloriam ſit æquivalenter in priori ad merita abſolute præviſa; licet repugnet, quod Reprobatio poſitiva ſit ullatenus in priori ad demerita abſolute præviſa; poteſt quippe Deus ex ſua Bonitate intendere directe ſalutem Electorum, & in ordine ad illam conferre auxilia efficacia; diſſonat tamen Divinæ clementiæ intendere directe damnationem Reproborum, & in ordine ad illam conferre auxilia inefficacia.

XVII. Reprobatio negativa optime cohæret in Deo cum voluntate ſeria ſalvandi omnes, quatenus auxilia inefficacia dantur animo ſincero, ut fiant efficacia, & bona operatio ponatur, unde ſi præviſa fuiſſent efficacia, libentius darentur, & non haberetur reprobatio; propterea Deus etiam erga Reprobos eſt beneficus. Cauſa autem reprobationis negativæ, prout impor-

tat voluntatem dandi auxilia isthæc inefficacia animo sincero, & non illusorio, ut inde prodeat operatio salutaris, est unice Divina voluntas ipsis Reprobis benefica: causa vero Reprobationis positivæ est ipsa reproborum voluntas, quæ ob demerita fit obnoxia gehennæ. Permissio peccati potest esse effectus Prædestinationis, quatenus potest ea intendi a Deo ut utilis ad Prædestinationem, citra amorem peccati.

XVIII. Arcanum, & ineffabile Trinitatis mysterium nequit ratione naturali positive demonstrari; est quippe supra, quamvis non contra rationem. Dantur in eo tres Personæ in unitate Essentiæ, & quatuor Relationes, videlicet Paternitas, & Filiatio, Spiratio activa, & passiva; quinque vero sunt Notiones, nempe Paternitas, & Innascibilitas in Patre, Generatio passiva in Filio, Spiratio activa in Patre & Filio, ac Spiratio passiva in Spiritu Sancto. Non est autem specialis notio Improducibilitas in Patre, Inspirabilitas in Patre, & Filio, Ingenerabilitas in Patre, & Spiritu Sancto, quia nulla ex his præsefert specialem illam dignitatem, quam ex suo conceptu præfert Innascibilitas cum aliis. Quamvis duæ sint Personæ spirantes adjective, unus tamen est substantive Spirator; sicut unus est substantive Creator, licet tres sint Personæ Creantes adjective.

XIX. Præter distinctionem eminentialem, hoc est realem non puram, sed admixtam identitati reali, quam Fides docet intercedere inter Personas Divinas, admittenda etiam est ex parte objecti alia distinctio inter Naturam, & Personalitates ad salvanda prædicata contradictoria objectiva, quæ de illis verificantur. Distinctio autem ista non est realis, aut modalis, nec formalis, seu ex natura rei, sed virtualis intrinseca, quæ uni Deo competere potest, quippe cui nequit fieri novæ perfectionis accessio. Hinc Personalitates, ut distinctæ ex parte objecti a Natura Divina, non sunt formaliter perfectiones secundum esse Ad, quamvis realiter, & identice importent omnem perfectionem absolutam. Principium Quod productivum in Divinis constituitur formaliter tum per prædicatum absolutum, tum etiam per Relationem: Principium vero quo consistit dumtaxat in Absoluto, connotante tamen in obliquo Relationem tanquam conditionem essentialiter requisitam.

XX. Unius secundæ Personæ processio est Generatio. Idcirco autem Verbi dumtaxat processio est Origo Viventis a vivente principio conjuncto in similitudinem naturæ, quia Verbum accipiendo a Patre omnia præter Paternitatem, accipit ab illo vi processionis naturam etiam fœcundam, atque adeo illi etiam in prædicato notionali fœcunditatis assimilatur; quod non competit processioni Spiritus Sancti. Prescindimus autem, an ex aliis etiam capitibus sola secunda Persona sit Filius. Verbum procedit ex cognitione omnium necessariorum, atque adeo etiam ex cognitione Creaturarum possibilium; non tamen ex cognitione contingentium, seu ex Scientia visionis: neque etiam ex Scientia media, quæ pariter participet de contingentia. In hypothesi impossibili, quod Spiritus Sanctus non procederet a Filio, ab illo realiter non distingueretur: Siquidem in Divinis omnia sunt unum, ubi non obviat oppositio relativa.

F I N I S.

INDEX
RERUM NOTABILIUM,
Quæ in hac Prima Parte
DE DEO
Continentur.

Prior numerus designat Disputationem, Secundus Quæstionem, Tertius numerum Marginalem.

F

G

I

Im-

Scien-

FINIS.